

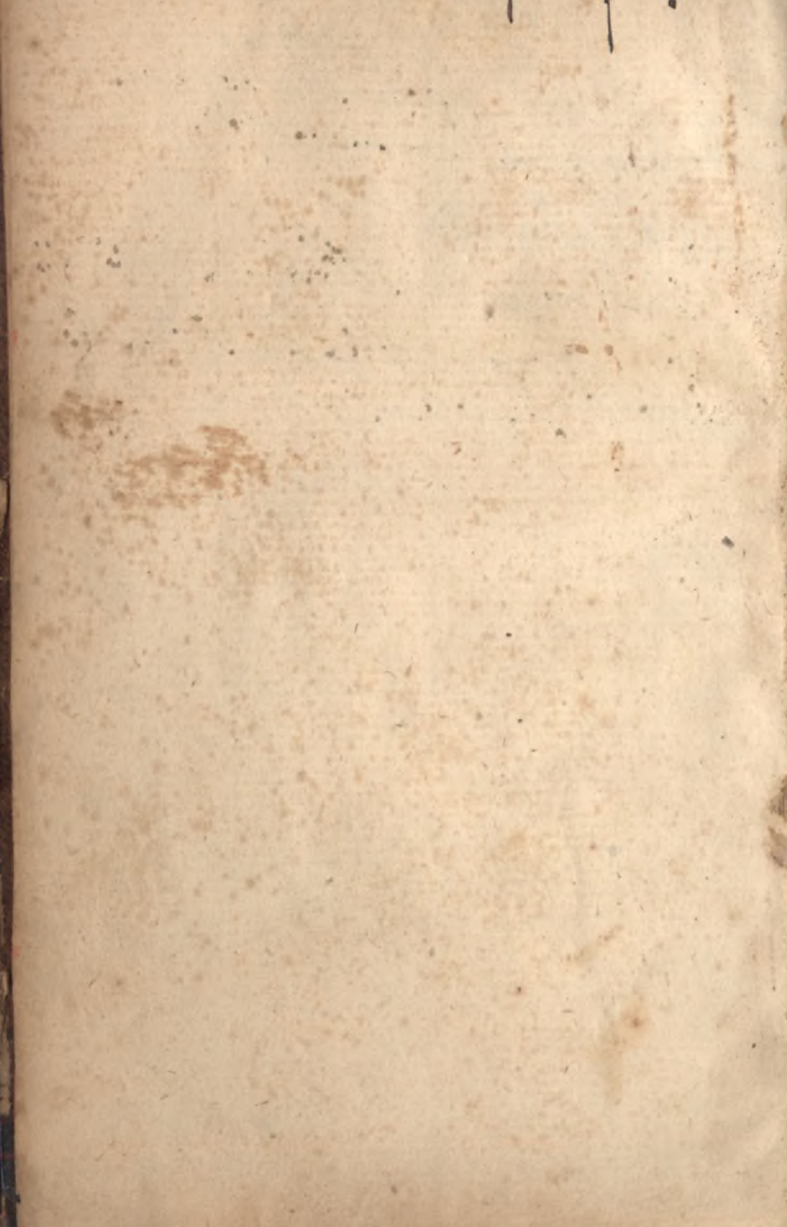

1870

Forgerney

ERDÉLY ORSZÁGÁNAK

Három Könyvekre osztatott

TÖRVÉNYES

KÖNYVE.

~~Bevezető~~

Melly

APPROBATA, COMPILATA

CONSTITUTIOKBOL,

és

NOVELLARIS ARTICULUSOK.

ból áll.

Most újjabban, minden Haza-Fiak.
nak hasznokra ki-botsáttatott

161. 757

KOLO'SVARATT,

A' Reformatum Collegium Betüivel. 1779. Ézt.

Imprimatur.

Cibinii, Die 10-a Men. Julii, A. 1778.

ANTONIUS HORVÁTH de M. Zsákod.

Registrator Gubernialis, & Commissio-
nis Librorum Censoriæ Actuarius.

mp.

M. J. Horváth
Registrator Gubernialis
de M. Zsákod

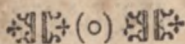
Jó-akaró Olvasó!

Hajdon SERVIUS SULPITIUS Ró-
mai Nemes Ember, midőn
valami Törvényes dologba Q. MU-
CIUSTól igen tudós és ékesen szóló Tör-
vény-tudótól, tanácsot kérdett volna,
e'től illyen pirongató feleletet vett:
Turpe esse Patricio et Nobili Viro,
Jus, in quo versatur, ignorare, hogy
Fő-rendü és Nemes Férjsüinak igen
szégyen volna, nem tudni azokat a'
Törvényeket, a' mellyekkel minden-
nap dolga vagyon. Mely pirongatás
a' nyira meg-illette S. SULPITIUST, hogy,
a' Törvényeknek szorgalmatos tanú-
lására magát egészen réá adván, a'
főbb Törvény-tudók közzé számlál-
tatnék.

Méltán feddetett még bizonyára S. SULPITIUS. De a' mi Hazánk-fiainak is nagy része, hasonló pirongatásra volna érdemes; ha az Erdély-Ország' Törvényes Könyvének felette szük volta, bellyes és akárkitől bévebető mentségekre nem szolgálna. Ez ugyan is, még az el-múlt Seculumban 1696ba, nyomtattatván ki utóljára, a' nyira elfogyott és el-tűnt volt szem-elől, hogy a' ki azt ámbár nagy árron, meg-szerezhetette, az magát a' szerentsés emberek közzé számlálhatta. Ezen elkerülbetetlen szükségü Könyvnek, illy nagy ritkaságát tapasztalván, és a' nak ki-nyomtatására sokaktól régen ünszöletatván; kívántunk édes Hazánk-nak e'ben is, hogy újabb nyomtatás által bővebbé tétessék, szolgálni.

Követtük mindenekben pöntről pöntra az említett 1696-dik esztendő-béli

béli b.e. TÓTFALUSI KIS MIKLÓS nyomtatását. Mivel pedig tudva vagyon az, hogy a' tól az időtől fogva, estek ezen Törvényekben bölmi változások; némelyek tellyességgel el-töröltetvén, némelyek jobban meg-batároztatván, és némelyek épen újjak iratatván: hogy ezen tekintetben is senmi fogyatkozás ne lenne; igyekeztük az olvasóknak e'ben is kedveket tölteni, az e' dig való két Törvény-könyvet követő harmadik Könyvben, melly a' NOVELLARIS ARTICULUSOKAT foglalja magában. Ezeknek, amazokkal való öszve vetéséből, ha mi külömbség leszen a' régiebb és újabb Törvények között, a' figyelmetes Olvasó, könnyen által látbattya; és ki-tanulbattya. Gondunk völt a'ra is, hogy az e' dig való Mútató-Tábláknál bővebb, és majd minden

*szükséges dolgokat magában foglaló
Műtató Tábla, készitessék a' Könyv-
nek végére. Végye jó-neven a' jó-aka-
ró Olvadó, köz jóra tzelező szándékun-
kat, és fordítsa ezeket a' maga besz-
néra. Irtuk KOLO'SVARATT MDCC-
LXXVIII-dik Esztendőben, Június-
nak 22-dik Napján.*

E L S Ö
K Ö N Y V .

APPROBATA
CONSTITUTIOK.

E L S Ö

KÖNYV.

APPROBATA

CONSTITUTIOK.

A P P R O B A T Æ
C O N S T I T U T I O N E S
R E G N I T R A N S I L V A N I Æ
& P A R T I U M H U N G A R I Æ
E I D E M A N N E X A R U M.

EX ARTICULIS ab Anno
Millesimo Quingentesimo Quadrage-
simo, ad praesentem hucusque Mil-
lesimum Sexcentesium Quinqua-
gesimum tertium conclusis
c o m p i l a t a e.

*Ac primum quidem per Dominos Con-
siliarios revisæ, tandemque in Generali Domi-
norum Regnicolarum, ex Edicto Celsissimi Prin-
cipis, D. D. GEORGII RAKÓCZI II. Dei Gra-
tia Principis Transilvaniae, Partium Regni
Hungariae Domini, & Siculorum Comitis,
&c. Domini eorum Clementissimi, in Ci-
vitatem Albam Juliam ad diem decimumquin-
tum mensis Januarii Anni praesentis 1653.
congregatorum, conventu, publicae relectae,
intermixtis etiam Constitutionibus sub
eadem Diaeta editis.*

C L A U D I O P O L I,

Typis Coll. Refoc.n. Anno MDCCLXXIX.

PRAEFATIO & APPROBATIO
CONSTITUTIONUM

Regni Nostri Transilvaniae, & annexarum Partium Hungariae.

OS GEORGIUS
RAKOCZI II,
DEI GRATIA PRINCEPS TRANSILVANIAE, PARTIUM REGNI HUNGARIAE DOMINUS, & SICULORUM COMES, &c.

Memoriae commendamus tenore praesentium, significantes, quibus expedit, universis; Quod cum inter praecipua recte regendi et regnandi requisita, justitiae tropheum evigere, et Astraeam terris revocare haud minimum esse, et hoc nonnisi beneficio legum pro renata elaboratarum et recte dispositarum obtinere posse
nove-

PRÆF. & APPROBATIO.

noverimus; sollicitè eam ob rem, et a Dominis Regnicolis sollicitati, studio tam utili, et cum primis Principi et Magistratui Christiano competenti, ab ipsis Principatus nostri auspiciis nonnihil intenti fuimus, in id consiliorum nostrorum vela extendentes, quo pacto justa et necessaria hæc sollicitudo ad Numinis Divini gloriam, et publicam Ditionum nostrarum quietem et emolumentum, optato terminaretur colophone: si quidem minus nos fugiat, recte dispositas, et bono ac usui communi accommodatas leges instar animæ esse; ut enim hæc corpori virorem et nitorem, imo ipsum esse supeditat, ita illæ rebus publicis, et dominantium thronis stabilimen, et robur afferre solent, Principes fidelibus suis reciproco amoris vinculo connectant, instillantes et ingenerantes cordibus eorum observantiæ mutuae zelum, in unum corpus coagulant: unde et pacis amoenitatem, et imperiorum incrementa scaturire, experientia testis est. Nec mirum, authore enim Deo natae, a Mose Protonotario excerptæ, et subsequenter seculis, secundum diversas Nationes, Regna et Urbes, per viros ingenio plurimum valentes acquisitæ, variatæ, et moribus hominum applicatæ, progressum sumserunt: quorum altos titulos et nomina clara, si quidem nil nisi extrema mundi periodus deleat, recensere minus necessarium ducen-

tes.

CONSTIT. REGNI TRANS.

tes, unius Justiniani, magni illius Imperatoris meminisse juvat, qui Arte ac Marte potens, tantum operae in methodica legum dispositione impendit, ut totum Juris Civilis Syntagma, a nomine ejus hodie Justinianum audiat.

Nec defuit hoc in gente nostra legum studium, ut Decreta Regum antiquorum attestantur, maxime sub Vladislao Rege collaboratore Magistro Stephano Verböczi (qui auctoris Juris Tripartiti nomen illo apud nos labore meruit;) In eundem scopum magni illi Viri Operis Quadripartiti compilatores vigiliis suis collimarunt; et postmodum Ferdinando I. et Joanne Regibus, de summa rerum in foelici eventu concertantibus gens nostra diu victoriosissima, intestini, et externi belli fluctibus miserandum in modum obruta, et ad incitas redacta; haec vero Patriae pars, quae hodie regni Transilvaniae titulum obtinet, sub peculiari Principatu sibi salutem querere, non sine furore Martiali coacta, quamvis inter arma sileant leges, nihilominus earum curae deditissimam se fuisse multis consuetudinibus et Decretis pro re nata ingeniose adinventis declaravit. Hac autem nostra tempestate Cessissimus etiam Princeps, Dominus Pater et praedeccessor noster, excelsi nominis, eadem legum componendarum propensione ductus, sancita

PRÆFA. & APPROBATIO

*cita avitica ex publicis Comitatum et Ci-
 vitatum Archivis et Protocolis colligi et erui
 procuraverat, nisi gravia regnanti negotia, otia
 ei rei sufficientia subtraxissent, et rebus paca-
 tis triumphanti vitæ fila abrupta fuissent.*
*Consimili etiam voto et conamine, ante eum
 laudatissimus Princeps, GABRIEL BETHLEN,
 in Anno 1519. legibus ordinandis manu et con-
 silio admoto, non contemnendum juridici pro-
 cessus specimen ediderat, cujus ductus in di-
 cendis juribus et hodie plerumque observari
 solet; verum ut illud necessitate fatali inter-
 ruptum; ita hoc pro præsentis rerum statu,
 justo compendiosius esse, nec priscorum statuto-
 rum succum plene exhaustisse, nec sat distin-
 cta methodo rerum momenta discriminasse vi-
 detur: plenius itaque et distinctius aliquod
 juris Enchiridion meditati, quo semota confu-
 sionum caligine, et Judicum et litigantium,
 sed et juris dicendi studiosorum commodo con-
 suleremus, in Comitibus superioris anni (qui no-
 bis obitu Fratris charissimi, et nostro, ac no-
 strum morbo desperato nonnihil novercatus est)
 certum antiquorum et recentium Decretorum
 ab Anno videlicet 1540. ad hunc præsentem
 in unum Systema colligendi modum, virtu-
 te publice constitutionis præscriptissimus, nomi-
 natis ad id idoneis, et jurium ac consuetudi-
 num Patriarum peritis Viris, quorum industria
 lau-*

CONST. REGNI TRANSIL.

laudabili propositum istud eodem ipso anno su-
 um etiam sortitum est finem. Angoribus tan-
 dem Deo propitio anni illius superatis, ut
 primum praesens Millesimus sexcentessimus
 quinquagesimus tertius affulsit, actutum ad 15.
 Januarii Mensis, Dominis Regnicolis trium
 Nationum Regni nostri Transilvaniae, et anne-
 xarum partium Huugariae, Diaetam anniver-
 sariam, in hanc Civitatem nostram Albam Fu-
 liam, tractandis rebus publicis, et examini
 ac dispositioni collectorum Articulatorum indi-
 cere, e re esse visum est. Quibus congregatis,
 et praecedaneis Comitiorum solennitatibus mo-
 re modoque consveto peractis, inter caetera ne-
 gotia publica, revisioni collectorum Articulo-
 rum opera multa impensa est, ac primum eti-
 am privatim in senatu examinati, et in con-
 venientem ordinem redacti, formam libelli ac-
 cepere: qui ut elimatior prodiret, eum ite-
 rato Dominorum Consiliariorum examine tru-
 tinatum, tandem in consessu etiam Domino-
 rum Regnicolarum publice lectum et relectum,
 et ad amissim jurium rerumque patriarum re-
 cognitum, in tales sectiones, non Logico qui-
 dem, sed usuali ordine partiri visum est.
 Primo etiam cura rerum Ecclesiasticarum di-
 sponitur. Secundo negotia Principum Statum
 et Fiscum concernentia pertractantur. Tertio
 Dominos Regnicolas tangentia rerum momenta
 indi-

PRÆFATIO & APP. CONST.

indigitantur. Quarto Causae Forenses in suum ordinem rediguntur. Quinto Edictorum publicorum series subjicitur. Quibus etiam, quae juxta propositiones nostras, in praesenti hoc Conventu in Articulos concludenda fuerant, ut rerum occasio jubebat, inserere placuit, totumque opus in forma libelli pure conscriptum, Domini Status et Ordines trium Nationum Regni Transilvaniae, et annexarum partium Hungariae nobis obtulere, demisse supplicantes, cum ipsi libellum illum publico calculo toties examinatum, jurium suorum et justitiae administrationi proficuum, et in omnibus clausulis consonum agnovissent, Nos etiam idem et omnia in eo contenta admittere et approbare, eisdemque et eorum haereditibus ac posteritatibus, pro legibus et consuetudinibus valiturum, auctoritate nostra Principali roborare et confirmare dignaremur: Cujus quidem libelli tenor sequitur in hunc modum:

APPROBATARUM
CONSTITUTIONUM REGNI
TRANSILVANIÆ, ET PARTI-
UM HUNGARIÆ EIDEM
ANNEXARUM

PRIMA PARS.
TITULUS PRIMUS.
Religiókra nézendő Dólgokról.

ARTICVLVS I.

Gen helyes és követésre méltó tse-
lekedeti volt eleitől fogva ez Ha-
zának, hogy a' Közönséges Jóról
akarván *concludálni* Országos Gyűlésekben,
mindeneknek előtte az Istennek tiszteleti-
re nézendő dolgokon kezdették-el elmél-
kedéseket. Most-is azért illendőnek ítéltet-
tett, hogy minden egyéb Világi dólgok-
nak igazgatási előtt, azon Isteni Tisztelet-
ről való végezések *premittáltassanak*.

ARTICVLVS II.

Ex Art. An. 1588.
 1595.
 1600.
 1610.
 1629.
 1564.
 1572.
 1584.
 1588.
 1607.

A' Négy *recepta Religiók* az Országnek ezen meg-egyezett közönséges végezései férent, ennek-utánna-is *in perpetuum pro receptis* tartassanak, bódlog emlékezetü Eleinknek ditséretes példájok férent; holott az Hazának közönséges meg-maradása is azt kívánna, hasonlóképen az Ország' *Constitutionoi*, és néhány rendben lött *uniok* is. Ezen négy *recepta*, úgy-mint: *Evangelica Reformata*, (*vulgo Calviniana*) *Lutherana sive Augustana*, *Romano-Catholica*, *Unitaria*, *vel Antitrinitaria Religiók*nak szabados *exerciti-umok*, *in locis juxta Constitutiones regni solitis*, ez-után-is meg-engedtesék.

ARTICVLVS. III.

Ex Art. An. 1576.

A' Négy *recepta Religiók*on kívül *in Articulis fidei vel religionis*, se *privatus* akár mi-rendbéli emberek, se pedig Gyülekezetek *innovatiot*, se pedig szakadozásokat bé-hozni vagy tselekedni ne mérészeljenek, *sub poena notæ infidelitatis*.

Az Eklésiai *directiok*ban és *ritusok*ban

1572. pedig *reformálniok*, vagy *variálniok* az E-
 1573. klésiáknak eleitől fogva szabados vólt, melly
 1579. kereztényi szabadság ez után-is el-nem re-
 1584. keztetik, és tiltatik; de úgy, a' mint más
 1595. Kereztény Országokban, 's ez miénkben-
 is éltenek, és élnek mostan - is; tudniillik:
 hogy

hogy *in minoribus*, és a' mellyek tsak az Egyházi rendeket illetik, magok az Egyházi rendek-is *concludálhatnak*, és *Constitutio*kat tsinálhatnak; de azokat-is közönséges *Generalis* gyűlésekben. Az halgatókkal és külső rendekkel köz, avagy azokra-is nézendő dolgokban pedig, nem külömben, hanem azokkal - is köz értelemből, úgy-mint: kiki magok *religióján* lévő fő *Magistratus*oknak, és *Patronus*oknak egyenlő tettefelekből.

Ki-nem rekeztetvén mindazáltal az - is, ha mikor, és miben valakik az Eklésiának épületire nézendő Szent Írás szerént való tettefeleket *communicálni* akarják, melly illy' móddal engedtetik, hogy a' közönséges Egyházi gyülekezetben tartozzanak *proponálni*, és mind magokat, 's mind pedig *opinio*jokat a' közönséges gyülekezetnek *censurája* alá *submitálni*, mellyet azok a' Sz. Írásnak serpenyőjében igazságoson megfontolván, minden *privatus respectus*ok kívül, Vallásokon lévő külső Fő, és utánna lévő *Magistratus*okkal, 's *Patronus*okkal *communicálván*, ha mind hasznosnak, 's mind pedig szükségesnek ítéltetik, közönséges meg, egyezett végezésből vétefsék *usus*ba - is; és ekképen *in externis* 1573.
ritibus directioneque Ecclesiastica lehessen a' *reformatio* avagy *variatio* (sem miben meg-

nem illetvén a' Hitnek és Vallásnak *fundamentum*iban, 's *articulus*iban való dolgokat,) ellenben pedig a' dolog nem jóvaltatván, sem *acceptálat*tván, afféle *opiniok interdiktum*ban légyenek, ezmeg-írt módon kívül, semmi rendek magokat afféle dolgokba ne elegyítsék. Egyéb aránt, ha hól, és kik, 's akárminémü rendbéli emberek felől olyan dolog hallattatnék, azon Vármegyéknek, vagy Székeknek *Tifz*-tei, azon *Religion* lévő Püspökök, *Vicarius*-ok, *Esperestek*, *Dékánok*, a' kiknek tudni-illik *inspectio*jok alatt az olyan emberek *resideálnának*, egymást tudósítván, *conflú*-áljanak mind két rendből álló értelmes, elégséges számú emberekkel, *certificálván* a' vádoltatott személyeket-is, akár Egyházi, 's akár külső rendek légyenek, és a' dolgot *szorgalmatoson examinálják*-meg, 's ha *comperiáltatik* igaznak lenni a' meg-írt tilalmas dolgokból lött vádoltatások, elsőben, meg-intetteffenek *szorgalmatoson*, és ha mindgyárt *desistálnak*, 's magokat az inté- nek engedelmesen *submittálják*, meg-ne bántassanak; ha pedig ugyan *contumaciter* abban *perseverálnak*, annál inkább abbéli *opiniokat praxis*ba vennék, vagy valamelly Ekleziában *privata autoritate* a' közönséges meg-egyezés kívül *introducálnák*, *citati per Directorem*, ha *Secularis* emberek léz- nek,

nek, *immediate*, ha Egyházi rendek, *degradál-*
tassanak elsőben, és azok-is a' fzerént *citáltat-*
ván, mind két rendbéliek, *comperta rei veri-*
tate, legitimoque juris processu in talibus obser-
vari solito, in notam perpetuæ infidelitatis in-
curráljanak, id est, amissionem omnium bono-
rum, ipsos solos præcisè concernentium, caput ta-
men redemptibiliter. Ha kik pedig efféle dolo-
 gért *convincáltatott* embereknek párt tartói
 találkoznának tudva, *rei veritate comperta,* e ¹⁵⁷³
 zen mód és *processus* fzerént *convincáltatván,*
 hasonló *poenába* *incurráljanak; interim a'*
convictusok perseverálván azon vétekben, *bi-*
naria gratia életeknekis ne adásék. Ide nem
 értvén az Oláh, vagy Görögök *sectáján* lévő-
 ket, kik *pro tempore* fzenvedtetnek, *usque be-*
neplacitum Principum & Regnicolarum.

ARTICVLVS IV.

A' *Judaismus,* a' mint régi időktől fogva,
 nem-hogy a' négy *recepta Religio*k közzé
 számláltatott volna, de sőt *publicis regni Con-*
stitutionibus sub animadversione ac severâ poe-
nâ interdicáltatott, 's annak idejében a' kik
 vakmeröképen azon tévelygésben találtatta-
 nak, a' *Constitutio*k fzerént meg-is büntettet-
 tek; ezután-is *in perpetuum* mint azoknak
 büntetések, úgy a' következőknek is *vi-*
gore eorundem Articulorum, ac etiam præsentium
végeztetik, sub eadem poena processuque in ar-
ticulis expresso, mellyről bővebb írás találtat-
 tik annak *seriessében.* A 3 AR.

ARTICVLVS V.

A' *Jesuita* szerzetbélieken kívül, egyéb rendbéli Papokat vagy Barátokat, Magyar nemzetből állókat, vagy ha más nemzetből állók lennének-is, a' Fejedelmek hírével, és nem titkon jöven bé, a' Fejedelmek hüségére és Ország javára, szabadságára, az ő Egyházi rendekben szokott *juramentumok*nak formájok szerént köteleseket tarthassanak, magoknak a' Haza fiait egyet-egyet házoknál, és a' szokott helyeken való Megyékben és Templomokban-is, valahol *usque ad Ann. 1649. exercitiumok* vólt, ezután-is azon *modalitással observáltasék*. Hasonlóképen a' melly derekas Templomok a' *Romano-Catholicusok*nak az előtti végezések szerént-is meg-hagyattatának, most-is meg-hagyattatnak, nevezet szerént a' *Kolo's-Monostori, Vdvarhelyi, Somlyai* Templomok, a' *Klastromok*, és *Collegiumok*, noha még *in anno 1610. interdicáltattak*, és a' Fejedelmek-is kötelelességeknek sérelme nélkül meg-nem szabadithatnák az Orzágnak *consensusa* kívül; mindazáltal most, *consentientibus Statibus regni* a' két *Klastromok*, úgy-mint a' *Csiki* és *Miklázi*, azokhoz eleitől fogva tartozó *Parochialis* helyekkel (valamellyeket *contra Constitutiones regni* nem *applicáltanak*; vagy *Fiscus*nak, akár pedig valamelly *privata per-*

personának praediciumával nem apprehendáltak) helyben hagyatnak; a' Tövisi Templomhoz való praetensiojoknak, ha mi lehetett volna is. (noha eddig is ussában nem vóltanak, a' Constitutiok pedig effélékre mutatnak) a' Catholicusok is renunciáltak.

ARTICVLVS. VI.

Kolo'svár Várossában az *Orthodoxa Evangelica religion* lévő Papoknak bé-viteté-^{Ex Art. An. 1608.} sek, *etiam publico statuto* végeztetett, melly mostan is *confirmáltatik*, és azon *Reformata Evangelica religion* lévőeknek *inter cetera* Kolosváratt az O Várban lévő puszta Templom *conferáltatik in anno 1612.* arról *emanált Donatiojoknak conditioi* szerént, melly az Országtól is *confirmáltatott.* Annak-u ána pedig ugyan azon Kolosvári Farkas utzai ^{1622. 1638.} Templom is hozzá való *Collegium* helyével, és minden *pertinentiájával, proventusival;* és a' Dé'si öreg puszta Templomnak is megépítése, azon *religion* lévőeknek birására engedtetett, mellyek most is helyben hagyatnak, és *confirmáltatnak.*

ARTICVLVS VII.

A' különböző *religion* lévő helyekben, a' hol csak egy vólt a' Templom, a' régi végezések szerént, a' *major parsnak per* ^{Ex Art. An. 1615.} *Commiffarios* mindenik *recepta* religiokból ^{1630.} *aequè idoneos, ad id deputatos* szokott igaz-

tásba vétetni, és a' mellyik *religió*n lévők több számúakon taláztatnak lenni, azoknak adattatni a' Templom: közönségesen pedig a' több *religió*kon lévőknek, mind számok mind a' közös Templomnak *proportio*jok férent, el-*limitált* más Templomot építtetni.

An. 1615.
1630. Most is annakokáért az eddig lött igazítások helyben hagyattatván, jövő idökre is a' hol olyan hely taláztatik, azon mód végeztetik *observáltatás*ra: ha mellyik rész *reluctálna*, vagy a' *Commissariusoktól praefigálandó terminus*ra, része férent, az építést nem *continuálná*, *admoneát*tatván a' Tíztektől, ha ugyan *contumaciter praetermittálnák, toties quoties*, a' Tíztektől *flor. 200. exequaljanak* rajtok, mellynek két része azon helybéli Eklésiához *convertáltatsék*, harmada pedig az *executoroké* légyen.

ARTICVLVS. VIII.

Végeztetett, hogy senki alatta lévő községet, jobbágyokat, házok-népét, se semminémü rendeket, erőszak, vagy akárminémü büntetésnek is fenyítékje alatt maga *religiojára* ne kényszeritse, se pedig a' földes Ur, más *religió*n lévén, a' Falunak vagy Városnak Templomát el-ne foglalja, más *religió*n lévő Papokat reájok ne vigyen, se *imponáljon*, maga Vallásán lévő Papokkal,

Ex Art.
An. 1591.

kal femminémü alkalmatofságokban való
Egyházi szolgálatoakat ne celebraltasson, *sub
poena flor.* 200.

ARTICVLVS IX.

A' Négy *recepta religion* lévök közzül, a'
fellyül meg-nevezett *Reformata Evan-
gelica*, *Lutherana* vagy *Augustana*, *Uni-
taria* vagy *Antitrinitaria religion* lévöknek
tulajdon Püspökjök magok vallásán lévök
legyenek, a' *Catholicusok*nak, vagy Pápis-
táknak pedig *Vicariusok*, kik az ö *religió-
jok* és *inspectiojok* alatt az Egyházi ren-
dekre vigyázzanak, mindazonáltal az eleitöl
fogván *observaltatott usus* fzerént, a' kik a'
Püspökségre, vagy *Vicariusságra* válaftat-
nak, az ö közönséges Egyházi gyüleke-
zeteknek tettefésekböl és végezeésekböl, azok
a' Fejedelmektöl *confirmaltassanak*, (*non ob-
stantibus tamen regni legibus ac usu roboratis
consuetudinibus*), mellyek fzerént mind a' Püs-
pökök, mind Esperestek a' *Visitatiok* álla-
pottyában *procedaljanak*, ki ki a' maga *in-
spectioja* alá bizattatott, és ez ideig *obser-
valtatott usus* fzerint.

ARTICVLVS X.

AZ Ekklé'siai jövedelmek, *parochialis* ré-
gi örökségek, azokról íratott végeze-
sek fzerént, a' mellyek vóltanak és meg-
hagyattattanak, ez után-is helyben ha-

gyatassanak; ha mellyek pedig *contra jura regni præjudiciumque Fiscii, juris Regii, vel legitimorum heredum* lettenek, vagy ez-után-is lennének, mind azok *invalidatassanak*, és Egyházhoz vagy valamelly Ekklé'siához semminémü *immobile bonumok*, a' régi *Parochialis* örökségeken kívül, ne *applicatassanak*; sőt ha mik volnának olyanok, *adimattassanak*, *observaltatván* ezen dologról az *Ecclesiasticum bonumok* felől írott *Constitutiok*-is.

ARTICVLVS XI.

A' *Catholicus* Papoknak Kolo'svárrá, mivel többire hóstatokban laknak, és Városokban-is *promiscuè* azon *religion* lévők közzül vadnak, betegeknek (kik súlyos nyavalyákban vadnak, *juxta Articulum anni 1607.*) látogatására, gyóntatására, kereftelésre, halottaknak ki-kísérésére, bé-menniek szabados légyen; ezeken kívül való femmi *ceremoniákat* ne *peragálhassanak*: mellyeket el-végezván, ismét helyekre *recedállyanak*. Egyéb helyekben-is pedig, *exceptis Várad, Boros-Fenő, & Debreczen* a' meg-írt *casusok*ban való *exercitiumok* *admittatassanak*, *observaltatván* mindazonáltal az 1630. és 1649. éftendőbéli *Articulusok*, mind hasonló, 's mind egyéb *exercitiumok* dolgából.

ARTICVLVS XII.

A' Vasárnapi vagy hetedzakai innepek, (úgy-mint Istentől rendeltetett hetedik napok, mellyek akkori időben szombatoknak neveztettenek, és melly helyet az Uj Testamentumban már Vasárnapok tartatnak a' Keresztyéni Ekklé'siákban,) meg-fenteltessenek, és illetteffenek; hasonlóképen az Ekklé'siában bé-vétegetett három nevezetes innep napok - is megtartassanak, és azokban való Isteni szolgálatokkal illetteffenek.

TITVLVS SECUNDVS.

A' Jésuitai Szerzetnek Ki-rekesztésének Módgyáról és Okáról.

ARTICVLVS I.

A' Jésuitai Szerzetnek állapottyáról eleitől fogván az Országnek fok rendbéli *Ex. Art.* *Constitutioi* vóltanak, 's igen változó kar-*An. 1579.* ban-is forgott állapottyok; mert néha magok viselések *circumscribaltatott*, és *Schoolában* való tanításon kívül, minden egyéb *exercitiumok* tőlök meg - tilalmaztattak. Néha bizonyos, és csak két vagy három helyekre engedtetett bé-menetelekre való szabadság; de olly' *conditiokkal*, hogy az egyéb rendbéli régi tanítóknak békefészes állá-

1581. állapottyoknak meg-bántódására ne légyen,
 1595. és femmi eŷ-vezéŷre, egyenetlenségre okot
 ne adgyanak.

Néha pedig az Orŷágnak, és hozzá va-
 ló birodalomnak minden rézeiből tellyes-
 féggel *exulaltattanak* mind zemélyekben,
 1588. 's mind pedig mindennémü jóknak birodalmitól *privaltattanak in perpetuum*; még Pápiŷta Fejedelmeknek 's akkori tekintetes nagy embereknek idejekben-is.

Ezek után való idökben pedig, a' mint az Orŷág és Fejedelmek közönséges végezésekben *recognoscalt declaratio*jokból nyilván ki tetŷzik, az fenn meg-írt *conditiok*hoz magokat nem tsak nem tartván azon Jéŷuitai ŷerzetbéliek; söt Fejedelmek ellen való *practicálásokban*, 's a' ha-za békeŷségének fel-háborítására, 's vefedelmére nézendő dolgokba elegyitvén magokat; ezekre és több akkor *declaralt* okokra nézve, az Orŷág Fejedelminek, és minden *Statusinak* meg-egyezett tetŷésekből, tellyesfégefen nem tsak jóŷágoktól *privaltattanak*, de zemélyekben-is *proŷcribaltattanak* és *exulaltattanak in perpetuum*. Járván pedig ehez mind a' példák, (holott némelly helyeken azon Pápiŷtai *religion* lévő Fejedelmek, és birodalmok-is, magok károkkal meg-tapaŷtalt okokból, öket

öket nem fenvedik ; a' hol pedig állapot-
 tyok virágzik, és nevededik azokban a'
 helyekben - is nagy részént az egyenetlen-
 ség egyéb *religióknak* üldözések, lelki-
 esmérteken való uralkodások nevedek-
 nek, és a' birodalmok romlásra, puztú-
 láfra, és csak nem egész *ruinára* jút-
 tanak,) mind pedig egyéb kiváltképen
 való újult nagy okok. Mostan-is annak-
 okáért a' felölök *emanalt* régi *Cousti-*
tutioi az Országnek, azoknak pedig külö-
 bözésére nézve, *signanter Art. Annor.* 1588. 1588.
 1607. 1610. helyekben hagyattatván, újit 1607.
 tatnak és *confirmaltatnak*: a' Jésuitai szer- 1610.
 zet pedig mostan - is e' Hazának minden
 részeiből, a' fellyebb meg-irt *articulusok*
 tartása szerént ki-rekesztetett, és azoknak
emanalásától fogva nem *recipialtatott*: ez
 után-is sem titkon, sem nyilván nem *ad-*
mittalandó szerzetnek tartásék *in perpe-*
tuum, mind magok, javok és azoknak *fau-*
tori felöl azon *Articulusokban* *specificale*
poena alatt.

TITULUS TERTIUS

A' Jésuitáknak ki-rekesztetéseknek
*confirmatio*járól, és azoknak *Fautoriról*.

ARTICVLVS I.

A' Jéfuitai szerzet ennek-elötte sok idök-
 töl fogva ez Hazából *in perpetuum ex-*
cludaltatott és *proscribaltatott*, minden
 nével nevezendő jóknak birodalmitól - is
privaltatott, hasonlóképen azoknak *Fau-*
tori is; szabadság adatván minden rendek-
 nek, hogy ha a' végezések ellen bé-jöni
 mérésznének, mindenütt *persequalhassák*,
 és minden javokban 'sákmánt vessenek,
 és soha ez Hazában az a' szerzet ne hallat-
 tassék, és ne-is *admittaltassék* semminé-
 mü időben, és semminémü tekintetből,
 a' mint *signanter* többek között világosab-
 ban vagyon emlékezet azokról az 1588.
 An. 1588. 1607. 1610. éftendőbéli *Articulusok*ban;
 1607. mostan-is annak-okáért azon *articulusok*
 1610. *confirmaltatván*, újabban - is végeztetett,
 hogy a' Jéfuitai szerzet, és azon szerzet-
 nek követői, a' fellyebb meg-írt mód fe-
 rént *in perpetuum* ki-rekesztessenek, és
 minden javoktól *privaltattaknak* tartassá-
 nak, és soha semmi időben ez Hazába
 bé-ne hívattassanak, vétessenek, se ne bo-
 tsáttassanak semmi rendbéli emberektől:
 melly ellen hogy ha vakmerőképen bé-
 jönének, vagy nyilván, vagy titkon *la-*
titelnának, *comperta rei veritate*; és nem
 csak valami *suspiciora*, vagy *simplex* vád-

láfra, mint *proscriptusok* és *notoriusok*, mind Fejedelmektől, 's mind akár-melly rendbéli Tisztviselőktől, kiknek *inspectio*-jok alatt taláztatnak, szabadon meg-fogattatván, a' végezésekben *specificalt poe-nával* büntetteffenek. Hasonlóképen ha kik az Országnek ilyen erős *Constitutioi* ellen, vagy titkon, vagy nyilván, afféle szerzetbelieknek *vocatiot* adnának a' bé-jöve-teleire, avagy itt-ben léteket tudva meg-nem jelentenek, annál inkább őket *fove-álnák*, azok *citati ad Generalem Dietam, in notam infidelitatis* incurrállyanak.

ARTICVLVS II.

SE Fejedelmek, se Urak, Fő és Nemes ren-
dek, se egyebek Jésuitai szerzetben lévő Pa-
pokat, Mestereket és Deákokat, sem e-
gyéb rendbéli embereket, kik *re ipsa* ab-
ban a' szerzetben vóltak, 's vadnak *etiam*
de facto, és csak Katonai vagy egyéb fé-
le embereknek köntösökben *latitálnak*, e-
gyebek, *sub poena in præcedenti articulo*
specificata, a' Fejedelmek pedig magok
Conditiojoknak, az Ország *Statutum*inak ob-
serválására tartozó kötelelségek alatt, ne
tartsanak.

TITULUS QUARTUS.

Judaizánsok felől.

ARTICVLVS I.

NOha a' *Judaizánsok* felől az Ország-
 nok-féle végezési vóltanak, mellyek
 szerént dolgok nagy részént *executioban* is
 vétetett, az 1635. és 1638. éftendőbéli
articulusok szerént, mellyek mostan-is in
omnibus eorundem continentis, processibus,
ac Executionibus helyben hagyattatnak,
 jövő idökre - is pedig azon *articulusok*
 mostani végezések által újittatnak: úgy-
 hogy, ha kik ennek-utánna is effélék ta-
 láltatnak, az 1622. éftendőbéli első *Arti-*
culusban írott *processus* szerént, minden in-
 gó és ingatlan javokat magok fe-
 mélyekre nézendöket, fejeket pedig *re-*
demptibiliter amittállyák; melly *processus*
 az, hogy a' *Fiscalis Director* által *citáltas-*
sanak ante Octavam a' Táblára; ha
 pedig a' rend szerént való *Octavalis Ter-*
minusok nem celebráltathatnának, a' *Die-*
ta alatt lévő Táblán - is *revideáltathasék*
 dolgok.

TITULUS QUINTUS.

Papok avagy Prédikátori Ren-
dekröl.

ARTICVLVS I.

A' melly helyeken az Egyházi Tanítók-
 nak dézmájok, *Quartájok*, avagy egyéb
 eleitől fogva rend szerént jární szokott jö-
 vedelmek vólt és vagyon, azt senki töl-
 tők el venni, és el-tartani ne mérézelje,
 (hanem ha valamelly rend kívül való *ca-*
justól kényszerítettvén a' Varmegye, vagy
 a' Szék az Esperettekkel egyenlő értelem-
 ből vennék igazításba, és más karba ál-
 latásba:) *alioquin* ha Nemes ember tsele-
 kedné, és a' Tiszteknek *admonitió*jára nem
restituálná, a' Tisztek *citáltassák*, és két
 Szék' napján *finaliter decidállják*, 's *com-*
perta rei veritate flor. 100-ra büntetteffe-
 nek, és az el-tartott jövedelmet-is *restitu-*
tuállják, minden tovább való *processus*-
 kon és *remedium*okon kívül; ha pedig
 parasit emberek tselekednék, három fo-
 rintal büntetteffenek, *toties quoties*, ha
 pedig Falu tselekedné, *floren.* 12-vel. (ide
 nem értvén az Eftendönként szokott fe-
 gődés által hól többülő, hól kevessebbü-
 lö fizetéseket, sem pedig a' *Patronusok*-
 nak szabad akarattyoktól függő *beneficiumo-*
 kat, hanem tsak a' rend szerént régtől
 fogva való *Parochialis proventusokat*)

Az hól pedig *vacantia* esnék, az ollyau
 jövedelmek-is másuvá ne *convertáltassanak*,

ha az Esperestek *substituálnak* másokat ad-
dig, míg bizonyos Prédikátorok vagy Mes-
terek rendeltethetnek.

A' kik pedig az *Eclésiasticum bonumok*-
kat *in proprios usus converterent*, vel *dila-*
pidarent, és nem csak bizonyos valami o-
kokból, mint fellyebb írva vagyon, aka-
démkoskodnának az Egyházi rendeknek jö-
vedelmek felett, hanem ugyan *abalienálni*
akarnák, és el foglalnák, az eleitől fogva
Eklésiához birattatott, Ország *Constitu-*
tioi szerént azoktól nem *abalienáltatott*
Eklésiai *bonumok*at, *requiráltatván* azon
helybéli Tisztek az Egyházi rendektől,
vagy Esperestektől, azok *admoneálják*,
hogy *restituálja*, *alioquin* ha *contumaciter*
intra quindenam nem *restituálná*, hiteles *do-*
*cumentumok*at *producálván*, a' *Fiscalis Di-*
*rectorok*nak kezekhez, az olyan *Eclesi-*
*asticum bonumok*nak el-foglalásáról, a' Tisz-
teknek *admonitió*járól, és a' *terminusra* nem
*effectuált restitutió*ról, abból következett
kárnak-is *refusió*jával együtt, *comperta rei*
veritate, a' *Director vigore presentis articu-*
li azon helybéli Tisztek által, ezer forin-
tot *exequáltasson*, a' *contumax violens* em-
beren; és az el-foglalt *bonumok*at-is *restitu-*
áltassa.

ARTICVLVS II.

MInd *Visitation*nak idején, 's mind egyéb- Ex Art. An. 1607.
kor az Egyházi rendek a' fegénysé-
get ne *taxáll*yák, *multáll*yák, egyéb aránt-
is efféle külső büntetéseknek rendi nem
az ő kegyelmek hivatallját illetvén.

ARTICVLVS III.

A, különböző *religió*kon való Papok egy- Ex Art. An. 1609. 1614.
más hivatalljába magokat ne elegyi-
tsék, a' *Visitálásokban* az eddig *observálta*-
tott *Usust* kövessék.

A' Székelységen lévő Egyházi rendek,
kik magok *femélyekre* nézendő külső jó- 1625.
szágokat és örökségeket birnak, azokról,
a' Faluval értsenek egyet, a' közönséges
fedés, *vévés*, és egyéb *fükséges* köz dol-
gokból; de egyéb aránt valamig Papi hí-
vatalban vagynak, ha *fzintén* megyéjek
nintsen-is, egyéb tereh *vifeléssel* ne bán-
tassanak.

ARTICVLVS IV.

EGYik *religió*n lévő Pap-is, más *religió*n
lévő *femélyeket*, sem *copulál*ni, sem
*divortál*ni, sem Eklésiai *reconciliációra ad-*
*mittál*ni ne *mérézfellye*; ha *fzintén* öly'
időben *vallását* változtatni akarná-is, mikor
más *vétkes tselekedeti* avagy *igyekeze-*
ti el-válásra, vagy *copuláltatásra*, vagy

Ex Art.
An. 1626.
1641.

Eklésiai *reconciliat*tóra, nyilván valókká lettenek; hanem elsőben azon *religió*n lévő Egyházi rendek előtt, (mellyen volt akkor, midőn a' dolog indítatott,) *decidat*ásék, és az után ha akarja *religió*ját változtatni, szabadságában lézen; *alioquin* valamelly Egyházi ember ezek ellen *impingál*na, *in amissionem honoris & officii incurrá*llyon, és *post degradationem*, a' külső *Magistratus'* hatalma alá vettetett legyen, és azok előtt, *ad instantiam querulantum*, érdemek szerént való büntetések legyen; sőt azon egy *religió*n való Papok is magok Ekklesiáján kívül valókat, külföldben ne *admittá*llyanak, az fellyebb meg-irt, és egyéb hivataljokat illető dolgokban; hanem azoknak igazságokat, vagy *Testimonialis* levelekből, vagy bizonyos hiteles *relatió*kból meg-értsék, bizonyos és a' dolgokat tudó helyekről: idegen és jövevény, 's bizonyos Ekklesia nélkül való személlyeket - is forgalmatoson meg - vizsgáljanak.

ARTICVLVS V.

HA kik minden igaz ok és mód nélkül *vel per se, vel per alios*, Prédikátort, és Schola Mestert vernének, vagdalnának, vagy tsak meg-kergetnének - is, két vagy három jámbor által meg - bizonyosodván,

az ollyanok, *per Comites, vel Sedium Officiales, exclusis omnibus iudicis remediis*, Ex Art. An. 1615. *mox & de facto* két-ház forintal büntettesenek, és azon fellyül, sérelmekről azokat *contentá*ják, a' *multalis* pénának hasonfele a' Panaszló-félé, fele az *Executores* ké légyen.

Ellenben, ha a' Prédikátorok és Mesterek tselekednék, magok vagy mások által, azok-is hasonló *penába incurral*janak és azon Tisztek *exequállyan*ak, minden azért való büntetések félelme nélkül; mellyet ha a' Tisztek *prætermittálnán*ak, ö rajtok *exequáltas*sék.

TITULUS SEXTUS.

Ekklésiai Személyekről.

ARTICVLVS I.

A' Prédikátorok és Scholák' Mesterei, 's Deákoknak állapotjokról, annak rendiben vagy on emlékezet bővebben: de azokon kívül vagynak ollyanok, kik az Ekklésiához való szolgáltnak sine és *titulus*sa alatt, a' Jobbágyság, avagy hadi *expeditió*ók alól akarják magokat *abszrahálni*, melly semmiképen meg nem engedtetik. Mindazonáltal a' kik valóságos igazsággal Prédikatori, 's Mesteri hivatalokban, avagy

a' Deáki tudománynak tanulásában forgo-
 lódnak, azoknak meg-akadályoztatások, há-
 borittatások, hogy semmi rendtől ne lé-
 gyen, az 1624. éftendőbéli *articulus* fe-
 rént, *sub poena flor.* 300. ez után-is *obser-*
váltásék, ilyen *declaratió*val: hogy ha kik-
 nek jobbágyból álló zemélyek tsak here
 1635. módon élnének, 's lappanganának Scholák-
 ban, vagy egyéb Egyházi rendek környül,
 és tsak paláttul tartanak a' jobbágyságnak,
 avagy hadi 's egyéb külső főlgálatnak ke-
 rülésére az Egyházi nevezetet; affélék el-
 len ilyen *processus* tartásék: hogy a' *Præ-*
tendens *inquirá*tasson az olyan fín alatt
 lappangó Jobbágya vagy főlgája felől, 's
 azon *collateralis attestatió*kat *producalja* az
 Esperest' eleibe, kinek *inspectió*ja alatt *la-*
titálna az olyan ember, 's az Esperest
 látván igazságát a' *Prætendens*nek, *commit-*
táljon mindjárt annak az helynek Papjának
 vagy Mesterének, kinek birtoka alatt va-
 gyon, meg-adása felől; ki hogy ha ma-
 ga mentségével akarna élni, tartozzék e-
 lötte járója felelni felölle, avagy *arestum*
 alá vetni, és *intra quindenam*, hogy a' *re-*
petitus ember-is maga mentségére vallat-
 hasson, engedtesék *dilatatio*, de *ad quin-*
denam mind két félnek igazságát *revideál-*
 ni tartozzék az Esperest, és *comperiáltat-*
 ván a' *Prætendens*nek igazsága, mindjárt
 kezé.

kezébe adattasék; ha pedig vagy az Esperest, vagy a' Papok és Mesterek tennék a' fogyatkozást, avagy hogy azzal az itélettel *contentus* nem lenne a' *Prædendens*, egy emberséges Nemes ember, avagy Szólga-bíró által az Esperestet *certificál*ja abbéli akaratja felől, és bizonyságit, melyeket *producált* vólt, *reportál*ja a' Vármegyére avagy Székre: az holott *revideált*tván, ha *compareál*-is, ha nem-is. az *adversa pars*, *finaliter pronunciólt*asék *sententiája*, mellyel azon helybéli külső Tíztek ki-menni és *executiót* tenni tartozzanak; akár hól találtasék: Sőt a' *Prædendens*-is *vigore ejusdem sententiæ extra limites Ecclesiæ* szabadon meg-foghassa; az Esperest pedig ha *studio prætermittál*ja a' kézbe adatást, avagy azok nem *obtemperálnának*, kiknek *committál*ja, értékre adván a' Püspököknek *severè animadvertállyanak* ellenek.

ARTICVLVS II.

Noha az idvességre magánosan semmit sem használ, sőt fokokban az a' *superstitio* kárhozatos vétkeket nemz, halálokra, vagy holtok utánra halasztván adakozó alamisnálkodásokat; e' Világ férént-is fokfor *præjudicál* Véreknek, és igaz *Successoroknak*, 's a' *Fiscusnak*-is, hogy némellyek jószágokat, vagy egyéb öröksége-

ket *legállyák* az Ekklesiákhoz, avagy Egyházi rendeknek, úgy-hogy, egyről másra, és *in perpetuum* a' szerént az Egyházi rendekre maradjon. Melly noha ennek-előtte is az Orzágnak végezése ellen volt, mindazonáltal mostan is újjabban *pro perpetuo Decreto concludáltatott*, hogy soha senki egy *privatus* ember is ingatlan semminémű jókat, Ekklesiákhoz sem élteben örökös képen ne adhasson, sem pedig *Testamentumban* ne *legálthasson*: és az olyan adás, *legálás*, tellyességgel erőtlen légyen, valamelly *Successorok*nak, vagy pedig a' *Fiscus*nak *praejudicál*; egyéb iránt ingó javaiból kinek-kinek szabados *dispensatiója* legyen, ha az-is maga *acquistuma*:

Ha melly *Ecclesiastica personáknak* Östől maradott, vagy maga *acquirált* javai volnának, és *in semine deficiálna*, úgy-hogy, sem senki attyafia, kit *de jure* illethetne, nem találhatnék, sem pedig *Legatariussa quoad bona acquisita*; az ollyannak ingatlan javai a' Székelységben a' közelebb való földművelőké légyenek, *perennialis aestimatio*ja szerént való summáját le-tévén a' *Vicinus* az Ekklesia számára. A' Vármegyéken pedig azon helynek *Patronus*ira maradgyanak, a' nagyobb részt bíró *Patronus* le-tévén igazán való árrat az ott való Ekklesia' számára, *absque tamen praejudicio Domino*.

Dominorum terrestrium. A' Városokon pedig a' Város' Birái ezen módot tartásák. A' *deficiált* Egyházi embernek ingó javai pedig, *non existente legatario*, azon helybéli Ekklésia számára maradgyanak. De ha az Egyházi személy, Nemesi *prærogativával* bir, magára és *posteritássira*, és nem Ekklésiára *devolválandó* jószágokat, vagy örökségeket, azoknak állapotjuk a' közönséges Haza' törvényéhez *accommodáltasék*.

TITULUS SEPTIMUS.

Vicáriusságról.

ARTICVLVS I.

A' *Vicariusságról* Néhai idvezült RAKÓCZI GYÖRGY Fejedelemtől akkori *Vicarius*nak adatott levele szerént, hogy tisztiben el-járhasson, és hogy nőtelen Papis lehessen Esperest, ha a' nös Papok-is választják, végeztetett.

TITULUS OCTAVUS.

Oláh Papokról.

ARTICVLVS I.

Noha az Oláh *Natio* az Hazában, sem a' *Statusok* közzé nem számláltatott, sem Vallások, nem a' *recepta religiók* közzül
B 5 való,

való; mindazáltal, *propter regni emolumentum*, miglen *patiáltatnák*, az Oláh Egyházi rendek ehez tartásák magokat:

I. Püspököt a' Fejedelemtől kérjenek, olyyat, a' kit egyenlő tetzésekéből az Oláh Papok alkalmatofnak esmérnek; kit ha a' Fejedelmek illendőnek ítélnék lenni, úgy adgyanak *confirmatiót* reá, mind a' Fejedelmek' hűségére, 's mind az Ország' javára, és egyéb szükséges dolgokra nézendő *conditiók* és módok szerént.

II. Az Oláh Püspökök, Esperestek, és Papok a' *visitálásnak* idején a' külső Tifteknek hivataljokba magokat ne elegyítsék; a' fegénységet ne fantzoltassák, 1593. külső dolgokat ne igazgassanak, *executiókat* affélékről ne tégyenek; hanem *visitálják* tsak a' magok Papjait, és Deákjait, Bezerikájokat, Czimteremjeket, Temetőjüket; házafulandó Személyeknek vagy 1626. 1647. *copulatió*jokat, vagy el-választásokat, az ő módgyok szerént való Egyházi főlgálatjokat, Eklésia követéseket, és több hasonlító tsak az ő tifteket, és állapotjokat illető dolgokat; azokban is mindazáltal az Orzágnak végezéséhez alkalmaztatván magokat; külső büntetésekbe, birságlásokba magokat ne elegyítsék.

ARTICVLVS II.

MÁS Országból ide bé jövő Oláh Papok *Ex Art. An. 1600.* tartozzanak magokat az Eszperestnek *presentálni*; azok viszont magok vagy Püspökök által azon Vármegyebéli, Székbéli, vagy közelebb Várakbéli Tiszteknek eleikbe vinni *examenre*: kik meg-visgálván, ha olly'dolgot tapasztalnak, kötelekségek fzerént a' Fejedelmeknek hírré tenni tartozzanak.

ARTICVLVS III.

Földes Uroknak *proprietássa* hogy jövedöre nézve annál inkább ne *periclitáljon*, az Oláh Papok *annuatim* bizonyos *honorariummal*, de tsak állapotjukhoz és ér *Ex Art. An. 1639.* tekekhez illendővel tartozzanak: Kiben ha a' Földes Urnak képtelen kívánsága lenne, a' Vármegyét *requirálván*, *conscientiose* *limitálják*-el; ennek nem hafnát, úgy, mint örökségének rend tartását *ponderálván*.

Az Oláh Papoknak pedig fiait, mihelyt meg-házafódnak, avagy külön kenyéren laknak, ha nem Papok, *repetáltsák* a' fzerént, mint az egyéb jobbágyokat: sőt, ha gyermekek, vagy ha egyéb aránt nötelen legények-is, akárhol találtassanak Apjok mellett, meg-fogathassák, és kezelség alá vethessék: Apjokon kívül valókat pedig *repetálhassák* akármi idős korokban.

ARTICVLVS IV.

A' melly Oláh Pap igaz ok nélkül *divortál*na valakit, vagy más Valláson valókat *copulál*na, vagy tudva, két feleségű embert, vagy pedig el-ragadott, 's nem pedig rendesen meg-kért zemélyeket; vagy

Ex Art. An 1639. 1640. olyanokat, kik az Ország végezési szerént való úton és módon nem szabadítottak egymás mellé állani, vagy elsőben a' külső büntetést véghez nem vitték; vagy ha kikkel Ekklésiát kellene követtetni, 's el-múlatnák, mind az illyen Papokat ha az Esperestek meg-nem büntetnék érdemek szerént, meg-értvén a' Tisztek, *admoneál*-ják az Esperesteket: ha még-is *posthabeál*nák, *intra quindenam* meg-nem büntetnék, az Esperestek *priváltassanak* tisztektől; a' Papokra pedig a' külső Tisztek láttassanak törvényt, és büntessék magok érdeme, és az Ország végezési szerént, külső büntetéssel *flor. 200.* Az Oláh Püspök pedig Pap-ságoktól-is *privál*ja, ha úgy fogják érdemleni.

1646.

TITULUS NONUS.

Az Oláhokról.

ARTICVLVS I.

Noha az Oláh nemzet *propter bonum publicum admittált*ott ez Hazában; mind-azáltal nem vévén ezében állapotjának ala-
tson

tson vóltát, némelly Nemes Atyánkfiait *impediálták*, hogy az ő innepeken ne légyen szabad munkálkodni. Végeztetett azért azok ellen, hogy a' Magyar *Nation*nak ne *prescribáljanak*, és ennek-utánna senkit is a' fellyebb meg-írt okból meg-ne háborittsanak.

TITULUS DECIMUS.

Collégium állapotjáról.

ARTICVLVS I.

A' Néhai nagy emlékezetü BETHLENGABOR Fejedelemtől a' Fejér-Vári *Collegium* számára, avagy annak építésére *legáltatott* húz ezer forint summának állapota-is, több dolgok között *controvertáltatván* az 1636. éztendőbéli *disturbium* alatt való *tractatusban*, annak el-igazítása ugyan akkor *relegáltatott* a' Püspökre, az Ekklesiával együtt; mostan is azon szerént helyben hagyatott az Orzágnak azon summáról való *affecuratioja* is.

ARTICVLVS II.

Collegiumnak leg alkalmasabb hely Kolosváratt ítéltetett vólt az előtti időkben-is, ennek-utánna-is azért az *Evangelicus Orthodoxus* Fejedelmeknek szabados *dispositiojára* hagyattatik, akár a' Kolosvári
Far-

Ex Art. Farkas-útzai *Templom* körül *erigáltassanak* *An. 1622.* *Collegiumot*, vagy derekas *Scholát*; akár pedig Fejérvárat: vagy ha mind két helyet akarják-is, azon móddal és jussal akarmellyik helyet, és ahoz való *proventusokat*, a' mint 1622. éftendőben, *menſe Majo* végeztetett.

ARTICVLVS III.

Melly igen fűkséges és meg-betsülhetetlen házonra való dolog légyen pedig, hogy nem tsak közönséges jó *Scholák*, de ugyan nevezetes *Collegiumok*, ha lehetne többek, de vagy tsak egy-is állatassék jó alkalmatossággal Hazánkban, azt elégségesképen minden kereftyén nemzetnek példájából, magunk fogyatkozásával-is esmérjük; holott mind értéklenség, és egyéb fok alkalmatlanságok is arra fűgény Hazánkknak lakósit nem igen bostátják, hogy idegen Ország *Academiák*-ba, *Collegiumok*ba küldhefsék és tanítathassák gyermekeiket; mellyről mint igaz *Pater Patriæ*, Néhai BETHLEN GABOR Fejedelem, istenesen és tanátsofon gondolkodván, kezdette vólt plántá'ni a' Fejérvári *Collegiumot*, azt mind *Professorokkal*, 's egyéb tudós emberekkel kezdvén megékesíteni, 's mind pedig külső *beneficiummal* (melly nélkül meg-sem álhatna) meg-erösi-

meg-erősíteni, illendő jövedelmet mind pénzül, 's mind pedig józáguł rendelvén hozzája, (melly *Testamentumát* azon Fejedelemnek a' Nemes Ország-is helyben hagyta) *Statuáltatott* annak-okáért, hogy azon *Collegium*, vagy azon helyben, vagy Kolosváratt, mind külső és belső épületiben, nem csak *continuáltasék*, sőt inkább *renováltasék*, a' mennyiben Isten a' Fejedelmeknek - is arra való elégségeket engedi, és a' *Collegiumnak* - is *proventus* extendáltathatik. Mivel pedig a' meg-nevezett Méltóságos Fejedelemtől, azok a' *conferált proventusok*, és józágu, a' végre rendeltettek, hogy tudós *Professor* emberek, 's azon kívül-is jó Mesterek tartassanak a' *Collegiumban*; annakokáért haladék nélkül helyre álltassanak abbéli fogyatkozások, és tudós, hasznoson tanító *Professorok* hozattassanak, és Mesterek-is jók álltassanak a' *Collegiumban*.

És hogy azok-is bátorságofabban mérézfeljenek el-jöni az hivatalra, újabban *presentium vigore* *affecuráljuk* mind mostani, 's mind jövendőbéli *Professorokat*, 's Mestereket, a' *Collegiumnak* minden tagjait, Püspököket, Keresztyén Fejedelmek után a' *Collegiumnak* minden *Inspectorit*, hogy az ekkédiglen *manuteneált* józáguokban, és egyéb *legatumokban* *in perpetuum* őket meg-tartjuk,

Ex Art.
An. 1630.
1631.

juk, és a' mennyiben *Fiscalitás*nak nevezeti alá íratattanak, azt ilyen *declaratió*val értjük és tartjuk: hogy ha valamikor a' *Collegium*' keze és nevezeti alól annak házával és épületivel, valami más alkalmas hely *concombiáltatnék*, *communi interessantium consensu*, avagy Istennek Hazánkra bocsátott tsapásából a' *Collegium* tellyesféggel *ruináltatnék*, és vagy ideig, vagy akármint-is a' *Fiscus*, vagy mások kezekre *deveniálnának* azon *bonumok*, *in tali casu* tartassanak *Fiscalisok*nak, azon módon, mint egyéb *fiscalisok*, és *perennali jure* ne birattassanak, se ne *conferáltassanak*, *excipiálván* mindazáltal azokat a' jószágokat, a' mellyek *donatione mediante*, valamelly summában *conferáltattanak* a' Fejedelmektől a' *Collegium*hoz, *salvis aliorum juribus permanentibus*.

Szükségesképen pedig megkívántatik az-is, hogy azon *Collegium*nak mind külső és belső állapotjára, mind az *Ekklesiái Statusból*, 's mind pedig külső rendekből bizonyos Fő *Inspectorok* állattassanak, kik az *Orthodoxus* Fejedelmek után vigyázzanak a' *Collegium*nak derekasb állapotjára, kiváltképen arra, mitsoda rendel és házonnal *progrediálnak* a' tanításban, és a' fogyatozókat *animadvertálják* egyenlő tetfésékből, köztök történhető nagy akadályokat jó igazításba-is végyenek; és tudgyák azt-is

mi-

mitsoda *bonumi* legyenek a' *Collegium*nak; hól, és kik által *conserváltatnak*, és *erogáltatnak*, hogy valami módon azok vagy ne *dissipáltassanak*, vagy *in profanum usum* ne *convertáltassanak*.

APPROBATARUM
 CONSTITUTIONUM REGNI
 TRANSILVANIÆ, ET PARTI-
 UM HUNGARIÆ EIDEM
 ANNEXARUM
 PARS SECUNDA.
 TITULUS PRIMUS.

Fejedelmek' és Gubernátorok'
 állapotjáról.

ARTICVLVS I.

Oha ez Hazának eleitől-fogván va-
 ló szokása szerént, a' Fejedelmek'
 választásában a' *Regnicoláknak libera*
*electio*jok mind ez ideig meg- tartatott,
 mellyhez képest a' választandó Fejedelmek-
 nek személyek, és az időnek kívánsága
 szerént szoktanak a' Fejedelmeknek *Conditio*-
 kat *prescribálni*, és azoknak *pro ratione tem-*
poris

poris vagy változtatását, vagy helyben hagyatását az időnek mivolta hordozza magával; mindazonáltal hogy az eddig választott Fejedelmeknek *prescribált Conditioik* mindeneknél nyilván légyenek, némellyeket azok közzül az *Articulusokba inserálni* szükségesnek ítéltetett. Leg-elsőben-is azért az 1607. Éztendőben *concludált* akkori *Articulusokból* a' Néhai RAKÓCZI SIGMOND Fejedelem *Conditioi* maga Fejedelemségére való *juramentumában* vannak *inserálva*: Mellyek így következnek:

EN RAKÓCZI 'SIGMOND Erdélynek választott Fejedelme, Magyar Ország részeinek Ura, a' Székelyeknek Ispánja; Esküfööm az Élő Istenre, Atyára, Fiúra és Szent Lélek Istenre, tellyes Szent Háromságra, hogy az én megmondott birodalmomban lévőket, és ez Országban lévő Nagyságos Urakat, Nemefeket. Székelyeket, kerített Városokat, és Mező Városokat, és *in genere* minden Nemzetségeket, Rendeket, és *Statusokat Religiojokban*, Fejedelemségre való *libera electiojokban*, *Suffragiumok* és *voxoknak pronuntiatiojokban*, szabadságokban, törvényekben és *Approbata Consuetudojokban* megtartok. Sz. András Király *Decretumát*, és Magyar Ország' kiírt *Decretumát*, és előttem való Fejedelmeknek *Donatióit*,

tióit, *Inscriptióit*, *Privilegiumit*, *Annuentiáit*, *Affecuratoriáit*, és *Consensusit*, *salvo jure alieno*, *Articulusit*, az előtt valókat, mostaniakat, és ezután valókat, *in quantum per contrarias Constitutiones nem cassáltattak*, *vel in posterum nem cassáltatnak*, erejében tartok, és mással-is meg-tartatok; a' *Decretum* és *Articulusok* tartása fzerént mindennek femély-válogatás nélkül az én tehetségem fzerént igaz törvényt fzőlgáltatok, és méltó *executiokat* tétetek; fenkit sem femélyében, sem jófzágában, sem marhájában törvény nélkül meg-nem bántok, mással sem bántatok, másnak sem engedek bántatni, és semmi újítást ez Országnek fzőkása és régi szabadsága ellen, bé-nem hozok; sőt mindeket, valamiket a' fzegény Hazának, és minden benne valóknak közönséges javára, haznára, és törvényfzerént való szabadságára mivelhetek, az én eröm fzerént azon lézek; Isten engem úgy segéljen.

ARTICVLVS II.

BÁTHORI GABORNak az Erdélyi Fejedelemségre való válaftásakor íratott *Conditioniók*, és ugyan akkori *juramentumának* formája, melly *in anno 1608.* íratattott:

Forma juramenti Principis.

EN BATHORI GABOR, Erdély Országának *Ex.* válaftott Fejedelme, Magyar Ország ré *40.10*

feinek Ura, és Székelyeknek Ispányja, &c.
 Esküszöm az Élő Istenre, Atyára, Fiúra és
 Sz. Lélek Istenre, tellyes Sz. Háromságra,
 hogy a' meg-mondott birodalomban, és Or-
 szágnban lévő Nagys. Urakat, Nemefeket, és
 Vitezlőket, Székelységet, Kerített és Mező
 Városokat, és *ingene* minden Nemzetsé-
 geket, Rendeket, *Statusokat*, a' *recepta reli-*
giokban, Fejedelemségre való *libera electio-*
jokban, *suffragiumokban*, *voxoknak libera*
pronunciatiojokban, szabadságokban, törvé-
 nyekben és *Approbata Consuetudojokban* meg-
 tartok; Sz. András Király' *Decretumát*, és
 Magyar Országának ki-írt *Decretumát*, és előt-
 tem való Fejedelmeknek *Donatioit*, *Inscriptio-*
it, *Privilegiumit*, *Annuentiáit*, *Affecuratoriáit*,
Consensusit, *salvo jure alieno Articulusit*, ez
 előtt valókat 's mostaniakat, (és ez mosta-
 ni Etsedbe küldött végezett *Articulusokat*-is,)
 és ez után valókat, *in quantum per contrarias*
Constitutiones nem *cafsáltattak*, *vel in poste-*
rum nem *cafsáltatnak*, erejében tartok, és
 másfal-is meg-tartatok, a' *Decretumnak* és
Articulusoknak tartása szerént; mindenek-
 nek személy válogatás nélkül az én tehetsé-
 gem szerént igaz törvényt szolgáltatok, és
 méltó *executiókat* téttek, senkit sem meg-
 nem bántok, sem máffal meg-nem bántatok,
 se személyében, se jószágában, se marhájá-
 ban,

ban, törvény nélkül, másnak sem engedek bántani tehetségem szerént, és semmi újítást ez Országnek régi jó szokása és szabadsága ellen bé-nem hozok; sőt mindeneket, valamiket a' szegény Hazának és benne való minden rendeknek közönséges javára és hasznára, és törvény szerént való szabadságára mivelhetek; az én erőm szerént, azon léflek, a' míg az Ur Isten ö Kegyelme között tart; Isten engem' úgy segéljen.

Conditiones ejusdem Principis Gabrielis Báthori.

I. **H**ogy a' *Religio* szabadságára magát megkötelezze, és abban semély válogatás nélkül minden rendeket megtartson, 's óltalmazzon, *in liberis eorum exercitiis*, mint SIGMOND Fejedelem idejében.

II. Mint-hogy az el-múlt sok háború idöben, mind vérünk hullásával, 's mind Hazánkon kívül való bujdosásunkal az egy fő szabadságunkat a' *libera electiö*t megtartottuk, és a' két Császártól-is, valamint 's valahogy lehetett, *extorqueá*ltuk: Kívánnyük ö Nagyságától, hogy köteles legyen arra, hogy tellyes életében, akármelly szerentségében minket abban mególtalmaz, és megtart, és semmi fín és tsere alatt, vagy *testamentum* tételével, vagy külömben, szabadságunk ellen el-nem áll, és e' mostani

Hajdúságnak ö Nagyságához való kötelezésével, *jus armorum, aut concambii in regno* femmiképen nem *pretendál*.

III. Abban-is ö Nagys. hitivel *quietáljon* bennünket ígéreti szerént, hogy a' Hajdú vitézekkel való *transactioval* minket Országúl, három Nemzetül, Magyar Orzágnak ide tartozó részeivel egyetemben, sem Hitünknek, sem Törvényünknek szabadságában, sem birodalminkban és határinkban, sem femélyünkben, sem femminémü javainkban, jószágunkban, kitsinytől fogva nagyig meg-nem sért femmi időben; hanem inkább az Ország javára és óltalmára igyekezik ö Nagys. azokat-is kötelezi.

IV. Kívánjuk azt-is, hogy a' Hajdu vitézeket ö Nagys. hittel kötelezze arra kitsinytől fogva nagyig, hogy femmi változásokban, (kit Isten távoztasson) és *inter-regnumokban* femmi támadozással, és pártütéssel a' *libera electio*t nem turbálják; hanem az *Unio* szerént, valakit *communibus suffragiis* az három Nemzet választ, ök-is annak, és az Orzágnak, fejek fenn állásáig híven szolgálják.

V. Ez fel-háborodott állapotban ö Nagys. mind a' két Császár között Hazánkat békefészes állapotban meg-tartani igyekezzenek, mivel mi a' hadakozásra akármellyik ellen-is
elég-

elégteleneknek ismérjük magunkat, kiváltképen a' Törökkel a' fegény Hazának régi szokása szerént, *instar prædecessorum Principum* frigyét tartson. A' két Oláh Orzággal is a' jó szomszédságot meg-óltalmazza.

VI. A' Hajdú vitézeknek, mind *Generálisok*nak, Kapitányoknak, Hadnagyoknak, és egyéb Tisztviselőknek állapotjokat, Tiszteket úgy igyekezze rendelni ö Nagys. hogy a' Hazának régi jó rend tartásának, és abban lévő Tisztviselőknek semmiben ne *præjudicáljon*, se ártalmára ne légyen. Tiszteket *bene meritis sine discretionè religionis* adgyon a' Haza-fiainak.

VII. Ez Országban minden rendeket, Nemefeket, Vitézlöket, Kerített és Mező Városokat szabadságokban, törvényekben, igazságokban meg-tartson, előtte való Fejedelmeknek *Donatióit*, *Privilegiumit*, *Inscriptióit*, *Diplomáit* meg-tartsa.

VIII. Az egész Székelységet régi szabadságokban, mellyben ennek-előtte való Fejedelmek, azolta miolta 'SIGMOND Fejedelem újabban a' szabadságot meg - adta nékik, meg-tartották, minden rendben ö Nagysága-is meg-tartsa.

ARTICVLVS. III.

*Conditiones Principis Gabrielis
Bethlen.*

Ex Art.
An. 1613.

I. **H**ogy minden rendeket, személy ivá-
logatás nélkül szabadon meg-tart
a' *Religióban*, és annak fokott *exercitiumá-*
ban az *Articulusok* szerént.

II. Hazánknak mostani romlott állapot-
ját, és a' régi jó emlékezetü Fejedelmek-
nek ditséretes példájokat freme előtt visel-
vén, minden úton elsőben-is a' Fényes
Portához viselje olly' engedelmefféggel
magát, hogy onnan romlása ne következ-
zék a' fegény Orzágnak. A' Kerefftyén-
séggel-is, Római Csázárral ö Felségével,
és Magyar Orzággal, a' jó fómffédságot és
békefféget fozgalmatoson meg-örizze.

III. Móldovai és Havafali Vajdákkal u-
gyan most az Orzágnak léteffben végezzen
ollyképpen, hogy bátorffágot tégye azok-
nak fómffédságokkal az Orzágnak álla-
potját.

IV. Tanátsokat maga mellé mind az há-
rom Nemzetből válaffzon, törvény, igaz-
ság, békefféget fozető jó lelki-esméretü em-
bereket: kiknek tanáts-adáffokhoz olly' kö-
teles légyen, hogy belső és külső Orzágnak
dólgokat, a' két Csázárhoz, vagy több
fóm-

homféd Országokhoz való *confoederatiókat*; derekas *Donatiókat*, és fő Tízteket ezeknek hírek nélkül ne tselekedjék, se ofzón. Ha pedig a' Tanátsok közzül Országunk' törvénye, szabadsága, *Decretumi* ellen valamelyik lelki - esméretit nem tekintvén, vezedelmes és ártalmas tanátsra indítaná ő Nagyságát, *comperta rei veritate*, kedvezés nélkül afféle tanáts-adót *proscriptióval*, és *notoriussággal* büntessen.

V. Urak, Nemesek, Kerített és Mező Vácsofok, Székelyfég, Száfság, régi és *legitime emanált Privilegiumokban*, *Donatiójokban*, mellyek helyben hagyattattanak, *Annuentiájokban*, *Inscriptiójokban* meg-tartatnak.

VI. Az Orzágnak közönséges és egyenlő akaratból való végezéfit, *Articulusit*, maga-is meg-tartja, másokkal-is meg-tartatja; szegénynek, bóldognak zemély válogatás nélkül igaz törvényt szólgáltat; a' *sententiáknak executiójokat* nem *impediálja*.

VII. Mint-hogy mostan ennyi hadaknak ez Orzágnban létele alatt kellett Fejedelmet válaftanunk: köteles légyen reá, hogy a' *libera electiót* tellyes életében, semmi úton nem *impediálja*, az Orzágnak azt nem csak *integrè* meg-tartja, hanem a' Fényes *Portával* újolag mennél jobb móddal, a'

Csáfártól ö hatalomságától szerzett *Ath-námé* levéllel *confirmáltatja*.

VIII. Tanáts rendeknek, és Ország gyűlésében-is mindeneknek *libera voxot* enged, mindenféle panaszokodásoknak, és igazságoknak elő-izámlálására.

IX. Idő lévén hozzá, *omnia Fiscalia bona, & alios proventus Fiscales* recuperálni igyekezik illendő módok alatt: és az Ország határit, Vég-házait, tehetsége szerént, kiváltképen Tanáts és Ország híre nélkül nem *abalienálja*.

X. A' minémü *Titulust* mostan Országúl a' Fejede emségnek adunk, azt Ország híre nélkül nem *augeálja*, sem változtatja, hanem épen *contentus* lézen véle.

ARTICVLVS IV.

Catbarina Fejedelem Aszszony'

Conditio.

Ex Art. An. 1626. I. **M**int-hogy a' mi Kegyelmes Aszszonyunkat Országúl Fejedelmünk-ké addig választottuk, míg ö Felsege a' mi Kegyelmes Urunknak nevét viseli, mi-is Országúl addig ígérjük és kötelezzük magunkat az ö Felsege hűségére, nem tovább, sem különben.

II. Erdély Országhoz, és Magyar Ország-nak ahoz tartozó részeihez semmi több *just* a' szabad választásnál ö Felsege ne *pra-*
ten-

tendáljon; azt pedig sem titkon, sem nyilván semmi fűkségében más Fejedelmekre ne *transferálja*, sem arról ne *tractáljon* senkivel.

III. *Dotalitiumban* mindazáltal, a' mint a' mi Kegyelmes Urunk ö Felsége *inscribálta*, épen ö Felségének meg-tartásék.

IV. Hogy minden *Gubernatio* és gondviseles mostani és következendő *Gubernator* Uramon ö Nagyságán legyen és Tanácsokon, és semmit ö Felsége az Ország közönséges dolgaiban, ö Nagyságának és Tanácsoknak akaratjok és hírek nélkül ne tselekedgyék.

V. Hogy senkit idegen nemzetet azon kívül, ha kit ö Felsége *bene merita personát Gubernator* Urunk, és Tanács, és Ország közönséges *suffragiumából recipiáltatna*, a' Tanácsba bé-ne végyen a' Haza fiain kívül, és idegen nemzetnek Tízteket, főképen Várakba ne adgyon, idegen nemzetből álló *praesidiumot*, se Várakban, se maga mellett ne tartson, körülötte lévő belső Udvara népén kívül, kiknek *numerussa*, 200. *personát omnibus computatis* ne *excedáljon*.

VI. Ezeknek pedig meg-tartásokra köteles legyen *Gubernator* Uram ö Nagysága, az Orzágnak minden *Statusival* együtt, mellynek *observáltatására plena auctoritássa* legyen.

VII. Hogy semmi követtségeket, valamelyek az Országot és közönséges dolgot illetik, *Gubernator* Urunk ö Nagysága, és Tanácsok híre nélkül ö Felsege meg-ne halljon, és válaft semmi külső Fejedelmeknek ne adgyon, se követtséget ne *instituíjon*, ö Nagyságok híre nélkül.

VIII. Hogy-ha (kit Isten távoztasson) *Gubernator* Urunknak ö Nagyságának hóltá történék, köteles légyen ö Felsege arra, hogy egy hólnap alatt más *Gubernator*t válaftasson; addig annak *authoritássa* a' Tanács mellett légyen és maradjon, melly válaftás az egész Tanács' tetzéséből légyen.

IX. Ha pedig (kit Isten el-távoztasson) az Országban olly' *disturbiumok* támadnának, mellyek miatt ö Felsegének, atyjafiainak tetzésekből és tanácsokból ki-kellene ez Orzágból menni, tehát *in eo casu* hízfűk, hogy a' mi Kegyelmes Urunknak fegény Hazánkra kegyelmes tekinteti lézen; azt ö Felsege a' mi Kegyelmes Afzonyunk az Orzágnak *intactè* meg-hadja.

X. Fejedelem Afzonyunk ö Felsege az Orzágnak *Gubernatioját* kezébe vévén, egy *Thesaurariust* *Gubernator* Urunk, és az egész Tanács tetzéséből válaftson, kinek az Ország *proventus*i kezébe fólgáltatván, az Ország' fűkségére való *erogatió*jokban mitso-

mitsoda *modalitást* kövessen, ugyan akkor ő Felsége, *Gubernator* Urunk és az egész Tanács tetzéséből *deliberáljon*.

XI. A' négy *recepta religiókban* minden bántás nélkül, minden rendeket meg-tartson ő Felsége.

XII. Urakat, Nemefeket, Kerített és Mező Várofokat, Székelységet, Száfságot, régi és *legitimè emanált Privilegiumokban*, *Donatiókban*, mellyek helyben maradtanak, *Annuentiákban*, *Inscriptiókban* meg-tartasson.

XIII. Mivel szegény Hazánknak meg-maradása Isten után a' Fényes Portától függ, ő Felsége a' Portától el-ne szakadjon, hanem annak kedvét keresse.

ARTICVLVS V.

Conditiones Principis Georgii

R á k ó c z i I.

Mivel BETHLEN ISTVAN az előbbeni Kegyelmes Urunk, csak tellyességgel a' mi meg-maradásunkért, és szegény Hazánknak vezédelmének el-távoztatásáért, igaz Keresztyéni indulatjából (magát igen meg-alázván) tselekedte azt, hogy Fejedelmi méltóságát *resignálná*, és újabban való *electióra* szabados *voxot* engedne; ez nagy szeretetiért, 's indulatjáért, ő Nagys.
a' mos-

*Ex Ars.
An. 1630.*

a' mostani újonnan válaftott Kēlmes Urunk, ő Nāgát. előbbeni uraságában, javaiban, jószágiban, minden *illegitimus impetitorok* ellen meg-óltalmazza, és *manuteneálja*; és sem a' mostani Kegyelmes Urunk, sem ő Nagyságának alatta valói, ő Nagyságának méltóságát, betsületit meg-nem sértik.

II. Mivel ő Nagysága igaz *legitimè eligaltatott*, 's *inauguráltatott* Fejedelem vólt, ő Nagyságának minden *Collatióit*, *Donatióit*, *Inscriptióit*, *Annuentiáit*, valamellyek *legitimè emanáltak*, ha kik ollyak vagnak, *intactè & illibatè* meg-tartja, és meg-hadja azokban.

III. Hogy a' Fényes Portától soha semmi időben el-nem szakad, sem az Országot el-zakasztani nem igyekezik; hanem mindenekben kedvét keresi, és ahoz illendő *obsequiumát* *præstálja*; Erdélynek a' Török Császárral való régi frigyét *intactè* meg-tartja, és a' Portára járandó követeket-is, az előbbeni ditséretes Fejedelmeknek szokások szerént *expediálja*.

IV. Hogy sem Római Császár ő Felsége, sem egyéb Kereftyén Fejedelmek, és szomszéd Országok ellen, hadat ő Nagysága *offensivè*, ha okot nem adnak reá, nem indít, hanem azon békességet minden tehetségével óltalmazza.

V. Hogy

V. Hogy mindeneket zemély válogatás nélkül a' négy *recepta religiok*ban, és azoknak szabados *exercitium*iban ö Nāga meg-tart, és másokkal-is meg-tartat, és egyik *religió*n való Eklésiákra-is hatalmason nem küld, és el-nem foglaltatja ö Nāga, *religiok*nak *respectus*áért-is fenkit-is a' Haza fiai közzül meg-nem vét, hanem ebből minden zemély válogatás és *discretio* nélkül a' bóldog emlékezetü Fejedelemnek ditséretes példáját követi; tudván azt, minémü haznos meg-maradása vólt, mind ö Felségének, mind pedig Hazánknek ebbéli tselekedeti.

VI. Hogy Hazánknek mostani első rendeit, tanátsit, érdemes Tisztviselőit, állapotjokbā, tiszték bē, hivataltjokbā, a' kik megakarnak maradni, ö Nagysága meg-tartja; és semmi időben a' haznos Haza-fiait, más idegenért, hátra nem veti, hanem azoknak tanátsokkal és szolgálattjokkal él; kinek-kinek az ö állapotja szerént való betsületit illendöképen meg-adván, és hogy alatta valói közzül-is a' Haza-fiait fenkinek betstelenséggel illetni nem engedi. Annak-felette, hogy belső és külső Országos dólgozat a' két Császárhoz, vagy több zomféd Országokkal való *Confoederatió*kat Tanáts híre nélkül nem tselekezik, sem az Országban, sem az Orzághoz tartozó birodal-

dalmokban, femminémü erősségeket, *fortaliumok*at, Vég-házakat, azoknak határit, femminémü *prætextusok* alatt, el-nem ígéri, sem idegeníti; hanem a' Vég-házakban-is hafnos Haza-fiait tart.

VII. Hogy Urakat, Nemefeket, Kerített és Mező Városokat, Száztságot és Székelységet, régi és minden *legitimè emanált Privilegiumok*ban, *Donatiojok*ban, *Annentiájok*ban, *Inscriptiók*ban meg-tart, a'Sz. András Király *Decretumának continentiaja* szerént.

VIII. Hogy soha senkinek vádlására, Uri, Nemes, és egyéb szabadsággal élő rendek közzül, törvény előtt nem *arestáltat*, semmi fín és mód alatt; hanem *legitima citatione mediante, juris ordine convictum & aggravatum*, és semmi *violentiát*, akar kiktöl-is alatta valói közzül, senkin *exerceál*ni nem enged; hanem ebből az utólfiori Fejérvári Gyülésben, és az idvezült Fejedelem *inauguratiójakor emanált* erről való *Articulus observáltatsék, Anni 1613.*

IX. Hogy az Országnek *libera electióját* tellyes életében semmi úton nem *impediálja*, hanem azt az Országnek *integre* megtartja, és senkire a' Fejedelemséget nem *transferálja*, és arról Ország' híre nélkül senkivel nem *tractál*.

X. Hogy a' Tanáts rendeknek, és Országos gyűlésekben-is mindeneknek szabados *voxot* enged, mindenféle panaszokodásoknak, és igazságoknak elő-zámlálására.

XI. Hogy az el-múlt Fejérvári Gyűlésben végezett *Unionak Conditioit* minden cikkelyében fogyatozás nélkül megtartja.

XII. Hogy valakik egyebek vézedelmére, 's Hazánk szabadságának romlására ártalmas tanátsot adnának ö Nagának, azok ellen az elébbeni *Articulus observáltasék*, t. i *Art. 1613.*

XIII. Az Országnek közönséges és egyenlő akaratból való végezéfit, *Articulusit*, maga-is megtartja, másokkal-is megtartatja; zégénynek, bóldognak igaz törvényt szólgaltat; a' *sententiáknak executiojok*at nem *impediálja*, és *terminuskor* semminémü törvénynek *discussiojában* ben nem ül, holott *ad suam praesentiam appellálják* a' törvényt, mint *Summus Justitiarius* eleibe.

XIV. Mint-hogy mind a' Magyar *Natio*, 's mind pedig a' Száz Uraink, 's atyáink fiai, magok *Natiojokból* szoktanak magoknak Tízteket, Ispánokat válaftani; a' Székelység nem utolsó tagja lévén e' Hazának, ö Nagysága Kapitányokat, Király-Bírákat, *Generalisok*at, magok nemzetéből

állókat, és köztök lakókat adjon elejébe, meg-maradván mindazonáltal mindenekből az ő Nagysága *jurisdictiója* és méltósága; a' Király-Biráknak pedig válaftások *specifcè* tsak ugyan ő Kegyelmek Székinek szabadságán álljon. Fő-Ispánokat-is a' magok Vármegyéjékből valókat adjon ő Nagysága.

XV. Udvarhely Várának állapotját ő Nagysága az Országnek *proponáltatván*, a' mint egy akarattól a' magok javára és meg-maradására valót, a' közönséges igazságnak módja fzerént, arról az Ország végez, azt követi.

ARTICVLVS VI.

Conditiones moderni Celsissimi Principis D. D. Georgii Rákóczi Junioris.

Ex Art.
1642.

I. **M**ivel a' Nemes Ország ő Nágát a' mi mostani Kegyelmes Urunk Fejedelmünk, ő Nágának, úgy-mint az ő Nāga fzerelmes Attyának (mellyet az Ur Isten ő Felsege mezfze halafzfon) hólta után való Fejedelemnek *eligálta* és válaftotta; hogy a' mig az Ur Isten ő Nágát élteni, úgy - mint mostani Kegyelmes Urunkat Fejedelmünket ő Nágát, addig e' mostani újonnan válaftott ifjú Kegyelmes Urunk ő Nāga az Orzágnak semminémü *gubernálásában*, *directiójában*, és akármiben-is a' mi az ő

22 ö Nāga szerelmes Attyának mostani Kegyelmes Urunknak, Fejedelmünknek ö Nágának betsületit, méltóságát, *authoritását* meg-bántaná, sértené, és ellene lenne, magát az ö Nāga kegyelmes *consensussa*, akarátja 's parantsolatja nélkül, nem *immisceálja*, 's nem *ingerálja*, és valamíg az Ur Isten ö Nágát a' mostani Kegyelmes Urunkat, Fejedelmünket élteni, ehez tartja magát, és ez ellen-is nem vét semmi-ben-is ö Nāga.

II. Mivel BETHLEN ISTVAN Uram ö Nāga igaz *legitimè eligaltatott*, és *inauguráltatott* Fejedelem volt, ö Nágának minden *Collatióit*, *Donatióit*, *Inscriptióit*, *Annuentiáit*, valamellyek *legitimè emanáltak*, ha kik olyak vagynak, *intactè & illibatè* meg-tartja és meg-hadja azokban.

III. Hogy a' Fényes *Portától* soha semmi időben el-nem szakad, sem az Országot el-zakasztani nem igyekezik; hanem mindenekből kedvét keresi, és ahoz illendő *obsequiumát praestálja*; Erdélynek a' Török Császárral való régi frigyét *intactè* meg-tartja, és a' *Portára* járandó Követeket-is az előbbi ditséretes Fejedelmeknek fokások szerént *expediálja*.

IV. Hogy sem a' Római Császár ö Fel-sége, sem egyéb Keresztyén Fejedelmek

és fozmzed Országok ellen, hadat ö Nāga *offensivè*, ha okot nem adnak reá, nem indit; hanem a' jó békefséget minden tehetőségével őltalmazza.

V. Hogy mindeneket zemély válogatás nélkül a' négy *recepta Religiókban*, és azoknak szabados *exercitiumiban* meg-tart, és másokkal-is meg-tartat, és egyik *Religió*n lévő Eklésiákra-is hatalmasúl nem küld, és el-nem foglaltatja ö Nāga: *Religióknak respectusáért-is* fenkit-is meg-nem vét Haza fiait közzül; hanem ebből minden zemély-válogatás és *discretio* nélkül, a' böl dog emlékezetü Fejedelemnek ditséretes példáját követi; tudván azt, minémü haznos meg-maradására vólt, mind ö Felségének, mind pedig Hazánknek, ebbéli tselekedete.

VI. Hogy Hazánknek mostani első Rendeit, Tanátsit, érdemes Tisztviselőit, állapotjokban, tisztekben, hivataljokban, a' kik meg-akarnak maradni, ö Nāga megtartja, és semmi időben a' haznos Haza-fiait más idegenért hátra nem veti; hanem azoknak tanátsokkal és főlgálatjokkal él, kinek-kinek az ő állapotja szerént való be-tsületit meg-adja illendöképen, és hogy alatta valói közzül-is a' Haza-fiait fenkinek betstelenféggel illetni nem engedi. Annakfelette, hogy belső és külső Országos dolgokat

gokat a' két Császárhoz, vagy több főm-
 zéd Országokkal való *Confoederatiókat*, Ta-
 náts hire nélkül nem tselekezik, sem az
 Országhoz tartozó birodalmokban semmi-
 némü erősségeket, *fortalitiu*mokat, Vég-
 házakat, azoknak határit, semminémü *prae-*
textusok alatt el-nem ígéri, sem idegeniti,
 hanem a' Vég-házakban-is hasznos Haza-
 fiait tart.

VII. Hogy Urakat, Nemeseket, Kerített
 és Mező Városokat, Százságot és Székely-
 séget, régi és minden *legitimè emanált Pri-*
*vilegiumok*ban, *Donatió*jokban, *Annontia-*
*jok*ban, *Inscriptió*kban meg-tart, a'Sz. András
 Király *Decretum*ának *continentiája* szerént.

VIII. Hogy soha senkit senkinek vádlá-
 sára, Uri, Nemes, és egyéb szabadsággal
 élő rendek közzül, törvény előtt nem *are-*
stáltat, semmi fín és mód alatt; hanem
legitima citatione mediante, juris ordine con-
victum & aggravatum; és semmi *violentiá-*
kat akárkitől-is alatta valói közzül senkin
exerceálni nem enged; hanem ebben az u-
 tólzori Fejérvári Gyűlésben, és az idve-
 zült Fejedelem *inauguratió*jakor *emanált* er-
 ről való *Articulus observáltasék*, Anni 1613.

IX. Hogy az Orzágnak *libera electió*ját
 tellyes életében semmi úton nem *impediál-*
 ja, hanem azt az Orzágnak *integre* meg-tart-
 ja, és senkire a'Fejedelemséget nem *trans-*

ferálja, sem arról Ország híre nélkül senkivel nem *tractál*.

X. Hogy a' Tanátsi rendeknek, és Országos gyűlésekben-is mindeneknek, szabad *voxot* enged, mindenféle panaszok, dáfoknak és igazságoknak elő-fámlálására.

XI. Hogy a' Fejérvári Gyűlésben végzetett *Uniónak Conditioit*, minden czikkelyben, ő Nagysága fogyatkozás nélkül meg-tartja.

XII. Hogy valakik egyebek vezedelmére, 's Hazánk szabadságának romlására ártalmas tanátsokat adnának ő Nágának, azok ellen az elébbeni *Articulus observáltasék*, *An. 1613.*

XIII. Az Orzágnak közönséges egyenlő akaratból való végzésit, *Articulusit* maga-is meg-tartja, 's másokkal-is meg-tartatja, fegénynek, bóldognak, fémely-válogatás nélkül igaz törvényt fől-gáltat, a' *sententiáknak executiójokat* nem *impediálja*, és *terminus*kor fемminémü *causáiban* a' *Fiscus*-nak ben nem ül; egyéb *Causákban* mind-azáltal ben ülhet ő Nága, de úgy-hogy az ő Nága Méltóságos fémelye eleibe való *appellatiók* ezzel ne *interturbáltassanak*.

XIV. Mint-hogy mind a' Magyar *Natio*, 's mind pedig a' Száfság, magok *Natiojokból* fők-tanak magoknak fő Tízteket Ispánokat válaftani; a' Székelység-is nem utólsó tag-

só tagja lévén a' fzegény Hazának; ö Nāga Kapitányokat, Király-Birákat, *Generalisok*kat; magok nemzetéből állókat, és köztök lakókat adjon közikbe; meg - maradván mindazáltal mindenekben az ö Nāga *jurisdictió*ja és méltósága. A' Király Biráknak pedig válaftások *specificè* tsak! ugyan ö Kegyelmek szabadságán álljon: Fő Ispánokat is a' magok Vármegyéjeből adjon ö Nagysága.

ARTICVLVS VII.

VÉgeztetett vólt ennek-elötte-is bóldog emlékezetü eleinktől, minden bizony-Ex Art. nyal ez Házának nagy romlásáról vett ex-Au. 1607. *perientiájából*, hogy soha a' mint Eleink e' végezés után, úgy magunk és *posteritásink* is *immaturus* gyermek Fejedelmeket ne válaftanak, söt ha *proponálatnék* is, ahöz hozzá ne szóljanak; melly végezés a' jövendő idökre, mostan-is örökös állandóságra *confirmálatik*, mindazonáltal mostani Kegyelmes Urunknak édes Attyának nem régen történt halála után édes Hazánknek javára nagy reménységéből nevedett férelmes Öttsének éretlen és váratlan történt halála, magának-is mostani Kegyelmes Urunknak azon nyavalyában lévő férelmes betegsége kénserítvén bennünket, válaftottuk szabad akaratunkból ö Nāga férel-

mes Fiát Fejedelmünknek, a' Tek. és Mélt. RAKÓCZI FERENTZ Urunkat ö Nágát, bizonyos módok és *Conditiók* alatt, mellyek az 1652. Eftendőbéli Országos Gyülésünkbe *Ex Art. An. 1652.* végeztetett *Articulus*inkban világosabb *de-claratió*val meg-vannak: De mivel ö Nāga mostani *et*assa azt nem engedi, hogy azokra a' *Conditiók*ra, és Hazánknek mindenmü szabadságinak, törvényinek megtartására, a'fokott mód szerént, *juramentum*át ö Nāga *deponál*hassa; eleitől fogva pedig ez Hazában a' Fejedelmek' válaftásában *observált*tott mód és rend szerént, a' *Regnicolák*-is *homagium*okat nem *deponál*hatják mind addig, míglen ö Nāga-is a' *Regnicolák*nak tartozó *juramentum*át a' *praescribált* *Conditiók*, és Haza szabadságának kívánsága szerént nem *deponál*hatja; de hogy a' *Regnicolák*nak *homagium*ának jövendőben léjendő *depositió*ja, és minden hüségek felől bizonyosabb leheffen ö Nāga, *vigore Articuli assēcurált*tott, hogy mind addig-is, míglen az ö Nāga *juramentum*ának *depositió*jára rendelt *terminus* el-jő, és míg ö Nāga *juramentum*át akkori ideig nem *deponál*ja-is, de mind addig-is ö Nágát ez Haza *legitimè* válaftott Fejedelmének *agnoscál*ja; a' *juramentum*nak *deponát*ására rendelt *terminus*-ban *deponál*ván ö Nāga az Orzágnak-is *juramentum*át, a' *Conditiók*nak kívánsága szerént,

rént, az Ország-is *ordinarium fidelitatis suae homagium praestálni* el-nem múlatja: és ha ö Nāga *medio tempore*-is ez Hazának szabad-ságát, és ö Nāga eleibe *praescribált Condi-tiókat* nem *impediálja* és *violálja*, az Ország-is ö Nāgát uralja, és Fejedelmének tartozó *obedientiáját* és hűségét *praestálja*, és *juramen-tumának depositiójának* idején az Orzágnak *guberniumját*-is ö Nāgának kezébe *assignálja*, és ha kik az ö Nāga Fejedelemsége ellen magokat *opponálják*, minden tehetsé-gével és erejével ö Nāgát affélék ellen meg-óltalmazni igyekezi; ha pediglen a' *Regnicolák* közzül találkoznának lenni, a' *Decretumban* és Ország' *Constitutioiban* *spe-cificált* módok és *processusok* szerént, u-gyan azokban meg-írt *poenába incurvál-janak*: úgy mindazonáltal, hogy ö Nāga-is a' *praescribált Condi-tiókhoz* tartván magát, az Orzágot, és annak minden lakosit, za-badságiban meg-tartsa, és törvénytelenül azokat ne bántsa.

Annak-felette, míglen a' rendelt *termi-nusnak* idején *juramentumát* nem *deponálja*, és az Ország-is a' *Regiment* ö Nāgának kezé-hez nem *assignálja*, mind addig-is az Orzágnak *guberniumjához* semmiben és semmiké-pen nem nyúl, magát abba nem elegyíti, nem tsak addig, míg lsten a' mostani Ke-gyelmes Urunkat ö Nāgát életben meg-tart-

ja, sőt azontúl - is az Országtól *terminálte* időig: és addig a' mi Kegyelmes Urunktól *denomináltatott*, és az Országtól *acceptáltatott Gubernátortól dependáljon*; a' ki is nem csak maga *authoritássával*, hanem a' Tanáts' egyező tettezéséből *gubernáljon* és *dirigáljon*, minden ez Ország' javára nézendő közönséges, és a' Fejedelmi Méltóságnak *conservatiójára*, 's annak óltalmazására tartozandó dologokat; a' Gubernátor és Tanáts-is pedig az eleikbe *praescribált Conditiókhoz*, és Ország *Constitutióihoz* alkalmaztatván magokat, mellyek e' férént következnek:

Conditiones Celsissimi D. D. Francisci Rákóczi.

I. **H**Ogy *occasione hujus electionis*, a' mint a' *Nemes Ország propter evitandum majus periculum* csak ezen egy *casusban* követte el, de egyéb iránt az 1607. Eftendőbéli Kolosváratt *Februariusban emanált első Articulus* nem *tollálta*, sőt *confirmálta*; úgyhogy, sem ezen *electionak* alkalmatofságával, sem semmi egyéb *praetextusból* semminémü *successioját praeter liberam regni electionem* nem tartja, és a' Fejedelemségnek *translatiója*, vagy ahoz való egyéb *praetensioja* felöl senkivel nem *tractál*, annál inkább nem *concludál*, Gubernátor és az egész Tanáts hírek,

Ex Art.

An. 1652.

hírek, tettések, és az egész Országnek *consensusa* nélkül; az Országnek *libera electióját* tellyes életében semmi úton nem *impediálja*, hanem azt az Országnek *integre* megtartja.

II. Hogy a' négy *recepta Religiók*, és annak fokott *exercitiumiban* az *Articulusok* tartása szerént, mindeneket szabadon megtart, nevezet szerént pedig *juxta Articulos anni 1649. primum & 33. Religióknak respectusáért*-is fenkit az haza fiai közzül meg nem vét, hanem ebből minden személy válogatás és *discretio* nélkül a' bódog emlékezetü Fejedelmeknek ditséretes példajokat követi.

III. Valamíg Isten e' mostani Kegyelmes Urunkat életben megtartja, (kinek életét ő Felsőge fok eztendökre terjeszze,) mind addig az Orzágra, és az Ország Fejedelemségére nézendő semminémü dolgokban *guberniumban* és *directióban* magát nem elegyíti, egyebekben-is a' mik az ő Nagysága szerelmes Atyjának, mostani Kegyelmes Urunknak betsületit, méltóságát, Atyai *authoritássát* megbántanak.

IV. Hogy a' Fényes Portától soha el-nem szakad, sem az Orzágot el-zakasztani nem igyekezik, fokott illendő *obsequiumát praestálja*, Erdélynek a' Törökkel való régi frigyét *intacte* megtartja; és a' Portára járandó

Követeket-is az elébbi ditséretes Fejedelmeknek szokások és rend tartások szerént *expediálja*.

V. Hogy minden fómzéd Keresztyén Országokkal, Császárokkal, Királyokkal és Fejedelmekkel a' jó fómzéságot és szép békeféséget minden tehetségével óltalmazni és megtartani igyekezi, és azok ellen feminémü hadat *offensivè* nem indit, ha méltó okot reá nem adnak; úgy-is, egész Tanáts és Ország *Statusi* hírek és *consensusokból*.

VI. Minden Országos iderek dolgokat, idegen Országokra való *legatiókat*, *tractátusok*at, *confoederatiókat*, nem külömben *instituál* és tselekezik, hanem a' Tanátsoknak hírével és *consensusokból*; azokat pedig *pleno numero* igyekezik megtartani, fokára nem halasztván, ha mellyik közzőlök *decedál*, annak helybe állatását; és nem hogy Tanátsokat, de egyéb derekas Tízteket-is, kiváltképen a' kikre Ország házai, *fortalitiumi*, fegyverei, söt minden lovas és gyalog vitézlő rendei, kintse, fokott bizattatni, nem másokat, hanem *nativus* igaz Hazafiait, avagy *per solennem incorporationem recipiáltatott*, 's az Ország közzé köteleztett zálogos és érdemes embereket állat; úgy-is a' Tanátsok hírével, kik-is az Ország törvényeire, szabadságára, és hüségére,

gére, Fejedelmeknek tartozó kötelefségek mellett, hittel *obligatusok* legyenek.

VII. Az Országhoz tartozó birodalmokban, femminémü erőfségeket, Vég-házakat, az Orzágnak határit, *munitióit*, jövedelmit, femminémü *praetextusok* alatt el-nem idegeníti az Orzágtól.

VIII. Hogy Urakat, Nemeseket, Kerített és Mezö Városokat, Székelységet, Száfságot, régi és minden *legitimè emanált Privilegiumokban*, *Donatiojokban*, *Annuentiájokban*, *Inscriptiójokban* meg-tart.

IX. Az Orzágnak közönséges és egyenlő akaratból való végezéfit, *Articulusit*, maga-is meg-tartja, másokkal-is meg-tartatja; szegénynek, böldognak személy válogatás nélkül igaz törvényt szölgáltat; a' *sententiáknak executiójokat* nem *impediálja*; söt *terminusokon* és *Diaetákon*-is femminémü törvénynek *discussiójában* ben nem ül, hollott *ad suae Celsitudinis praesentiam appellálják* a' törvényeket, mint *Summus Justitarius* eleibe.

X. Hogy soha senkit senkinek vádlására, Urí, Nemes, és egyéb szabadsággal élő rendek közzül törvény előtt nem *arestáltat*, semmi szín és mód alatt; hanem *legitima citatione mediante, juris ordine in Foro, & coram Judicibus competentibus convictum & aggravatum*, és semmi *violentiákat* akár kik

kiktől-is alatta valói közzül, senkin *exercéálni* nem enged.

XI. Hogy a' Tanáts rendeknek, és Országos Gyűlésekben-is mindeneknek szabad *voxot* enged, mindenféle panaszolkodásoknak, és igazságoknak elő-fzámlálására.

XII. Hogy a' Fejérvári - Gyűlésben végeztetett *Uniónak Conditióit*, minden czikkelyiben, ő Nagysága fogyatkozás nélkül megtartatja.

XIII. Hogy akarkik másoknak vézedelemére, 's Hazánk szabadságának romlására ártalmas és törvénytelen dolgokra való tanátsokat adnának ő Nágának, azokat az egész Tanátsnak meg-jelenteni tartozzék: affélék ellen pedig *observáltaslék* az 1613. Eftendöbéli akkori Fejedelemnek negyedik *conditioja*, és abban *specificált poenával legitimè* meg-büntettségék.

XIV. Mint-hogy mind a' Magyar *Natio*, 's mind pedig a' Száztság, magok *Natiojokból* szoktanak magoknak Fő-Tízteket, Ispánokat választani; a' Székelység-is nem utolsó tagja lévén a' fegény Hazának, ő Nagysága Kapitányokat, Király-Birákat, *Generalisok*at, magok nemzetéből állókat, és köztök lakókat adjon! közikbe: megmaradván mindazáltal mindenekben az ő Nága *jurisdictioja* és méltósága. A' Király-Biráknak pedig választások *specificce* tsak ugyan

ugyan az ő kegyelmek Székinek szabadságában álljon: Fő-Ispánokat-is azon Varmegyében jószágos érdemes Haza-fiait adjon ő Nága, és mindenféle Fő Tízteket sokáig *vacantiában* ne tartson; holott mind a' Fejedelmeknek, 's mind pedig az Országoknak afféléknek helyben nem lételekből nem kevés kára következhetnék.

XV. Mivel ennekelötte való időkben-is az Ország, *diversis vicibus*, & *proxime* az idvezült Fejedelmünk idejében-is, mind pedig CATHARINA Fejedelem Atzöny' idejében affélékről *Constitutiókat statuált* volt, mellyre a' mint *privatus* akárinelly rendek, úgy a' Fejedelmek-is kötelesek: Annakokáért ez Hazának elégedendő erősségei lévén, az Orzágnak mind közönséges, mind egyéb *Fiscalis* jövedelmit, hogy ez Orzágnak Tárházaiban tartsa, s ohová az Orzágon kívül nem *transportaltatja*, arra bizonyos *Generalis Perceptort* és *Tthesaurarium* tartson, igaz Haza-fiaiból állókat, zálagos és hiteles személyeket, kik ezen hivatalnak igazán való *administratiójára* hittel légyenek kötelesek. Hasonlóképen a' fegyvernek az Orzágból ki-hordása-is az előbbi *Articulusok*' tartása szerént, tilalomban lévén, *munitiókat*-is sem *in massa*, sem másképen az Orzágból ne *abalienáljon*, és azzal-is ne *exauriálja*.

XVI. Hogy a' Hazának mostani és lejendő első Rendeit, Tanátsit, érdemes Tisztviselőit, tisztekben, állapotjokban, hivataljokban a' kik meg-akarnak maradni, ö Nāga meg-tartja, meg-maradni nem akarókat nem kényszerít, és semmi időben a' hasznos Hazafiait, más idegenekért hátra nem veti, azoknak tanátsokkal és főlgálatjokkal él, kinek-kinek az ö állapotja férént való becsületit illendöképen meg-adja, és azokat betstelenséggel illetni senkinek alatta-valói közzül meg-nem engedi.

XVII. Hogy a' mostan válaftott Kegyelmes Fejedelmünk a' minémü *Religió*-ban meg-kerefteltetett, és ez ideig édes Atyjától neveltetett, azon *Religió*-jában mind holtig állhatatoson meg-maradjon: hogy a' közönséges veszedelemre és háborúságra, *Religió*-jának-is változtatása okot ne adjon. *Alioquin absolutus* legyenek minden *Statusok* ö Nagyságához való kötelefségektől és hüségektől.

Ezt-is hátra nem hagyván, hogy *usque ad apprehensionem Regiminis* senkinek Jószág, nevezetes Tisztek, és derekas pénzbéli, vagy egyéb jövedelembéli ígéretekét ö Nāga ne tégyen: ha pedig történnék-is, *nullius sint roboris ac firmitatis*; sőt ha kik affélével akarnák *circumveniálni* Ifjú Fejedelmünket, *Gubernator* és Tanáts híre nélkül, *comperiál-*
tat-

tatván, az ártalmas tanácsokat adókról való *Articulus*béli *poenával* büntetődjenek; mindazáltal a' *bene meritis* Haza-fiainak, és Fejedelmeknek jámbor Szolgainak érdemes meg-jútalmaztatásokra, a' *Gubernator*nak az egész Tanátsal egyenlő tetteiből *authoritások* legyen, a' Fejedelem neve alatt *expediáltatván* a' levelek; melly leveleket a' Fejedelem, a' *Gubernátor*, és *Cancellarius*, *eo absente*, *Secretarius* *subscribáljon*; a' férent idegen Országokra *expediálandó* leveleket-is. Az Ország *guberniumjának* *apprehenziójának*, és a' mostani választott Fejedelmünk ö Nagysága *juramentumának* *depositiójának* *terminussa*, ö Nagyságának 20. éztendő állapotjában való ideje legyen.

ARTICVLVS VIII.

Conditiones pro Domino Gubernatore.

Mivel a' Méltóságos RAKÓCZI FERENTZ ö Nagysága *in aetate tenera* választatott Ex Art. An. 1652. a' Fejedelemségre; szükségesnek ítéltetett, hogy míglen azt az időt elérné, mellyben a' *Regimen* az ö Nagysága kezébe *assignáltatnék*, *Gubernátor* rendeltetnék bizonyos *Conditio*k alatt ö Nagysága mellé. Melly *Gubernátorságra* a' mi Kegyelmes Urunk ö Nagysága *denominálta*, a' Tek és Nagyságos Gyerő-Monostori KEMENY JÁNOST, kit az Ország-is *acceptált*, ez ide alább

meg-írt *Conditio*kat írván eleibe:

I. Hogy míglen a' *Gubernátorságnak* tisz-
tiben lézen, ahhoz tartozandó minden *Con-*
*ditio*kat, valamellyek mind mostan vála-
zott Ifjú Kegyelmes Urunk eleibe íratlak,
's mind azokon kívül minden dolgokat, va-
lamellyek az Orzágnak javára, szabadságára,
's a' Fejedelmi méltóságának *conservatio*jára,
*defensio*jára nézendők, és a' *Gubernátorság-*
nak tisztit, hívataltját, és *authoritássát* ille-
tik, mind azokat tellyes tehetségével, ere-
jével meg-tartani, 's másokkal-is meg-tartat-
ni, míglen a' *Gubernium* az Orzágnak ren-
delése szerént kezénél lézen, igyekezik: e-
zekkel ellenkező dolgokban pedig magát
semminémü szin és *praetextus* alatt nem
elegyíti, sőt mindenekben az Ország *Con-*
*stitutio*ihoz és bé-vett *Decretum*ihoz alkal-
maztatja magát.

II. A' mint mostani vála-
zott Ifjú Urunk
ö Nagysága, azonképen a' *Gubernátor* -is
Tanáts híre nélkül *absoluta authoritate*, kö-
zönséges Ország dolgaiban semmit ne tse-
lekedjék, holott az elébbeni *Conditio*kban-
is mindenütt *conjungáltatott* a' *Gubernátor*
és Tanáts *authoritással*, és ez-után-is a' sze-
rént légyen *conjungálva*.

ARTICVLVS IX.

Hogy ha a' Mélt. RAKÓCZI FERENTZ ö Ná-
mellé rendeltetett *Gubernátornak* hólta
tör-

történnék, tartozzék a' mostani Kegyelmes Urunk az Országot *convocáltatni*, és ezen mostani *modalitas* szerént, az egész Tanáts és Ország *consensus*ából, más *Gubernátort* választani: ö Nágának pediglen hólta után (kit Isten hozzá idökig távoztasson) a' mostani választott Ifjú Fejedelmünknek az Ország *guberniumjára* jutandó időig, az ö Nága mellé rendeltetett Tanáts Urak, a' *Gubernátor* híret hallván, mindjára tartozzanak *confluálni* a' Fejedelem mellé, minden hivatal nélkül, és az Ifjú Kegyelmes Urunknak Fejedelmünknek méltóságos neve alatt az Országot egy hólnap alatt *convocáltatni*, és a' fellyebb megírt módok szerént, az egész Tanáts és Ország által *Gubernátor* választásfék: úgy-hogy, ez iránt-is *Gubernátorság* nélkül az Ország ne maradjon, míglen ö Nágának a' *Regimen* kezébe *assignáltatik*. A' *Gubernátornak* választásáig pedig a' *gubernium* és *directio* a' Tanáts *authoritás*sa mellett légyen.

ARTICVLVS X.

HA a' *Gubernátor* valakiket ártalmas tanáts-adókat értene lenni Ifjú Kegyelmes Urunk körül, a' *Gubernátornak* és Tanátsnak légyen *authoritások*, hogy *admonéálják* azt az ártalmas tanáts-adót; ki ha nem *obtemperálna*, *amoveálhassák*-is a' *Gubern-*

bernátor a' Tanátstsal együtt: melly *amotiót* ha RAKÓCZI FERENTZ ö Nagysága *impediálna, eo facto* a' *Conditiók* ellen tselekedni láttafsék és ítéltesék.

ARTICVLVS XI.

HA valamelly nyúghatatlan elméjü emberek, akárki akaratjából, Lovast vagy Gyalogot gyűjtenének és fogadnának *Gubernátor* és Tanáts hire nélkül, *authoritással* legyen a' *Gubernátornak* a' Tanátstsal együtt azoknak el-özlátására; söt ha derekább ellenkező igyekezetet bizonyoson érthetnének, tartozzék a' *Gubernátor* és Tanáts parantsolatjára minden ember *viritim sub poena in Articulis expressa* fel-ülni, magok és Hazánk óltalmára. Illyen nagy derek *casusban* pedig, úgy-mint ha közönséges *insurrectiójára* való parantsolat lenne, a' *Gubernátorral* együtt a' Tanátsnak nagyobb része *subscribálja* az olyan parantsolatokat. Ezt mindazáltal illyen értelemmel *concludáltuk*, hogy mivel a' mi fegény Hazánk minden felöl külömb-külobb nemzetekkel vétetett környül, és történhetnék olly' *repentinum imminens periculum*, mellyben tsak egy óráig való kéfedelem is a' Hazára következendő vezedelmet öregbitené, annál inkább hozzás tanátsra való idő ártalmas lenne; az illyen *defensiónak*

casusában, hogy afféle hirtelen következendő vezedelem ne szálljon Hazánkra, végeztük, hogy a' *Gubernátor* és *Cancellarius subscriptiója* alatt *emanált* parátsolatokra, az Haza óltalmára tartozzék közzülünk kiki fel-ülni; vagy, ha *Cancellarius* nem lenne, azakkori, Fejedelem mellett találkozendó Tanátsrend, a' *Gubernátorral* együtt, *subscribálja* erről való leveleket.

ARTICVLVS XII.

HA mostan válaftott Ifjú Kegyelmes Urunk ö Nāga, a' *denominált Gubernátornak*, vagy *femélye*, vagy *élete*, vagy *állapotja* ellen valamit tselekedni igyekeznék, vagy mással tselekedtetnék, vagy titkon, vagy nyilván, *eo facto, comperta rei veritate*, mindenek *absolutusok* légyenek az ö Nāga hűségétől; úgy-mint, ki az Ország végezéséhez nem tartotta magát, és a' *Gubernátor* mellett tartozzék *insurgálni* mind az három Nemzet, és állapotjában meg-óltalmazni magunk ígéreti szerént, *in praescripta ista causa. E converso*, hogy ha a' *Gubernátor*-is ö Nāga ellen valamit igyekeznék, vagy *femélye*, vagy *méltósága*, vagy *Fejedelemsége* ellen, *favort* tsinálna affelől, vagy ö Nāga 's ez Ország szolgálival, vagy egyebekkel, Tanáts és Ország híre nélkül, fegyvert hozna maga mellé, vagy Gyülésben,

vagy azon kívül; *eo facto*, tisztitől *privatus* légyen, és fenki *Gubernátornak* ne *agnoscálja*, válaftott Ifjú Kegyelmes Urunk mellett tartozzék *insurgálni* mind az három Nemzet, és Fejedelmi állapotjában mególtalmazni, az-után az Ország kereshefle törvénnyel *suis modis*. Hasonlóképen egyéb rendek közzül - is fenki magának ártalmas *fiuort* ne tsináljon, se vitézlo nép se egyéb *Statusok* között. Ha pediglen a' mi válaftott Ifjú Kegyelmes Urunk ö Nāga a' *Conditiók* ellen tselekednék, a' *Gubernátor* egész Tanátstsal együtt egyenlő akarattól idejénkorán *admoneálja* ö Nāgát; ha az *admonitio* után ugyan nem *superfedeálna* a' *Conditiók* ellen való tselekedetitol, a' *Gubernátor* az egész Tanáts' tetzéséből (*etiam contradicente Principe*) mindjáraft *Generalis Diaetát publicáltasson*, és ott az *Articulusoknak transgressióját* az Orzágnak meg-mútoztatván, Orzáguól, három Nemzetül, az ö Nāga hűségétől *absolutusok* légyenek, *comperta rei veritate*. Vifontag ha a' *Gubernátor*-is a' *Conditiók* ellen tselekednék, az egész Tanáts a' *Gubernátort* idejénkorán *admoneálja*, és ha az *admonitio* után nem *superfedeálna* a' *Conditiók* ellen való tselekedetektől, az egész Tanáts mindjáraft *publicáltasson Generalis Diaetát*, és ott az *Articulusoknak transgressióját* az Orzágnak meg-mútoztatván,

ván, *ex unanimi consensu Dominorum Regnicolarum* légyen a' *Gubernátor* *privatiója* *comperta rei veritate.*

[ARTICVLVS XIII.

Hogy *Gubernátor* Uram tisztiben a' *praescribált* mód és *Conditiók* fzerént alkalmatofabban *procedálhasson*, Országúl a' *Gubernátorhoz* tartozandó *obsequium* munknak *praestálása* felöl *securusabb* leheffen, végeztetett, hogy a' *Gubernátor* *Juramentumát* *deponálván*, az Ország - is ö *Kegyelméhez* illendő kötelefségének *effectná*lására, valamint a' mi *Kegyelmes* Urunk ö *Nagysága* kívánja, meg-eskünni kéz lézen.

ARTICVLVS XIV.

Mivel az Ifjú *Fejedelem* RAKÓCZI FERENTZ ö *Nāga méltóságos* *fzemélye* mellett a' *Gubernátornak*, és a' *Tanátsok* Ex. Art. An. 1558. közzül egynéhányoknak *continuè* jelen kellett lenni, azoknak *sustentatiója* felöl-is *providéálni* illendőnek ítéltetett. Tetfzett azért minékünk egész Országúl, három *Nemzetül*, hogy az 1558. éftendőbéli *Isabella* idejében *emanált* *Harmadik Artículus* fzerént, az Orzágnak közönséges *jövedelméből* légyen az ö *Kegyelmekre* való *provisio.*

TITULUS SECUNDUS.

Fejedelmeknek tartozó Homagiumnak praestálásáról.

ARTICVLVS I.

Ex Art. An 1633. 1635. 1613. Mivelhogy a' Fejedelmek az Orzágnak minden Rendének kötelesek, úgy alattok valók-is, hogy hittel légyenek kötelesek a' Fejedelmeknek, szükségesképen kívántatik; Annak-okáért minden Nemes, Vitézlő és Városi rendek tartozzanak, a' fokott forma szerént, a' Fejedelmek' hűségére meg-eskünni, a' kik jelen találatnak lenni, ugyan akkor, midön a' Fejedelmek *inauguratiojok*nak idején *juramentumokat deponálják*; a' kik pedig jelen lenni nem találatnának, a' Tisztek minden helyeken Gyűléseket *promulgáltatván*, a' Fejedelmek' válaftása után ottan hamar és első Szék napján tartozzanak *Homagiumokat praestálni*, kiki Székes helyében, a' Városokon is hasonlóképen, a' hol pedig a' Fejedelmeknek-is *Commissarius*inak jelen-létekben. Ha kik pedig a' *Homagiumok depositiojára promulgáltatott* időben nem *deponálnák*, méltó mentségek nem lehetvén, *citáltassanak*, és *comperiáltatván*, hogy *contumaciter posthabeaáltak*, *in amissione omnium bonorum*,

tam mobilium, quam immobilium, ipsos præcisè concernentium juris ordine convincál-tassanak.

Hasonlóképen azok-is, kik *successivè* külön kenyeres gazdaságban állanak, hűz éftendőt elért idejekben tartozzanak *Homagiumot deponálni*, mellyet azok-is ha tudva és *contumaciter* el-múlatnak, azon *poenába incurrálnak.*

TITULUS TERTIUS

Tanáts Rendekről.

ARTICVLVS I.

A' Tanáts Rend azért fokott a' Fejedelmek mellé *adhibeáltatni*, és kötelességek-is azt tartja, hogy minden jó és közönséges házonra nézendő tanátsokat adjanak; Valakik annak-okáért törvénytelen ok-nélkül való dolgokra tanátslanák, *comperta rei veritate, legitimeque citati ac convicti, in notam perpetuæ infidelitatis incurrálnak.*

TITULUS QUARTUS.

Hadi állapotokról.

ARTICVLVS I.

A' Hadakozásnak, avagy Had indításnak,

's *Pacificatió*knak módjáról, mint és hogy kellesek lenni, az Országnek Fejedelmi tartsák magokat *Inauguratió*joknak idején az Orzágtól végeztetett, és azokra magokat kötelezett *Conditió*khoz: és magok indúlatjokból, *authoritás*okból háborúságra és hadakozásra való okokat ne adjanak: se keressenek.

TITULUS QUINTUS.

Országra nézendő dolgokról.

ARTICVLVS I.

Ex Art. An. 1522. AZ Ország Házai, *Fiscalis* Várai, és Jónági, noha a' Fejedelmeknek kezekbe engedtetek; de *proprietás*okat azoknak az Orzágnak megtartsák: Az egyébféle jónágoknak *collatió*jok Fejedelem *authoritássá*ban hagyattatnak.

ARTICVLVS II.

An. 1630. 1613. AZ Orzágnak álló leveleket, a' Fejedelmek az Orzággal *communicál*ják.

TITULUS SEXTUS.

Móldovai, Havasalföldi, és többekkel-is lévő *Confoederatió*król.

ARTICVLVS I.

Ex Art. An. 1601. IN Anno 1601. Móldova, Havasalfölde, és Erdély között a' minémü *Confoederatió*k
inter-

intervenáltak volt, 'azt a' Nemes Ország *eti- am publico Articulo* azon Eftendőben *confirmálta*; és úgy-is *deliberált*, hogy az Országnek mindenik *Nation*; lévő *Statusi* kötelezzék magokat hittel-is azoknak megtartására; Mostan-is a' mellyekkel azok közül az Országnek *Conföderatiója* vagyon, ha ök nem *violáltak*, míglen fentül és igazán *observálják*, ez Ország Fejedelminek részekről-is, a' Végezések azokban lévő *Conditiók* fzerént meg-tartassanak. Ha mellyekkel azok, vagy más szomszéd Országbeliek közül nem volt volna, vagy pedig *violáltak* volna, annak véghez vitelében, vagy meg-újításában, a' mi hasznosabb és szükségesebb ez Hazának javára, 's meg-maradására, a' Fejedelmek magok kötelefségek, és *Conditiók* fzerént, azt tselekedjék az Ország *Statusi* val együtt.

TITULUS SEPTIMUS.

Á r ú l ó k r ó l.

ARTICVLVS I.

HA kik árúltatásnak vétkében találatnak, *legitimè evocáltatván*, és *juridicè convinctáltatván*, a' mint eleitől fogva a' Magyar An. 1572. Nemzet közt, úgy ez után-is *in notam perpetuae infidelitatis incurraljanak*: mellynek

se *processus*sában, se *executio*jában semmi-
 nemü *remedumok* ne *admittáltassanak*, ez
 egy történet kívül, hogyha tudnillik a' do-
 logban olly' homály lenne, melly miatt a
 törvény-tévök előtt a' dolog annyira nem
elucescálna, kire bátran törvényt mondhat-
 nának, a' dolognak meg-világosítására mind
 az *Actor*, 's mind az *in Causam attractus* ré-
 fekről, ha kívánják, és a' Bírák - is fűksé-
 gesnek lenni látják, adattafsék annyira való
 haladék, hogy a' vádlásra vagy menttség-
 re való *requisitumok*at meg - hozathassák,
 mindazonáltal csak annyira való időt, hogy
 azon akkori *Diaetáról* a' dolog ki-ne men-
 nyen, hanem végsőképen *decidáltafsék*; an-
 nak *reportálására*-is pedig az idő alatt, ne
 maga mennyen a' Peres, el-se botsáttafsék
 küiömben, hanem ha a' Fejedelmek enge-
 delmekből, erős kezesség alatt; egyéb iránt
 mások által vigye véghez.

ARTICVLVS II.

A' Józágtalan *Residentia* nélkül való Ne-
 mes emberek, a' *Notának casus*sában-is,
 Ex Art. An. 1573. 1625. mint írva vagyon az *Arestálásokban*, a' fe-
 rént törvény előtt-is meg-fogattathatnak,
ad expositionem Directoris, és törvény vége
 szakadtáig jó kezesség alá vettethetnek.

ARTICVLVS III.

HA kik másokat afféle pártolásokkal és
 An. 1573. 1630. árul-

árúttatásokkal vádolnának, 's reájok nem bizonyíthatnák, *Talion convincáttaljának*, mellynek *processussa* és *executiója* azon szerént légyen, mint a' *Notának* keresetiben.

ARTICVLVS IV.

HA valamely *Notát* concernáló véteknek nemével vádoltatott Nemes űzemélyek ^{An. 1573.} törvény előtt való meg-fogásában, vagy ^{1630.} javainak el-vételében *Executor* lenne valaki, az-is a' feljebb meg-írt mód szerént, *in Notam perpetuae infidelitatis incurraljon*.

ARTICVLVS V.

HA valamely árúttatásnak vétkével vádoltatott, és immár *evocáttatott* űzemély *compareálni* nem akarván, az Országból ki-akarna menni, és az Ország 's ahoz tartozó birodalomnak űzéliben *deprehendáttatnék*, avagy olly' levelei, *tractai-nyilatkozánának-ki*, kikből *manifesta suspicio* láttatnék el-menetele felől, szabadon meg-*arestáltathassék*, de a' Tanáts Uraknak tet-^{An. 1638.} űzésekéből, *absque tamen laesione personae*, ha magát nem *opponálja*: és törvényre elő-állattassék; de törvény előtt semmi javaiban meg-ne károsíttassék; mindazonáltal maga igazságos dolgaiban, *intra limites regni partesque ei annexas*, törvény előtt az *Evocatus* Nemes Ember-is meg-ne háboríttassék,
annál

annál inkább 'meg'-ne fogattassék; maga jószágiban való járástól pedig semmiképen ne tilalmaztassék, akárhol a' birodalomban, kiváltképen nem titkon, hanem nyilván, és maga fokott rendi szerént járván; sőt ha Országon kívül lakóknak bizonyosság-tételek nélkül fogna fűkölködni az *Evocatus* személy, vagy egyéb ahoz fűkséges dolgokért kívántatnék azon végekre botsátatott emberi-is, el-botsátassanak.

ARTICVLVS. VI.

A' Kik a' Fejedelmeknek személyek, méltóságok ellen, és a' Hazának kárára 's romlására, veszedelmére ártalmas *Conjuratiókat*, öfve való kötelezéseket tselekednének, a' *Director* által *citáltassanak* a' *Diaetára*, és a' szerént *procedálván* ellenek, mint feljebb vagyon írva, a' *Notára* *evocáltatott* személyek felöl, *comperta rei veritate legitime convincáltatván*, büntetődjenek *juxta ipsorum demerita, tanquam publicæ pacis turbatores.*

TITVLVS OCTAVVS.

Fiscale bonumokról.

ARTICVLVS. I.

A' *Fiscale bonumok* a' *Fiscushoz recuperáltassanak*, mellyek 1588. Eftendő után,
(mi-

(midön GÉCZI JANOS a' Gubernátorságot resignálta) örökös képen el-adattanak: úgy mindazáltal, hogyha melly érdemes Hazafiainak vagy jámbor főlgálatjokért, vagy a' szükségés állapotokban a' köz-jóért való pénzeknek ki-adásáért, bátor örökös képen *conferáltattanak* légyen-is valami *fiscale bonumok*, *usque annum 1615. diemque 27.* de azoktól avagy maradékjoktól el-ne vétet-
Ex Art.
An. 1615.
 tellenek, hanem kinek-kinek a' józágnek és főlgálatnak, vagy ki-adatott pénznek mívólta szerént, illendő summában *inscribáltattanak*: vagy ha a' Józág el-véteget, *contentáltattanak* -érette.

Az 1615. Éztendőtől fogva *inscribált Fiscale bonumok* hagyattattak a' *Donatióknak continentiaja* szerént, és hagyattatnak ezután-is a' *Possessoroknak* a' summának *depositiójaig*, és a' Józágnek kiváltásáig, azután-is afféléknek *collatioja*, a' *Fiscusnak* szabados *dispositioján* áll; de úgy-hogy, se örökben ne *conferáltattanak irredemptibiliter*, se *valorán* fellyel való summában ne *inscribáltattanak*, hanem vagy *pro tempore*, vagy csak illendő summában adattattanak, és ha *fin* tén *valorát* a' józágnek *excedálni* láttatnék-is, de ha vagy kéz pénzt *superaddált* az *impetrans*, vagy más józágnek summáját *transferálja* a' *Fiscus*, a' *Donatarius*-is *spon*te *consentiálván*, kinek-kinek *Donatiójának* te-

nora szerént, magának a' *Possessor*nak, 's nem más *Prædendenseknek* *deponáltasék* a' *summa integre*; tsak-hogy ha kik *Jobbágyokat* *manumittálnának*, vagy más jószágokban költöztetnének, 's a' ki-váltásnak idején nem *restituálhatnák*, méltan *defalcálódhatik* a' *summából*.

Ha kiknek az Ország a' *Fiscale bonumok* közzül valamelly jószágot *conferált*, a' MIHALY Vajda ez Orzágból való ki-verésékor, ha avagy annak maradéka, avagy maga ismét nem *rebellált*, igazságos *contentatio* nélkül tőlök el-ne vétésék, *juxta continentiam Articuli Anni 1615.* melly ekképen következik:

MInt hogy ennekelötte *indefinitè* végeztetett vólt a' *Fiscale bonumok*nak *recuperáltatása*, holott sem nevek meg-nem íratattak, mellyek légyenek a' *Fiscale bonumok*, sem pedig idő nem *praefigáltatott* mitől fogva valók, és minémü *modalitással* *recuperáltatnának*: Tetézett azért, hogy azok *in perpetuam rei memoriam* ugyan *specificáltassanak*, és *Articulus*ba íratassanak. A' *Fiscale bonumok* azért ezek: *Huft, Kövár, Szamos-újvár, Várad, Gyalu, Kolos-Monostor, Fejérvár, Déva, Fogaras, Görgény, Káráksebes, Lugos, Liberae Civitates, & Oppida libera, Vámok, Harmintzadok, Só-Aknák, min-*

denféle Bányáknak *legitimus Proventus*sa, *Törts-Vára, Lippa, Jenő és Vas-hámorok*, mellyek *ab antiquo Fiscusé* vóltanak. Ez *Fiscale bonumok és Proventusok recuperálásának* ideje légyen az 1588. éftendőbéli Medgyesi *Generalis Gyülés*, mikor Géczi JANOS a' *Gubernátorságot resignálta*. Ha kiknek a' *præfigált terminus* után, *ex predictis bonis Fiscalibus* jószágokat *conferáltak*, kik a' Hazának akárminly időben *szolgáltanak*; ha némelylek meg-hóltanak is, de Feleségek, Gyermekek maradtanak; az olyanoktól sem magoktól, se gyermekektől, a' Fejedelem el-ne foglaltassa, hanem kezeknél hagyván, bizonyos summában *inscribáltassa* a' szolgáltának és a' józágnak mivólta szerént. Afféle érdemes Haza-fiait pedig, vagy azoknak maradékait, kiktől immár jószágok *ad rationem Fiscis* foglaltattak volna, a' Fejedelem illendöképen *contentáltassa*, ha az el-foglalt józágot meg-nem adhatja is; hogy se magok, se maradékjok meg-ne nyomorodgyanak.

Kik légyenek pedig érdemefek és érdemetlenek, a' Fejedelmek mellett levő Tanátsival ítéljék-meg, hogy a' kik semmit nem szolgáltak a' Hazának, vagy semmi pénzt nem adtanak, hanem csak *inscribáltattak*; az olyanoktól el-foglaltassanak minden Vá-

rak és ahhoz tartozó mindē jószágok. A' kik
 pedig méltó érdemefek, józágnak ki-váltá-
 sának idejéig nálók és maradékjoknál ha-
 gyattassanak. Vízont, ha kinél *inscripti*óban
 volna valami jószág, vagy *Fiscalis Proventus*,
 mellyért az Ország' szükségére pénzt adott
 volna-ki, vagy pedig jámbor szolgálatjáért
inscribálták volna valakinek; afféle *bona*
Fiscalia, vagy *Proventus Fiscalis*, (*praescri-*
ptio az ilyen jószágban és *proventusban* nem
admittáltatván) szabadon a' *Fiscus* által min-
 den időben ki-váltathatsék, a' derék summát
 egészlen és épen le-tévén, és a' dolog meg-
 bizonyosodván: hogy ennek-utánna-is a'
 szükség úgy kívánván, mások-is hasonló
 Haza szolgálatjára fel-indíttassanak. De ha
 kiknél *Fiscus*ra nézendő Bányák, Só-Aknák
 vólnának, azok az 1514. Eftendőbéli *Gene-*
*rale Decretum*ban bé-íratott mód szerént *re-*
cuperáltassanak.

Hogyha olyan Jószágok, Dézmák, és
 egyéb *Fiscalis Proventusok* foglaltattanak
 volna ez ideig-el, mellyeket az 1588. Eft-
 tendőbéli Gyűlés előtt adtak volna-el *Prin-*
cipesRegni pro tempore constituti, a' dolog
 meg-bizonyosodván meg-adassanak, és azu-
 tán-is afféle Jószágok, Dézmák, és egyéb-
 féle *Proventusok* el-ne foglaltassanak.

ARTICVLVS II.

A' *Fiscale bonumok* pedig a' Fejedelmek Ex Art. An. 1622.
 által a' *Privatus Possessoroktól* ilyen
 módon *recuperáltassanak*: hogy valakiktől
 a' Fejedelmek afféle Józágokat ki-akarnak
 váltani, valamikor akarják, szabadságok lé-
 gyen reá, úgy-hogy kínáltassák-meg a'
 sümájokkal *legitimè authentica personák* ál-
 tal *ante quindenam* a' *Possessorokat*; és ha
 valakik találkoznának, kik bizonyos *ratió-*
jokat praetendálván nem akarnak *leválni*;
 azok a' Fejedelmeket, vagy azok' távól lé-
 tében, ha *Constitutus Gubernátorok* léfnek,
 azokat igazságokkal *requirálják*, és igaz-
 ságokat a' Fejedelmek 's Tanáts előtt *pro-*
ponálhassák: de józágok mind addig se fog-
 laltassék-el, míg a' Fejedelmek vagy a'
 Fejedelmektől arra rendeltetett személyek
 előtt dolgokat el-igazítják. Ha kik pedig
sola contumaciâ ducti, sem pénzeket fel-
 nem vennék, sem a' Fejedelmeket, (vagy
 ha lennének az időben) *Gubernátorokat*
 nem *requirálnák* igazságokkal, pénzek és
 józágok *amittáltassék*. A' kiktől pedig affé-
 le józágok *redimáltatnak*, jó *usualis monetá-*
val contentáltassanak.

ARTICVLVS III.

A' melly Józágok és Várok az 1650. ez-
 tendőbéli *Connumeratiokor sine controver-* An. 16

sia Fiscalis oknak íratottak, valamint a' feljebb meg-írt *Articulusban* declarált *Fiscale bonumok*, úgy azon jószágok is *in perpetuum Fiscalis* oknak tartassanak; mellyeknek *rehabilitálásában* a' *Fiscus* az *Articulusokban* meg-írt *processust* kövesse. A' melly Jószágokban pedig azon *Connumeratiók*kor *Contradictio* és *dubietas* íratott a' Káptalanba, akkor bé adatott *Regestrumban*, azoknak eligazítására *extraordinarius Terminus* lévén rendeltetve, ha kik a' *controversum bonumokhoz perennale jussokat* *comprobálhatták*, azoknak jószágok a' *Fiscalitásnak* nevezeti alól *absolváltattak*: úgy mindazáltal, hogy ha melly *Contradictorok* a' *Fiscus* kezénél lévő *controversum bonumokhoz perennale jussokat* *comprobálhatták*, azzal a' *Fiscustól* nem *obtineálták* ugyan, hanem a' *Fiscust* csak attól *amoveálták*, hogy az a' *controversum bonum* nem *Fiscale*; mindazáltal *legitima*

Ex Art. juris via jussokat kereshetik. A' mellyek-
 An. 1651. ben pedig a' *Fiscus extra dominium* vagon, és a' meg-írt *extraordinarius terminuson* *consequálta* a' *Fiscus*, annak-utánna a' *periclitans Fél Novum cum gratia* mellett; ha *perennale jussát* akarja *comprobálni*, *observáltatván* a' *Novum cum gratiával* Táblán és Székeken való fokott *Processus* és *Ufus*, a' mikor és mellyik *Terminuson* akarja *perennale jussát* keresni szabad légyen; úgy-hogy az Erdé-

lyiek az Erdélyi *Terminus*okon, a' Magyar Országok a' Magyar-Orzági *Terminus*okon keressek. Ezt-is hozzá tévén, hogy a' melly jószágok *Fiscalis*oknak *adjudicált*tattanak, a' meg-írt *extraordinarius Terminus*on, és az akkori *Constitutio* szerént a' *Fiscus*tól a' *Possessor*oknak *inscribált*tattak, hogy ha a' *Fiscus* maga vagy mások számára akarja *redimálni*, *deposita prius integra summa inscriptionali*, foglaltassanak-el a' *Possessor*októl; Annak-utánna, ha ki *perennale jussat* *comprobálhatja* a' *Novum cum gratia* mellett, tartozzék le-tenni azt a' summát a' mellyet néki le-tettek vólt, és úgy *adipiscálhassa* a' jószágot. A' ki pedig *Fiscalis*nak *adjudicált*tott jószágot *contumaciter* nem *inscribált*tott, és vagy *Fiscus* számára, vagy *Fiscus collatiójából* valamelly *benemerita persona* számára el-foglaltatván *inscribált*ott volna bizonyos summában, ha finte a' *Novum cum gratia* mellett örökös igazságra el-nyerné-is a' jószágot, tartozzék a' *manutensnek* az *inscriptionalis* summát le-tenni, magának tulajdonitván, hogy el-múlatta az *inscribált*tatást. *Novum*ot pedig *toties quoties per exceptionem condescendál*na, mind annyiszor újabbat *extrahálhasson* és élheszen véle.

ARTICVLVS IV.

A' Fellyebb meg- említett módon *Fiscalisok*nak ítéltetett jószágokon kívül, valamellyek *quoquomodo deveniáltak*; vagy ennek-utánna *deveniálnának*, *sive per Notam Contractum, vel Defectum, Fiscus* kezébe, *Fiscalisok*nak ne tartassanak, hanem az olyanokat, mind *jure perpetuo*, 's mind másképen el-adhassa a' *Fiscus*.

ARTICVLVS V.

HA melly jószágokban a' *Fiscus* ennek-utánna valami *latitáló* és *subticeált just* venne ezébe, azt nem *per quindenalem productionem*, vagy egyéb *extraordinarius processus*on keresse, hanem *eo Juridico processu*, valamint egymás közt a' *privatus* Atyámfiai szoktanak perleni, *inchoálja Causáját*; a' *zerént a' Fiscus-is*, vagy *Donatarius*, a' *Bírák* ítéletin állván *brevist* illet-é a' dolog neme; és a' melly jószágokat ezen *modalitással a' Fiscus* el-nyerne, soha *Fiscalisok*nak ne tartassanak, hanem valamint 1588. előtt, *jure perennali* el-adott jószágok, úgy azon *processus*on *acquirálandó* jószágok - is, mint *per defectum*, avagy *Notam deveniáltak* volna *Fiscus* kezéhez, el-adhassa *jure perpetuo-is*.

ARTICVLVS VI.

A' kik által a' *Fiscale bonumok* el-foglal-
tat-

tattanak, *usque ad An. 1615. asscuráltatta-*
nak mind magok és maradékjok, hogy a-
zért meg-nem háboríttatnak.

ARTICVLVS. VII.

A' *Fiscalis* Jóságokban *in genere* minde-
nütt ez Országban, *signanter* pedig Fe-^{An 1631.}
jérváratt, és körülötte lakó Nemesiségnek ^{1650.}
mind zemélyekben való *immunitássok*,
mind pedig *exemptiojok* igen szorgalmatos-
sággal meg-visgáltatván, BETHLEN GABOR
Fejedelem idejében, valakiknek *praeroga-*
tivájok akkor helyben hagyattattanak, ez-
után-is Nemesi szabadságokban meg-tartas-
sanak, (a' kortsomáláson kívül)

A' kik pedig 1631. éltendő után tele-
pedtenek, vagy *eximáltattanak*, azok - is
Néhai idősb RAKÓCZI GYÖRGY Fejedelem
idejében eléggé meg-visgáltatván, a' kik
*exemptiojok*ban helyben maradhattanak, és
ez ideig meg-tartattanak, ez után-is hely-
ben hagyassanak, és egy helybéliek - is a'
productióra ne kényszeríttessenek; *excipiál-*
ván a' Váradi *Fiscalis* jóságokban lakó Ne-
meseget, kik felöl annak *Series*fében irás
vagyon.

ARTICVLVS VIII.

A' *Fiscalis* Jobbágyok a' mint czirkálás,
gonosz-tévőknek büntetések, úgy egyéb
törvény szerént való *Executiók* dolgából;

a' Vármegyék Tízteinek *Jurisdictiója* alól ki-nem vétetnek, úgy egyéb minden közönséges tereh viselesekben ez Ország, Fejedelmek, 's Vármegyék szükségére nézendő *expensákban* a' Nemesség Jószágával egyenlő terhet viseljenek, mellyet ha *praestálni* nem akarná, az olyan *contumaxok* ellen a' Tíztek *animadvertáljanak*, *authoritás* fok legyen a' *Constitutiók* és affélékben *observáltni* szokott *usus* szerént.

TITULUS NONUS.

Bányák' állapotjáról.

ARTICVLVS I.

ARany, ezüst, réz, kénkö Bányákat, hogy akárki, a' kinek módgya lehet, és helye, nyithasson és *colálhasson*, fel-fabadítatik: ilyen módok alatt mindazáltal; hogy mind maga a' ki *coláltatja*, mind pedig a' *coláló* Mester-emberek, hittel legyenek kötelesek arra, hogy igazán való tizedét a' Bányákból *proveniáló Metallumoknak* a' *Fiscus* Tárházába bé-főlgáltatják; kik hogy ha az ellen tsalárdúl tselekednének, a' *Fiscalis Directortól evocáltatván*, az *Octavalis* avagy *Diaeta* alatt lévő Táblára, ha *comperiáltatik*, elsőben öt-üz forintal büntetessék; másodszor a' *poena duplicáltassék*,

és így rendel feljebb-feljebb nevedjék a' büntetésbéli summa. Egyébféle közönsé-
 gesebb *metallumú* Bányáknak *colálásából* pe-
 dig, a' *Fiscus*nak semmivel nem tartozik.
 Ha kik pedig, nem magok határán, hanem
 más *Possessorokén* nyitnak és *colálnak* bá-^{Ex Art.}
 yákat, azokkal alkudgyanak és végezzenek; ^{An. 1618.}
 és mivel a' helynek Urának kell fizetniek;
*Fiscus*nak afféle helyekből a' *coláltató* em-
 berek semmivel nem tartoznak, mellynek
 bizonyosabb vóltaért nem tsak az Ország-
 ban lakos rendek, de akár melly idegen Or-
 zágból bé-jövő akár melly kerefsztyén nem-
 zetből álló rendek *praesentium vigore* *asse-*
curáltak, mind bátorságos bé-jövetelek,
 's mind pedig akárhol ez Országban új Bá-
 nyáknak nyitására és *colálására* való szabad-
 ságok felől, és hogy se személyekben, se
 javokban *arestatiókkal*, sem semmi törvény-
 telen dolgokkal meg-nem bántatnak, a'
 feljebb meg-írt *Conditiók* szerént; hogy tud-
 nillik a' *Dominus terrestrissel* meg-alkudja-
 nak, és illendő igazságokat meg-adják; *ex-*
*ceptiáltak*ván mindazáltal azok, ha kiknek
 a' *Fiscussal contractusok interveniált* eddig
 az arany Bányáknak *Taxája* felől: ha pe-
 dig az Országban a' Fejedelmek válastó
 és Pénz-verő házakat *erigálnak*, *accommodál-*
tassanak azoknak-is állapati illendő módon;

conferálván az 1618. éftendöbéli affélékröl lett végezésekkel.

ARTICVLVS II.

A' Kénesö Bányák eleitöl-fogva *Fiscale bonumok*, és akármelly helyeken ez Országban található Kénesö, 's azzal való kereskedés a' *Fiscus*nak kiváltképen való *proventusának* lenni rendeltetett; söt annak keresése-is minden *privatus* emberektöl megtilalmazva vólt ennek-elötte; de mind az Orzágnak, 's mind pedig a' *Fiscus*nak háznofabbnak íteltetett lenni, végeztetett, *Ex Art. An. 1633* hogy minden rendek, *absque tamen präiudicio Dominorum terrestrium tam Fiscalium, quam privatorum*, kereseshesfenek és kézfithesfenek Kénesöt; illy' módok alatt mindazonáltal, hogy ha kinek határan találta-tik, a' Földes Urral *contraháljon*, a' mint alkhatik a' Kénesöt keresö ember; Másodszor, hogy fenkinek másnak el-adni szabados ne légyen; hanem csak a' *Fiscus* Tárházába avagy Kamarájába tartozzanak bé-fölgáltatni, mellynek má'sájáért *in parata pecunia fl. 75.* tartozzanak adni a' *Perceptorok*. Ha ki pedig bé-nem adná, rajta érettetvén a' *factumon*, mind az adó, mind pedig a' vévö meg-fogattassanak: és valahol *deprehen-dáltatnak*, ugyan azon helybéli Tisztviselöknek kezekbe adattassanak *detentióra*, ha egyéb

egyéb Nemes zemélyeken kívül való akár minémü rendek lennének; (sőt az ollyanokat, kik ugyan vakmerőképen, 's nem-is csak egyzer tselekedték volna, a' Fejedelmeknek *Specialis Commissiókra*, a' Tíztek megfogni, és az hová parantsolják igaz törvény szerént való meg-büntetésre fel-küldeni tartozzanak) és azon Tíztek nem várván a' rend szerént való törvényes Székeknek *celebráltatását*, *termináljanak* olly' alkalmas és rövid időt, leg-alább tizen-ötöd napot; vagy hogy a' melly alkalmas időre a' *Fiscalis* afféléknek gondviselesére rendeltett Tíztviselek-is reá érkezhetnek, és akkorra *convocálván Assessorokat*, és egyéb értelmes Törvény-tévöket, ha elégségesképen a' dolog *comperiáltatik*, ugyan akkor *finalis sententiát* mondjanak; ha pedig homályoslézen a' dolog, *ad quindenam* bizonyoságra *exmittáltassék* a' *causa*, és akkor meg-bizonyosodván, öt-fáz forint *poenán convincáltassanak* külön-külön, mind az adó, mind a' vévő; és a' nálok taláztatott Kénesöt-is *amittálják*, magok pedig *usque ad tempus satisfactionis* a' *Fiscalis* Tízteknek adatassanak kezekbe. Ha pedig *residentiás* Nemes emberek taláztatnak lenni, *evocáltassanak Octavalis* vagy *Diaeta* alatt léjendő Táblára; és azon egy *terminuson finaliter decidáltassék causájok*, *convincáltatván*, a' feljebb irt

poenával büntetettének: és ha *bonumi* fel-
 érik azt a' summat, *Sententiával* *exequáltassá-*
 nak; ha pedig annyi erő javai nem találta-
 nak, kezezség alá vettének, és ha nem
 állathatnak, *arestáltassanak usque ad tempus*
satisfactionis; a' *residentiátlan* Nemes em-
 berek pedig, *modo ut supra* a' nemtelen em-
 berek felől íratott, *captiváltassanak*, és
 Tíz kézhez adattatván büntetődjenek-is.
 Ha pedig azután tudódnék-is-ki a' dolog,
 zálagos és *residentiás* Nemes ember ellen,
 ugyan ezen *processus observáltassék* és Táb-
 lán *prosequáltassék*; *comperiáltatván* pedig
 a' vött avagy el-adott Kénesőnek árrát-is
 az öt-fáz forint *poenán* fellyül, *refundálni*
 tartozzék. Ha nemtelen ember felől tudó-
 dik-ki afféle tselekedet, Jobbágy ember lé-
 vén kérepsenek törvényt reá, és *ad decimum*
quintum diem nem tsak a' Földes Ura fől-
 gáltasson törvényt, hanem azon helybéli
 Tíztek előtt tartozzék *sistálni*; ha a' tör-
 vény kéréskor, avagy annak-utánna biro-
 dalmában talált volna lenni a' *Patronusnak*,
 és azok előtt *decidáltassék* azon mód, *pro-*
cessus és *poena* alatt, a' mint feljebb va-
 gyon írva, azok felől kik *in facto depre-*
bendáltatnak; a' Városi és Nemesiség kívül
 való rendek-is az ő *competens forumjokon*,
 ugyan ezen mód fzerént *prosequáltassanak*.

Az Uratlan *residentiátlan* idegen embe-
 rek

rek pedig, akár *in facto deprehendáltassanak*, s' akár *suspectusok* légyenek, a' Fejedelmeknek arra rendeltetett Tisztviselői által meg-fogattachassanak, és törvénnyel érdemek szerént büntetődjenek; távoztatván mindazáltal azt, hogy valami magok háznok' keresetiért, ártatlan őket ne *vexálják*, és ez Orzági embereknek affelékből következhetendő akadályt ne ferezzenek. Mindazáltal a' Hazában-is fűkségesképen meg-kívántatván, a' Kéneső a' Mester embereknek, és egyéb rendeknek-is, ne feljebb, sőt a' mennyiben lehet illendő árron, mint az idegeneknek, elégedendő Kénesöt adni a' *Fiscalis* Tisztek tartozzanak *prae aliis omnibus extraneis*.

ARTICVLVS III.

A' Belényes vidéki Vaskóhoz és Réz Bányához a' régi *usus* szerént, Bihar Vármegyének az a' Belényes vidéki része, ki *Ex Art. An. 1633.* eleitől fogva bizonyos öl fa vágással tartozott, ennek-utánna is azon szerént *praeftálja*: úgy-hogy, arra rendeltetett falukbéli emberek az előtti *connumeratio* szerént, melly ezen dolog végett *peragáltatott*, minden külön házú, és külön kenyéren *1625.* élő 'slakó ember, az egy-egy öl fa vágással tartozzék, és minden *Patronisok* azt béfölgáltassák; a' Tisztek pedig őket reá eröltet- *1622.*

tetvén, jó és illendő helyeken-is vágasfák, és a' kik nem *praestálnák*, két annyinak hordásával büntettefennek; a' Vármegye Tíztei pedig, pénzül, sem a' rend szerént, sem pedig a' büntetésért való fát *exigálni* ne mérézeljék: kit ha a' Tíztek tselekednének, *evocáltatván* a' *Director* által Vármegyére, vagy Táblára, mint Ország *Constitutio*ja és magok kötelefségek ellen selekedők, törvénnyel büntettefennek.

TITULUS DECIMUS.

D é z m á k r ó l.

ARTICVLVS. I.

Ex Art. An. 1581. **A**Zt kívánván a' Nemesi szabadság, és a' régi végezések-is, annak-okáért Nemes ember semminémü gabonájából, se egyéb javaiból Dézma adással nem tartozik maga határiból, ha fíntén paraszt földeit élné is, czédula pénzel sem tartozik. Mindazáltal a' Dézma adó fzegény község-is a' határoknak mivóltokhoz-képest, fízántó földek nélkül ne hagyattasék, és afféle *praetextusokkal* az igaz Dézmák ne *defraudáltassanak*. Ellenben a' parasztság akármitsoda földeket éljen-is, az ha *ab antiquo* Dézmát adó falu határában vagyon, a' Dézma adással tartozik.

1594.

1642.

1581.

524.

Semmi újítás a' Dézmálás doigában ne légyen, hanem a' régi *usus observált*tsék. A' 1573.
 Dézma ne válogatva, a' Gabonának, Szölönök, és egyéb marhának-is javaiból, hanem *promiscuè et mixtim* vétettség, a' mint Isten azoknak lételet adta. ;

ARTICVLVS II.

A' Szegénységen Bárány, Méz, Bor, és egyéb Dézmában juttott marhák, 's *leguminák* fokáig ne hagyattassanak és tartassanak, hanem azoknak bé-fállittatásoknak ideje alkalmaztsák az *Arenda* bé-vételének *terminussához*, úgy-mint fent Márton nap után két hétig: Egyéb iránt ha addig a' Dézmások el-nem viternék, azontúl arra való gondvifeléssel nem tartozik a' kötség; 1588.
excipiálván mindazonáltal azt, ha a' szegénység valami alkalmatlansága miatt akkorra el-nem fállithatná, és valami kevés *dilatíóját* maga kívánná; annak-felette, valamelly rend-kivül-való *casust*, mind *Fiscus*, mind pedig a' szegénység részéről; azontúl, ha mi kár benne lézen, a' Dézmás fizesse-meg.

Az el-fállitást-is a' *Fiscalis* gondvifelők a' mennyiben lehet, alkalmaztsák úgy, hogy a' Dézmáknak felettébb mezze való fállitásával a' szegénység ne terhelttség.

ARTICVLVS. III.

A' Mint egyéb tséplésekben és nyomtatásban, úgy a' Dézmáknak tséplésében és nyomtatásában, a' hol ekkédig szokás volt, a' fegénységnek a' tséplő réz igazán ki-adattasék, úgy - mint rend szerént tizedik mérés: Ha mikor pedig Isten olly derekas fűk termésével a' gabonának látogatja a' Hazát, olyankor az akkori időhöz alkalmaztasék; mindazonáltal a' mi ebéd vékának hívattatik, a' Dézmát tséplőknek ki-nem adatik.

ARTICVLVS. IV.

Ex Art.
An. 1591.
1599.
1612.

Bizonyos okokból a' Száz Papok *amittál-* van a' Dézmából való *Quartájokat*, viszont némelly réze *restituáltatott*. A' mint annak-okáért a' *restituó*nak idejétől fogva a' Dézmák *exigáltattanak* a' Százszágon, és a' hol, hányad réz a' Száz Prédikátoroknak, hányad réz viszont a' *Fiscus*nak adadni és *percipiáltatni* szokott, azután-is azon *usus observáltasék* igazán, mind Borból, mind mindenféle *leguminákból*, Bárányból és Méhből; mindazáltal, hogy jobb móddal tudhassanak abban *procedálniok* mindenek, a' kiknek *incumbál*, mind a' Százszágon és mind a' Vármegyéken lévő Dézma adó helyeken, és honnan, mikből a' mennyi réz szokott *Fiscus* számára *cedálni*, az *inualescált usus* fe-

zérént, az *Arendatorok* igen igazságos *Re-*
gestrumot tsináltassanak, és a' Káptalanokba
 bé-is adják. Hasonlóképen mind az Ország
 végezésivel, mind pedig egyéb iránt az
 igazsággal egyező jó *Instructiókat* készítse-
 nek, melly által a' Dézmáfoknak *insolentiái*
 és *exorbitantiái* meg-zaboláztassanak, azt-is
 a' Káptalanokba bé-adják: a' *Partiumbéliet*
 Váradi, az Erdélyieket Kolosvári, a'
 Százságon lévöket pedig a' Fejérvári Káp-
 talanokba: hogy mindenek tudhassanak
 mind vigyázni a' Dézmáfoknak *excessusokra*,
 mind egyéb iránt magokat alkalmaztatni.
 A' Káptalanok pedig, *absque ullis literis re-*
quisitoriis toties quoties kívánják, *indifferen-*
ter, minden Nemes embereknek magok jó-
 ságoknak *taxájokról* párt adni tartoznak.
Signanter pedig, hogy a' Dézmáfok *tempe-*
sitivè botsáttassanak-ki a' dézmálásra, és ha-
 logatás nélkül el-is járjanak benne: feles-
 lovakkal és zemélyekkel magokat ne tár-
 tassák a' fegénységen: idő előtt ki-küld-
 vén reájok, 's meg késön állván el-rólok, és
 hívatallyokat nem illető dolgokba ne-is ele-
 gyítsék magokat.

1630.
1591.

1640.

1616.
1649.An. 1633.
1625.
1589.

ARTICVLVS V.

A' Dézmák a' több *Fiscale bonumok*nak és
*proventusok*nak nem utolsó részei lévén,
 azokban, vagy azoknak *Arendáiban* ha mik

1623.

abalienáltattanak az 1588. éftendő után örökösön, azon mód szerint *recuperáltassanak*, mint egyéb *Fiscale bonumok*. Ha ki nek az előtt *conferáltattak* akármelly *legitimus* Fejedelmektől, azok maradjanak a *Possessorok*nál azzal az igazsággal, a' kivel birták, és most-is birhatnák; és a' mint *recuperálások* a' Dézmáknak, avagy azoknak *Arendáinak*, a' több *Fiscale bonumok*nak rendihez és módjához alkalmaztattak; úgy azoknak *collatioja*-is azon módok szerint a' Fejedelmek' hatalmában vagyon, mint a' több *Fiscale bonumok*nak el-adása; de hogy külömb igazsággal és örököséggel *abalienáltathassanak*, meghatározott.

1633.

ARTICVLVS VI.

1653.

Mint-hogy a' melly helyekben *Arendáinak* adásával *redimáltatik*-is *Fiscus*tól a' Dézma még-is az olyan helyeken a' Bárány Dézma *Fiscus* számára *exigáltatik*: annál inkább illendő, hogy az egész Szákságon (melly a' *Fiscus*nak *peculiuma*) a' Bárány Dézma *Fiscus* számára *exigáltassék*; Béktercze vidékén és Bartságon kívül; mivelök nem a' magok, hanem inkább a' Havasalföldi határon tarthatnak juhokat.

TITULUS UNDECIMUS.

D é z m á s o k r ó l.

ARTICVLVS I.

A' Dézmások *residentiás* és állapotjokhoz képest elégséges zálogú emberek legyenek, fokott *salariumok* megadassék; azzal megelégedjenek; hivataljokban való igazán eljárásokra, és hogy *Instructiójok*on kívül való dolgokba magokat nem elegyítik, kötelesek legyenek; és *exempta* vagy Dézmat nem adó helyekről, ne kényszerítsék adni az embereket.

TITULUS DUODECIMUS.

Harmintzadok állapotjáról.

ARTICVLVS I.

A' Harmintzadláfnak eleitől fogva *ohser-Ex Art.* váltatott bizonyos helyei vóltanak, *An. 1572* ezután is azon helyek tartassanak, mellyek *1649-* nevezet szerént, *Törtsvára, Verestorony, Vol-* *1597.* *kány, Szász-város, Káránsebes, Déva, Várad-* *1636.* *gya, Dés, Kolosmonostor, Bektertze, Máramaros, Csík, Sibó, Sombor, Tasnád, Székelybid,* *Várad, Debreczen, Fenő, Belényes;* és ezeknek eleitől fogva fokott *Filialis* újabb harmintzadlásra való helyek, se *Filialisok* ne választassanak és ne rendeltessenek:

Harmintzad zárlók-is eddig valókon kívül bé-ne véteffenek, hanem a'zokott helyekben tartassanak.

ARTICVLVS II.

Ex Art.
An 1571.
1572.
1629.
1573.
1576.
1635.

A' Régi igaz *Vectigal authenticè* a' Káptalanokba bé-adattassék, hogy mind a' Kereskedő rendek tudhassák magokat ahoz alkalmaztatni, mind pedig a' Harmintzadosok azon kívül ne léphessenek: *Instructió*-jok-is pedig a' Harmintzadosoknak az Ország végezéséhez alkalmaztassanak; hogy se tilalmasokat magok fejétől szabadosokká, se pedig szabados dolgokat tilalmasokká ne tehesse.

ARTICVLVS III.

A' Melly Harmintzadosok az Ország *Statutum*i és Haza szabadsága ellen vétkezének, tiztekről *evocál*tassanak azon Vár megyére, vagy Székre, a' hol a' Harmintzad vagyon: úgy-hogy ha *privatus* embert károsítának - meg méltatlanul, és az akarja törvénnyel keresni, szabadságában legyen, 's a' Harmintzadosnak vétsége meg bizonyosodván; két száz forint büntetésen maradjon, és a' kárnak 's költségnek-is megfordításán.

Ha pedig kötelefségek ellen vétkeznek, a' *Fiscalis Director* prosequálja a' Fő Komornyik Székin; de sőt ha melly meg-

káro-

károsodott *privatus* ember, együgyü és elégtelen állapotja miatt, nem kereshetné törvénnyel, *instantiát* téven, a' *Fiscalis Directorok* által, a' feljebb meg-írt mód szerént való Székes helyen igazódják - el törvények, és a' maradtságnak fele *Fiscus* számára legyen, fele viszont a' panaszló felé; ha pedig a' káros ember úgy akarja, megtalálván azon Vármegyének, vagy Székes helyeknek Tízteit a' hol lakása vagyon, nem lévén magának elégsége a' keresésre, a' Tíztek-is *competens Actorok* lehessenek azon törvénynek követésére, és *convincál*tatván a' Harmintzados, annak a' fenn meg-írt mód szerént való fizetésének fele a' Tízté, fele pedig a' káros emberé legyen. Melly *poenát* azon Vármegyének vagy Széknek Birái mindjárt *exequálhassanak*-is, minden törvénybéli *remediumok* ellen, ha annyi erő javai találatnak azon Vármegyében, vagy Székben; ha pedig nem találatnak, azon *sententia* mellett *mandatummal* az Országnek akármelley részében találatandó javaiból az ott lévő Tíztek *Executiót* és *satisfactiót* tenni tartozzanak. De hogy ha tellyeséggel annyi erő javai nem találatnának, személyéhez-is a' Tíztek hozzá nyúlhassanak, mind az elégtételig.

ARTICVLVS IV.

Ex Art. An. 1599. **I**ntra limites regni et partium annexarum, hogy egyik helyböl másuvá járó keiő és Kereskedő femminémü rendektől Harmintzad ne vétessék, *sub poena in Articulo proxime precedenti expressa*, végeztetik. Nemes ember pedig, maga majorságában termett femminémü javaiból és marháiból, valamelyeket pénzen, vagy másképen nem fedett, ha fíntén az Országból ki-vízi, avagy küldi-is, Harmintzad és Vám adással nem tartozik. Sőt a' Parázság-is, a' ki nem maga, hanem Ura egyetmását vízi akárhová-is, femminémü helyeken az Orzágnak határiban Vám és Harmintzad adásra ne kényszerítessék, vagy midőn Urok szolgálatajára mennek-is, sem menő, sem meg-tért útjokban, a' dolog *comperiáltatván*.

Ex Art. An. 1588. 1599. 1607. **A'** melly Erdélyi Nemes embernek, vagy Urnak háza és jószágá Magyar Országban-is vagyon, maga szükségére, és nem kereskedésre ki-vijendő, és bé-hozandó maga majorságában termett marháktól, búzától, bortól, 's egyebektől-is, Vám és Harmintzad adással nem tartozik.

1609. 1642. 1622. Az Országból ki-nem vijendő marháktól, a' mint-hogy Harmintzad adással a' fegénység-is nem tartozik, annál inkább czédula pénznek vételével a' Harmintzadó-fok-

foktól ne terheltesék; semmi *immoratio*-val és fizokatlan *exactió*kkal a' Kereskedő embereket-is ne terheljék.

A' melly marhákról egyfzer meg-harmintzadolnak, el-nem adhatván, ismét vizsza kellett hajtani, újabb Harminczad adásra ne kényszerítessenek, és mind ezek a'fenn meg-írt *poena* és *processus* szerént *ob-serváltassanak*.

ARTICVLVS V.

A' Melly Nemes ember, maga majorságából való marháit, vagy a' feljebb meg-írt Harminczadlással nem tartozó javait ez Országból ki-hajtatná, vagy el-adná, adjon *simplex Testimonialist* arról, hogy faját olly' marhája, mellyet másoktól semmi fíz alatt nem kereskedésnek okaért vett és szerzett, mind pedig a' marháknak fámáról, és így a' marhát ki-hajtó, avagy azt meg-vett emberek békével botsátassanak; melly *Testimonialist* a' Harmintzadosok tartssanak-meg *futura pro cautela*, czédulát adván mindazáltal a' marha vivő és hajtó embereknek a' Harmintzados, mellyel el-vihessék addig marhájokat, míglen alkalmatosnak ítélik lenni az el-adásra; de hogy ha ugyan akkor valami *fraudentia comperiáltatik* benne, a' Harmintzad Záfzó alatt, azon Várme-gyebéli, avagy helybéli Tíztfelőkben; és

a'törvényhez értő arra köteles Nemes embereket *convocáltatván*, láttasson törvényt reája, és ha *convincáltatik*, amittálja mind azokat a' marhákat, és azon fellyül a' *fraudentiáért* a' Harmintzados *expensáját* is *refundálni* tartozzék; az egy *exmissión* kívül, minden *exceptiók* és egyéb *remediumok* *excludáltatván*. Ha pedig azután tudódnék-ki; a' Harmintzados *citáltassa* azon Vármegye Székire, ha Nemes ember; ha pedig Városbéli, vagy egyéb helybéli *competens forumjára*; Erdélyben *ante Octavum*, a' *Partiumban ante decimum quintum*, és mind a' Harmintzados, 's mind pedig az *In Causam attractus in prima Sede Judiciaria, omnibus Exceptionibus, Remediis, excepta unica Exmissione, denegatis, ad meritum* feleljenek; és ha az a' dolog a' Bírak előtt elég világos, neis *exmittálják*; ha pedig homályos, egy *Exmissio* után, második Széken *finaliter decidáltassék*; hogy ha az *In Causam attractus* *convincáltatik*, a' tsalárdúl el-hajtott marháknak *triplummal* való megfizetésén maradjon *eo facto, et intra quindenam* azon helybéli Tíztek *exequálják*, az *Executorok*-is magok szokott jútalmokat, *i. e. fl. 12.* meg-vévén.

Ha paraszt ember *in facto deprehendáltatik*, az-is ezen mód szerént büntetődjék; de ha azután tudódnék-ki tselekedete, Földes

Urától *ad decimum quintum* kérjen törvényt a' Harmintzados: Kinek ha földén 's hatalma alatt lézen az olyan paraszt ember, avagy feleljen felöle az Ura, hogy törvényre *sistálja*, avagy adja kézhez; de ha sem törvényt nem szolgáltatna, sem pedig kézhez nem adná, és méltó igaz okát nem *assignálhatná*, *eo facto* a' Jobbágnak Díját, a' Vármegyebéli vagy helybéli Tisztek *exequálják* a' Jobbágy Urának javaiból, vagy jószágából, és az *assignáltasék* a' Harmintzados kezébe.

Másodszor-is ha törvényt nem szolgáltatna felöle, *citáltasék* a' Vármegyére, és a' törvény nem tételért *duplum homagiumán* maradjon Jobbágyának, és azon fellyül, Ex Art. An. 1637. azon a' *poenán*, mellyen a' Jobbágyának 1638. kellett volna *convincáltatni*, az-az, *triplumán* a' meg-harmintzadlott marháknak. De ha nem felelne Jobbágya felöl a' Földes Ura, az olyan paraszt ember szabadon *persequálta*thatik. Ha pedig a' Jobbágnak Földes Ura törvényt szolgáltat, abban a' törvény-tételben minden haladéokra és *Condescenziókra* való *Exceptiók*, és tovább való *processus* ki-rekefztetik; maradván fenn csak egy *appellatio*, melly a' közelebb következendő Széken *finaliter* meg-ítéltesék, és *Executióba*- is vétésék a' fellyül meg írt mód szerént.

ARTICVLVS VI.

A' Harmintzadokat el-fökött embereket, és marhákat, a' melly Falu határán a' Harmintzadosok és azoknak emberei el-érik, azon Faluba avagy Városba vigyék-bé, adják Bíró kézhez, a' hová a' helynek *Patronusi* közzül, a' ki nagyobb részes, maga vagy emberi által, a' Harmintzados is a' szerént, 15. napra *confluálván, convocátjának* a' Vármegye Tízteiben, és hites Törvény-tévőiben, 's értelmes Nemes embereket-is *adhibeálván* a' Vármegyéken; egyébütt pedig, a' helyeknek és *Possessorok* nak rendek 's mivóltok szerént, törvényt láttatván reájok, ha *convincáltatnak*, az *Articularis poena exequáltas* sék rajtok: mellynek harmada a' *Patronusoké* a' Törvény-tévőkkel együtt, két része pedig a' *Fiscusé* légyen. Hogy-ha pediglen az alsó *Forumon* való törvény nem tetzenék, *transmittáltas* sék a' Táblára. Hasonlóképen *privatus* Nemes ember-is ki-kí maga határán ha afféle embereket és marhákat *deprehendál*, szabadoson meg-foghassá, és ezen *Articulusban* meg-írt mód szerént, a' Harmintzados-t is reá híván, büntetődjék.

ARTICVLVS VII.

A' Harmintzadhoz való főlgak, midön a' Harmintzadot el-fökött embereket *perseqál-*

sequálják, és reájok találván vélek nem birnának, a' Falukra hirt tévén, avagy tolvajt kiáltván, tartozzanak *insurgálni*; kik hogy-ha *posthabeálnák*, a' Vármegyéknek avagy Székes helyeknek Tízteit ki-vivén tizenötöd-napra, azok-is pedig magok mellé elégedendő Törvény-tévöket *adjungálván*, *revideálnák conscientiosè*: és hogy-ha méltó mentségek nem találtatik, *eo facto fl. 200, exequáljanak* rajtok *Fiscus* számára.

ARTICVLVS VIII.

A' Kik pedig a' Harmintzadhoz tartozó személyekre (tíztek hivataljok szerént való igaz útjokban járván) támadnának; afélék, *pro qualitate delicti* büntetődjenek *Forumjokon* első törvényes Széken. Ha Jobbágyok léznek pedig, a' fellyül megírt mód szerént, Földes Ura előtt kezdettesék a' törvénye; és akármellyik rendből állók-is ha *convincálatnak*, tselekedeteknek érdeme szerént büntettessenek, azon fellyül a' *Fiscusnak*-is kára *refundálat*sék.

ARTICVLVS IX.

A' Kik a' Havasalföldi vagy Móldovai határba hajtják marhájakat, avagy a' *Silbe* legeltetik, hogy-ha akár föltonként, akár egyéb aránt el-adnák, tartozzanak a' *Fiscusnak* ök-is meg-adni a' Harmintzadot, mel-

mellyet ha nem tselekednének, a' Harmintzadokat *defraudálók* ellen íratott *Articulus* szerént *procedáljanak* ö ellenek-is a' Harmintzadosok.

TITULUS DECIMUSTERTIUS.

Fiscalis Várakbéli Praesidiumokról.

ARTICVLVS I.

Minden *Fiscalis* Várakban és Erősségekben, a' Fejedelmek *Praesidiumi* a' szükségnek idején *tempestivè*, elégséges számúakon bé-vitetteffenek, és a' közönséges Haza's Fejedelmek főlgálatjára minden engedelmességet hűségesen *praestáljanak*, a' több benn lévő rendel együütt; ebben mindazáltal illy' mód tartassék: 1. Hogy a' Fejedelmek a' Tanátsnak *proponálják* az akkori időbéli szükségnek mivóltát, és azokkal egyenlő értelemből *deliberáljanak* a' *Praesidiumok*nak szükséges *collocálása*, annak ideje, száma, helye és módja felöl; szükség kívül való időben pedig ne terhelteffenek a' *Praesidiummal* 2. Hogy a' melly *Fiscalis* Várakat valamely *privatus* emberek birnak, ha egyéb-aránt nem *suspectusok*, sem idegenek, hanem igazán *indigenatus* Haza-fiai; a' helynek és abban lévő minden rendeknek Kapitánysága ne idegenekre, hanem a' Várnak Urára *transferáltassék*, az lévén hitelesb

lesb *securitásokra* mind Országnak, Fejedelmeknek, és a' helyben *refugiált* minden rendeknek, mint: sem valamelly idegen, vagy köz rendből álló Kapitányok és Hadnagyok. 3. A' Hadnagyok-is pedig az olyan helyekben zálagos emberekből állók rendeltessenek. Egyéb időben-is pedig a' *Fiscalis* Váraknak *Possessori*, és azokban lévő Fő és Vécé Tisztek 's *Praesidiumok*, hittel légyenek kötelesek a' Fejedelmek' hűségére, és az Ország szabadságának és végeztésének meg tartására 's óltalmazására, a' helynek el-nem idegenítésére, az oda *confugiálandóknak securitására*; mellyet ha nem *praestálnának, ad praemonitionem contumaciter, comperta rei veritate, a' Possessorok in amissione arcium et omnium bonorum ad easdem pertinentium, ipsos praecisè concernentium*, az *Officialisok* pedig *omnium bonorum suorum tam mobilium, quàm immobilium, a' Praesidiarisok* pedig, *capitum convincáltassanak*.

TITULUS DECIMUSQUARTUS.

Fejérvári dólgookról.

ARTICVLVS I.

Végeztetett vólt ennek-előtte való időben, hogy Fejérváratt kiki házat megépítse bizonyos *terminus* alatt, *alioquin* töle el-vétettsék, és másnak *conferáltassék*; melly-

mellyben noha a'kitől mint lehetett igye-
 keztenek-is ugyan, és a' Fejérvári Házak-
 nak külön-külön kezekre jutott 's forgott
 állapotjok-is eléggé meg-lött. De mivel
 nem a' nem akarás, és *Constitutiók* ellen való
 vakmerőség úgy, mint egyéb okok *causál-*
ják annak a' helynek derekasban való meg-
 nem építhetését, annakokáért hogy a'
Possessorok *affecuratusok* lévén, *etiam vigore*
praesentis Articuli, házoknak építésében zor-
 galmatosbak légyenek; Végeztetett, hogy
 valakik ez ideig házoknak, és azokhoz tar-
 tozó örökségeknek birodalmokban meg-ma-
 radtanak, és azokat akár örökös, akár *in-*
scriptiós *jussal* *Donatiójoknak* *continentiája*
 zzerént birták, a' zzerént magok és *Posteri-*
tások birhafsák, *salvo tamen jure alieno. In-*
super arról-is *affecuráltatnak*, hogy kinn la-
 kos Urak, Nemes és Fő rendeknek, Vár-
 megyéknek, és Székelységnek házaira fem-
 minémü békefséges időben, sőt Száz Szé-
 kek, Kerített és Mező Várofokéra-is (ha-
 nem-ha tsak *in summa necessitate*, egyéb nem
 lehetne benne,) szállások nem rendeltetnek,
 és fokott *immunitások*ban, mind házok,
 's mind abban tartó'sellérek avagy gazdák
 meg-tartatnak; mindazáltal arra a' Fejérvár-
 megyei és egyéb ort való *Fiscalis* Tíztek,
 kiki Tízti alatt lévöket reá erőltefsék az

illendő móddal való meg-építésre, affélék-ről léjendő bizonyos *Edictumok* ízerént.

A' Fejérváratt lakos egyéb rendeknek házokhoz való szállók állapotjából vannak *Articulusok*, és azok 's az eddig való *usus* tartafsék-meg, egyéb íránt Követeken, Udvari *continuus* fíológákon kívül; vagy ha kik a' Fejedelmeknek *Specialis Commissió*-jával hívattnak, egyéb rendbéli embereknek szállás ne rendeltessék, hane n légyen háza kinek-kinek. Fejérvárnak pedig, mint Fejedelmi Székes helynek köfalai, bástyái, és egyéb fíükséges épületi *continuáltassanak*, és egyéb alkalmatlansági - is *reformatióba* vétetteffenek.

ARTICVLVS II.

HA valamelly Nemes ember házához Fejérváratt valamelly latorbé-falad, kiknek házok *exempta*; a' Vármegye Tíztei, avagy azoknak *absentiájok*ban a' Nemeffség Hadnagya, *ad requisitionem Exponentis* tartozzék *sub poena quingentorum florenorum* réá menni, *non obstante Nobilitari Praerogativa*, és akárki házánál-is meg-fogni, és érdeme ízerént *in loco et coram Iudice competente*, megbüntetni; kiben ha a' *Possessor* *reluctálna*, büntetődjék a' feljebb meg-írt summáig való *poenával*; ha pedig a' *Possessor* jelen nem lenne, 's házánál lakó ember nem engedel-né-meg,

meg, nem maga, úgy-mint kinek a' dolog hírével-is nintsen, hanem a' lakója *incurrat*-jon a' *poenába: nihilominus* ha a' Tízteknek elégséges ereje arra nem lenne, a' Fejedelmek Gyalogiból tartozzanak adni elégedendőt, kik által véghez vihefsék a' latornak meg-fogását, és házától akárkinek ki-vonattatását. Az egyéb rendbéli minden lakosoknak házoktól pedig, a' *Praefectusok* és Udvar-Bírák, ezen mód szerént vitesféki büntetésre.

TITULUS DECIMUSQUINTUS.

Fogarasi dólgookról.

ARTICVLVS I.

FOgaras Vára és Tartománya az ö régi állapotjokban maradjanak, ki-vévén azokat a' dólgoakat, mellyekről külön-külön nevezet szerént való végezések lettenek, *signanter* a' czirkálás, gonof-tévöknek büntetése, tilalmas útra való vigyaztatás, mellyek a' Vármegyei állapotokhoz alkalmaztassanak; tsak-hogy nem a' Vármegyei Tízteknek, hanem a' Kapitányok *authoritások* 's *inspectiójok* alatt hagyattatnak.

1607. Hogy pedig az akkori *Possessor*tól a' Vár Tartományostól el-vétesék, és *Fiscus*hoz *applicáltasék*, végeztetett: Annak-utánna

1615. pedig, midön a' több *Fiscalisok*nak-is dólgo

gök bizonyos karban állíttatott, *iteratis vicibus confirmáltatott*.

Fogaras Vára és Józága, *Catharina Brandeburgica* Fejedelem Afzónynak *Dossában* *inscribáltatott* száz ezer forintban; úgy ^{1626.} mindazonáltal, hogy Fogaras Földi józágot biró *Donatariusoktól*, *nonnisi deposita summa redimáltatsék*.

Római Császár ö Felsege *Commissariusi* által az Eperjesi *Tractán* több dolgok között *concludáltatott* az-is, hogy Fogaras Váraért és józágáért hetven három ezer forint *summa deponáltatsék*; mivel a' házan-hét ezer forintyáig a' józágokban másoknak *conferáltatott*, melly hetven három-ezer forint *summát deponálván* Tek. és Mélt. Fejedelem Idösbik RAKÓCZI GYÖRGY Urunk ö Nāga, és azt hét ezer forintal ^{An. 1615.} _{An. 1634.} *au-geálván* az Ország, *inscribálja* ö Nāgának, és *Posteritásinak* Fogaras Várát, hozzá-való minden józágival együtt nyóltzvan-ezer forintban, *tali sub conditione*, hogy ezen meg-nevezett Kegyelmes Fejedelmünknek halála történvén-is a' Mélt LÓRANTFI 'SUSANNA Fejedelem Afzónyától éltéig ki-ne váltatsék; ö Nāgának pedig hólta után-is az ö Nāgok *legitimus haeresitöl* és *posteritássitöl*, a' nyóltzvan-ezer forint *summa le-tételvén*, váltathatsék-ki: azon Fogaras földi józágban *Donatariusok* kezénél lévő

jószágok pedig, az igaz summának *depositio*ja nélkül el-ne vétessenek. Azon kívül a' mennyi summán a' *Donatarius*oknál lévő jószágot váltanak-ki ö Nágok a' Várhoz, az-is a' *summa tempore redemptionis refundáltas*fék: ki tudván vizont, ha mi a' Vártól *intra tempus redemptionis* el-*conferáltat*nék.

ARTICVLVS II.

A' melly Jobbágyok Fogaras Földéről elmentenek, akarmi okból-is, ha szabad akarattok szerént *redeálni* akarnak, botsátassanak bekével minden javokkal együtt, hanem ha mit a' Földes Ur adott volna nékik, *juxta Articulum An. 1637.*

A' kik pedig vizsza nem akarnának menni, *comperiáltatván*, hogy *ab an. 1628* mentenek légyen-el, *reducáltathassanak. juxta Articulum an. 1648.*

TITVLVS DECIMUSSEXTVS.

Arany, Ezüst, 's egyéb jó Mónéták felöl.

ARTICVLVS I.

An. 1607
1602. AZ Arany, Ezüst, és jó-féle *Moneták* állapotáról néhány rendbéli, azok pedig különb-külömb formában lévő, mind régi, *Ex Art. 1623.*
1635. 's mind újabb végezési az Országnek vótanak, az idöknek és állapotok mivóltokhoz

hoz képest; mellyek közzül mostanra mind fűksegesebbeknek, 's hasznosabbaknak, és a' Haza szabadságával-is egyezőb-
 beknek ezek láttatván lenni, meg-is tartas-
 fanak: hogy tudnillik *plickben*, avagy mi-
 vekben nem forgott egyéb *materiákban*,
 fenki ez Országból Aranyat, és Ezüstöt
 ki-vinni ne méréseljen, kit ha tselekednék
 valaki, rajra érettetvén, azon *materiát* el-
 vezesse, és tőle el-vétetvén *Fiscus* számára
 a' Tárházba bé-főlgáltassék; azon fellyül,
 az Ország végezési ellen való tselekedete-
 tiért, 200. forinttal büntetessék, ehez sem-
 minémü törvény folyás nem kívántatván.

Ha pedig azután tudattatnék-meg annak
 ki-vitele, a' *Fiscalis Directorok* citáltakván
competens Birájak eleibe, ott minden le-
 fűállításra való *exceptiók* és egyéb törvény
 folyási 's mind pedig *remediumok* ki-rekez-
 tetvén, az egy bizonyásra való ki-botsá-
 táson kívül, ha mellyik félnek a' törvény
 nem tetzik, Táblára *transmittáltassék*, és
 mind Ország Gyűlései alatt lévő Táblán,
 mind pedig a' rend szerént való *Octavalis Ter-
 minusokon*, a' mellyik előzőr fogna követ-
 kezni, azon *Transmissio*, végsőképen meg-lát-
 tassék, és ítéltessék: meg-bizonyosodván
 pedig a' dolog, vagy azon ki-vitt *materiát*
 vizsgál adni, avagy ahoz hasonlót, vagy
 pedig annak igaz árát, a' *Fiscus* Tár-

házába bé-adni tartozzék, és azon fellyül a' tilalom ellen való tselekedetért, 200. forintal-is meg-büntettesék.

ARTICVLVS II.

Műben lévő aranyat és ezüstöt, az Ország lakosin kívül való embereknek venni, és az Orzágból ki-vinni, sem afféléknek adni szabados ne légyen különben, hanem úgy, hogy vagy *matériában*, vagy pedig vert jó-féle arany és ezüst *monetául* fizesse az árrát, hogy inkább meg-ne buköljön a' Hazában az arany, ezüst, és jó-féle pénz is, azon marhának el-veftésének büntetése alatt, mellyben való büntetésnek-is módja és renli a' szerént légyen, mint fellyebb vagyon írva a' *plieckben* lévő *materiák* felel: a' Haza lakosinak mindazonáltal szabados afféléknek - is ki-vitele, de úgy, hogy minden rendek, akár idegenek, akár Haza-fiai, a' ki-vijendő marhától igaz Harmintzadot adjanak; ki-vévén a' Nemesi rendet, kik Harmintzad adással nem tartoznak különben, hanemha afféle marhákat nyereségre és kereskedésre vettek volna, és úgy vinnék-ki az Orzágból.

ARTICVLVS III.

A Ranynak, Tallérnak, Dutkának, és egyéb jó-féle *monetának* váltása, és ez Orzágból ki-vitele meg-nem tiltathatik, ki-
vált-

váltképen a' Haza - fiaitól; holott a' kereskedésnek formaja külömben nem is lehetne, némelly fömféd Országokban egyéb féle pénzel nem vásárolhatván a' bé - hozandó marhát; hasonlóképen idegenek - is, kik ez Országban el - adó marhákat hoznak, attól el - nem rekeztethetnek. Kívántatik azért, hogy légyen vigyázás a' Harmintz - adofoktól és egyéb affélékre rendeltetett emberektől azokra, kik nem a' kereskedésnek ez Hazában való követésére, és folytatására nézve, hanem ugyan fel - tett tzelül alá - való rezes köz pénzen váltarván és fedvén mind *monetában*, mind egyébféle müben és *matériákban* - is lévő ezüstöt és aranyat, hordják - ki az Orzágból és vizik, 's hadják más Országokban, nem hozván azokon semmi haszonra való marhákat viszont ismét bé a' Hazába; kiknek büntetések ezen fellyebb meg - írt mód szerint légyen.

ARTICVLVS. IV.

A' Por - Aranynak keresésével életét tápláló Oláh, Czigány, és egyéb nemből állható uratlan emberek, ha a' por - aranyat a' Fejedelmek arany - váltóinak bé - nem szolgáltadják, (mellynek váltsága az eddig való rend - szerént egy nehézéktől frisseletlenül *fl. 1. d. 80.* frisselve pedig *fl. 2. d. 20.*)

és meg-bizonyosodik, hogy másnak adták légyen-el; a' Fejedelmek kegyelmében áll, hogyha halállal, vagy egyéb érdemek tzerént való büntetéssel büntettetik-is; mivel-hogy az Országban affélével, és ilyen móddal élödö *residentiátlan* emberek, eddig-is Fejedelmek nevek alatt levö Jobbágyoknak tartattanak; ezeknek pediglen a' folyó-vizekben, patakokban, és havafokban lévö fövény és porond között por aranyat keresni, a' hol azt eddig-is szökták völt, akárki határan-is szabad légyen, mindazonáltal a' Földes Uraknak egyéb iránt való kár és bozszúság-tételek nélkül.

Ezeken kívül pedig, ha kik magok Jobbágyok, vagy szölgájok által, magok határookban, por-aranyat keresnének, és találának, szabados légyen annak keresése; úgy mindazon-által, hogyha a' por-aranyat magának akarja tartani, mellyet maga határában talált és szerzett, szabados légyen; de igazán való tízed részét a' Fejedelem Tárházába tartozzék bé-szölgáltatni: ha pedig el-akarja váltani, mindeneknek-elötte, a' *Fiscalis* arany-váltót tartozzék véle meg-kínálni, a' holott egy vert arany nyomóni frisselt arany *ligában* lévö ki-nem veretett aranyért, három forintot tartozzanak adni; vagy ha akképen el-váltani nem akarják, a' *Cusoria* vagy *Separatoria* ház-

házba tartozzanak bé-vinni. Mások hatá-
rán lévő por arany keresés, és annak meg-
engedése áll a' Földes Uraknak hatalimok-
ban, kiktől ha valakiknek meg- engedte-
tik, a' magok közt léjendő alkuvás ze-
rént, annak tartozik fizetni, és abból a'
tized részt Tárházba főlglátatni, nem ké-
teleníthetik; mindazonáltal az olyan he-
lyekről keresett por-arany-nak-is el-adhatása,
vagy válthatása külömben nem engedte-
tik, hanem a' fellyebb meg-irt mód szerént
a' *Fiscalis* arany-váltásra, vagy a' *Cusoria* és
Separatoria házra vitettefsék.

Efféle dolgokra pedig, hogy a' *Fiscalis*
Tisztviselők-is jobb móddal vigyázni el-ér-
kezheffenek, a' por-aranyat kereső akár
melly rendbéli emberek az Arany-váltóknak
magokat bé-mútafsák, és értékekre adják,
a' kik-is *Regestrumban* vegyék neveket, és
lakó helyeket; sőt ezen kívül ha paraszt
emberek léznek, ugyan az Arany-váltó
előtt; ha pedig egyéb rendbéli emberek,
Vármegye Tíztei, vagy Székes és Vá-
rosi rendeknek Bírái előtt, jelen lévén az
Arany-váltó-is maga, vagy arra rendeltetett
embere, hitet tégyenek-le arról, hogy a'
Fiscus részét, a' rendelés szerént igazán
bé-főlglátatják; melly ellen ha ki tse-
lekednék, valamenyízer az lenne, min-
denkor két-két száz forinttal, és a' tilalom

ellen el-adott vagy meg-tartott marhának betségén maradjon, annak kerestetinek pedig és büntetésének módja, az arany és ezüst *matériákról* feljebb való írás szerént legyen.

ARTICVLVS V.

ARany, ezüst *materiát*, jó *mónetát*, sem *választásra*, sem *fel-veretésre* nem szabad az Országból ki-vinni, hogyha a' Fejedelmeknek ez Országban *Választó és Pénzverő házak* találtatik; sőt semmiféle *kin-tset* is ez Országból ki-takarítani, más idegen helyeken való le-tételre és tartásra, *femély-válogatás nélkül* senkinek nem szabados, (ki-vévén Hazánknak közönséges *vedelembé* forgó háborúságos állapotjának *kényszerítő szükségit*) a' fellyebb meg-írt büntetések és módok szerént.

APPROBATARUM
 CONSTITUTIONUM REGNI
 TRANSILVANIÆ, ET PARTI-
 UM HUNGARIÆ EIDEM
 ANNEXARUM
 PARS TERTIA.
 TITULUS PRIMUS.
 UNIOKROL.

ARTICVLVS I.

Z Ország *Statusi* minémü módok és *Conditio*k alatt való *Uniót* celebrátnak légyen egymás között az 1613, 1630, és 1649. éftendökben, erről lett *Constitutio*kból ki-tetfzik; de mivel az 1630. éftendöbéli *Articulus*-ban, az bővebb *declaratio*val íratott-meg, s az 1649. éftendöbéli *Articulus*-is arra láttatik mutatni, az szóról szóra ez *Articulus*-ban-is *inse*rálkatott, melly ekképen következik:

Forma iuramenti super Unione per Regnicolas depositi, sequitur hoc modo:

EN T. és T. esküfööm az élő Istenre, ki
 H 5 Atya,

Atya, Fiú, Sz. Lélek, tellyes Sz. Háromság egy igaz Isten; hogy a' négy *recepta Religióknak* ez Hazában való meg-tartására igyekezem tellyes tehetségemmel, és soha annak *oppressiojával* a' magam *Religióját promoteálni* nem akarom, sem azoknak *oppressiójokra* való dolgokban soha, sem titkon, sem nyilván nem tselekezem; senki személye ellen, hitiért, vallásáért, gyűlölséget, ellenkezést nem viselek, hanem kinek-kinek szabad meg-tartására igyekezem, és sem titkon, sem nyilván senkivel *contraria Religio* ellen, sem másokkal nem *practicálok*, annak *oppressiójára*, se ártalmas tanátsommal, sem fegyveremmel, sem magam, sem mások által, semmi úton nem igyekezem; sőt ha kit effélét tudnék, meg-jelentem az egész Tanátsnak, és minden tehetségemmel el-távoztatni igyekezem, sem Fejedelmeknek egy-más ártalmára való tanátsot nem adok, és Hazámnak közönséges és tsendes békeféségének meg-maradását, szabadságának *promoveálását* egyenlő értelemmel és tehetségemmel igyekezem óltalmazni, és ez ellen Hazámon kívül valókkal senkikkel nem *tractálok*. Mivel pedig a' Fejedelmek is hitek szerént *assecurálják* a' *Regnicolákat*, hogy valakik a' Haza közönséges java ellen árulkodnának, meg-jelentik az Ország-nak és Tanátsnak, én-is így kötelezem ma-

gamat erre az elő-írámlált hitre, valamíg a' Fejedelmek-is ehez és nekünk hittelt tótt egyéb ígéretekhez és *Conditiókhoz* tartják magokat, addig tartozván én-is ehez tartani magamat, egyikünk a' másikunkhoz-is addig, valamíg más felebarátom-is ennek fel-bontására okot nemád. A' ki pedig ezt fel-bontaná, *comperta rei veritate in Notam perpetuae infidelitatis incurráltatnak lenni pronuncióalom.*

Conditiones autem in Unione specificatae sequuntur hoc modo:

A' Négy *recepta* Religióknak szabados *exercitiumi* engedteffenek, és *illibaté* megtartassanak az Országban, és *in partibus Hungariae huic regno incorporatis*, hogy minden helyeken a' *major pars* tartson vallásán való Papot, ha hól pedig *exercitiumja* valamelly helyen valamellyik vallásnak nem vólna-is, beteg gyóntatására, és *in casu necessitatis* gyermekek kereztelésére szabad légyen bé-menni a' magok vallásán való Papoknak; három Nemzetből állván az Ország (az Ország *Constitutiói* megtartatván). Ha valamellyik Nemzetnek szabadságában, *immunitásiban*, *Privilegiumiban*, szokott és régen bé-vótt rend-tartásiban bántódása lenne, *requirálván* felöle a' két Nemzettséget,

tartozzanak hitek és kötelefségek fzerént Ország Gyülésének elötte-is *defacto* mindjárt megtalálni a' Fejedelmet és Tanátsit, a' panaszolkodo Nemzetségnek meg-bántódása felöl; söt minden úton és módon a' három Nemzetség egymásnak óltalommal, segítséggel tartozzék lenni, méltó panaszolkodásokra.

Ha valamelly Nemes *privata personának*, akár fzemélyében, akár jószágában, marhájában, és szabadságában bántódása lenne a' Fejedelmöktöl, Vármegyéit, vagy Székire *requirálja* felöle; és ha méltónak ítéli lenni a' panaszt a' Vármegyeye avagy Szék. *requirálja* mindjárt a' Fejedelmet és Tanátsit, kire ha méltó tekintete nem lenne a' Fejedelemnek, halogatás nélkül tartozzék mindjárt a' Vármegyeye a' meg-bántódott fzemély mellett *requirálni* a' több Vármegyéket, mind itt-ben; 's mind ott-kin valókat; a' fzerént a' Székelységet, Száfságot, kik hitekés kötelefségek fzerént, *defacto* mindjárt (Gyülést arra nem várván) tartozzanak *requirálni* a' Fejedelmet és Tanátsit *denuo* a' dolog felöl, és a' Tanáts *in tali casu maturo iudicio deliberálván*, elötte viselje az Ország közönséges szabadságát, 's törvényt, és magok kötelefségét, az Orzágnak-is aról írott *Articulusát*, és mind a' Fejedelem elött való igen *seria instantiájokkal*, mind ma-

magok *deliberatió* jök 's *authoritás*okkal tartozzanak helyre állatni meg - bántódását a' panaszokodóknak. Ha Vármegyéken és Székelységen lévő Kerített és Mező Városoknak, avagy *Communitás*oknak lenne is bántódások, ezen mód *observált*assék. Ország Gyűlésében a' mit Hazánk megmaradására, békelséges tsendefiségére, szabadsága és törvénye meg-tartására nézendő jókat fel-találhatnak, afféle dologban egy értelemben légyen minden, kiki hátra vetvén a' maga *utilitáss*át, és *privatum*ját: és Nemzetségünk, szabadságunk mellett, sőt csak egy *privata persona* méltó igazsága mellett-is, mind a' három Nemzetség, és minden *Status*ok egyenlő értelemmel és akarattal, minden úton és módon egymásnak *patrocínál*junk, és egymást óltalmazzuk.

Ha kik pedig'en vádolnának 'méltatlanúl, és hamissan valakiket; vagy *Executor*ok lennének valaki vadlására meg - fogásban, törvény előtt való dologban, józága 's jairai el-foglalásiban, *in notam perpetuae infidelitatis incurrá*ljanak.

TITULUS SECUNDUS.

A' Kapu-szám után való Adóról.

ARTICVLVS I.

E' Szegény Hazának állapotja, a' mint e-
gyebekben-is, úgy a' Kapu-fám után já-
randó adójok dolgában-is, külömb-külob-
karban forgott eleitől fogva, és az idők-
nek 's azokban lévő szükségeknek mivól-
tokhoz alkalmaztatott, az Ország lakosinak-
is fámokhoz képest: úgy-hogy az 1545.
éftendőbéli *Articulusok*bol a' mint láttatik,
egy Kapuról nem többet, hanem tsak *den.*
60. rendeltének és adtanak: de annak-
utánna háborúságos idők-is következvén,
noha az adó-fizető nép kevesedett, mindaz-
által a' szükség nevedvén, a' költésnek-is
nevedni kellett, a' szerént az adó-fize-
tésbéli summának-is; úgy-hogy a' mint a'
régi *Articulusok* mutatják, elsőben *d.* 25-tel:
azután *d.* 50-nel; annak utánna *d.* 75-tel,
és így rendel fellyebb-fellyebb neved-
vén, ment-fel fíntén *ad flor.* 22. mindazál-
tal nem többzör, hanem *in anno* 1634. ki-
vált-képen való akkori szükségre és okok-
ra nézve, de akkor-is olly' okkal és mód-
dal, hogy többé az-is fokásban ne kel-
lyen; a' mint az Orzágnak erről való vé-
gezését meg-mutatja azon 1534. éftendő-
béli első *Articulus.* Ennek-utánna-is azért
a' Kapu-fám után való adózásnak fámát,
módját és rendit, az Ország közönséges

Gyüleléseiben szokta el-rendelni, az állapotoknak mivóltokhoz képeit.

ARTICVLVS II.

EZ Kapu - szám után való adó fedés, az Ország közönséges javára nézendő lévén, szükségesképen meg-kivántatik, hogy zemély válogatás nélkül minden rendeknek józági rézek szerént reájok nézendő adójoakat igazán meg-adják, és senkinek józága attól üres ne légyen, hanem ha k nek a' Fejedelmek kiváltképen való kegyelmességéből, de nem örökösön, hanem csak bizonyosideig meg-engednék.

ARTICVLVS. III.

AZ Adó, az Országbeli adó-fizető kötségnek fel-zámlálása szerént való Kapu-zámok után jár, melly már közönségesen róvásnak neveztetik, melly róvás és fel-zámlálás szerént tíz emberek irattattanak és rendeltetnek egy Kapu-zámra; melly tíz ember zámot hogy-ha Isten kegyelmességéből ez Hazának békeféségében valahánnyal meg-haladná-is a' mostani emberek záma, mindazáltal ugyan csak azon egy Kapunak tartatik, és a' többi tartozik a' fel-rótt embereket az ő állapotjoknak mivóltokhoz képeft segíteni.

ARTICVLVS IV.

A' Melly helyekről pediglen a' fel-rótt és számlált emberek; avagy azoknak helyekbe telepedteknek számok meg-kevesellett, a' többi a' minthogy amazoknak nem lételekben is élhetik határokat, úgy az adózásbéli terheket is viselni tartoznak; sőt ha kik afféle helyeket magoknak akarnának meg-tartani, arra nézendő adóbéli részt, vagy a' több Jobbágyokkal tartozzanak meg-fizettetni, avagy ha azok nintsenek, maga fizesse a' *Patronus*; avagy botsással a' falu közvé, *juxta Art. 1601.* ide nem értvén azokat; a' mellyek dög-halállal, vagy egyéb kiváltképen való okokból tellyeséggel, vagy egész Kapu-szám, vagy pedig annak része püztulásra jutott, mellyek az 1635. éfrendőbéli, és utánna következett *Articulusok* szerént forgalmatosággal fel-czirkáltattanak, és le-szállítottanak; az olyan helyek annak-okáért azon meg-számlálás és le-szállítás szerént maradjanak, úgy mindazonáltal, a' mint azon *Articulusokban* végeztett: hogy-ha újabban a' le-szállított helyeket meg-ülik, emberek telepedvén reá, a' meg-telepedésnek idejétől fogva hat éfrendőig az adózástól üresnek ne legyenek külömben, hanem a' fellyebb meg-irt mód szerént a' rováson maradtakat segéllýék; *el-telvén pedig az az idő, annak-utánna annak*

Ex Art.
An. 1601.

1581.
1588.

1601.

a' le - zállításnak-is szabadsága meg-fűnik, és a' régi róvasnak száma állattatik helyre. A' ki zemélyében *manumissus*, de egyéb-iránt nem Nemes, és öröksége-is nem *exemptus*, a' Kapu-zám után való adónak terhét viselni tartozik, hogyha a' Fejedelmektől adója nem *relaxáltatott*, avagy 1650. a' Földes Ur több Jobbágyival nem akarja *praestáltatni*.

ARTICVLVS V.

A' Puzta falu helyekről adó-fizetéssel senki nem tartozik, mind addig, míg a' 1618. fellýül meg-írt mód szerént meg-nem zállják: annak-okáért az 1618. éztendőbéli *Articulus* szerént, az el-puztúlt jófzagról adót ne végyenek, sem annak nem fizetéséért az örökségét el-ne foglalják, se a' Nemes embert adó-fizetésre ne *cogálják*, Nemesi *praerogativái* ellen, a' mint erről való végezések vóltanak az 1587, 1588. és több következett *Articulusokban*-is: úgy mind-azonáltal, hogy semmi fín és alattomban való módokon és útakon, az Ország és *Fiscus* jövedelme meg-ne tsalattassék, sem egyéb-képen, sem pedig hogy azon falubéli Jobbágyokat valakil másutt való helyre telepítené, vagy valami végezésből más ember' kezébe juttatná; egyéb-iránt, akar holott lakjanak-is az el-puztúlt helynek lakosi,

és róvás alatt lévő embereknek maradéki; de meg-tudatván, az adó mindenütt utánok menvén, tartoznak meg-fizetni a' róvásbéli részek szerént, hogy annál inkább fézkekre, vagy Földes Urok keze alá vízfá menni kényszeríttesenek.

ARTICVLVS VI.

A' Pufztaságra nem jútott helyekről-is; ha *Ex Art.* a' fel-rótatott és számláltatott Jobbágy, *An. 1643.* avagy annak maradéki, akkori helyekről elbujdosnának, meg-bizonyosodván afféléknek mind róvás alatt való lételek, mind pedig a' hová mentenek legyen, a' hól lakások találtatik lenni, azon Vármegyének *Perceptor*i, vagy Városoknak Bírái vegyék- *An. 1650.* meg rajtok, és szolgáltafsák-bé a' Tárházba, tzedulát adván onnat a' kinek földéről ki-bontakoztanak, melly tzedula számban - is vétessék az adó-fzedöktől, és az elment Jobbágyoknak Urai, sem az falunak több lakosi érette meg-ne károsittasfanak.

1595.
1630. A' Hóldoltságon lévő faluk fél adóval tartozzanak, mint azok, kik a' békefséges földön laknak; az 1595. Eftendöbéli, és az - után következett végezések - is ezent mutatván.

ARTICVLVS. VII.

AZ Országtól rendeltetett idökre az adóc
min-

minden helyekről tartozzanak bé-főlgáltatni; az honnat pedig bé-vitelét el-múlatnák, az Adó-fedők adják-ki *Regestrumban* a' Vármegyék Vice-Ispáninak, honnét nem főlgáltatták légyen-bé; az kik elsőben Szolga-Bírák által meg-intetvén az embe-
reket, a'holott a' *restantiák* vólnának, hogy ha az intés után tizenötöd napra bé nem főlgáltatnák, a' Vice-Ispán tartozzék ki-
menni a' *Perceptor* meg-találására Fő-Bírájával együtt; és ha valami olly' méltó ok, vagy akadály találtatik lenni a' dologban, azt mindjárt jó lelki-esmérettel igazítsák minden tovább való halogatás nélkül, és az adót meg-vegyék minden birság fizetés nélkül, 's az Adó-fedőnek bé-főlgáltassák; ha pedig semmi méltó ok és mentesség a' dologban nem találtatik, az eddig való főlkás szerént, az adón fellyül 12 forinttal meg-is büntessék: ezekből-is sem *Fiscus*, sem pedig másoknak józági meg-nem különböztetvén.

ARTICVLVS VIII.

A' Melly faluk Istennek látogatásából égés miatt meg-károsodnak, vagy egész-*Ex Art.* len el égnék, vagy pedig csak bizonyos *Art. 1630.* számú házak; ez előtti végezések szerént, *1634.* az ollyaknak három eftendeig való adójok meg-engedtessek. Annak-okaért azon

helynek Tíztei főzorgalmatoson végére men-
vén, kötelefségek szerént való *Testimonia-*
list adjanak a' lakosoknak, mellyet az A-
dó-fzedőknek meg-mutatvan, zámban ven-
ni tartozzanak, és a' meg-égetteknek ré-
fiek szerént való adójok le-fzállításban tar-
tassék a' fenn meg-nevezett időig.

ARTICVLVS IX.

A' Róvás avagy számlálás szerént való *Re-*
*gestrum*it az Adó-fzedők igazán és szép
rendben le-írván a' Vármegyéken, és e-
gyéb Székes helyeken *publicálják*, el-olvas-
tassák, és hiba nélkül lévén, Vármegye pe-
tséti alatt, valamellyik Káptalanba bé-adat-
An. 1640. tassanak; mind azért, hogy a' Tíztek vál-
tozásában a' *Regestrum*oknak el-tévelyedé-
se, vagy egyéb alkalmatlanság miatt el-
vezthetése nagyobb akadályt ne ferezzen
és hogy a' *Patronusok*-is ki-vehefsék magok
fűkségekre ha kívántatik, 's így jobb
móddal viselheffenek gondot jószágokból
való adójoknak bé-fzolgáltatására. A' Káp-
talanok pedig *absque literis requisitoriis toties*
quoties kívánják, *indifferenter* minden Ne-
mes embereknek magok Józáginak *taxá-*
jokról párt adni tartozzanak.

ARTICVLVS X.

AZ Adó-fzedők hitesek légyenek az igaz
perceptiókra, igaz *administratiókra*, és

arra-is, hogy az adót bé-vívő szegénységet nem fanczoltatják, várakoztatják, magok főlgálatjokra kedvek ellen nem erőltetik; hanem késleltetés nélkül bé-véven, megelégednek a' fokott tzedula pénzel, melly tézen *d. 2.* az Adó-fedök pedig a' mennyiben lehet, köz és bátorságos helyen lakó zálagos emberek légyenek.

ARTICVLVS XI.

EZ jelen-való Gyűlésben az Ország, a' Fejedelmek fok rendbéli *expensáit*, és a' fényes *Porta contentálását* előtte viselvén, Kapu-fám után való adóban rendelt *contribuálni* Kapu-fám után 20-forintot, és azt a' fokott *terminusokon* bé-főlgáltatni vé-*Art. An.* gezte; úgy-hogy a' szent György napinak ^{1653.} fele *ad 1. Junii*, fele *ad 1. Augusti*; a' szent Mihály napinak fele *ad 1. Novembris*, fele *ad 1. Januarii Anni venturi* *administráltas*-fék a' Tárházba. Melly tereh viselésre a' Székelység és Száfság-is, kik Vármegyéken jószágokat birnak, magokat reá ígér-rik, hasonlóképen a' *Partiumbéliek*-is.

ARTICVLVS XII.

A' Vég-házaknak építése - is nem utolsó főükséges dolog lévén ez Hazában, *fi- Art. An.* *gnanter* pedig a' Jenőben el-kezdett épület-^{1653.} nek *continuálása*; ez okon, e' főükségre - is ígértetik Kapu-fám után az Adónak első

terminusán bé-főlgáltatni, (Kapu-fám után egy-egy forint; úgy-hogy annak 25. pénze a' *Constantinapolyban* lévő Erdélyi háznak építésére fordíttasfék, mivel igen romlott állapottal hallatik lenni.

TITULUS TERTIUS.

Várok és több Vég-házakról.

ARTICVLVS I.

VÁrak és Kastélyok, a' Vég-helyekhez közel, Fejedelmek és Ország *consensusa* nélkül ne építteffenek.

TITULUS QUARTUS.

A r e n d á k r ó l.

ARTICVLVS I.

ELeitől fogván mitsoda helyek lettenek légyen *Arendások*, avagy Dézma-adók, úgy-mint mellyeknek Dézmájok a' *Fiscus* illetvén, a' *Possessorok*nak szabadságokban állott bizonyos *Arenda* fizetéssel meg-váltaniok; azok a' helyek, mind pedig *Arendájok*nak menyiségek, a' mindenkori fokásból-is már az embereknél tudva vagyon, és azokról eztendönként adatott tzedulák-is, leg-bizonyosban mindazáltal a' Fő és Vice *Arendátorok*nál, és az *arendának* bé-fődöinél való *Regestrumok* meg-mútatják.

ják. Kívántatik annak-okáért, hogy mint a' Kapu-Éámokról, úgy az *Arendákról* való *Regestrumok*-is, a' Vármegyéken és Székes helyeken az *Arenda*-fedők által bé-vitessenek és el-olvasztassanak, és minden hiba 's akadályoskodással való alkalmatlanságnak fel-hagyása nélkül közönséges pezsét alatt a' Káptalanokba bé-adattassanak. A' Káptalanok pedig, *absque ullis literis requisitoriis toties quoties* kívánják, *indifferenter* minden Nemes embereknek magok Jószágoknak *taxáiról* párt adni tartozzanak. A' melly helyek pedig eleitől fogván Dézma, avagy a' helyet *Arendát* fizető helyek nem vóltanak, ezután-is *Arendát* adni róla nem tartoznak; Dézmájok dólgaból-is a' földes Ur szabad jószágával.

ARTICVLVS II.

AZ *Arenda*-fedők zálagos emberek légyenek, hittel kötelesek annak igaz fel-fedésére, és bé-főlgáltatására, és az *Arenda* bé-vívőknek nem fantzoltatására; hogy pedig jobb móddal tudhassanak mindenek annak idejében való bé-küldésére vigyázni, rend-zerént a' Székes helyekre, avagy a' Vármegyéktől és Székektől rendelendő bizonyos alkalmas helyre tartozzanak az *Arenda*-fedők menni, és annak fedésére rendeltetett idők alatt azokon a' helyeken

találtaffanak; mellyet ha nem tselekednének, egyéb-iránt ha az *Arendát* bé-vívő a-
Ex Art. vagy küldő emberek hitelesképen meg-bi-
An. 1571. zonyithatják, hogy a' fokott időnek határa
 1599.
 1630.
 1643.
 1644.
 előtt bé-küldötték, avagy vitték *Arendájo*-
 kat, de a' *Perceptor* nem taláztatott jelen
 lenni; az olyan történetben, se a' fe-
 génység, se azoknak *Urai* meg-ne károsít-
 taffanak, hanem a' Fő és Vicé *Arendatoro*-
 ok meg-taláztatván felöle, es a' dolog meg-
 világosodván, tartozzanak bé-vévetni a'
 rendelt napnak el-telése után-is; az *Aren-*
da-zedők pedig, kik miatt a' fogyatkozás
 esett, a' régi *Articulusok*nak-is tartások fe-
 rént, száz forinttal büntetteffenek - meg
 azon Vármegyének vagy Széknek Fő Tíz-
 teitől: Vármegyén Vicé-Ispán, Székes he-
 lyeken a' Székbéli Tíztek tartozzanak *exe-*
quálni minden törvény folyás nélkül, és
 minden törvénybéli *remediumok* ellen;
 mellynek fele a' Fő és Vicé *Arendatoro*-
 ké legyen, fele pedig azon Vármegye a-
 vagy Székbéli Fő Tízteké, az *Executorok*-
 kal együtt.

ARTICVLVS. III.

AZ *Arenda* fizetésnek első részének ideje,
 szent György nap előtt két-héttel kez-
 detödvén, tart szent György nap után-is két-
 hétig, az Uj Kalendáriom szerént; az *Aren-*
dá-

dának másfik részének bé-*sz*olgáltatásának ide-
je pedig kezdetik szent Márton nap előtt
két-héttel, és telik-el szent Márton nap
után két-héttel: azon időnek forgása alatt
minden *Arendás* helyekről bé-vinni, és a'
Perceptorok-is bé-venni tartozzanak.

ARTICVLVS IV.

HA kik pedig a' meg-nevezett idő alatt
*Arendá*jokat bé-nem szolgáltatnák, vagy
abban való akadályokat Fő és Vicé *Arendá*-
torok előtt el-nem igazítanák, azonban a'
Déz mához-is hozzá nyúlni mérészelnének;
az *Arenda*-szedőtől *requirált*atván, avagy a'
Fő és Vicé *Arendatorok*tól *admoneált*atván,
annál inkább Fejedelem parantsolatjá
, azon Vármegyének avagy Széknek *Execu*-
tori tartozzanak ki-menni, és a' Dézmához
Arenda bé-*sz*olgáltatás nélkül nyúlt ember-
nek javaiból mindjárt 200. forintot *exequál*-
ni, és azon fellyül az el-vitt Dézmát, a-
vagy annak *Arendá*ját-is, mellyeket az *A*-
renda-szedő a' Tárházba tartozik *adminis*trál-
ni, az *Executor* Tíz-t-is pedig maga fáradsá-
gáért a' szokás szerént *fl.* 12. *exequál*jon:
de hogy-ha a' Tíztek ki-menni és *executió*t
tenni nem akarnának, azon Tízteken *exe*-
*quált*afsák a' Fő és Vicé *Arendatorok*, na-
gyobb vagy kisebb *Cancellarián* lévő két
Deákok által; ha pedig a' Tíztek ellen a'

Dézmához nyúlt ember *repellálna*, ha fonloképen az *executióra* ki nem ment Tízti is a' *Cancellaristák* ellen, az *executiótól* meg-üzünni tartoznak; úgy-hogy azon Vármegyének vagy Széknek első törvényes Székin, minden *Exceptiók*, *Exmissiók*, és tovább való per-folyás, avagy törvényes *remediumbéli* bizodalma-k kívül, a' *Repulsió*nak okát adni tartozzanak, és *peremptoriè* meg-ítéltefsék, 's hogy-ha a' *Repulsió*nak méltó okát nem adhatják, a' 200. forint *poenán* kívül a' *Repulsió*nak-is terhét lenni tartoznak: azokon felyül az *Arendafedőknek*-is fáradságokért *fl. 12.* az *Executor* Tízteknek-is fokott jutalmokat megadni tartoznak.

ARTICVLVS V.

MIND az *Arendáknak*, mind pedig egyéb Adóknak Szedőire a' Fő Tíztek szorgalmatoson vigyázzanak, őket fényítékben tartásák, és ha kik vagy kötelefségek: és *instructiójok* szerént hivatalokban el-nem járnak, vagy kötelefségek ellen való dőlgekben magokat elegyítik, büntetés nélkül el-ne szenvedjék; és ha kik affélék találtatnak *citáltatván* őket Székes-helyekre és *Forumjokra*, minden *Exceptiók*, és egy *Exmissión* kívül, minden törvénybéli *processusok* és *remediumok* ki-rekefztetvén, törvények

nyek végsőképen ki-mondattársék, és érdemek, 's a' törvénynek itéleti szerént bünteteffenek.

ARTICVLVS VI.

A' Melly *Arendás* falukban a' Papok - is *Quartát* birnak, az egy *Quartát* meg-hagyván nálók, a' három *Quartáról* a' fa-Ex Art. An. 1588. lunak *Patronusi* ha le-akarják tenni az *Arendát* a' *Fiscus* számára, a' három rész *Dézmát* magok számára vehetik, az egyik *Quartára* háromlandó részével az *Arendának* nem tartoznak; mivel azt nem a' *Possessorok*, hanem a' *Prédikátorok percipiálják*. Ha pedig a' *Possessorok* le-nem tézik az *Arendát*, a' három rész *Dézmát* *Fiscus* számára *percipiálják*, a' negyedik rész pedig a' *Prédikátoroknál* marad. A' melly helyek pedig eddig az ideig *Arenda* fizetés alatt nem vóltanak, azok ennek-utánna-is *Arenda* fizetés alá ne vetteffenek: Hasonlóképen a' hól a' *Prédikátoroknak*-is *Quartájok* eddig nem járt, ezután-is tartozásból a' *Patronusokat* nem erőltethetik.

A' *Pufza* falu helyeket ha élük, szántják, vetik, és *Arendás* helyek vóltak eleitől fogva; tartoznak vagy az *Arendát* meg-fizetni azoknak *Földes Urai*, vagy a' szokott *Dézmát* *Fiscus* számára engedni.

ARTICVLVS VII.

A' *Partium* béli Vármegyék - is azon egy birodalom, törvény és szabadság alatt lévén, bizonyos *Commissariusok* által Dézmájok dólgaból *Arenda* fizetére rendeltessenek, de úgy, hogy-ha a' Fejedelmek úgy ítélik háznofabbnak lenni, mind a' *Fiscus* és Vég-házak szükségére; mellyeknek megvizsgálására az Országok Gyűlése nélkül is *vigore praesentis Articuli Commissariusok*at *exmittál*hatnak, és azok által igazságosan *informati*ót vévén, az *Arendáknak* el-limitálása, és bizonyos helybe-való állatása, *Communi Regnicolarum consensu* légyen. Mindazonáltal, *medio tempore*, míg az az igazítás *processus*ba vétetnék, a' *szegénységnek* könnyebségeért, a' melly *Patronusok* Jobbágyoknak fárasztását akarják el-távoztatni; tzedulát vévén a' Dézmástól a' *Fiscus* számára jutott akármi féle Dézmabéli *accidentiák*ról, akár-honnét tehetség *szert*, csak *adminisztrálják* igazán, ne kényszerítessék bátor a' *szegénységet* annak mezfűnven való bévitelére; csak-hogy a' Dézmások-is reá vigyázzanak, hasonló, és ne allyofabbat *adminisztráljanak*. A' melly Józágból álló Szabadosok, Drabantok, 's egyéb Udvarbéli *szólgák*, eleitől fogva *Fiscus*nak dézmával nem tartoztak, ne *santzoltassák* a' Dézmások-is.

TITULUS QUINTUS.

D é z m á k r ó l.

ARTICVLVS I.

AZ *exempta* földekről a' gabona takarodásnak idején, mind a' *Fiscus* jószágai közt *indifferenter*, minden helyeken a' kiknek *exempta* földek vagyon, azokról szabad a' közönséges fel-fzabadításnak előtte-is behordani a' gabonát; de úgy, hogy valamíg egyebek-is közönségesen bé-nem takarodnak, mind addig, sőt a' mikor hord-is az olyan Nemes ember, marháját a' gabona között ki-ne botsássa, kárt ne tétessen, se egy, se másképen, a' közönséges fel-fzabadításnak idejéig: Ha kik pedig az ellen tselekednének, azon helybéli Gondviselők, vagy csak *privatus* Nemes emberek-is, meléjük vévén egy Vic: zólga-Bíró, vagy ha az hamarjában nem találtnék, a' helyett egy Nemes embert, ha az sem találtnék, két Városi Polgár embert, azok mellett azon helynek Bíráiban és Polgáriban ki-vivén *oculáltassa*, és *comprobálja* a' tilalom ellen való tselekedetit, vagy annál inkább a' kár-tételt-is: Kiktől helyes *Testimonialist* vévén, *ad simplicem requisitionem exponentis*, a' Vármegyének, vagy Székes helyek *Executori* tartozzanak ki-menni,

ni, és femmit a' törvény *processus*ától nem várván, ezen *Articulus*nak *vigorával* a' kárvalott embert *contentáltassák*; *Insuper* a' tilalomért *fl. 12. exequáljanak*.

ARTICVLVS II.

NOha az Orzágnak némelly részeiben, mostan-is az Oláhság Dézma-adással tartozik, de ellenben nagy rész helyein Dézma-adatlanul élnek; melly mind a' több nemzetekből álló községnek *despectussára* vagyon, mind pedig egyéb-iránt alkalmazandó dolog, egy bizonyos rendben nem lenni állapotjoknak, mellyben való kedvezést magok viselésével nem-hogy érdemlenének, de sőt naponként árad rofz tselekedetek: sőt fok helyeken majd nyilván való erőfakkal élnek a' több Nemzeteken, és azoknak határin; 's noha pedig az a' kedvezés a' mennyiben eddig-is vólt, nem az Oláhok határinak, hanem magoknak engedtetett: de *abutálván* véle fok helyeken, még a' Magyar avagy egyéb Dézma-adó emberek is, az Oláhok határan majorkodnak, és ekképen *defraudálják* mind a' *Fiscus*nak, 's mind pedig az olyan *Patronus*oknak jövedelmeiket; Végeztetett annak-okáért, hogy ezen túl *indifferenter* mindenütt Erdélyben, Borból, Búzából, és egyéb *leguminákból*; Díz-nokból, Juhokból és Méhekből az igaz tízed

zed Dézma meg-vétefsék; mellyről a' *Fiscus*nak soha semmi *Arenda*-fizetéssel ne tartozzanak a' *Patronusok*, ha *Arendás*, és eddig-is Dézmát-adó helyen nem *resideálnak*. A' *Partiumban* pedig mostan, a' Szomszéd birodalmaknak *respectusára* nézve, a' *Patronusok*nak szabadságokra engedtetik Oláh Jobbágyokon való Dézma meg-vétel, avagy meg-engedés, míg az időnek 's az alkalmatóságnak kívánsága fzerént jövendőben külömb végezés nem engedtetik felöle.

TITULUS SEXTUS.

N e m e s é g r ö l.

ARTICVLVS. I.

A' Nemes ember tsak *coram suo competente Iudice* tartozzék törvényt állani; Ex Art. Av. 1609. és nem másutt.

ARTICVLVS. II.

Sem Egyházhelyi, sem egyéb rendbéli Nemeség posta-ló adásra, gazdálkodás- 1613. ra, se a' kötség közzé, se egyéb rendeknek szabad akarattja kívül ne tartozzék.

ARTICVLVS III.

A' Nemes ember, *non nisi legitime citatus*, 1630. *et juridicè convictus* arestáltathafsék, fogattathafsék, vagy károsíttathafsék - meg
javai-

javaiban, *excipiálatván az Articulusokban és Decretumban expressè írott némelly casusok, es azoknak modalitási, sub cautione itidem Articulis, Decreto, ac conditionibus expressis.*

ARTICVLVS IV.

Ex Art. 1630. 1649. Kénferítésből a' Nemesség szabad akaratján kívül nem tartozik senkit fólgnálni, 's a' Fejedelmek-is nem erőltethetik, kiváltképen fám-adó tiztre.

ARTICVLVS V.

1649. Hadi *Expeditióra* - is fel-ülni nem tartoznak külömben, hanem a' Fejedelmek' parantsolatjából.

ARTICVLVS VI.

A' *Fiscus* jószágai között lakó Nemések-is *praerogativá*jokban és *immunitás*okban *indifferenter* minden helyeken megtartassanak, azok fzerént a' módok fzerént mindazáltal, a' mint *per speciales Constitutiones* annak *Seriessében accommodáltattak.*

ARTICVLVS VII:

A' Nemesség semmiképen, azoknak Jobbágyi-is pediglen, semminémü egyéb *vecturára*, és tereh hordozásra ne kénfzerítteffenek, hanem-ha mikor *pro bono publico* a' *Fiscalis*' Várakba valamelly *munitió*kat viznek; olyankor-is pedig a' Várme-
gye

gye Tíztei tégyenek illendő rendelést, igazságos kötelekségek tartása fzerént, úgy a' mint a' fzegénységnek - is nagyobb könnyebségével lehet, és sem útjokban a' fzalitók a' fzegénységet ne fantzoltassák, sem marhájokat vizfza botsátani a' rendelt helyről el-ne mülassák, azért való minden *Exactio* nélkül; *aliouin* ha az fantzoltató Nemes ember lézen *fl.* 200. ha nemtelen *fl.* 100. büntettessék, *comperta tamen rei veritate*; mellyet *competens* Tíztei a' tselekedőknek, *omnibus Furidicis remediis exclusis* exequáljanak; és a' *laesa parsok* 's a' Tíztek között ez *mulcta* két felé osztassék. Egyebekben-is a' Nemesi szabadság megtartassék.

TITULUS SEPTIMUS.

Armalisták ról.

ARTICVLVS I.

Valaki *Armalist* extrahál, ne tsak Ország Gyülésén, (melly szabadságában áll) hanem, - ha az Országbéli ember, a' melly Vármegyebéli vagy Székbéli vólna, ott-is publicáltassa *Armalissát*; ha pedig nem ez Orzági ember, mint-hogy ha tízteségbéli fzemély, kell-is valami bizonyos rendinek lenni: annak - okáért valamelly helyben, vagy valakinek háta megett lakik,

annak Székes helyén *publicáltassa*; ha pedig zázlók alatt, vagy tsak nötelenségben és femmi bizonyos helyben nem lakos ember volna, bár Ország Gyűlésén *publicáltatta* légyen is, de annak idejében, mi helyt bizonyos helyet verhet magának, azon helynek Székes helyén akkor *publicáltassa*, az Ország Gyűlésén lett *publication* kívül is, *annuali revolutione non obstante*; egyéb-aránt erötelen lézen *Armalisfa*.

ARTICVLVS II.

Hogy-ha valakinek Jobbágya, Urának *manumissio*ja nélkül *extrabál Armalist* magának, annak femmi ereje ne légyen, és ha valamelly bizonyos helyben vagyon lakása, mint el-bujdosott egyéb Jobbágyok dólgában, azon fzerént *procedáljon* a' Földes Ura; ha pedig sem Zázló alatt, sem egyéb bizonyos helyben nintsen lakása, hanem tsak félllyel vándorló és bujdosó, valahol találja szabadon meg-foghassa, annak a' helynek Tíztfelölje által, a' holttalálta; ha pedig kün való helyen találja, meg-foghassa ugyan, de azon *Territoriumnak* Tíztfelöljének kezéhez vigye, és az *termináljon* néki, 's arra az időre reámenvén, ha *comperiáltatik*, mind *praetensio*jának igaz vólta, mind pedig a' fogott femélynek *residentiát*lansága, adassék kezébe
Föl-

Ex Art.

An. 1648.

Földes Urának; ha pedig valakit szolgál-
na, és az az Ura felelne felöle, hogy tör-
vényre elő-állatja, annak adassék kezéhez,
és attól kérése, mint bújdosott Jobbá-
gyát: meg-láslla mindazon-által kiki, hogy
valami módon igazságosan *nobilitáltatott*
zemélyt meg-ne fogjon, ha annak fokott
poenáját el-akarja kerülni.

TITULUS OCTAVUS.

P o t e n t i á k r ó l.

ARTICVLVS I.

HOGY a' magok erejekben bizakodó és
vakmerő emberek, kik sem az Isten-
nek, sem az Országnek törvényével nem
gondolván *potentiosa occupatiókat* tennének,
refrenáltathassanak; végeztetett, hogy-ha
olly' afféle dolog történnék, és valaki va-
lakinek jószágát, örökségét, vagy egyéb ja-
vait, *mera et absoluta potentia mediante*,
törvényes út és mód kívül el-foglalná; a'
meg-bántódott fél *certificál*ja a' *Potentiari-*
ust arról, hogy Vármegyéjét vagy Székit
akarja megbántódása felől *requirálni*: de az
ilyen *certificatiót*, vagy *admonitiót citatio*
*ne subsequál*ja, és akár *compareál*jon, akár
ne a' *Potentiarius*, de a' meg-bántódott
fél panaszát *exponál*ván, és mentől helye-
sebben lehet annak igaz voltát *comprobál-*

ván is; a' Vármegye vagy Szék a' dólgot úgy lenni *comperiálván*, elsőben mindjárt *admonéálják* a' *Potentiariust*, és ha *simplex admonitióra remittálja*, ha mi kárt a' *Possessor*nak tett az *occupans*, azt-is *refundálja*, *bene quidem*, és a' panaszló fél-is elvegye *simpliciter*, 's annak kezéhez vételére azon Székből *exmittáljanak* a' panaszt tett ember mellett *Tíz*tet avagy bizonyos *Commissariust* az ekképen való kézhez vitelre 's *assignálására* a' megírt jószágok és kárbéli *refusionak*: de hogy-ha az, ilyen *admonitióra* és e' mód szerént nem *remittálná*, a' *Tíz*tek, a' mennyi számú arra elég-séges személyekkel kívántatják, 's ha külömben nem lehetne, a' Fő-Ispánok-is *etiam cum gente Comitatus* tartozzanak ki-menni, és az el-foglalt *bónumokat cum poena minoris potentiae*, *ac refusionis damnorum restituálják eo facto*: melly *restitutio* után-is, *propter occupationem illegitimam*, a' *Possessor* a' *Potentiariust*, ha akarja, *legitimè prosequálhatja*; hasonlóképen pedig a' *Potentiarius*-is ha mi *just praetendál*, *extra dominium* keresheti, *servatis de jure servandis*, és ott-is megítéltetvén a' Jóság, egyzer'smind abban történt *puztítás*, vagy egyéb kár-is megítéltefsék a' *triumphans* félnek.

E' *processus* mindazáltal csak az olly *causákban* értetik, mellyekben *annualis praescri-*

Ex Art.
An. 1615.
1645.

scriptiõc pacificè az occupans nem töltött, és a' mellyekben legitima et immediata successioja az occupansnak nem találtaik. Ez pedig indifferenter ez Országban és ahoz tartozó részekben mindenütt observáltasék.

ARTICVLVS II.

Történtenek néha a' Fejedelmek nevek alatt való *Potentiák*, és *violentum Cambiumok*, mellyeknek el-igazítására annak-utánna bizonyos útakat és módokat *pro ratione temporis constituált* az Ország; *signanter* a' Mihály Vajda *irruptiojától* fogva, maga vagy mások által történt *Potentiáknak* igazításban való vétele felöl; a' fzerént a' Básta György, és akkori Német *Commissariusok* idejekben történt adományokról és foglalásokról, *in Articulis Anni* 1607. annak-utánna 1608. 1609. *in Annis* 1614. és 1615. *in An.* 1630. *in An.* 1649. és 1650.

De hogy ennek-utánna afféle dólgek ez Hazában ugyan ne-is hallattassanak, és affélékre való alkalmatosságok-is *tolláltassanak*, a' Fejedelmeket *circumveniáló* méltóságok ellen való dólgekat *impetrálni* igyekező személyek-is *refrenáltassanak*, végeztetett, hogy ha afféle *illegitima occupatiók* és *impetratiók* találtaiknak akárkinék kezénél, a' fellyebb meg-írt közelbik *Articu-*

lusban, a' *potentiosa occupatiók*ról *specificált* mód szerént, *vigore ejusdem Articuli restituál*tassanak; a' Fejedelmek méltósága annyiban meg - adattatván, hogy az el - foglalt józágnak állapota a' Vármegyén vagy Széken *comperiált*atván, ha *Fiscus* kezénél találtnék az olyan józág lenni, a' Vármegye avagy Szék elsöben tartozó *submissió*-val *requirál*ják a' Fejedelmeket; kik-is az Orzágnak tartozó köteleességeket meg-gondolván, és a' dolognak igazságát meg-tapáztalván; parantsolják *restituálni eo facto*.

TITULUS NONUS.

Proscriptiókról.

ARTICVLVS. I.

AZ időnek és azokban forgott állapotoknak mivóltokhoz képest, a' Fejedelmek és Orzágbéliek között, hol egyik, hól máfik rézről adattatott alkalmatlanságokból, néha vakmerőségekből, némellykor egyéb *humana fragilitásból*, néha az Orzágnak, néha vízont a' természetnek-is szabados törvényéből következtenek, hól vérkeseknek, hól pedig ártatlanoknak-is *proscribál*tatások, az akkori állapotoknak mivóltok külömben nem szenvedhetvén; Kik annak-utánna vízont *absolvált*tattak, a' mint akkori időbéli *Articulusok* mind *proscribál*tatáso.

táfokat, mind az abból való *absolváltatás*-
 kat világosan *declarálják*: mellyeknek rend-
 szerént való elő - számlálások mostan nem
 olly' szükséges, mint Istennek háladáfra méltó
 dolog, hogy Hazánk és Nemzerünk kö-
 zött kereftryén és *legitimus* Fejedelmeknek
 böldeg *guberniumjok* alatt, arra való alkal-
 matosságok, Hazánkknak-is illy' tsendesé-
 gében fenn nem forganak, és nem hallat-
 tatnak. Végeztetett annak-okáért, hogy
 valakik *publicis Regnicolarum suffragiis ac*
Articulis proscribáltattanak, vizont hason-
 lóképen *per eadem Regnicolarum suffragia*
publica absolváltattanak, azokról emanált
Articulusok in vigore maradván, *pro absolu-*
tis tartassanak, az *absolutióknak modalitási*
 szerént, és senki, se maga, se maradéki annak
 a' Notának *infamiája* alatt lévőknek ne tar-
 tassanak; hasonlóképen egyebek-is, valakik
legitimè nem *convincáltattanak*, azoknak *bo-*
numinak törvényes útja szerént való kere-
 fetitöl-is az igaz *Heresek* el-ne rekeztessé-
 nek, affélékről írott törvényeknek és *Ar-*
ticulusoknak processusa szerént; (ide nem
 értvén a' *jus ligatum* alatt lévőket, mel-
 lyekről annak *Seriesében* vagyon emléke-
 zet:) a' kik pediglen *publicis Constitutioni-*
bus Regni proscribáltattanak, vagy egyéb-
 iránt való Notáknak *poenájába incurráltanak*,
 és azok alól *legitimè* nem *absolváltattak*,

Ex Art.
 An. 1614.
 An. 1615.
 1599.
 1637.

ez-után - is azon karban és állapotban maradjanak, *signanter* az 1633. éztendei *Augustusi* első és hatodik, vizont 1638. éztendöbéli első *Articulusokban* a' melly *személyek* és azoknak *sententiájokról* való Ország *Statutumai specificálván* vannak: a' melly dolgok pedig a' Fejedelmeknek és Orzágnak végezési szerént *amniistiában* mentenek, azok *in vigore* maradjanak, *hogyha* újabb okot reá nem adnak.

TITULUS DECIMUS.

Fogságban lévökröl.

ARTICVLVS I.

Ország törvénye szerént *convincáltatott* és *arestáltatott* foglyoknak, vagy *Proscriptusoknak* fel-fabadulásokban a' kereztien Országokon és Fejedelmeken kívül való Nemzeteket ha kik *solicitálnak* Ország 's Fejedelmek híre 's *consensusa* nélkül; sőt még azokat-is ha *incitálnak*, 's óltalmakra *provocálnak*, és miattok közönséges felháborodás, félelem, vagy Fejedelmek *periclitatioja* következnék; hasonló *poenába incurváljanak*, mellyben a' *convictusok* voltak.

TITULUS UNDECIMUS.

A r e s t á l á s o k r ó l.

ARTICVLVS I.

A' Nemesi szabadságnak egyik és kivált-
képen való része áll abban, hogy tör-
vény útja kívül Nemes ember, se Feje-
delmektől, se semmi egyéb rendektől, se
személyebé, se egyéb javaiban ne *arestáltas-*
sék: ez-után-is annak-okáért azon Nemesi
szép szabadság, a' *Decretum* tartása szerént
illaesè meg-tartassék, és semmi helyeken
semmi *instantiákra*, vádolásokra, parantso-
latokra, Nemes személy annál inkább, de Ex Art.
javai-is ne *arestáltassanak* törvény útja ki- An. 1619.
vül; úgy-hogy, ha ki személyében Nemes An. 1607.
embert meg-fogna, vagy fogtatna, mind a' 1615.
meg-fogó, 's mind a' meg fogtató a' *Decre-* 1622.
tumban írott *poenába incuráljon*. Jobbágyok- 1630.
nak, 's egyéb akármilyen rendbeli ez Országban
residentiás embereknek magoknak; vagy e-
gyéb javoknak *arestálásáért* pedig 200. fo-
rint büntetéfen maradjon, mellynek keresé-
tiben és büntetésében ilyen mód tartassék
közönségesen minden rendek között, hogy
a' Nemes ember személyében való meg-
tartásáért szabados legyen a' meg-tartató és
a' meg-tartó személyeket, ha a' Vármegyé-
ken avagy Székes helyeken, vagy pedig

Táblán törvénnel akarja keresni : egyéb rendbélieknek törvénytelen meg-tartásokért pedig, ha a' meg-bántódott fél úgy akarja, *legitimum mandatum* mellett; de azon kívül-is a' panaszló félnek *requisitio*jára a' Vármegyéknek és Székeknek-is fő Tiszteik *Executor*okat tartozzanak ki-botsátani, jól végére menvén mindazáltal mind két részről a' dolognak, és mind az *arestáló*, mind pedig az *arestáltató* személyeken két-két száz forintot *exequáltathassanak*, mellyeknek hason-fele a' panaszló félé, hason-fele pedig az *executiora* ki-botsáttatott fő Tiszteké legyen az *Executor*okkal együtt; ha pedig az *Executor*okon múlnak-el a' dolog kedvezésből, vagy egyéb helytelen okból; a' panaszló fél *reportálván*, a' Szék fíjén *revideálják* mindjárt, és ha úgy tapasztaltatik, hogy az *Executor*ok akaratjok szerént tették a' fogyatozást, a' Szék azon Tisztekre küldjön *Executor*okat, és minden törvény-folyás 's törvénybéli *remediumok* kívül, mint az *arestáló* és *arestáltató* személyeken, úgy a' fogyatozást-tévő Tiszteken téteffenek *executiót*. Ha Nemes ember kezénél gonoszúl elveszett marha találtatik, nem maga, hanem a' marha *arestáltás*sék, *ad competentem terminum*, 's tartozzék *compareálni*, és el-igazitani magáról.

ARTICVLVS. II.

A' Fellyebb meg-írt dologban fűkséges-
képen kell lenni meg - különbözte-
résnek.

Ide nem értetnek azért az olly' *Articularis* vagy *Decretalis casusok*, mellyek-
ben a' Nemes személyek-is meg-fogattat-
hatnak.

Másodszor, a' bizonyos *residentia* nélkül
való, *violentiákat patráló* Nemes ember-
rek, kik az 1625. eztenlőbéli *Articulusok*
szerént *ad instantiam laesae partis detineál-*
tathatnak, és törvényig kezefség alá vet-
tethetnek.

Harmadszor, ki-rekeztetnek azok-is, kik
magokat ki-rekeztették a' Nemesi szabadság-<sup>Ex Art.
An. 1643.</sup>
ból, és valamelly végezéseknek, vagy köte-
lezéseknek alkalmatosságával Nemesi szabad-
ságokat le - kötötték; kik ellen a' magok
kötelezése szerént *procedálhatnak*.

Negyedzer, a' kezefség állapotja-is ki-
vételik, holott abban-is kinek-kinek írott
törvénye a' maga kötése, tsak-hogy az ol-
lyanokban-is fél peresnek ítélet ne tétes-
fék, és jól meg-visgáltafsék a' kezéseknek-
is mentségek, a' kezes leveleknek *legitime*
emanáltatások, és hogy Földes Uroknak
praejudiciumokkal a' Jobbágy maga díján fel-

feljebb való büntetéssel ne terheltessék, se annak alkalmatosságával személye el-ne idegenítessék.

A^o czirkálásban ki-adatott, avagy egyéb-
 1648. iránt *legitimè* meg-sententziáztatott latrokat-is szabad *arestálni*.

ARTICVLVS. III.

Történhetik néha olly' dolog-is, hogy a' meg-tartásra való személy isméretlen lévén, nem-hogy Nemessége, vagy valami bizonyos *residentiája*, de sőt személye-is a' Tiszteknek esméretségében nintsen: és ha az ollyannak történik-is meg-tartóztatása, de méltán a' Tisztek érette nem büntetődhetnek; a' meg-tartóztató személynek mindazonáltal tudni kell, mitsoda rendbéli emberrel légyen igye, mihelyen azért a' Tisztek előtt csak két bizonyságok által *comperiáltatik*, mitsoda rendbéli ember légyen, *eo facto* a' fellyebb meg-írt törvényekhez alkalmaztatni magokat tartozznak, egyéb-iránt azon büntetések alá esnek.

A' fellyebb meg-írt *casusokban* való *arestálásért* pedig, a' Bírák és Tisztek, törvényre ne idéztethessenek.

TITULUS DUODECIMUS.

Articulusokról.

ARTICVLVS I.

AZ Ország végezésének, és *Articulusok* tsinálásának idején, a' tiztába írott *Articulusok*, *in veris originalibus* a' *Praefidens*-eknek és Itélő - Mestereknek kezeknél, azoknak petsétek és *subscriptiójok* alatt megmaradjanak és meg-tartassanak, 's igazán való párt ki-is adjanak azon mód feezént, mind *Fiscus* számára, 's mind pedig Vármegyék, Székek és Városok *requisitiója*ra addig, míglen nyomtatásban a' Fejedelmek *subscriptiójok* és petsétek alatt *emanáltat*hatnak: az pedig meg-lévén, azon petsétek alatt, a' *Praefidens* kezénél lévő adassék-bé a' Fejérvári Káptalanba, az egyik Itélő-Mester kezétől a' Kolos-Monostori *Convent*be, a' másik Itélő - Mester kezétől a' Várad Káptalanba: Efféle írott *Articulusok*nak pedig *taxája fl. 1.*

TITULUS DECIMUSTERTIUS.

Kalendáriomról.

ARTICVLVS I.

AZ új *Kalendáriom* ez Országban-is bé-vétett, azért, mivel-hogy más szomszéd Ex Art. An. 1596. közelebb való kereftyén Országokban-is *acceptáltatott.*

TITULUS DECIMUSQUARTUS.

Salvus Conductusokról.

ARTICVLVS I.

NÉha ez Hazának, és *legitimus* Fejedelmének sokzori vézedelmes állapotjokban való forgásokból, és károkkal tapasztalt *experientiákból* sok időktől fogva erős tilalmak végeztettenek, hogy semminémü rendbéli emberek más idegen Országokra, Fejedelmek engedelme, és *Salvus Conductusok* nélkül ki 's bé ne járjanak, hogy az által-is a' gonofz igyekezetü emberek *refrenáltassanak*; a' Haza közönséges végezésére és tsendeségére pedig a' Fejedelmek, és utánna való több Tisztek inkább vigyázhatnának, sőt még írogatások, küldözések, izengetések-is ne lennének.

Mindazáltal a' Hazának mostani tsendességében, és a' füzözéd Országokkal-is békességes állapotjában, és hogy a' Hazának igaz tagjai, 's Fejedelmeknek igaz hívei, igazságos dolgokban, és járásokban kelésekben meg-ne akadékoztaffanak, 's a' valaha történt, vagy történhető valamelly gonofz igyekezetü emberekkel az igaz és becsületes emberek-is egyenlő fontban ne mérsékelteffenek; Nemesi szabadságokban bántódást ne szenvedjenek, az alább meg-

Ex Art.
An. 1554.
1556.

1571.
1587.
1591.
1592.
1613.
1635.
1643.

irt módok alatt való irások, küldözések és járáfok, a' betsületes és igaz Haza tagjainak meg-engedtetni végeztetett.

I. Ha kik idegen Országba Deáki tudománynak, nyelveknek tanulásaért, *peregrinálásért*, vizont a' Hazával és Fejedelmekkel nem ellenséges helyekre, vitézi vagy egyéb tiztességes állapotbéli főlgálatért ki-akarnának menni, avagy gyermekeket küldeni; elsőben-is azon Vármegyebéli, Székbéli, vagy Városi Fő tizteket *requirálván*, azok főrgalmatoson meg-visgálják az el-menni igyekezőnek vagy küldendőnek minden állapotját, főándékának méltó okát; és ha valakinek véle olly' *praetensiója* nintsen, mellyet *subterfugiálni* azzal akarna; sőt ha elégségesen nem *constál*na a' Tizteknél, a' Vármegyének vagy Széknek közönséges Gyülésére-is *rejiciálják*, és a' dolognak ugyan fundamentomából mennyek végére; igazságos és méltó főándéka, a' fel-tett dologra alkalmas vólta *comperiáltatván*, ha *in publica Congregatione* fogrog, Vármegye petséti alatt, hatsak a' Fő Tiztek előtt, azonoké alatt vegyenek *Testimonialist*, mellyet a' *Cancellariára producálván* (hogy-ha a' Fejedelmeknek-is nem *constál* valami olly' dolog azon *Exponens* fölöl, kit nétalám a' Tiztek nem tudhattak vólna, melly vagy a' Fejedelmi főemények

nek, vagy az Országnek ártalmára való volna,) tartozzanak az olyanoknak *Salvus Conductus* adni, és ekképen békével el-mehessenek: mindazonáltal másutt való lakásokban - is magokat úgy alkalmaztassák, hogy-ha a' Fejedelmek és Haza ellen való ártalmas dolgokban elegyítik magokat; az olyanok, *de bonis citáltassanak* az Ország törvénye szerént, ha *convincáltatnak*, azon Ország törvényében *specificált poenával* - is büntetteffenek, mint az Hazában lakók; de a' mint-hogy a' *citatio personaliter* nem léfzen, úgy *per Procuratorem Constitutum*, sőt azon távól lévő embernek Attya's Anyja, vagy olly' Attyafia-is, kiknek *legitima Successiójok* volna a' *Citatusnak* Józágában, *Titulo et nomine ingerentium defendálhassák* a' *Citatusnak causáját*, *etiam absque constitutione*, és ne tsak *per non-venientiam*, hanem ugyan *per meritalem allegationem, ejusdemque conprobationem legitimè dijudicáltassék* a' *Causa*, és *comperta rei veritate convincáltassék*-is; sőt ha *medio tempore* arról az Orzágról való *hostilitas interveniálna*, a' holott az ilyenképen ki-ment Haza-fia szolgálna, tartozék *ad fidelitatem Principis unionemque Regni redeálni*, *alioquin eo facto amittálja* ez Országban minden javait: egyéb-iránt-is pedig, ez Hazában lévő józágokra nézve *subjaceálnak* ezen Haza törvényének és tereh

vise-

vifelésének: Ezek közzé nem értetnek azok, kik más birodalomban *resideáló* emberek.

II. A' kik nem ez fellyebb meg-írt okokból, hanem más valamelly szükséges és igazságos dolgoknak véghez vitelére, vagy annál inkább magok jószágokba akarnak menni, nem köteles Szólgák, sem nem Tisztvifelő emberek, az olyanok a' Vármegyéknek és Székeknek Fő Tízteinek, 's azon Vármegyebéli, vagy Székbéli Kapitányoknak-is, a' hól lenni szokának, értékre adván, és azok-is a' Fejedelmeknek és Házajoknak tartozó kötelefségek szerént a' dolgot jól meg- vizsgálván, úgy adjanak *Testimonialist* valamelly nem hozzásideig, és az útnak-is nem derekas mezfzeségére; de a' Házának állapota fok okokból úgy kívánván, hozzás idöre és derekas mezfzeségre, Fejedelmek *Salvus Conductus*sával menjenek; a' köteles Szólgák és Tisztvifelők-is Fejedelmek *Salvus Conductusa* nélkül el-nem mehetnek.

III. Ez Ország széliben lakozó, és szomszéd Országokkal határozó Vármegyékről és Székes helyekről vizönt csak szomszéd Vármegyéig igazságos méltó dolgokban és szükségesekben, *Testimonialis* vétel nélkül is el-mehetnek. Tsak-hogy az igaz derekas

szabados úton, 's nem pedig a' megtiltott úton és öfvényeken járjanak.

Mind ezek pedig békeféséges idökröl, és békeféséges fozmzedságú 's kerefztyén Országokröl 's helyekröl értetnek: mert háborúságos idökben, és ellenséges fozmzedságú helyekre való menés és jövés, Fejedelmeknek, vagy az állapotoknak mivoltokhoz - képeft arra *specialiter* rendeltetett Tisztvifelőknek *Salvus Conductusok* nélkül való járás, irogatás, vagy küldözés, semmiképen nem szabados.

A' Kereskedö rendek pedig, ha a' határos és békeféséges fozmzedságú helyekre és Országokra mennek, elöttök járó Tisztvifelőjöttöl végyenek hiteles *Testimonialisok*at, azokat a' Harmintzadokon *praesentálván*, meheffenek és jöheffenek: Távóljabb való Országokra a' Városi zálagos Haza-fiaiból álló Kereskedö rendek, Fejedelmek *Salvus Conductussá*val menjenek, és a' *Salvus Conductusok*-is hiteles *Testimonialisok*ra adassanak: Külömben tselekedvén, minden javok *confiscáltafsék*, és magok fzemélyekben törvény fzerént büntetteffenek. A Kolosváriak mindazonáltal, Tanáts *Testimonialissá*val elmeheffenek; de azok - is annak másfát küldjék a' *Conservatoriumba*; tudják a' Fejedelmek, ki hová, 's mitsoda Orzágra jár.

IV. A' kik az ide fellyebb megírt módok

dok fzerént Fejedelmek *Salvus Conductus*ának *impetrálásával* és annak *virtusával* tartoznak járni, és a' *Salvus Conductus* denegáltatván nekik, még-is el-mennének, az olyanokat a' *Director* törvény fzerént *prosequálja*, és ha zemélyekben el-mennének is, *de bonis citáltassanak*; a' *Generalis Dieta* alatt *legitimè convincáltatván* és *comperiáltatván*, hogy vakmeröképen a' Fejedelmek ellen mentenek-el, 's méltó okát nem adhatják, magok zemélyekre nézendő minden javokat *amittálják*.

V. Ha kik pedig egyéb igazságos fíneknek *praetextusa* alatt *extrahált* *Salvus Conductus*okkal *abutálván*, Ország *Statutum*i és *interdictum*i ellen való dolgokba selegyítettek volna magokat, vagy ezután-is affélebe *impingálnának*, *evocáltatván* a' *Fiscalis Directorok* által *Octavalis Terminus* vagy *Dieta* alatt való Táblára, a' meg-tiltott dolognak *meritumja* fzerént, affélékről *decernáltatott poenán* *convincáltassanak*.

VI. Hogy-ha találkoznának olyyak, kik akár *Salvus Conductussal*, akár azon kívül való ki 's bé járásnak alkalmatofságával Fejedelmeknek vagy Hazájoknak tartozó kötelefségek ellen való arúztatásba elegyitnék magokat, a' dolog *comperiáltatván*, *juxta contenta Decreti, Articulorum Regni, in Nota perpetuae infidelitatis convincáltassanak*

nak és büntetteffenek; akár magok, akár mások, vagy pedig akár levelekbéli írogatófok által tselekednék: hasonló *poenába incurral*janak azok-is, a' kik tudva afféle ártalmas leveleket vagy követtségeket hozdoznának. Hasonlóképen ha melly ártalmas és nyúghatatlan elméjü emberek más jámboroknak hírek és *consensusok* nélkül olly' leveleket írnának, mellyek a' Fejedelmeknek méltósága és a' Hazának közönseges java és meg-maradása ellen vólnának, azon *poenába incurral*janak.

TITULUS DECIMUSQUINTUS

Aknák Állapotjáról.

ARTICVLVS I.

A' Só-Aknák, ez Országnek rendelési férent, és annak jövedelmi tulajdon tsak a' Fejedelmeket illeti: nem szabados annak-okáért senkinek a' Fejedelmek engedelmé és ahoz járult Ország *consensusa* kívül Só-Aknát nyitni, azt *colálni*; mellyet ha valaki tselekednék, *evocáltasék a' Fiscalis Director* által Ország Gyülése alatt lévő Táblára, avagy *Octavalis Terminusra*, és a' dolog meg-bizonyosodván, minden tovább való halogatás nélkül, 200. forinttal büntettesék meg az Aknát nyitott személy, és minden törvénybéli *remediumok* kívül *ex-*
qual-

*qualitas*ék-is; mellyet ha azon zemély má-
 fodzor-is tselekednék, a' *poenais duplicáltas*-
 fék, harmadzori tselekedetiben *triplicáltas*-
 fék; és ha ugyan vakmerölködnék az az ^{Ex Art.}
 ember, ezen rend - szerént mindenkor a'
 büntetés is többíttesék; mindazáltal mi-
 vel a' Királyok és Fejedelmek adományi
 minden egész határrival a' *portióknak* és *posses-*
sióknak foktanak *conferáltatni*, mind azok-
 nak igaz *stilusával* és értelmével, a' Nemesi
 szabadsággal és az igazsággal - is láttatnék
 ellenkezni külömben: annak-okáért, mind
 Ur és Nemes ember maga háza zükségére,
 és tsak azon helybéli Jobbágyinak züksé-
 gekre, a' maga határán lévő söt szabadofon
 élheti; úgy mindazonáltal, hogy sem pén-
 zen, sem ajándékon, semmi *praetextus* és
collusio alatt senkinek abban el-adni nem za-
 bados, a' fellyebb meg-írt *poena* alatt, Job-
 bágyinak - is tselekedni tudva meg-ne en-
 gedje: söt hogy-ha másutt való emberek reá
 mennének, és avagy titkon vagy nyilván
 valakinek határáról söt vinnének, rajta éret-
 tetvén, minden nála lévő marháit *amittál-*
 ja, és *insuper* maga díjján változzék-meg. ^{1637.}

ARTICVLVS II.

Mivel-hogy a' Só-Aknák *Fiscale bonumok*-
 nak annak *proventusival* együtt rendel-
 tettenek, *privatus* emberektől pedig, a' Só ^{An. 1575.}
^{1587.} ^{1591.}

Aknáknak nyitási, és colálási *interdicáltat-*
 tanak, az eleitől fogván *observáltatott* za-
 badság és *usus* szerént, a' *Fiscus* Aknáiról
 mind Vármegyei, Székelységi Nemes ren-
 deknek, Ló-fő embereknek a' szerént házok
 szükségére elégedendő Só adásfék, várako-
 zás, betstelenséggel való illetés és fantzol-
 tatás nélkül, az *ordinariumon* kívül: melly
 az, hogy egy táska darabtól (a' mint mon-
 datni szokott) *d. 12. exigált*afék a' Várme-
 gyéken lévő Só-Aknákon A' Székelységen
 lévő Só-Aknákon pedig egy-egy köből zab-
 bal tartoznak, az eddig való *usus* szerént,
 és darabjától az olyan Sónak egy-egy pénz-
 zel: melly ellen hogy-ha a' Kamara Ispá-
 nok szabad akaratjokon kívül erőltetnék az
 embereket, vagy megadni nem akarnák,
 akár az *Exponensek*, akár pedig azoknak *in-*
stantiájára a' *Directorok evocáltatván Dia-*
talis, vagy *Octavalis* Táblára, *in poena du-*
centorum florenorum convincáltassanak; és
 ez illyen magok szükségére vívő Sótól,
 Vám vagy Harmintzad adással - is ne tar-
 tozzanak.

Ex Art.
 An. 1601.
 1610.
 1615.

ARTICVLVS III.

Sem Vármegyék, sem Székelység és Száz-
 ság a' *Fiscus* számára való Só szállításra,
 An. 1640. szabad jó-akaratjokon kívül, és kedvek ellen
 ne kényszerítessenek, végeztetett.

TITULUS DECIMUSSEXTUS.

Abrugbányai Nemesiségnek állapot-
járól.

ARTICVLVS I.

A Brug-Bányán lakó Nemesiség Személye-
ket és Nemesi örökségeket illető dol-^{1642.}
gokban, nem másutt, hanem *competens*
Forumjok és Bírások előtt, úgy - mint a'
Nemes Vármegyén tartozzanak meg-felel-
ni, és nem ott való Városi Bírák előtt;
mellynek *consentiáltak* az Ország Gyüle-
sén lévő magok Követi-is.

TITULUS DECIMUSSEPTIMUS

Gyűlések állapotjáról.

ARTICVLVS I.

Noha ennek -előtte éftendőnként két-
szer, úgy-mint szent György napban,
és szent Mihály napban *celebráltattanak* a'
Gyűlések; de bizonyos *respectusokra* néz-
ve a' szent Mihály napi Gyűlés, *extra ca-*
sum inevitabilis necessitatis abrogáltatott:
úgy mindazonáltal, hogy minden fűksé-
gének *complementumára* való *contributiók*:
azon egy szent György napban *celebrálan-*
dó Gyűlésben, az előbbi fűkott *terminusok-*

Ex Art.
1612.

1572.
1594.
1607.
1615.

ra fel-vettethessenek; melly Gyülésre minden *Regalis*sal hívott zemélyek és Gyülésbe választott emberek, a' Gyülésnek első napján *compareálni*, és mind addig ott lenni, míg az *Articulusok* ki-kelenek, *sub poena ducentorum florenorum* tartozzanak; hasonlóképen a' kiket Ország Gyülésére az Ispánok, vagy a' Székek Tíztei az eddig való *usus* szerént a' Vármegyéknek és Székeknek egyező értelmekből választanak, és el-nem akarván menni, jó *ratiókkal* nem menthetnék magokat, azon *poenába incurraljanak*: mellyet az Ispánok vagy Király-Bírák, *exclusis omnibus Juridicis remediis* a' jószágokon *exequálhassanak*; mellynek harmada a' *Fiscusé*, harmada a' Vármegyéjé, vagy Szék szükségére való, harmada pedig az *Executoré* legyen; mellyet ha a' Tíztek nem *exequálnának*, *in duplo convinctáltassanak*: a' Gyülésben választott zemélyeknek pedig szükségekre, mind *Fiscus*, Urak és Fő emberek józági, a' Vármegyéken lévő egyéb Nemességnek józági-val együtt egy-iránt *contribuálnanak*; hasonlóképen az Egyház-helyi Nemesség-is, sőt egyebek-is, kiknek Jobbágyok nem *contribuál*, segítsenek a' Gyülés pénz adásban.

TITULUS DECIMUSOCTAVUS.

Liber Baronatusságról.

ARTICVLVS I.

A' Liber Baronatusság Erdélyben *in genere*, Ex Art. An. 1609.
mind pedig a' *Partiumban* minden helyekről *tolláltatott*, az egy Fogarason és ahhoz való *Fiscalis* Józágokon kívül. 1604.
1620.
1633.
1635.
1650.

TITULUS DECIMUS-NONUS.

Hadi állapotokról.

ARTICVLVS. I.

A' Fellyebb annak *Seriessében* megírt módok szerént, ha mikor Hadi *Expeditióknak* szükségesképen megkelletik lenni, akár *Generális*, akár pedig *partialis Expeditio* lévén, a' dolgoknak mivólta és szükségnek kívánsága szerént, a' Fejedelmeknek parantsolatjára, Nemesi *praerogativával* élő minden rendek tartozzanak felülni.

ARTICVLVS II.

HA kik fel-nem ülnének, és a' rendelt időben helyben jelen nem lennének, méltó és igaz mentségek nem találtatván, 1599.
a' Vármegyének Tíztei *eo facto* egyházi Nemes emberen 12. forint *poenát exigáltassanak*; más rendbéli Nemes emberen, ki *portionatus*, és ház. helyei, annál in-

kább ha Jobbágyi vagynak, mindazonáltal fél Kaput fellyül nem haladta annak mennyisége, *fl.* 25. büntetteffenek - meg. A' fél Kapun fellyül való értékü Nemes ember, 50. forinttal *multált*afsék; ha pedig az egy Kapun fellyül terjed jószágának *quantitása*, 100. forintra.

ARTICVLVS. III.

1594. HA pedig ugyan *contumacia ductus, tempestivè promulgátatva* lévén, a' fűükségnek idején jelen nem lenne, a' minéműek *Generalis* mustrák, strása állások, tsatázások, vár szállások, és több hadi *exercitiumok*; avagy ha kik jelen lennének-is, de Fejedelmek, avagy ha kikre a' Fejedelmektől az az *authoritas* az állapotoknak mivóltához képest bízattatik, *Salvus Conductusok*, avagy hiteles *Testimonialisok* nélkül a' Had le-zállásának és zárlóknak szokott helyekbe vitettetéseknek ideje előtt magokat, akár mi fűin alatt-is *abstrabálnák*, vagy tellyesféggel *absentálnák*; minden-némü ingó javokat örökösön, ingatlan javokat pedig *redemptibiliter perennali aestimatione*, de tulajdon tsak a' magok fűeményekre nézendöket, *amittálják*.

Az olyan fűeményeket pedig a' *Fiscalis Director*, avagy *Donatarius evocátatván*, a' Hadnak le-zállítása után, akár *Octavalis*

Terminusra, akár Gyülések alatt lenni szokott Táblára, és ott minden haladék nélkül való *Exceptiók*, *Processusok* és *Remediumok* kívül, végsőképen megítéltesék, és 15-töd nap múlva *executióba*-is vétettesék, ha méltó igaz mentsége nem taláztatik.

ARTICVLVS IV.

A' Személy szerént való Hadi fel-ülésnek idejében, minden Urak, Förendek, Ne-^{Ex Art.} messég, kiki maga betsületinek, és Hazá-^{Ab, 1614.} jának szeretetiért érteke szerént való feleszámú magokkal, és jó Hadi kézülettel tartozzanak fel-ülni: úgy-hogy, ha csak egyházhelyi, avagy egy vagy két ház Jobbágyú Nemes emberis, tartozik fel-ülni maga személyében, annyival inkább a' feles jószágot bíró Haza-fiai meg-mútasák Hazájokhoz és betsületekhez való szereteteket, egyéb-iránt ha ugyan czégéres fogyatkozást tapasztalnak maga meg-vonásában, avagy vakmerőségében, ugyan azon Hadi *expeditio* alatt azon Vármegyének Tíztei a' zászló alatt való Fö Nemes Rendekkel törvény szerént láttasák-meg, és a' fogyatkozásnak mivóltához-képeft illendő *poenával mulctálják*, 's jó lélek-esméret szerént meg-ítéljék, *imponálják*-is lovok számának meg-többitését vizont nagyobb büntetésnek fenytéke alatt; melly büntetésnek harmada a' Várme-

megye Fő és Vice Tisztie, két része pedig azon Vármegyének Hadi szükségére fordíttassék.

ARTICVLVS V.

Ex Art.
1596.
1611.

EGyházhelyi Özvegy Nemes Afzonyok Hadi *expeditió*ba való lovas állatára ne kényszerítessenek, mind a' Hadi *expeditió*-nak le-állásáig-is, míglen özvegyelnek; sőt kevés jószágú, 's egyéb rendbéli Nemes Afzonyok-is, kiknek Férjek azon éztendőben holt-meg, és fél Kapunál fellyebb való jószágok nintsen, azon Éztendőben Hadi *expeditió*kra lovaszt állatni ne tartozzanak; úgy mindazonáltal, hogy-ha magokat betsületes özvegységben viselik.

ARTICVLVS VI.

An. 1594.
1599.
1611.
1614.

URak, Fő és Nemes rendek, valakik fizetett szolgálai a' Fejedelmeknek, ha szintén személyekben jelen léfnek-is a' Hadi *expeditió*kban, de a' kiknek mennyi lóra vagyon fizetések, azon fellyül ha annyira való jószágok vagyon, kiről egyéb-iránt szolgálásán kívül tartozott volna egy lovaszt állatni, *non obstante eo*, hogy szolgál; mindazonáltal a' fizetett lovas számon kívül, jószágának mennyiségéhez képest, azon fellyül való lovassal tartozzék fel-ülni, mustrálni, és a' Hadi *expeditió*t *continuu-*

álni,

Áltni. A'kiknek pedig nem ló fámra, hanem fémélyekre vagyon fizetések, magok fémélyekben, hivataljok rendihez tarthatják magokat; de jószágoknak mennyiségéhez képest illendő fámú lovas a' Vármegye Zászlója alatt, mint egyebek, tartozzanak állatni és jártatni, ha a' Hadi *ordinantiák* különben nem fogják kívánni.

ARTICVLVS VII.

A' Melly fegény Nemes ember lovas fámában nem mustrálhat, Hadba nem mehet értéketlensége miatt; gyalog ferenben jó ahhoz való kézülettel *compareáljon*. An. 1594.

ARTICVLVS VIII.

AZ Uraknak, Fő és Nemes rendeknek 1634.
Nemes emberekből álló [szól]gái, ha olly' 1611.
állapatu és értékü emberek, kik egyéb-iránt jószágokból lovas állatni tartoztak volna, akár Urok mellett légyenek jelen a' Hadban, akár Uroktól hon való gondvifelésre hagyattassanak, de 'Sóldost állatni a' Vármegye Zászlója alatt tartozzanak jó alkalmas embert, és jó kézülettel; ha pedig kevesebb értéküek, ne tartozzanak: úgy mindazonáltal, hogy a' Vármegyének Tíztei kötelelségek ferenként, reá vígyázzanak e' dologra, ha különben nem lehet *inquisitio* által-is. Elsöben, hogy értekek nem terjed-e annyira, a' mennyi Kapuról rendez-

1623. *Ex Art.* fzerént lovasf állatni foztak. Másodszor, hogy nem csak névvel és csak hozzá tar-
 1623. tó, hanem ugyan valósággal fizetett és köteles fozgák légyenek. Harmadszor, hogy nem-csak a' Hadi hírnek *promulgálta*-
 táfakor, hanem annak-elötte kötelezték meg magokat. Egyéb-iránt *praetextusok* és femmi *fraus* a' dologban fenkinek ne *patrocínáljon*.

ARTICVLVS IX.

1640. *An. 1611.* **T***Empore bellicae expeditionis* ha kik sú-
 1640. lyos betegségben találkoznának, vagy egyéb-iránt-is olly' nyomorúlt, Hadi álla-
 potra nem *habilis* emberek, a' Tíztektől hit fzerént való *Testimonialist* vévén, mind femélyek helyett, 's mind jófágokról e-
 légséges 'Sóldosokat, jó alkalmas embereket, és jó Hadi *apparatus*sal valókat állassanak.

ARTICVLVS X.

1640. **A'** melly Urak, Fő és Nemes rendek más birodalomban laknak; de az Hazában jófágot birnak, jófágoknak mennyisé-
 1640. géhez-képeft való jó 'Sóldosokat állatni tartozzanak, a' fellyebb meg-írt *poena* alatt; de azok-is a' 'Sóldosok hittel köteleztesse-
 nek a' Záfzó alá, a' Fejedelemnek és az Orfágnak hüségekre, az eleikbe adandó,

és az akkori állapotokhoz alkalmaztatott hitnek *formája* szerént.

ARTICVLVS XI.

A' Városokban lakó Nemesség, ha a' Város közzé magát bé-adta, kötelezte, és a' Városnak terhét vélek egy-iránt viseli, ^{1599.} ^{1611.} zemélyében hadba menni ne tartozzék; de ha külső jószágot és örökséget birna, arról 'Sóldost állatni tartozik; és mivel az hon maradás, 's Város helyben való bátorságos lakás nagy könnyebbség, az olyanok felényi értekről és józágról tartozzanak 'Sóldost adni, mint a' kün lakó Nemesség.

ARTICVLVS XII.

MIdön pedig nem zemély szerént való *insurrectiójának* kelletik lenni a' Nemesfégnek, hanem csak 'Sóldosokat állatni; zemélye helyett a' józágos Nemes ember egy jó 'Sóldost tartozzék állatni, józágaról pedig, három Kapuról egy lovast; 's haki nek magának annyi józága nem volna, többekkel együvé rendeltessék; egyházhelyi Nemes emberek tízen állassanak egy lovast; fél Kapun alól lévő józáguak nyóltzan; fél Kaput biró Nemesfég hat állasson egy jó lovast; és ekképen a' józágnak *quantitása* szerént *limitálván*, rendeltessenek egybe a' Vármegye Tízteitől; Gyalogot
pe-

pedig minden két két Kapuról, jó kézzel tartozzanak egyet-egyed állatni.

ARTICVLVS. XIII.

Ex Art. An. 1611. **A'** Hadi *expeditió*knak alkalmatosságával, ha melly Nemes ember másokon valamelly *potentiát*, vagy egyéb tilalmas dolgot tselekezik, szabad légyen véle, ha a' Zászló alatt akarná meg-perleni-is, tartozék a' *patrator* meg-felelni Vármegyéjének Zászlója alatt; ha kívántatik a' Hadi-Bíró Székire-is *transmittáltasfék*, és a' dolog *decidáltatván exequáltasfék*-is: vagy ha az *executio* ott nem *peragáltat*hatnék, azon *Sententiának vigorával* azután-is azon Vármegyének Tíztei *executiót* tegyenek, *non obstante diuturnitate sententiae*: mindaz-által a' józága veztésit illető dolgoknak törvényit, e' formán ne *atingálják* a' Bírák, 's ne *attentálják* a' peresék-is.

ARTICVLVS XIV.

An. 1558. **A'** Szebeni Király-Bíró, *tanquam Comes Universitatis Saxonicae*, sőt a' több Király-Bírák-is a' Szász gyalogokkal együtt, a' Hadba tartozzanak elmenni kétkét Pólgár emberekkel együtt, kik a' Fejedelem mellett légyenek. Kik közzül ha kiket a' Fejedelmek hon akarnának hagyni, vagy haza borsátani-is, áll *authoritásokban*; mindazon-által ez Haza három *Natiókból* állván, és akár-

akármelly *tracták* 's egyéb szükséges dolgok-is úgy kívánván, leg-alabb két nevezetes ember közzülök *continuè* jelen legyen, kik *repraesentálják* azt a' Betsületes Natióját-is Hazánknak.

ARTICVLVS XV.

A' Nemes embernek szabadságában vagon, mellyik Vármegyebéli lakó helyéről ^{Ex Art. Au. 1578.} üljön - fel hadakozásnak idején, mind maga személyében, mind pedig gyalog és lovas ^{1594.} 'Sóldosinak állatásában, hogy-ha nem tsak egy, hanem több Vármegyékben-is vagon józága és lakása; ha pedig tsak egyben vagon *residentiája*, abban-is tartozik fel-ülni. 'Sóldosit pediglen mindenik Vármegyebéli józágáról egybe *comportálván* és *transferálván*, onnét állassa tsak, külömb-külobb Vármegyebéliek közzé ne kényszeríttesék faggatni józágát.

ARTICVLVS XVI.

'Sóldos gyalogját, senki maga, vagy társfakerei mellé a' hadakozásnak idején ^{An. 1616.} ne vegye, hanem a' Vármegye Zászlója alatt jártassa.

ARTICVLVS XVII.

HA kiknek 'Sóldosfa, Fia, vagy maga Hadban el-vész, azon Hadnak le-fálásáig újabbat állatni ne tartozzanak.

ARTICVLVS XVIII.

1653. **A**' Hóldoltságon lakó Nemes emberek, vagy hogy a' Véghelyekbe bé-menni, vagy pedig mint egyéb Nemes emberek *virim* fel-ülni, és az ö rendek 's állapotok fzerént ezen terhet és fzőlgálatot *praeftálni* tartoznak: *alioquin* Nemesi szabadságok *invalidáltatik*. Jenöben pedig az eddig való rend-tartás fzerént czirkálókat tartsanak, és a' kiket a' Jenei Kapitányok arra illendöket ítélnék, tartozzanak a'híreket hüségesen bé-vinni Jenöbe, *sub poena ducentorum florenorum*; mellyet a' Jenei Tiszt *toties quoties peccaverint exequáltat* hassá, *mox et defacto, comperta tamen re veritate.*

A' Székelységnek hadakozásának rendiről, és a' Száz Papoknak fzkott Hadi *taxájokról*, annak *seriesfében* lézen emlékezet bövebben.

TITULUS VIGESIMUS.

M u s t r á k r ó l.

ARTICVLVS I.

IGen fzükséges dolog a' békeféségnek idején *provideálni* a'Hadi állapotokról; Végeztetett annak-okáért, hogy minden Hadra fel-ülni tartozó rendek mindenkor kéz *appa-*
ra.

ratással légyenek, ez Hazának állapotja úgy kívánván, kiki az ő ekkédiglen *observált*-tott rendi szerént, többek között a' Nemesfég-is: úgy-hogy valamikor a' Fejedelmek akarattjokból a' Fő Tisztek Mustrát hirdetnek, minden Nemes ember jó lóval, fegyverrel, és egyéb Hadi kézülettel tartozzék *compareálni* a' meg-hirdetett napra és helyre: Mellyre ha ki nem *compareálna*, méltó mentsége nem lehetvén, a' Tisztek köz Nemes emberen, kinek egy *Portára* telhető, úgy-mint tíz-ház Jobbágya nintsen, *fl.* 12. Egyházhelyi Nemes emberen *fl.* 8. tíz ház jobbágyon fellyül biró Nemes emberen *fl.* 20. ha három Kapura telhető jószágú ember, *fl.* 40. *exequáltassanak* rajta; de ha méltó mentsége találatik, 's annál inkább szolgai-is jelen léfznek, semmit ne vegyenek rajta: ha pedig a' jelen lévök-is értékek és állapotjokhoz illendő kézülettel jelen nem lennének, elsőföri Mustrán megintetteffenek, és szorgalmatoson *observáltassanak*; ha másodföri Mustrán-is fogyatozással fognak mustrálni, *eo facto* a' köz Nemes ember 12-forinttal; Fő rendü Nemes ember 24-forinttal büntetődjék: A' lovasnak pedig egyéb fegyverei között, jó lobogós kopjája légyen; egyházi Nemes ember leg-alább egy kopjával; feljebb való rendü, és két lóval mustráló Nemes

ember két kopjával; azon fellyül való értékű Nemesség pedig, a' végezések fzerént, ki-ki maga betsületi, állapotja, józága és érteke fzerént mustráljon. E' mustrálásnak illy' módon való neme mindazáltal értetik tsak a' békeeséges időbéli mustrákra, és nem az olyanokra, mellyek Hadi *expeditiók* alatt, avagy Hadi indulásra hirdettetett időben szoktak lenni.

TITULUS XXI.

Quartirokról.

ARTICVLVS I.

Békeeséges időben, a' pénzen élés nélkül való *Quartir* tellyeséggel *tolláltatott*, és pénzeken élve is a' Vitézlo rend, Urak, Nemesség, Százság józágira *Quartir* ne rendeltessék; hanem vagy Udvarnál, vagy a' *Fiscalis* helyeken, Városokon és *Oppidum*okon, az állapotoknak és a' dolgoknak mivolta fzerént; ott-is jó *disciplina* alatt tartassanak; *alioquin* a' Vármegyék és Székek 's azoknak Tisztei nem tartoznak *patiálni*, söt inkább öket ki igazítani; úgy-is pedig Nemességnek, Papoknak, és Városi Fő Tiszteknek *Házaira, Majorokra, Malmokra, Scholákra, Ispotályokra* szállani ne mérézeljenek; egyéb-iránt-is a' Tisztek olly' fenytékben tartsák öket, hogy a' kik afféléket *attentál*nak,

Ex Art.
An. 1630.

1600.
1607.
1610.
1635.

nak, meg-találtatván, mindjárt ki-fállittsák, az engedetlenségért érdemek fzerént megbüntefsék, és ha mi kárt tettek, meg-fizettefsék, *sub amissione honoris.*

TITULUS XXII.

Katonák felől.

ARTICVLVS I.

A' Katonaságot, és egyéb Vitézlä rendet a' An. 1609 Fejedelmek vagy magok mellett tar- 1613. tsák, vagy *Fiscalis* Városokban, és nem egyéb 1649. helyeken *Quartélyoztatsák* békeféségnek idején; 's rendelt fizetések meg-járván, pénzeken éljenek; tsak-hogy a' Tízteknek jó *provisiója* légyen arról, hogy mind a Fejedelmek fsemélyek mellett lévő Udvar-népe, és vitézlä rendek fükségére pénzre igazságos árráért elégedendő élés fólgtatsák.

TITULUS XXIII.

Leveleknek intercipiálásáról.

ARTICVLVS. I.

FEjedelmek másoknak fölló leveleit ha kik *intercipiálnák*, vagy tudva fel-fakasztanak, *Diaetára evocáltatának*, és ott *legitimè convincáltatván*, a' fzerént büntetődjenek, mint a' Fejedelmeket *diffamálók* fe-

löl való *Articulus* tartja; Fejedelmeknek álló levelekkel - is ha ki azt tselekedné, azon fzerént büntettség; söt a' Fejedelmek után való Tisztviselöknek kezek és írogatófok által Országos, és néha Fejedelmekre nézendő titkos dolgok - is forganak: ha kik afféle leveleket el-vennének, vagy fel-faggatnának, Vármegyére vagy Táblára vitáltatván, annak *continentiájának meritumja* fzerént neveltség a' büntetése - is: de *ordinarie et in genere*, akármelly emberséges embernek - is másnak írt leveleit ha fel-faggatja, avagy *intercipiálja* valaki, a' levél írónak *honorariumán*, és abból következtet kárnak és *expensájának refusioján* *convincáltasék*; ez mindazáltal értetik békeséges időre, a' Hazának lakosira, és Fejedelmek 's Ország ellen való dolgokban, nem *suspectus* emberséges emberekre.

TITULUS XXIV.

El - tévesztett avagy idegenedett Harangok állapotjáról:

ARTICVLVS I.

A' Háboruságos idökben kiváltképen, de akármelly egyéb alkalmatlanságokban - is, ha melly Harangok el - idegenedtenek valamelly helyekről, és azoknak *Patronusi*

útjában igazódnak, Szólga-bíró, avagy a' helynek állapotjához képest fokott ember által a' Harang *legitimè* kérettefsék, és Ex Art. Au 1614. hogy ha a' fel-kérető emberek ahoz való igazságoknak meg-bizonyításával kézen lévén meg-is kínálják igazságoknak meg-mutatásával a' Harangnak akkori *Patronusit*, azok pedig vagy *acceptálni* nem akarják, avagy meg-látván-is meg-nem adják, *citál*-tassanak a' Vármegyekre, avagy Székes helyekre; és ott meg-ítéltefsék mindenik félnek igazsága, 's hogy-ha az *in causam attractusok* még-is *exmittál*tatni kívánnának bizonyításra, meg-engedtefsék ugyan, de annak *reportatiója* után mind a' Harangnak *aestimatiója*val, mind pedig az *Actorok expensájának refusiója*val tartozzanak meg-adni. Ha pedig *exmissiót* nem kívánván, azon Széken *compromittál*ják meg-adását, tsak *expensájoknak refusiója*val a' Harangnak *aestimatiója* nélkül adattafsék-meg; de hogy-ha az első *requisitoria*, és a' mellett léjendő *collateralis* bizonyságokra meg-adattatik, *absque ulla poena* tartozzanak el-venni.

Ha még-is úgy történt volna lenni, hogy ellenségtől, vagy azoktól el-nyert, vagy vásárlott emberektől váltották légyen magokhoz a' Harangot, a' kereső felek tartozzanak azt az *expensát* meg-fordítani; ennek

nek pedig kerestetiben semmi tovább való *processus*, sem törvénybéli *remediumok* nem engedtetnek.

TITULUS XXV.

Relicták ról.

ARTICVLVS I.

GYakorta a' *verus Haerese*eknek el-fenvedhetetlen károkat téznek a' *Dotalista Relicták*, jószágoknak vagy fántfándékkal való puftitásokkal, vagy természeti's néha együgyűségből való gondviseletlenségekkel, némellykor ugyan el idegenítő igyekezettel, hasonlóképen leveleknek magoknál meg-tartása, vagy mások kezekhez juttatása, 's az igaz vérektől el-veztése, és egyéb holmi fíznek és *collusiók* által való meg-károsításokkal, Urok neveinek viselését *praetendálván*: végeztetett annak-okáért, hogy eztendő alatt a' *Dotalista Relicták* Urok jószágiból és javaiból semmiképen ne *exturbáltassanak*; el-telvén pedig az eztendő, akár változtatta légyen Ura nevét, 's akár ne, de a' *legitimus Haerese*ek és *SUCCESSOR*ok *admoneáltatván* az igaz *Dossal*, 's meg-kínáltatván egyfzersmind Ura nevének viseléség a' józágnak *quantitássához* képest illendő részfel-is, ha azzal *contenta* lézen, vagy magok között *conveniálhatnak*, *bene quidem*:

dem: ha pedig nem, *reportálják* abbéli *processusokat* a' *Haeresek* és *SUCCESSOROK* Vármegyékre, vagy Székes helyekre, a' hol tudnillik derekasabb *residentiája*, kiken felülni szokott volt a' meg-hólt ember, és ott azon Vármegye, vagy Szék *conscientiose*, a' *Decretumnak* *continentiája*, és a' józágnak *quantitása* szerént *limitálják* - meg a' Dózt, mind pedig az Ura neve viseléséig a' józágbéli részt, 's ki-botsátván a' Tízteket, mind a' *Haereseknek*, mind pedig a' *Dotalistának* ítéltetett józágotat, *nullo remedio, ulteriorique processu obstante, assignálják* kezekhez; hasonlóképen a' leveleket - is hit szerént. Melly leveleket hogy-ha ki-adni nem akarna, *procedáljanak* ellene a' *Haeresek*, a' szerént mint annak *Series*sében a' levelet meg-tartó emberek felől végezés íratott. Az eztendő alatt is ha a' józágot és Udvarházakat a' *Dotalista* pusztítaná, panaszt tévén a' *Haeresek* Vármegyén vagy Széken; a' Vármegye *exmittáljon* bizonyos embereket, és a' dolgot fozgalmatosan meg-értsék, a' *Dotalistát* *admoneált* tásák; az eztendő el-telvéen pedig, a' kárt is vagy a' *Dotalistának* *cedálendő* rézből, vagy egyéb találtathatandó javaiból *refundálják*; sőt az eztendő után-is ha tselekedné, a' Vármegye és Szék előtt *comperiáltatván*, 's az *admonitióra*-is ugyan nem

cessatna, az olyan *dilapidatrix Dotalisták*nak *annuatim* annak mivólta fzerént való *provisiót* rendeljenek, minden fükséges *accidentiákból* és *oeconomiákból*: azon-kivül a' jószágot ne erőltethesse, azt pedig a' *Haeresek*-is igazán ki-fizólgaltassák.

Medio tempore akár kívül, akár mitsoda *collusio* és *praetextus* által, ha a' *Haeresek*-nek károkkal *contractusokat* tsinálna, *penitùs* erőtlenek légyenek: Sőt ha mások kezébe ejtetett volna-is a' jószágban, valamint a' *Dotalistától*, azoktól-is tsak fíntén úgy el-vétefsék.

Ha a' jószágok külömb-külobb Vármegyékben, vagy Székekben vólnának, azon egy Vármegyének és Tízteknek *authenticum rescriptum*jokra, mellyben a' dolog *agitáltatott*, más Vármegyebéli vagy Szék-béli Tíztek, avagy *Mandatum* mellett Ité-
lö Mesterek, vagy *Capitularis personák*-is tartozzanak ki-menni és *peragálni* a' meg-
itélt dolgot.

Ha pedig valamelly józágnak állapotjában a' *Dotalisták* valami más olly' *just praetendálnának*, 's nem pedig tsak *Dotalitio jure* birnák, az olyanokban jól meg-ért-
vén és vizsgálván a' dolgot, ha *comperiáltatik*, a' *Haeresek legitima citatione median-
te inchoálják* a' józágnak keresetét, és egy *Exmissión* kívül, minden egyéb *remedium-*
ok

ok *excludát*ván *finaliter decidálják* a' *Causát*: mindazonáltal ha valamelyik fél kívánja, *appellatió*ban-is el-botsáttásék, de az *Aviticum bonumok*ban a' *Decretalis casusok*on kívül, *Testamentum* vagy egyéb *Fassiók* által való *abalienatió*knak hely ne adattásék. Ide nem értetnek pedig a' *Tutrix Relicták*, kiknek gyermekek *legitimus Successorok* a' jószágban.

Az *Inscriptiós* vagy zálagos jószágoknak állapotjában *observáltásék* ama' *Juris Regula; Quomodo quisque formaverit literas suas, etc.* és hogy ha a' *defunctus Possessor*nak levelei *ad Haeredes et Posteritates* fíólnának, *non obstante eo*, hogy egyéb-iránt a' zálagosok *pro rebus mobilibus* tartatnak; de ha a' *Relicták*nak nevek *inserirálva* nintsen része-is az olyan jószágokban nem külömben, hanem csak *Dotalitio et non successorio jure* lehet, mint fíntén az egyébféle jószágokban; ha pedig a' levelekben *inserirált Haerese* és *Successorok* nintsenek, *ratione mobilitatis non suffragante sexús defectu*, nem *Fiscusra*, hanem a' *relicta*ra *devolváltatik*, mert az ingó jókban *Jus Regium* nintsen külömben, hanem *per expressam donationique insertam juris reservationem*.

A' kiknek pedig magok kereste józági vagynak, azokról való *dispositiójok* és *szabadságok* a' *Decretum* tartása ízerént helyben

ben hagyattatnak, azoknak gyermeki 's egyéb rokonsági ellen-is, valakiknek nevek *expressè* a' *Donatiókban inseráltatva* nintsenek, és *Acquisitoroknak* nem *reputál*tathatnak; mind ezen *Articulusban specificált* dolgok és *processusok* pedig értetnek a' *Dotalisták* és *SUCCESSOROK*, 's nem pedig a' *Fiscus* között.

TITULUS XXVI.

A' T u t o r o k r ó l.

ARTICVLVS I.

Ex Art. An. 1646. A' *Tutorságnak* állapotja, *juxta contenta Decreti observáltasék.*

TITULUS XXVII.

Árváktól el-véttetett Józágokról.

ARTICVLVS I.

An. 1612. 1619. MInt - hogy a' fok háborúságos idöknek forgásiban némelly Nemes emberek Árva gyermeki ellenségtől vitettenek - ki, némellyek pedig a' háborúságnak alkalmazásával kényszerítettettek ki-bolygani és bújdosni az Országból, kiknek el - vezetett híreknek *praetextusával* józágok, vagy tsak *simpliciter* valakiktől el-foglaltatott, vagy pedig meg-kéretett ollyaktól, kiknek egyéb-iránt azoknak életekben semmi *jus*fok hozzájuk

zajok nem lett volna. Végeztetett annak-
 okáért, hogy a' kik afféle árvák közzül
 meg jönének, vagy jöttek volna, a' józág-
 nak akkori *Possessorát* Vármegyére, avagy
 szokott Székes helyre *citáltatván*, és ott
 meg - bizonyosodván, hogy a' *Possessor* sem
 maga, sem Attya, sem Anyja, sem olly'
 Attyafia, kit *immediate concernált* volna,
 el-nem idegenítette és adta, hanem a'
 feljebb meg-írt minden méltó ok - nélkül
 vétetett - el és birattatik idegenektől, a'
 Vármegyéknek és Székeknek Tíztei által
 a' Józág vizont tsak *simpliciter restituáltas-
 fék* az igaz *Haeres*nek minden *poena* nél-
 kül: mindazáltal ha kívántatik, egyfzer
Exmissio-is adásék a' dologban, de min-
 den tovább való *processus* és *remediumok*
 ki-rekeztetnek: ha pedig más egyéb méltó
praetensioi comperiáltatnak a' *Possessor*nak,
 úgy *appellatió*ban is el-botsáttasék.

TITULUS XXVIII.

Ingyen gazdálkodásról.

ARTICVLVS I.

AZ ingyen való gazdálkodás dolgában,
 úton-járók, kelök és szállók miatt a'
 zégény községnek nagy bántódási vagy-
 nak; Végeztetett annak-okaért, hogy va-
 lakiknek Fejedelmektől adatott *Salvus Con-
 du-*

ductusok nintsen, ha vagyon-is pedig, de csak *simplex*, és *specificè* gazdálkodás felöl való parantsolat benne nintsen; gazdálkodással a' fzegénység ne tartozzék; melly végezés minden rendekre és helyekre ez Országban *extendált*atik. Mindazáltal az úton-járóknak alkalmatofságokról is az *Edictumokban provideált*tott; a' Száf-ság részéről pedig külön *declaratio* íratott annak rendiben.

TITULUS XXIX.

Faluk birodalmának módjáról.

ARTICVLVS I.

A' Melly Faluk rézekre szakadozva és o-
szolva vannak néhány *Possessorok* között,

Ex Art. 2' mint-hogy némellyekben *Fiscus*nak, és
An. 1643' egyéb *Patronusok*nak-is bizonyos rész *por-
tiója* és ház-helyei vagynak, sőt némellyek
egy 's két ház-helyeknek birásának alkal-
matofságával feles embereket-is telepíte-
nek a' Faluba, és mind arra nézve 's azon-
kívül-is egy - iránt akarják élni a' Faluknak
köz-határit a' nagyobb részt bíró *Patronus-
okkal*; azt kívánván annak-okáért a' közön-
An. 1646. séges igazság, végeztetett, hogy az ollyan
1638. helyeken féna-rétek, erdők, fántó-földek,
és egyéb hazon-vételre való *pertinentiák*;
a' köz és nyomásban lenni szokott határo-

kon

kon kívül, *juxta quantitatem et numerum sessionum antiquarum* osztassanak és biratassanak a' határok, és kiki maga *rata portiójával* légyen *contentus*; a' mint-hogy a' Kortsoma tartás állapotja-is hasonló móddal rendeltetett.

TITULUS XXX.

Jobbágyokról.

ARTICVLVS I.

Istennek és Orzágnak törvényével nem ellenkező módok szerént férjhez - menő An. 1635. Afzonyi - állatokat és leányzókat a' Földes Urok meg-ne akadékozassanak, *sub poena fl. 100.* kik is nem lopva menjenek férjhez, hanem a' közönséges bé-vett szokás szerént; ha pedig találatnának, kik affélet titkon vagy föktetve tselekednének, azon *poenába incurraljanak*. Mindaz által a' megholt Jobbágyinak ingó javaiban az Özvegy - Afzonyok tsak harmadosok lévén, két része a' Földes Urájé: fiú gyermek Jobbágyokat-is az Ura nem tartozik el-botsátani, hanem-ha olly' *affecuratio* alatt, kivel *contentus* akar lenni: A' leányokkal - is pedig köntösökön kívül, Urok engedelme nélkül egyéb *bonumokat* nem adhatnak; az ingatlan jók pedig tellyeséggel Földes Uroké,

roké, *excipiálatván* ez-iránt a' *privilegiált* helyek, és *usu corroborálatott consuetudo*.

TITULUS XXXI.

Szökött Jobbágyokról.

ARTICVLVS I.

Ex Art. An. 1637. 1640. **A'** Várakban-is Darabantságban a' Jobbágyok az Orzágnak arról való *Constitutioi* szerént fogadtassanak-bé, és ha melly *Dominus Terrestris* földéről a' Feleségét bévinné a' Darabant, tartozzanak elébbi fézkére a' Tisztek vízfá-adni; melly ellen ha a' Tisztek *impingálnának fl. 200. poenán convincálatssanak*.

ARTICVLVS II.

1561. **A'** Melly el-bújdofott Jobbágyok *medio tempore* az igaz Földes Uroknak *manumissiójok* nélkül *nobilitáltatták* volna magokat ennek-elötte, hasonlóképen *invalidálatva* légyenek, mint a' mostani végezések *contineálják*, ennek-utánna *nobilitálandók* felöl.

ARTICVLVS III.

1640. **A'** Melly Jobbágyok Földes Urok engedelme nélkül Zászlók alá mennek, avagy akármí egyéb helyekre-is, feleségek hon maradván; míglén Urokat *legitimo modo* Földes Urok nem *reducálhatják*, állapot-

lapotjok fzerént való fölgálatot, és egyéb tereh viselést *supportál*janak.

ARTICVLVS. IV.

A' Melly hódolt helyekre a' Vármegye Tíztei nem mehetnek semmi *legitima* ^{1637.} *executióra*, söt Földes Uroknak való fölgálatjokra-is fel-nem jár a' szegénység; a' Jobbágy kérésnek és *reducálásnak* módja nem *extendál*tathatik azokra.

ARTICVLVS V.

AZ Erdélyből ki-fökött Jobbágyok akár minémü alkalmatossággal, ha az Erdélyi birodalomban kapattathatnak, minden ^{1642.} javokkal együtt szabadon *arestált*tathassanak.

ARTICVLVS VI.

A' Zászlók alól, vagy egyéb *Praesidiumok*-ból-is fokott idejeket el-töltve és bütsút véve, nem másuvá, hanem Földes Urokhoz *redeálni* akaró emberek, abbéli fándékjok felöl Földesj Urok-is *testálván*, el-botsáttassanak.

ARTICVLVS VII.

A' *Fugitivus*, de egyéb-iránt róvás alatt lévő Jobbágyok a' midöre *reducált*tathatnak, adójokat a' kik érettek fizették ^{Ex Art. Au 1650.} azoknak *refundálni* tartozzanak, ha más

emberek Jobbágyi; ha pedig azon Nemes emberé, ki vagy maga vagy Jobbágyi által *præstált*ta, maga szabadságában áll meg-engedése vagy pedig *exigálása*.

ARTICVLVS. VIII.

FEketé Tó nevü helynek a' Körösben melly vagyon, állapotjára nézve, mind a' közönséges úti *commoditásért*, mind pedig a' postálkodásért meg-engedtetett, hogy a' melly Jobbágyok 1640-éftendőnek előtt te oda telepedtenek, és lakásokat ott *continuálták*, valamíg ott akarnak lakni, elvitethessenek; 's egyéb-iránt pedig a' *specificált* idő után oda telepedtek, *sub poena Articulis expressa* ki-adattasának; *i. e. fl. 100.*

TITULUS XXXII.

Kortsoma felől

ARTICVLVS I.

A'Kortsomálásnak rendi (valahol kívánják) a' Tisztek által *limitáltasék, juxta quantitatem bonorum*, mind a' *portionatus*, 's mind pedig az egyházhelyi Nemesfégnék rendi között, és ha ki az ellen *inpingálna*, egy Vicé Ispán, vagy az ha hamar nem találatnék, csak Szólga-bíró által-is *fl. 12.* büntettség, és a' rend-kivül kezdett bornak feneke ki-vágattasék, vagy az *Executores*

viteffe-el; a' 12-forintnak pedig két réze a' panafló féle, harmada az *Executoroké* légyen; ha fízinte valamelly Nemes ember maga házánál kezdené-is a' rend-kivül való Kortsomát. Ha pedig a' bor el-talált volna fogyni-is, de a' *poena exequáltasék* az-után is akár-mikor. A' Tíztek pedig csak házoktól-is a' panafló félnek *requisitió*jára ki-menni, 's mind a' kortsomálást el-limitálni, 's mind pedig az *executiót peragálni* tartozzanak, *sub poena 200. florenorum.* Ha pedig valamelly *Patronus* olly' fegény bort kezdene, a' ki illendő módon el-keiésre alkalmatlan volna; a' kortsomálás rendiben következendő ember Vicé Ispánt, vagy Szólga-bíró-t hívatván, és meg - kóftolván, ha úgy taláztatik, a' rend-fzeré-nt következendő *Patronus* szabadoson ki-kezdhesse borát.

A' *Fiscus* kezénél lévő 's egyéb-féle jószágokban-is ezen mód *observáltasék*; de ^{Ex Art. An. 1638.} a' *poena* nem a' *Fiscus* jószágán, hanem a' Tízteknek magok javokból *exequáltasék* a' hol jovai taláztatnak, azon Vármegyei Tízteknek hiteles *rescriptumokra*. A' *Fiscalis* jószágokban pedig, az eddig *observáltatott usus* tartasék-meg. Paraszt ember ^{1633.} Nemes emberek kortsomájokra azoknak ^{1638.} meg-egyezett *consensusok* nélkül kortsomát kezdeni ne mérézjeljen; tselekedvén

pedig, a' feljebb meg-írt mód szerént azon poenával büntetődjék.

1626. Az Egyházi rendek-is hasonlóképen, a' Patronusoknak meg-egyezett engedelmekek nélkül kortsomát kezdeni ne mérézfeljenek; *alioquin pro testimonio* vagy Tízteket, vagy ha azt nem kaphatnak csak egy Nemes embert - is hívatván, boroknak fenekit szabadon ki-vághafsák. Sert-is nem szabad kortsomárolni *sub poena praemissa*.

A' kortsomálásban a' feljebb meg-írt *processusok* és módok *observáltassanak* a' Székelységen-is mindenütt.

TITULUS XXXIII.

N y o m á s r ó l.

ARTICVLVS I.

A' Közönséges szabadsággal ellenkező dolog, hogy valaki más embernek határán, bár nyomásban lévő, vagy marha legeltető helyeit kedve ellen élje és éltesse; kívántatik azért, hogy kiki tartsa maga határába magát, és a' Földes Uroknak, Faluknak, és Városoknak állapotjuk szerént való hatalmokban áll, ha meg-alkhatnak egymással afféléknek élése felett; egyéb iránt nem taroznak meg-engedni, sőt szabadon bé-hajthatják az idegen marhákat a' nyomásról-is, csak hogy az illetlen's boz-

bofzút követő inkább, mint-sem kárt néző *exactiók tolláltassanak*; hanem egy öreg marháért egyfzeri bé-hajtásért *d. 2.* apró marháért, *d. 1.* *exigáljanak, toties quoties.*

Ha ki többet *exigálna* a' meg-írt fizetésnél, *eo facto*, a' Tíztek ki-menvén *fl. 12.* *exigáljanak* rajta; mellynek két része a' panaszló féle légyen, harmada az *Executoroké*. Hasonlóképen ha *potentiosè resistálnának* a' marha bé-hajtásnak, *ad requisitionem querulantium* a' Tíztek, *comperta reè veritate minor potentiának poenáját exequálják*; de ha sebhetés, verés, annál inkább halál *intervenálna*, a' dolognak *meritumjához-képest*, a' férelmes fél-is *contentáltassék*, a' halálért *suis modis* büntettség.

TITULUS XXXIV.

Nyom követésről.

ARTICVLVS I.

AZ el-vezett marháknak nyomoknak fel-vétele, azoknak követése, és azokból következő károknak meg-fizetése felöl fok külömb-külob-féle végezések lettenek; de mivel úgy tapasztaltatik, hogy az eddig *observáltatott ususból* Isten ellen való fok hamis hitek, és fok fégenységnek ártatlanúl való meg-károsodások, némelly embereknek tudva magok marháira való

gondviseletlenségek, a' latroknak bozszú-
ból-is némelly Faluk határra való lopott
marháknak hajrási, és több fok alkalmat-
lanságok foktanak következni; mellyeknek
meg-előzésére végeztetett; Hogy ennek-
utánna illyen mód tartafsék: Elsöben, ha
melly embernek akármi lábas marhája va-
lamelly Faluban, söt kerített és Mezö Vá-
rosokban-is el-vész, (*excipiálván*, ha kinek
maga tselédi közzül való találna olyan-
kor el-özödni, kire méltó *suspicio* lehetne.)
magok a' káros emberek, vagy azoknak
emberi meg-esküvén azon, hogy ott ve-
szett légyen-el, és mi erő lett volna a' mar-
ha; tartozzanak *ad quindenam* vagy a'kárt
meg-fizetni, vagy a' latrot kézhez adni:
mellyet ha nem tselekednének vakmerö-
képen, az-után azon helybéli akármelly
Tisztet reá menvén a' káros ember, *du-
plumot exigáltasson*, és az *Executor*-is ma-
ga fokott jutalmát meg-vehesse minden
tovább való *processus* és *remedium*okon kívül.

Ha mi egyéb egyetmáfsát és javait a'
Faluban vagy Városban meg-fállott em-
ber, gazda, gazdafzony, vagy ott való em-
bereknek kezekhez adja el-tételre, azon-
ban elő nem adhatják, *praetendálván* an-
nak el-lopását, vagy másképen való el-ve-
zését; *comperta rei veritate*, a' káros em-
bert tartozzanak a' Tisztek *contentáltatni*,

azon *praetendens* embernek semmi *fraus*,
dolus, abbéli dolgában mindazáltal nem ta-
 laltatván.

TITULUS XXXV.

S z ö l ö k r ö l.

ARTICVLVS I.

AZ 1628-éztendő előtt ha melly puzta
 Szölök fel fogattatnak valakiktől, *com-*
periáltatván, hogy a' *Haerese*ket *admoneál-*
tatták annak fel-fogásával, 's nem tseleked-
 ték, és annak betsüjével meg-kínáltatták,
 de fel-venni nem akarták, a' *Possessorok*nál
 az-után-is meg-hagyatni végeztetett: en-
 nek ntánna-is pedig affélékben illyen mód
*observáltas*sék: hogy a' melly Városoknak
 határin valamelly Szölök három éztendő-
 nek el-telése alatt parlagban hagyattatnak *Ex Art. An. 1628.*
 a' *Haerese*ktől, azoknak közelebb való At-
 tyafiai, avagy *iis non existentibus*, a' *Vicinus-*
 ok, ha azoknak nem kell, idegenek-is a'
 Bírakat *requirálván* akaradjok felől, kik *ad-*
*moneáltas*sák a' *Haerest*, bizonyos *terminust*
 adván a' Szölök mivelésének rendi és mód-
 ja szerént, úgy-hogy, a' mivelésnek el-te-
 lése előtt alkalmas időben juthasson az
*Exponens*nek-is kezéhez, hogy-ha a' *terminált*
 időre a' *Haeres* fel-nem fogja Szölőjét, és

nem *colálja* annak módja szerént, az *Exponens instantiájára* tartozzanak ki - menni a' Birák, és akkori állapotjához képest megbetsülvén a' Szölöt, annak betsüjét adják meg a' *Haeresnek*, a' puzta fölöt pedig az *Exponensnek* örökös birására. Ez pedig értetik a' Városi helyekre; de a' Falukon és Jobbágy helyeken külömben vagyon a' dolog, mivel hogy *Rusticus praeter mercedem laboris nihil habet*; A' Földes Uraknak hatalmokban vagyon, mint akarnak *disponálni* a' saját magok határiban; mindazonáltal, ha melly Falunak határán valamelly Szölöknek, Szántó-földeknek, Réteknék helyei 32-éztendöknek forgása alatt nem *coláltattanak*, és a' puztaság azokban 32-éztendöknek el-telése alatt *praescribálni* látatott, azon Falunak nem tsak egy, hanem több *Possessori*-is lévén, mivel-hogy immár tellyességgel a' hozzás puztaság által köz nyomásá avagy gyeppe tétetett, azon Falubéli *vicinus Patronus ad faciem loci* ki-híván ha tsak egyet-is azon Várme gyének vagy Széknék Tíztei közzül, mellé *adbibeálván* mást egy *Regiust*, azok mellé a Falubéli öreg embereket, söt ha talál szomszédságbélieket-is, *comprobálja* a' fellyül meg írt idök alatt való puztában állását, *comperiáltatván* a' dolog, *eo facto* mérjék és szakaszák-ki azon Falubéli *vicinus*

cinus Possessoroknak fámokra annak a' földnek darab részét, alkalmas-tatván a' ki-mérését azon *Exponensnek* abban a' Faluban lévő *rata portiójához*, a' több része pedig hagyattasék a' másik félnek, kinek keze alatt ennek-előtte vólt.

Hogy-ha pedig az *Exponens* ez-tendőnek el-telése előtt fel-nem fogná, annak el-telése előtt 15-töd nappal hasonlóképen mint fenn meg-vagyon írva, a' Tízteketés *adjunctusok*at ki-vívén *simpliciter recuperálja* az elébbi *Possessor*: Ez pedig úgy értetik, hogy ha a' *Possessor* maga és elei *continuum Dominiumjában* vóltanak a' 32-ez-tendők alatt azoknak.

TITULUS XXXVI.

Tók állapotjáról.

ARTICVLVS I.

A' Halas Tókban sok károkat szoktanak tenni a' halat lopók, kiváltképen a' Tóknak hirtelen áradása, és a' halaknak tenyézésének avagy ivásának idején: valaki azért *in facto deprehendáltatik*, vagy ha szabadó félt venne-is, de *in continua persecutione* ha meg-fogattathatik, díjának le-tételével szabadúljon 's nem külömben; ha pedig annak-utánna tudatik-meg, a' Tíz-

tek *fl.* 12. büntessék, és a' kár-tételnek meg-
tudható volta fzerént annak is *refusiójával*,
ha annak mennyisége nem *constálhatna*-is;
a' meg-irt *poenának* két része a' panaszló fé-
lé, harmada az *Executoroké* légyen, *comper-*
ta tamen rei veritate.

TITULUS XXXVII.

U t a k r ó l.

ARTICVLVS I.

Mellyek légyenek a' fozmzédos idegen
Országokra nyitott és szabados Utak,
az már mindeneknél *constálván*, azonkivül
Ex Art.
An. 1593.
2619. való több Utak sohol ne hagyattassanak,
mindenütt bé- vágattassanak, örökké tila-
lomban légyenek, senki azokon ne jár-
jon, 's ki-ne tiztittsa *sub poena Notae infi-*
delitatis, concludáltatik; Fejedelmek *Salvus*
Conductusa nélkül járók a' bé- nem vága-
tott Utakon-is elne bortsattassanak, se ne
menjenek, azokról írott *poena* alatt; Melly-
re hogy minden Városbéli és Székbéli
Tiztek, Ispánok, Király-Bírák, Fogarasi és
több Kapitányok, utánnok lévő Udvar-Bí-
rák, kötelefségek fzerént reá vígyázzanak,
tudva meg-ne engedjék, *serid injungáltat-*
tik; 's ha kik *studio* tselekednék, Tiztek-
től 's betsületektől *priváltassanak*.

TITULUS XXXVIII.

Hidak állapotjáról.

ARTICVLVS I.

AZ Országos útakban lévő Hidak; töltések és utak, hogy jó móddal megtsinálva tartassanak, a' Vármegye Tízte a' Falukat és Városokat *sub poena fl. 12.* reájánénferítsék; egyéb-iránt ha mi kára valakiknek azoknak rosz volta miatt esik, a'kártság is meg fizetni tartozzanak azon Falu vagy Városbéliek, kiknek *incumbált* volna jól megtsinálások. Ha pedig olly' Városok határin találatnak, mellyek a' Vármegye Tízteitől nem *dependálnak*; a' kárnak megfizetésén kívül, a' *Fiscalis Directorok animadvertáljanak* ellenek, és *in fl. 200. convináltassanak*, és *mediantibus literis Praeceptoris per ordinarios legitimosque Executores* *exequáltassanak*. A' Vámos Hidak felől pedig lézen emlékezet a' Vámokról való írásknak rendiben.

TITULUS XXXIX.

V á m o k r ó l.

ARTICVLVS I.

VAlakinek *legitimè conferáltatott* és bíratott Vámos helyek vagyon, vagy en-
nek-*Ex Art. An. 1578*

nek-utánna-is szükséges helyekben lenne, a' hídakat, töltéseket, és arra egyéb szükséges helyeket igen jó gondviseles alatt tartásák: úgy-hogy, ha abban fogyatkozás találtatik, azon Vármegyének vagy Széknek Tíztei *toties quoties* olly' fogyatkozá-
fokat *deprehendálnak*, kötelelségek szerént vizsgálván-meg, kikből az úton-járóknak akadályok, következhetnék, *comperta rei veritate fl. 12. poenát* *exequálnak* a' Vámok *Possessorin*, úton-járó embereknek pedig ha mi kára abból következik, azt is *refundálnak* azon Tíztek *eo facto*; ha pedig nem *privatus* emberé a' Vám, hanem Városiaké, melly a' Vármegyebéli Tízteknek *Jurisdictióján* kívül vagyon, a' *Fiscalis Directorok*nak értékre adván a' körülöttök lévő Tíztek, a' *poenát* a' *Directorok*, *mediantibus literis Præceptoriiis per ordinarios legitimosque Executores* *exequálnak*, úgy-mint, *fl. 200.* mellynek két része a' *Fiscusé*, harmada a' dolgot meg-jelentő Tízteké legyen: *Insuper* ha kinek abból mi kára következik, a' *Director* arról-is *contentálnak*.

ARTICVLVS II.

A' Száraz Vámok pedig, mellyek szükségesképen hídakkal, töltésekkel, gátokkal, hajókkal nem tartatnak, *tollálnak*: hasonlóképen azok-is, ha kik azt jó igazság-

sággal nem birnák, melly külömben nem is lehet, hanem a' Fejedelmek *collatió*jából. A' Vármegyéken annakokáért és Székeken azoknak Tíztei, a' *Privilegiatus* Városokon a' *Directorok* Kaptalanokkal vagy Itélő Mesterrel *revideálják* az olyan *száraz* hijába való Vámos helyeket; hasonlóképen a' magok *authoritásokból*, nem pedig Fejedelmeknek *legitime emanált collatió*jokból *erigáltatott* Vámokat, és az olyant *in generali Regnicolarum Congregatione tempore Diaetae referálván*, és ott a' *Possessorok praetensió*ját-is megértvén, *comperta rei veritate tollálják* az Ország és Fejedelem.

ARTICVLVS III.

A' Nemeség maga javaiból Vám adással *szóhólt* nem tartozik az Orzágnak *sem-*^{An 1591.}
mi részeiben, *személyektől* pedig annál-is^{1630.}
inkább. A' kereskedésnek állapotjában ma-^{1588.}
gok faját javain kívül való jók ide nem^{1599.}
értetvén: és hogy ha ki tudva olyan dol-^{1633.}
gokban meg-háboríttatnék, a' meg-bántó-
dott Nemes ember ellen, a' tselekedő *juris*
ordine prosequáltatván és *comperiáltatván in*
fl. 200. convincáltasék.

TITULUS XL.

Malmok felől.

ARTICVLVS I.

Malmoknak erigálása, gátak, töltések, 's egyéb hasonló dolgok felöl a' *Decretum*ban elégséges írás vagyon: valamellyben annak-okáért tsak *privatus* embereknek forog *praetensiójok*, *procedáljanak* a' *Decretum*nak *continentiája* szerént; a' hol pedig olly'dolog *praetendáltatik*, mellyben közönséges kár és akadály, a' minémiek vagy Országos útaknak, réveknek akadálja, annál inkább el-vezése, Fejedelmeknek vagy Földes Uraknak Dézma adással tartozó szántó földekben, avagy adózó és egyéb terheket viselő Faluknak károokban, 's több hasonló közönséges megbántódásban-is járó dolog forogván, vagy egyéb-iránt-is a' törvényeknek hozzás véget el-szenvedhetetlen kárral várható nehézségek *intervenálnának*, az illyen akadályokat nemző új Malmoknak erigálásának *oculálására* a' Vármegyék és Székek, *ad Instantiam querulantium*, *Commissariusok*at bortsállanak-ki, a' kik *oculálják*, és a' Székre bizonyos *relatiót reportáljanak*, 's ha úgy kívántatik, annak *circumstantiájira* való *inquisitiókat*-is, és a' Székek *deliberáljanak* felöle *peremptorie*. Ha a' fellyebb megírt mód szerént való alkalmatlanságokat tapasztalnék lenni benne, minden úton módon *interturbálják*, el-vágásák és el-ron-
tsák,

csák, *nullo remedio obstante*, és ha ki *violenter resistálna*, az ilyen dologban *fl. 200.* büntettség *toties quoties*.

TITULUS XLI.

Idegen és jövevény emberekről.

ARTICVLVS I:

MInd a' más Országbeli példák, Fejedelminknek *Conditioi*, az Orzágnak-is *Statutum* azt mutatván, végeztetett, hogy valamelly Uri, Nemes és Vitézlő emberek ez Hazában meg-akarnak telepedni, és jószágot 's egyéb örökségeket birni, vagy Tízteket viselni, mihelyt vagy jámbor főlgálatjok, pénzek, házasságok által, vagy egyéb tífzteséges szabados úton jószágot és örökséget szerezhetnek, mindjárt a' közelebb következő Ország Gyűlésén a' Fejedelmeknél és Ország *Status*inál illendő *submissió*val igyekezzék *impetrálni*, hogy a' Hazának-fiai és *Status*i közzé magokat *incorporáltathassák*; mellyet ha *obtineálhatnak*, *solemniter* tartozzanak *juramentum*okat *deponálni in publica congregatione Regnicolarum*, a' Fejedelmeknek hűséges főlgálatjokra, és a' Hazának minden szabadságának, Törvényinek *observálására*, életeknek fogyásával-is tellyes' tehetséggel való

ól-

óltalmazására, és ekképen *recipiáltatott* Haza-fiaivá tétetvén, azon Gyűléskori *Articulus*oknak végébe bé-is íratassanak; annak-utánna mind jószágokat birhatnak, mind pedig Fejedelmek kegyelmesége által állapotjokhoz és *residentiá*jokhoz képest érdemlett Tiszteket-is viselhetnek; de különben se jószágot ne birhassanak, se annál inkább tiszteket ne viselheffenek.

Más birodalomban vagy Országokban lakók pedig, kiknek jószágok ez Hazában vagyon, jószágokról tartozzanak *praestálni* azt, a' mivel mások-is jószágokról a' végzések szerént tartoznak.

ARTICVLVS II.

IDegen, jövevény, és uratlan paraszt emberekből álló *vagus* embereket, senki maga jószágában here módon élni ne szenvedjen, azért-is, hogy kinek-kinek bizonyos Ura és *residentiája* lévén, ha mi *excessus*t tselekednének, jobb móddal *animadvertálhassanak* ellenek; tartozzék annak-okaért minden *Dominus terrestris* az ollyanokat meg-fogni, és azoknak állapotjához képest fölgáltatván jobbágygyá tenni, sőt ha lehet kezefség alá is vetni.

TITVLVS XLII.

Tisztek állapotjáról.

ARTICVLVS I.

Noha annak *Seriessében* a' Tíztviseleknek hivatalokról, abban el-nem jár-*Ex Art.*
 roknek büntetésekről, a' Tízteknek hely-*An 1598.*
 be állatásáról, avagy meg-változtatásokról, *1630.*
 kiváltképen a' Vármegyéken lévőkről va-
 gyon emlékezet, melly azon tzerént hely-
 ben-is hagyattatik, mind azon *specificált*
 dolgokban és *casusokban*; tettett mind-
 azonáltal ez helyben a' Tíztek felől való
 némelly végezéseket *inserirni*, és elsőben-
 is; hogy mind Vármegyéken, Várakban,
 Székes helyekben, Végekben, és egyéb
 Tíztviselekben, zálagos és bet sületes Ha-
 za-fiait, és nem idegeneket *constituáljanak*
 és *collocáljanak* a' Fejedelmek, kik a' Feje-
 delmek hűségére, és az Ország törvényé-
 re, annak szabadságinak óltalmazására kö-
 telesek légyenek; azoknak *vacantiájokban*
 fokáig való halasztások ne légyenek, affélék-
 ből következhetendő károkat és alkalmat-
 lanságokat eltávoztassanak, Ha azért a' Fe-
 jedelmek a' Haza-fiait meg kínálván a' Vég-
 béli Tízteknek viselésével, azok nem a-
 karják fel venni; a' Haza-fiai közzé *solemni-*
*ter incorporáltak*atottnak-is el-adhafsák.

ARTICVLVS II.

Mind Vármegyéken, Székelységen, Szá-
 ságon, és egyéb helyekben-is, a' melly
 O Tíz-

Tíztek hivataljokban fénytzándékkal vagy
Ex Art. negligensek lennének, vagy igaz törvénye-
Au. 1632. ket nem fölgáltatnának, igazságos *execu-*
1633. tiókat nem *peragáltatnának*, gonoz-tévök-
1637. nek *conniveálnának* és *patrocínálnának*, mind
1638. azok hogy *juxta continentiam Decreti ac*
Constitutiones Regni meg-büntetessenek, vé-
 geztetett, *sine discretione* akármelley *Status-*
 ból és Nemzetségekből valók legyenek:
 úgy-hogy a' Fő Tíztek ellen a' Fejedelmek
animadvertáljanak, és *legitimè* *prosequáltat-*
ván, re comperta, ha az *Excessusoknak me-*
ritumja úgy kívánja, Tíztektől-is *priváltassá-*
 nak; ha kik pedig *legitimus Executorok* lé-
 vén kötelekségek szerént abban el-nem jár-
 nának, *in poena Articulorum, id est 200. flore-*
norum *convincáltassanak*, ha a' *querulans*
prosequálja; ha pedig azoknak *instantiájára* a'
Director, Tízteket-is *amittálják* az ollya-
 nok. A' Vicé Tíztek pedig *annuatim* bü-
 tsúzzanak; de a' Fő Tíztek a' Vármegye
 akarattja ellen, ezürendejek el-telése előtt
sub eadem poena florenorum ducentorum ne
renunciálhassanak.

TITULUS XLIII.

Ispánok állapotjáról.

ARTICVLVS I.

Fő és Vicé Tíztek a' *Decretum* tartása
 fe-

zerént azon Vármegyébéli vagy Székek-
béli zálagos és józágos emberek légyenek; *Ex Art.*
a' Fő Ispánokat a' Fejedelmek *creálják*, a' *An. 1640.*
zoknak *vacantiájokat* hozzás halogatás nél-
kül, hasonlóképen egyéb Fő Tízteket-is
helyekre állassák; hogy azoknak nem lé-
tele miatt a' Vármegyéknek fogyatkozási
és egyéb alkalmatlanságok el-távoztat-
tassanak. *An. 1652.*

Vicé Ispánokat a' *Decretum continentia*ja
zerént, arra alkalmas 's azon Várme-
gyebéli zálagos embereket, a' Fő Ispánok
*denominál*janak, és a' Vármegyéken ez ide-
ig *usu roborált*tott mód zerént vála-
znak, járúlván ahoz a' Vármegyének *consen-*
*sus*sa-is. Fő és Vicé Szólga-birákat hason-
lóképen a' Vármegyék együtt a' Fő Ispá-
nokkal vála-
znak.

A' Fő Ispánságnak *vacantiájában* meg-
fünik a' Vicéségnek Tízti, míglen a' Fő-
Ispán helybe nem állattatik. *1652.*

Szokott fizetések a' Vármegyék Tíztei-
nek a' régi mód zerént meg-járjon. *1609.*

A' Törvény Székek mentől fzorgalma-
tosabban, és az alkalmatóságoknak meg-
engedéséhez képest, mentől gyakrabban *1579.*
lehet, ki-fzolgáltassanak, igaz *execuciók* té-
telében és egyéb hivataljokat illető dol-
gokban fogyatkozás nélkül kötelelségek
zerént, *et sub amissione officiorum* el-járja-
nak; *1613.*
1623.

nak; a' Fő Tízteknek pedig az utánnok
 lévökre vigyázások légyen; és hogy-ha
 vagy negligensek vagy exorbitansok talál-
 tatnak, citáltatván öket, igaz törvény fe-
 rént meg- is büntessék. Törvényes Szé-
 keknek ki-fölgáltatásában, *generalis* czirká-
 lásnak idején a' Fő Ispánoknak zemély fe-
 rént való jelen-lételek dolgából az eddig
invalescált usus és effélékröl írott *Consti-
 tutiói* az Orzágnak *observáltassanak* mind
 Erdélyben, mind pedig a' *Partiumban*.

1650.

1615.

ARTICVLVS. II.

A' Vármegyéknek Vicé Ispáni, Fő és Vi-
 cé Bírái, *Notariussi annuatim* tartozza-
 nak bútsúzni; míg a' Tíztkben léznek-is
 pedig, Fő Ispánoknak illendö *obsequium-*
 mal, a' Nemességnek és minden rendek-
 nek *contemptusa* nélkül, betsületek meg-
 adásával; a' szegénységhez, a' mennyiben
conscientiájok sérelme nélkül lehet, kö-
 nyörületességgel és kegyességgel lenni tar-
 tozzanak. A' Vármegyékbéli *Perceptorok* ha-
 sonlóképen, *alioquin* citáltatván, érdem-
 lett büntetések fogják el-venni; Ezten-
 dejek el telése, avagy tízteséses bútsú
 vétel nélkül pedig ne *renunciálhassanak*.

Ex Art.

An. 1650.

ARTICVLVS III.

A' Vármegyéknek Tíztei, tíztek és kö-
 telekségek szerént, hivataljokat illetö
 dol-

dolgokban, minden meg-különböztetés nélkül, hogy kiki Vármegyéje *jurisdictio-* 1610.
 jának ki-terjedéséig, minden *illegitimum* 1613.
impedimentumok tollálatván el-járhassanak, *An*, 1643.
 végeztetik; (azokon a' helyeken kívül, mellyek *per specialem Constitutionem Regni* meg-különböztettének:) nem *excipiá*ltatván egyéb-iránt sem *Fiscus*, Urak, Nemesfég, *Collegium*, és egyebeknek-is józági; ha kik pedig hivataljokban elő nem botsátanak őket, *brachium* - is adassék melléjük.

ARTICVLVS IV.

HAdakozásnak idején a' *Perceptorok*, *Notariusok* hadi *expeditiók*ba menni ne tartozzanak. A' Szólga-bírákban pedig a' szükségnek kívánsága szerént, a' Fő Tisztek, a' Vármegye, Ország és Fejedelem főlgálatjára hon hagyatnak. De a' Vicéispán mellett mind Erdélyben a' Vicék, 's mind a' *Partiumban* a' Szólga-bírák közül-is jelen légyenek a' Hadban illendőképen, *pro arbitrio Comitum*.

TITULUS XLIV.

Executiókról.

ARTICVLVS I.

Hogyha valamelly *executiókban* *procedáló*

Ex Art. An. 1697 *dáló* Nemes ember meg-ölettetnék, ha zintén a' gyilkos a' meg-öletett embernek feleségével, gyermekivel, vagy a' dolognak keresetire illető atyafiaival meg - békéllé-
 nek-is, de a' Tisztek tartozzanak *evocál-*
 tatni, és nem *obstálván* az a' meg békéllés,
 meg-is büntetni; mivel sokszor találkoznak
 olyak, kik vagy elégtelenek a' dolognak
 keresetire, vagy pedig egyéb *respectusok-*
 ból akaratazerént örömet *posthabeálják*,
 némeltyek ugyan nyereségnek - is tartják
 efféléből való fizetésnek fel-vételét.

TITULUS XLV.

M é r t é k r ő l.

A R T I C V L V S I.

A' Mértékekben való nagy *confusio tollál-*
 tafsék: és Erdélynek minden részeiben,
 hasonlóképen Kražna, Közép-Szólnok Vár-
 megyékben-is Ejtelekkel, Vékákkel, Köb-
 lökkel, Singekkel, Fontokkal, Má'sákkal,
 és minden egyéb mértékekkel egyenlőké-
 pen éljenek, és mind ezek a' Kolosvári mér-
 tékhez alkalmaztassanak: Ugy-hogy, egybe
 alkalmaztatván, a' Mértékeket a' Kolosvá-
 rival, az egész Száfságra Szebenből adat-
 tassanak-ki a' több Városokra, és azokból a'
 Falukra. A' Székelységen Udvarhelyről
 adat-

adattassanak -ki a' több Székekre és Váro-
fokra, azokról a' Falukra; a' Vármegyékre
es Székes helyekre Kolosvárról, a' fzerént
több környül való Várofikra, és azokról
a' Falukra. Szólnok és Krafna Vármegyék-
be Zilajról: Zilajra pedig ugyan Kolosvár-
ról. De hogy mind ezek igen forgalmato-
fon és igazán observáltassanak, a' Várme-
gyéknek és Székeknek Tíztei reá vigyáz-
zanak és gondot viseljenek; ha a' Váro-
fokon *comperiáltatik* a' fogyatkozás a' mér-
tékeknek nem igazán ki-adásában, vagy
azokkal nem igazán élésben, a' *Fiscalis Di-*
rector flor. 200. exequáltasson rajtok; ha
pedig Falukon vagy a' Vármegyéknek Tíz-
tei *inspectiójok* alatt lévő helyeken, a' Vár-
megye *fl. 12.* büntettefsék; a' Székely és
Szász Tíztek az ő *inspectiójok* alatt hason-
lóképen. Bihar, Zaránd, Máramaros Vár-
megyék a' Várad mértékekkel éljenek e-
gyenlöképen.

An. 1606.
1622.
1615.
1613.
1578.
1588.

TITULUS XLVI.

Czirkálásról avagy Gonofztévők felől
való *Generalis Inquisitió*ról.

ARTICVLVS. I.

Hogy a' Gonofztévők inkább meg- zabo-
lazzassanak, és ki-kerestetvén érdemek

zerént meg-is büntetteffenek ; a' Vármegyéken és Székes helyeken a' Tisztek legalább három éltendőben ki-menjenek *Generalis* Czirkálásra, hanem - ha háborúság vagy valami egyéb derekas dolgok tennének akadékokat, de külömben el-ne múlafsák ; Söt ha valami rendkívül való ok *intervenálna*, a' Vármegyével egy értelemből *deliberálnak* a' Tisztek, ha kellesék-é Czirkálókat ki-botsátani avagy nem a' rendelt időn kívül.

ARTICVLVS II.

A' mikor Fejedelmek, avagy Ország közönséges főlgálatjától érkezhettek, vagy betegség vagy valami egyéb el-múlhatatlan dolgok meg-nem gátolják, a'melly Vármegyékben két Fő Ispánok főoknak lenni, egyik közzülök jelen lenni igyekezzék, söt tartozzék-is a' czirkáláson az eddig való *usus* zerént.

ARTICVLVS III.

A' Czirkálásban való ki-botsátásnak elrendelése Vármegye Gyüléséből legyen, a' Vicé Tisztek és Fő Bírák 's *Notarius* mellé bizonyos főmélyek rendeltessenek, *civiter personae quatuor*: és a' Czirkáló főmélyeknek élésekre való *provisso*-is a' Vármegyéknek bé vett főkáfok zerént ugyan akkor el-limitáltassék, azon kívül ne *excedálnak*.

A' Czirkálás *indifferenter* minden akadé-
 koztatás nélkül *admittáltasék* mind *Fif-*^{Ex Art.}
cus, Urak, Nemesség és Százságnak Várme-^{An. 1591.}
 gyéken lévő jószágban, sőt az egy Fogarasi ^{1623.}
Liber Baronatusság, és a' *privilegiált* Váro-^{1607.}
 fok, mellyek mind *Articulariter confirmál-*
 tattanak, mind pedig *continuo usu roborál-*
 tattanak, *eximáltatván* csak a' Czirkálásból,
 se *Fiscus* józági (a' Kövári józágon kívül
 is, mellyben eddig a' Vármegye Tíztei
 soha nem czirkáltak) sem Dezsi vidé-
 ke, sem más, nem *immunitáltatnak* a' Czir-
 kálástól. Ha ki pedig a' Czirkálást józága-
 ban meg-nem engedné, azt akármí úton
 módon *impediálná, eo facto* menten fl. 500.
poenát exequálnak a' Földes Urnak azon
 Vármegyebéli maga javaiból, *toties quoties*
 azt tselekedné; ha pedig az nem találtat-
 nék, józágán légyen az *executio*.

1623.

A' Fejedelmek pedig magok méltóságos
 kötelelségek szerént nem *impediálnán*, ha
 a' *Fiscalis* Tíztek tselekednék, vagy ma-
 gokat a' külső Tíztek hivataljába elegyi-
 tenék, azoknak ingó és ingatlan javaiból
vigore praesentis Articuli, vehessenek *satis-*
factiót a' Tíztek: és hogy-ha azon Várme-
 gyében nem találtatnának annyi erő javai,
authentice rescribálnán a' Vármegye Tíztei
 oda az hol javai találtatnak, tartozzanak

azon helybéli Tisztek *exequálni*, és *satisfactiót* tenni az *Exponens* Tiszteknék; ha pedig ugyan nem volna miből *satisfaciálni*, *ad requisitionem Officialium Praefectusok*, avagy azon Tisztviselőknék előtte-járói fizetésekből és egyéb javaiból *satisfaciálnak*; egyéb-iránt magokra *redundál* a' büntetés. Hasonlóképen ha Urak, vagy egyéb rendek nem magok, hanem szolgájok tselekednék a' dolgot, tartozzanak vagy azokat kézbe adni a' Tiszteknék büntetésére, vagy pedig vélek *satisfactiót* tétetni.

ARTICVLVS V.

Hasonlóképen a' melly helyekre eleitől fogva Vármegyék és Székbéli Tisztek *An. 1614.* Czirkálásra bé-menni nem szoktak, úgy-mint Fogaras-földi és Kövári jöszágokba; a' Kapitányok, vagy azoknak *vacantiájok*ban egyéb *substitutus* Tisztek tartozzanak mind a' Czirkálást szorgalmatosan *peragáltatni*, 's mind pedig a' Latrokat kedvezés nélkül meg-büntetni, mind ott valókat, 's mind pedig másunnan oda *transfugiáltakat*; 's nem-is gyengébb büntetéseknek nemével, hanem úgy, a' mint érdemek és az Orzágnak affélékről való végezési tartják; egyebekben a' helyeknek szabad-ságok és eleitől fogván való *ususok* helyben maradván.

ARTICVLVS VI.

A' Száz Natió n lévö *Possessor Patronusok*nak Vármegyebéli jószágok, mellyeket eddig-is nem különben birtak, mint más Nemes emberek, ezután-is azon karban hagyattatnak: a' mellyek pedig Hét Bírák jószáginak hívatattak, avagy egyéb-képen-is Vármegyéken birattatnak, a' Czirkálás és abból következő latrok büntetése felöl a' minémü *declaratio* tétetett in anno 1651. ezután-is az *observáltások*. Melly főröl-főra ekképen következik:

Ex Art.
An. 1651.

Vóltanak ugyan eddig-is az Országnek *Articulusi*, hogy a' Vármegyék Tíztei a' Száz-ság jószágiban-is Latroknak *inquisitió*jára és egyéb Tíztek igazítását illető dologra bémeheszenek, de hivataljokban azoknak Vármegyén lévö jószágokban nem *procedál*-hattanak, és az *executió*kban-is ottan-ottan akadályt fereztenek; nem akarván azért az egyenetlenséget *utrinque* fel-hagyni, az ide alább meg-írt *Conditió*kkal való meg-egyeztetést és rendet *decerná*lcuk *communi suffragio*.

I. *Generalis malefactorum inquisitio, ac inde subsequenda executio fiat juxta consuetudines Comitatus hactenus observatas*, mind egyéb helyeken, és a' Czirkálásón ki-adott akármí nével nevezendő *malefactorok*nak

nak büntetésekbe magokat ne *immisceálják* a' Száz Tíztek és *Patronusok*.

II. A' Százáságnak Vármegye *fundusán* lévő jószágiban meg fogatandó akármelley lakrokat, a' Vármegye Tíztei kezébe és nem másuvá tartozzanak vinni, *juxta Regni Constitutiones*.

III. Ugyan azon Százáságnak *specificált* jószágiban, ha kit a' maga józági közzül ki nem adnának Czirkáláson, és a' Czirkálás után valami *criminalis* vétekben találtatik, halállal büntetethesék a' Száz Tíztek-is; úgy mindazonáltal, hogy a' Vármegye Vicé-Ispánját, vagy Fő és Vicé Szólga-bíráját oda hívatni, a' Törvény-tételkor, nem bizonyosságra ugyan, sem *executióra*, hanem *propter relationem adhibeálni* tartozzanak.

Extra hos casus, mint a' Vármegyén lévő több Faluk, a' fzerént mindenekben tartásák magokat az Országának *Statutumihoz* a' Százáságnak Vármegyéken lévő Falui-is, a' mint-hogy *indifferenter* fok rendbéli *Articulusok* extálnak, akárkinék-is Vármegyéken lévő Jószágoknak állapotja felöl, a' *malefactorok*nak büntetésekben 's egyebekben-is.

A' Törtsvári Jószág állapotja pedig ennyiben különböztetik-meg, a' Czirkálás állapotján kívül; hogy noha a' Törtsvári

Jószágok-is Vármegyén vannak ugyan, mind-
 azáltal Kapu-zám után való, mind *Fiscalis*,
 mind Vármegyékre való egyéb *contribu-*
tióktól és *exactióktól immunisok* légyenek.
 A' *criminalis casusok*ban pedig, halálra való
 büntetésekben légyen *authoritasok* a' Bras-
 fái Tiszteknek, a' Vármegye Tiszteinek
praesentiájok nélkül-is; mivel a' Vármegye
 Tisztei távol laknak, egyéb-iránt-is azoknak
 a' helyeknek állapotjok mostan úgy kíván-
 ja; tsak hogy a' *Possessorok*-is ne *abutálja-*
 nak, sőt az Ország *Constitutioi* fzerént *pro-*
cedáljanak kedvezés nélkül.

ARTICVLVS VII.

A' *Partium*ban ez-után-is ez az *usus* meg-
 marad a' Czirkálás dolgából, hogy mi-
 nek-előtte a' Czirkálásra ki - botsátanak a'
 Vármegye Tiszteit, annak-előtte a' Földes
 Urak magok Jószágokat meg-czirkálván, és
 az Ország végezési fzerént az érdemeiket
 meg-is büntetvéni, az olyanokat a' Tisztek
 ne háborgassák; sőt Erdélyben-is ha a' Föl-
 des Urak Jobbágyokat, a' vétkeknek és a'
 büntetéseknek fokott nemei és érdemek
 fzerént meg-büntetik, az olyanokat a'
 Tisztek többfözör ne háborgassák azon vét-
 kekért, se zemélyekben se marhájokban. A'
 birságos büntetéseknek állapotjábā az eddig
observáltatott usus tartassék-meg.

TITULUS XLVII.

Latrok' büntetéséről.

ARTICVLVS I.

A' Gonosz-tévőknek ki-keresésére mimódon menjenek-ki a' Tíztek és *Generalis Inquisitiók* mimódon *celebráltassanak*, arról
 Ex Art. An. 1571. 1576. 1678. a' Czirkálásoknak *Seriessében* világos írás vagyon; Kívántatik annak-okaért, hogy a' Tíztek mind a' *Generalis Inquisitiók* által, mind eddig azon kívül való *authoritások* fzerént a' Gonosz-tévőknek meg-zabolázásokban fzigalmatoson forgódjanak kötelességek fzerént, és minden névvel nevezendő vétkeknek meg-tudakozásában, azoknak tselekedőinek magok érdemek és az Országnek affélékről írott Törvényi fzerént való büntetésekben igazán el járjanak.

Elsöben-is azért, a' Czirkálásban ki-adott, vagy azonkívül-is *captiváltatott*, Ország Törvénye fzerént halálra *sententiáztatott* Gonosz-tévőknek magok *authoritásokból* a' Tíztek *gratiát* adni, avagy halált érdemlő dologért, vagy pedig a' panaszló és káros embernek *injuriájával*, kárával, 's azoknak tartások ellen, Törvény előtt meg-fantzoltatni, el-botsátani ne mérézjeljék; azt tselekedő Tíztek *citati per Directorem fl.*

100. *poenán convincáltassanak, és a' panasz-
ló vagy káros embernek kárának refusió-
ján; illendő Terminust adván mindazáltal
a' panaszló vagy tartató embernek, azok-
is a' Törvényre reá menni el-ne mülas-
ták: ne kellefsék fokáig vagy fogsággal
nyomorgatni a' vádlott embert, vagy pe-
dig történet szerént el-ízalasztani.*

ARTICVLVS II.

Noha a' lopóknak büntetések felől az
Országok fok különb-külömb-féle ke-
mény végezési vóltanak eleitől fogva; de-
mind a' szegénységnek majd el-fzenvedhe-
tetlen romlásával, sőt egyéb rendeknek-is
véghetetlen panaszával tapasztaljuk, hogy
több vétkeknek nemek között a' lopás an-
nyira el-áradott ez Hazában, melly sem
kerefztyén sem egyéb nemzetek között,
semmi egyéb Országokban ennyiben nem
hallatik; Kételenség alatt annak-okáért
nevelkedvén a' vétek, nevelkedni kell a'
büntetésnek-is; és mivel a' Lopó az Isten-
nek nem csak az egy parantsolatja ellen
láttatik véteni, hanem egyfzersmind több
parantsolatok ellen-is; úgy-mint ki né-
melly többire csak nem kódulásával élő,
magát 's háza népét alig táplálható em-
bereknek metfzi-meg a' torkát, és jattatja
avagy éhel halásra avagy valami rettene-

tes vétkekre való el-vetemedésre: Annakfelette nem tsak nem kívánja felebarátjának marháját, de sőt ugyan el-is lopja; nem is szereti felebarátját a' Lopó, sőt inkább rontja; dolgait pedig fok hamis esküvésekkel enyegeti, sőt másokat-is maga mentségének alkalmatosságával kárhuzatos hamis hitekre vízen; és ekképen az Istennek tsak-nem mindenik parantsolatja ellen külön-külön vétkezni láttatik; és az Apostol mondása szerént, *reus est omnium*: Sőt ha arra viheti a' dolgot, hogy alkuvásra és fizetésre mégyen, kéz meg-nyert dolognak tartja, és ez által alkalmatosság adatik újabb-újabb lopásra. Hogy annakokáért mind a' szegénység a' lopók insége alól bátorságot és pihenést vehessen, mind pedig a' vétek meg-zaboláztafsék, végeztetett, hogy valaki ház pénz érő marhát el-lop, és meg-tudatik, a' Falu büntesse egy forint birsággal, és a' kárnak meg-fizetésével. Másodszor, hogy ha hasonló és tsak annyit érő lopásban találtatik, akkor-is a' Falu egy forintal büntesse-meg, és a' kárt fizesse-meg, azon fellyül *Ecclesiát conciliáljon*. Harmadszor ha ház pénz érőt lop, *comperiáltatván*, fel-akasztassék érette. Ha a' lopás két forintot érő lézen, első vétkéért meg-fogattassék, és a' pellengéren vagy kézi kalodában igen-igen meg verettessék,

a' kárt-is fizesse - meg, és az *Ecclesiában* *poenitentiát* tartson; Másodszor hasonló vétkeért ismét meg-verettsék, a' kárt megfizesse, a' Tíztek-is *fl* 12. meg-bírságotják, és az *Ecclesiát* -is *concordiálja*. Harmadszor hasonló vétkeért fel-köttetsék.

Ha pedig három forintnál többet érő lopásban találtatik, *comperiáltatván* a' dolog, minden tovább való halogatás, kedvezés és bírságlás kívül csak fel-akasztásék, ha a' *Sententia* előtt nem *concordált* a' károssal; de ha a' károssal meg-békélt, díjával változzék-meg a' Lopó, és egy-zeri vétkére adásék engedelem; mindazáltal a' bélyegzés helyett a' füle vágatásék-el első vétkeért, ha díját le-nem tézi, hogy meg-ismértetsék arról; és ha afféle dolgaért vágatott-el (nem egyéb *casusban*) *comperiáltatván* másodszori vétke, fel-akasztásék, ha fíntén *concordált* volna; Mert a' ki mind az Isten parantsolatjával, 's mind az Orzágnak erős *Edictumá*-val nem gondolván, azok ellen vakmerő-képen tselekezék, nintsen hatalmában a' káros embernek, hogy az ő meg-békélésével, az Isten, Ország, 's Fejedelmek ellen tselekedett vétekből a' gonosz-tévőtab-sólválhassa.

ARTICVLVS. III.

Mivel a' *Generalis Inquisitio malefactorum* harmadik eztendöben fog *celebrálatni ordinariè* (hanem-ha valami *extraordinarius casus* miatt *ex deliberatione Comitatum et Officialium* kellettnek a' rend-kivül való idökben ki-botsátaniok és menniek, a'mint ennek-elötte való idökben - is történt) ezilyen *Generalis* Czirkáláson kívül-is a' *malefactorok*at szabad a' Tifzteknek akármikor meg-fogniok, és érdemek-fzerént meg-büntetniek: úgy mindazonáltal, hogy *ante latam Sententiam*, a' meg-fogott embernek marháját el-ne vegyék, de azt-is kezefség alá vethetik addig, a' végre, hogy a' Törvénynek ítéleti fzerént, ha úgy fog kívánatni, légyen miböl mind a' káros embereket *contentálni*, mind pedig ha mi *multát* a' Törvény ítél, azt-is *exigálni*. Söt tsak *privatus* Nemes ember-is *suspicióra* a' paraszt embert meg-fogathatja, mind fzemélyének *laesioja*, mind javaiban való megkárosítás nélkül; de Tifzt kezéhez tartozzék adni a' meg-fogott embert, és adjon olly' *competens terminust*, mellyre ráérkezhefsék a' meg-fogott embernek Ura, avagy Gondviselője, de a' meg-fogató avagy fogó ember, tartozzék *certificálni*. A' Törvény után abban járjanak-el, a' mit a' Törvény fog ítélni.

ARTICVLVS IV.

Mint-hogy pedig nam találatnék annyi gonosz-tévő, hogy - ha a' Falukon és Városokon or-gazdák nem vólnának; végeztetett annak-okáért, hogy valamelly Faluban a' *Generalis* Czirkáláson valamelly gonosz emberek ki-adattatnak, és akkor meg-nem büntettethetnek, magok lévén a' ki-adó zemélyek a' Falubéliek, tartozának azon ki-adott gonosz-tévőket, or-gazdákat, latroknak párt-fogóit meg - fogni, és a' Tízteknek kezekhez vinni, *sub poena fl. 200.* egyéb - iránt ha meg-tudatik, hogy a' ki adás után a' Faluba ment, 's ott *latitált*, avagy nyilván-is köztök lakott, *irremissibiliter exigálják* a' Tíztek a' Falun a' *fl. 200.* Sőt a' *Generalis* Czirkáláson kívül is ha kire *suspiciálnának*, avagy annál inkább bizonyos vádlásokat értenének a' Tíztek valamelly paraszt ember felől, és a' Falusi Bíráknak meg-parantsolják meg-fogását, *sub eadem poena* tartozzanak eljárni benne; mellyben hogy ha a' Földes Ur, vagy más valaki *impediálná* a' községet, a' *poena* arra háromolják, és *irremissibiliter vigore praesentis Articuli* azon *exigáltassék*. A Hódoltságon lévő Faluk, kikre a' Török ottan-ottan szabadon járhat, a' meg-irt módok szerént való Latrokgogására ne kényszerítessenek: mellyből

Ex Art.
An. 1611.

melly Faluk légyenek *expediál*andók, a' Bihar és Zaránd Vármegyei Tíztek, a' Faluknak állapotjuk fzerérintézzék-el.

ARTICVLVS V.

A' meg fogott Latrot ha azon Falubéli-
ek találnák el-falasztani, a' kik meg-
fogták volt, *intra quindenam* tartozzanak
ísmét meg-fogni és Tíztt kezéhez adni, a-
zon *fl. 200. poena* alatt, de ha akarattok
fzerérinté botsátják-el a' meg-fogott Latrot,
annál inkább ha a' Tíztek avagy mások
fogták-meg, 's adták kezekhez, és úgy
falasztának vagy botsátának-el, 's *intra quin-*
denam kezekre nem kerítenék a' Tíztek-
nek, *fl. 500. poenán* az eddig való *usus*
fzerérinté *convincált*assanak.

ARTICVLVS VI.

Tolvaj kiáltásra, és harang félen verés-
re, ha a' Faluk fel-nem támadnának,
Ex Art. An. 1632. és a' gonof-tévöket Falujokban vagy há-
tárookban meg-nem fognák, Tíztt kezéhez
nem vinnék, vagy ha tolvajt kiáltó vagy
panaszló ember *instantiájára* törvényre meg-
nem tartanak, hasonlóképen *fl. 200.* tartoz-
zanak, és a' panaszlónak kárának meg-for-
ditásával; úgy mindazonáltal, hogy afféle
Latrok meg-tartóztatása ne *praejudicál*jon
az *Arestatió*król írott Törvényeknek.

ARTICVLVS VII.

Hogy - ha a' *Generalis* Czirkálásban ki-
 adott és halálra *sententiáztatott*, Urak ^{1586.}
 vagy Nemes emberek udvarokban, és há- ^{1589.}
 tok-megett lévő gonof-tévő emberek meg- ^{1591.}
 tudatnak, azon helybéli Tisztek kérefsek ^{1622.}
 kézhez, (értésekre advan mind vétkeket,
 mind pediglen *Sententiájokat* hiteles *testi-*
moniumokkal a' Tiszteknek és Czirkáló Bí-
 ráknak) ha kézbe adják, *bene quidem*; de
 ha nem adják, *admoneáltassanak*, hogy *si-*
stálják azon kézbe kért Latrot, a' Tisz-
 tektől *praefigálandó Terminusra*, és a' Vár-
 megyének olly' alkalmas köz helyére,
 a' holott elő-állatván értsék - meg, ha le-
 het valami méltó mentsége, vagy pedig
 Fejedelmektől való *gratia*; és ott *finaliter*
dijudicáltassék, *executióba*-is vétessék; de
 hogy-ha vagy a' Latrot elő-nem állatnák,
 vagy pedig már a' vétek annyira *innotescál-*
ván, azt az *executiót qualitercunque impe-*
diálnák, *nullo remedio obstante*, minden to-
 vább való *processus* nélkül *fl. 500. poenát*
exequáljanak a' Latornak pártját fogó em-
 bernek tulajdon javaiból, ha taláztatik, ne
 pedig Jobbágyájából: *interim* a' Lator u-
 gyan *persequáltassék*, és *exequáltassék* - is
 valahol kapathatik. De ha a' *poena* után-is
 ugyan maga körül tartaná vagy *protegálná* a'

Latrot, *toties quoties*, ezen meg-írt mód szerént való *poenával* büntetődjék.

Interim ha a' kézbe kérés és a' *processus* előtt udvarán kívül *deprebendáltatik* a' ki-adott és meg-*sententiáztatott* Lator, a' Tízti szabadoson meg-foghassa; ha pedig nem halált érdemlő a' dolog, hanem csak fizetést; a' törvény ítélte summáig való *satisfactiót* kéressenek a' Tíztek; és ha *denegálnák*, a' fellyebb meg-írt mód, *processus* és *terminus* szerént tselekedjenek a' Tíztek, 's ha *contumaciter* a' *terminált* időre, és meg-bizonyításkor is nem *satisfaciálnak fl. 200. poenát*, és a' fel-kéretett *satisfactiónak-is valorát exequálják* rajta.

Melly ilyen mód szerént való *executió*-nak ha *violenter resistálna* valaki; a' Tíztek *citáltatván* és *legitime convincálván* azon helybéli maga rész jószágát *amittálja*, az hol az *executiót impediálta*, mindazáltal *redemptibiliter, juxta contenta Decreti*.

Mind ezek pedig úgy értetnek, hogyha bizonyoson a' kézbe kért gonof-tévők, vagy a' kéréskor, vagy azután, *usque ad decissionem modò supra declarató fiendam* keze és haralma alatt lettenek volna az Urnak vagy Nemes embernek. Ha jószágokból és egyéb értekekből ki-nem telnék a' fenn

Ex Art.

An. 1586.

*specificált poena, személyekhez - is hozzá
nyúlhatnak, usque ad plenariam satisfac-
tionem.*

ARTICVLVS VIII.

Több Gonosz-tévök között, a' kik Fe-
lelőknek neveztetnek, tsalhatatlanúl
suspectusok méltán lehetnek; annakoká-
ért valakik magok személyek szerént rea-
jok bízott, és fel-fogadott marhák mel-
lett nem vigyáznak, vagy azon Faluban,
hol a' páfztorsagot fel-vállalták, nem lak-
nak, sőt magok másutt lakván a' páfztor-
ságnak igaz rendi szerént a' marhák körül
nem forgódnának, 's némellyek pedig nem-
is az ő botjok vagy gondviselések alá bí-
zattatott marhák felől tsak, hanem az egész
Falunak minden marhái felől felelnek; né-
mellyek vizont mezőn álló marha legel-
tetésnek idején kívül-is, az embereknek ud-
varokon lévő marhájok felől-is felelnek:
mind ezek meg-tudatván, szabadon meg-
fogattassanak, és nem külömben mint or-
gazdák halállal büntetteffének. A' Falu-is
pedig, valamelly jillyen módon felelőket
fogadna, *fl. 200. poenával* büntetteffék.

ARTICVLVS IX.

A' Gonosz-tévőknek büntetésekben, hogy *Ex Art.*
jobb móddal a' Tíztek elő-meheffének, *An. 1578.*
a'

a' hol, 's a' mikor kívántatik *requiráltat*-
 ván a' *Fiscalis* Tíztek, *afsistentiával* légye-
 nek; de hogy annak alkalmatofságával a'
 fegénységnek kára távoztatódjék, olyan-
 kor a' Vármegye Tízteitől légyen *depen-*
dentiaájok, és jó *disciplinában* tartsák őket;
 sőt az egyházhelyi Nemes rendek-is a'
 Tíztek mellett *insurgálni* tartozzanak, *sub*
poena fl. 12. simpliciter exigendorum.

ARTICVLVS X.

HA valamely Falu vagy Városbéliek,
 mezön és erdön lappangó Latroknak
Ar. 1586. gazdálkodnának, vagy azoknak kergetése-
 re fel-nem támadnának, Tízteknek és
 több Faluknak - is hírt felöle nem tenné-
 nek, a' Falu *fl. 500.* büntettesfék; a' Bíró
 pedig és Polgárok, ha ő rajtok múlték-el,
 harmad magokkal karóba verettesfenek;
 Ha pedig Bíró és Polgárok hírek nélkül
privatus ember tselekedné, vagy a' gaz-
 dálkodást, vagy pedig a' hír nem tételt,
 az-is halállal büntettesfék; de egy vagy
 két *privatus* embernek vétkéért, ártatlanúl
 a' fegénység közönségesen ne büntet-
 tessék.

ARTICVLVS XI.

A' melly Nemes ember, annál inkább
 Tíztviseelő a' gonosz-tévökkel *consentiát*-
 na,

na, söt tudva a' hamis kerefetben rézt 1591.
 venne; a' Tíztet a' *Director*; a' *privatus* 1607.
 Nemes embert, a' Tíztek *citáltatván*, *tan-* 1610.
quam conscius criminis egyenlő büntetéssel
 büntetődjek. A' melly Nemes ember pe-
 dig a' Latrot meg-fogná, és sem törvényt
 reá nem láttatna, sem Tíztt kezébe nem
 adná, hanem vagy *simpliciter*, vagy pedig
 meg-fanczoltatás által el-botsátaná; mint
 a' fellyebb írott *Articulusban*, a' Latrot
 meg-nem fogó Falu, úgy a' Nemes em-
 ber-is *flor. 200.* büntettesék; mindazon-
 által *Citatione mediante*, és az egy *Exmis-*
sión kívül, minden *remediumok*, és tovább
 való *processusokon* kívül *exequáltatsék*.

ARTICVLVS XII.

Egyik Vármegyebéli vagy Székbéli Tíz-
 teknek hiti szerént való *rescriptumok*-
 ra, a' más helyekbéli Tíztek azon szerént *Ex Art.*
 tégyenek *executiót*, mint-ha előttök az Or- 1592.
 szág *Constitutioja* szerént *decidáltatott* volna, 1614.
 hogy-ha másutt *legitime convincáltatott* a'
 gonosz-tévő.

ARTICVLVS XIII.

AZ Or-gazdák és Felelők ha Nemes em-
 berek taláztatnak lenni, *citáltassanak*
 a' Tíztektől, és első Széken meg-föllit-
 tatván, 's ha] kívántatik, egyzer bizony-

ságra-is ki-botsáttatván, második Széken *Sententiájok pronunciáltasfék*, egyéb *remediumok* és *processusok* *excludáltassanak*, az *Appellatio* mindazáltal *admittáltasfék*; de *interea* vagy *arestum*, vagy kezefség alatt tartassanak. Ezen *processus* *observáltasfék* azok ellen-is, kik égetélt tselekednének, avagy azzal tsak fenyegetődnének-is, avagy pedig más által tselekedtelnék-is.

ARTICVLVS XIV.

A' Czégéres vétekben élt, és Ország Törvénye szerént meg-*sententiáztatott* gonosz-tévőknek, a' Fejedelmek *absque informatione Officialium Gratiát* ne adjanak: úgy-is olly' *usitata Condiókkal*, hogy a' *Gratia* az *expositiók* szerént *suffragáljon* a' *casusoknak* mivóltához képest: *Adversariusi* val-is *conveniáljon*, és többé hasonló vétekbe magát ne elegyitse a' *Gratiát impetráló*; Czégéresfeknek pedig, kik magokat fántfándékkal arra adják, *Gratia* semmiképen ne adattasfék; *authoritate tamen Principali salva permanente.*

ARTICVLVS XV.

HA valamelly czégéres vétekben *comperiálttatott*, és *legitimè convincálttatott* ember, Udvari, Mezei, Várakbéli, Hadak, és *Praesidiumok* közzé, Akna helyekre,

Bányákra, vagy egyéb állapotbéli szolgálatokra a' Fejedelmeknek adnak magokat; a' szerént akármelly *privilegiatus* helyekre *refugiálnának*-is, azon helybéli Tiszteknek hit szerént való *rescriptumokra*, avagy *legitimè emanált Sententiákra, etiam ad simplicem requisitionem Exponentium*, annál inkább Fejedelmek parantsolatjára, afféléknek Tisztviselői tartozzanak *arestálni*, és érdemek szerént meg-büntetni; ha pedig még nem *convincáltattanak* vólt, törvényre elő-állatni és igazságot szolgáltatni, 's *executiót*-is *peragáltatni*; *aliouquin* a' Tisztek büntetődjenek *fl. 500.* az hol azoknak *bonumi* találtnak, *penes mandatum Executorok*at vívén reájok; mellynek két része a' panaszló féle, harmada az *Executoroké*.

ARTICVLVS XVI.

A' melly gonosz-tévöket a' Tisztek, vagy mások-is, kiknek *incumbál*; és az Ország törvénye arra való szabadságot engedett, meg-fogván, ha a' Tiszteknek arra alkalmas helyek nintsen; a' *Fiscális Várakban*, és Kerített Mező Városokban-is, az hol arra illendő fog-házak és tömlötzők szoktanak lenni, tartozzanak bé-venni, és mind addig-is tartani, míglen dolgok eligazódik; és adással mindazáltal a' raboknak, magok szabad akarattjokon kívül, nem tar-

Ex Art.
An. 1643

tartoznak: midőn onnan ki-vizik, ha meg-
 szabaduláfra valók, azok a' kik oda vitték,
 a' fokott tömlötz váltsággal tartoznak; de
 azon helybéli Tiftek, sem magok *authori-*
tásokból, sem mások *requisitió*jokból, vagy
 parantsolatjokból, azoknak hírek és enge-
 delmek nélkül, kik oda vitték vagy kül-
 dötték, el-botsátani ne mérézeljék; egyéb-
 iránt ha halálra való embert botsátánának-
 el a' Tömlötz-tartók, halállal büntetteffe-
 nek; a' melly Tiftek azokkal el-botsátat-
 ták, *citáltatván, de bonis ad competens fo-*
rum egy *Exmissio* után ha *comperiáltatik*,
in poena fl. 500. convincáltassanak; és akár-
 holott találatandó javokból azon *sententia*
 mellett *exequáltassék*; ha pedig tsak fize-
 téfre való, a' Pörkoláb is ne halállal, ha-
 nem azon fizetésnek *refusió*jával büntetőd-
 jék; és ha nem előtte-járói parantsolatjok-
 ból tselekedte, a' *poena*-is ö reá álljon.
 Ha pedig a' Tiftek, kiknek tömlötzökbe
 vitetnek a' gonof-tévök, és a' büntetés-is
 hivataljok fzerent *incumbálna*, magok bo-
 tsátatnák el, vagy Jobbágyokká tennék,
 vagy meg-fanczoltatnák, a' *Director evocál-*
tassa, és ha méltó okát tselekedeteknek
 nem adhatják, *legitimè convincáltatván*, tif-
 tektől *priváltassanak*.

Ex Art.

Art. 1633.

ARTICVLVS XVII.

A' Melly Nemes embernek semmi józá-
ga nintsen, és valamelly czégéres vét-
keket, úgy-mint *violentiákat*, *potentiákat*, ^{1578.}
égetéseket, avagy azokkal fenyegetőzése- ^{1625.}
ket, más jámboroknak vezedelmére lefel-
kedéseket, koborlókat, és egyéb hasonló
insolentiákat patrál és tselekezik, *ad instan-*
tiam laesae partis a' Tíztek szabadon meg-
foghassák, és az első tük napjára a' Vár-
megyének avagy Széknek *proponálván*, ha
a' dolognak *meritumjához* képest annyira
való zálagja lenni *comperiáltatik*, vagy pe-
dig elégedendő kezeft állat, el-botsáttas-
fék és szabad állapotjában törvénnyel *pro-*
sequáltatsék; egyéb-iránt fogva tartatsék a'
törvénynek vége szakadásáig, és *convincál-*
tatván, annak-utánna érdeme szerént bü-
tettesék; sőt *Citatio* vagy *Exmissio* előtt-
is: egyéb-iránt *legitimè celebráltatott colla-*
teralis attestatiók avagy Czirkálásnak idején
Nemes személyek által való ki-adás-is
helyes légyen ellenek.

ARTICVLVS. XVIII.

AZ 1646-éztendőbéli *Articulus* szerént a'
Lopók, ha kik érdemek szerént *exe-* ^{Ab. 1646.}
quáltatnak, azoknak javokból elsőben-is
a' károsok *contentáltassanak*, ha mi abból
marad, az *Executor* Tíztek ki-vévén fo-
kott

kott jútalmokat, abból a' mi marad, Földes Urok számára hagyattasék, annak szabadságában lévén, ha magának *reserválja* é, avagy pedig a' Jobbágy Afzonyoknak és gyermekinek engedi.

ARTICVLVS. XIX.

HA valaki maga jószágában, akár idegen 's akár maga jobbágyából, vagy *Udvar-nepe* közzül való Latrot meg-fogat, *Ex Art. An. 1653. pro testimonio* a' Tíztekben-is hívatván, és arra alkalmas Törvény-tévöket-is gyűjtván, és *legitimè convincáltatván* szabadon *exequáltathatja*-is, a' Tízteknek tovább, mint nem az ő *industriájok* által meg-fogott és büntettetett embernek javaihoz, se személyéhez semmi *praetensió*-jok ne légyen; de ha kedvezésből, nem pedig a' törvénynek *absolutiójából* botsátatnék-el, a' Tíztek azután-is hozzá nyúlhatnak; ide nem értvén a' birságos *Causákat*.

ARTICVLVS. XX.

A' Melly Nemes ember gyilkosságot *patrál*, a' Tíztek *citáltasák* a' Vármegye fékire, avagy *Octavalis terminusra*, ha olly' bizonyos és arra elégséges keresője nem találtatnék; ha pedig a' Tíztek vagy halogatnák, vagy pedig *ultro* a' *Directornak*

cedálnák annak *acquisitió*ját, a' *Fiscalis Director* *prosequál*hasza, *servatis de jure servandis*, és ha kívántatik, a' Székről *Appellatió*ba - is botsáttasék; de a' pernek *decisió*jaig az *In causam attractus* ha a' Széken ^{1619.} *convincá*ltatik, *detentió*ban tartasék, vagy pedig elégedendő kezelség alá vettefsék, és annak - utánna a' törvénynek vége szakadván, érdeme fzerént büntettefsék.

ARTICVLVS XXI.

A' Nös parázna személyek halállal büntettefsenek, a' nőtelenek pediglen ne birsággal, hanem vezfzövel büntettefsenek, és annak-utánna *Ecclesiát* követni tartozzanak, ha egymást el-nem vézik; de ha egymást el-vézik, meg-ne vezfzöztefsenek, hanem *Ecclesiát* tartozzanak követni. ^{1619.}

ARTICVLVS XXII.

Isten ellen való káromkodó, és hallani-is irtózásra való fitkozódások kezdettének bé-fármazni csak nem régen Hazánkba; mellyért-is hogy annak neme és mivolta ^{1538.} fzerént való kemény büntetéffel, és ha an- ^{1619.} nak érdeme úgy mutatja, halállal-is meg-büntettefsenek affélét tselekedök, végeztek: hasonlóképen itt külön-külön nem *specificá*ltatott, de *in genere* minden czé-géres, Isten 's Ország tilalma ellen való vét-

240 *APPROB. CONSTITUT. REGNI*
vétkekért, hogy azoknak tselekedői kedvezés nélkül meg-büntetteffenek, a' kiket a' dolog illet, azoknak *seriò imponáltatik*; ez meg írt büntetéseknek módja pedig es rendi ez Országnek mindenik *Natióból álló Statusira*, és minden helyekre *extendáltatik*; meg-maradván mindazáltal a' Kapitányoknak - is eddig *observáltatott authoritások*; azok között *signanter* a' Váradí Fő és Vicé Kapitányoké - is, és az ekkédiglen meg-tartatott, 's *per contrarias Constitutiones* nem *tolláltatott privilegiált* helyeknek szabadságok.

TITULUS XLVIII.

Fiak erköltstelenségekről.

ARTICVLVS I.

AZ erköltstelen fiakat, kik Attyokat 's Annyokat nem betsülik, sőt kefergetik; *decernáltatott*, hogy a' Tisztek Várme gyéken és Székes helyeken, törvény szerént *juxta demerita ipsorum pro qualitate delicti* meg-büntettessék; a' Városokban - is azon szerént: mindazáltal mivel-hogy *personalis* az *Actus*, *in persona luat poenam, non in bonis*, és a' *poena decernáltassék pro qualitate delicti*, a' mint a' Birák előtt fog *comperiáltatni*: úgy tudniillik, hogy-ha Attyát

Annyát fidalmazza, vagy *poenitentiáztas*-
 fék, vagy egyéb-iránt *castigáltas*sék a' Bírák
 ítéleti szerént; Attyoknak 's Annyoknak
 meg-veréséért, egyik kezek vágattasék-
 el; meg-sebhetésekért, vagy ölésekért, mint
 a' kik Attyokfiaival azont tselekezik, a'
*Decretum*ban írott azon *poenán* *convincál*-
 tassanak. E' két első *casus*ban, két Szeken
*decidáltas*sék a' *causa*, az utolsó *casus* pedig
Diaetán *prosequáltas*sék; a' Vármegyén vagy
 Székes helyeken a' panaszló fél, vagy a'
 Tisztek; a' *Diaetán* a' *Director* *prosequál*ja;
 De Nemes ember ellen a' paraszt bizony-
 ságok ne *admittáltas*sanak e' *casus*ban, melly-
 nek *prosecutiója* a' *Diaetára* *relegált*atott;
 a' több feljebb írt *casus*okban pedig, a'
 házi-tselédeknek, fozmizédságoknak, és e-
 gyéb rendbéli embereknek, *si sint honestae*
famae et conditionis homines; egyéb iránt ez
 Ország törvénye szerént való módon *reci-
 piált*atott bizonyságok *admittáltas*sanak.

TITULUS XLIX.

Tsavargókról.

ARTICVLVS I.

HA valahol tsavargó, fegénységen erő-
 zakkal élődő, fokadalmas és egyéb
 úton járó után leselkedő emberek hallat-
 tatnak lenni, és vagy valamelly falunak

határán lappanganak vagy falukra bémennek, azon falusi Bírák ha bírnak vélek, meg-fogni tartozzanak *sub poena fl. 500.* és a' Tiszteknek kezekhez vinni; de hajvélek nem bírnának-is, mind egy 's mind másképen azon *poena* alatt tartozzanak a' Tiszteknek hírekké tenni; a' kik-is vizont mind magok zemélyekben, és főlgáikkal, 's mind pediglen mellettek a' faluk felkelni, afféle embereket kergetni, meg-fogni tartozzanak; sőt a' jószágatlan egyházi Nemesség az Ispánoktól és Tisztektől *requiráltatván* zemélyekben-is *insurgálni* tartozzanak, a' faluk *sub poena supra specificata*, a' Nemes emberek pedig *sub poena fl. 12.* Sőt ha a' zűkség úgy kívánja, *brachium*-is adasfék a' Tisztek mellé a' Várakból vagy Zászlók alól

ARTICVLVS II.

TSavargók és Latrok, kik a' Török földére tsatáznak, ha kik azok közzül *residentiások*, *per Directorem ad Diaetam citáltatván* büntetődjenek, *tanquam publicae pacis perturbatores*; ha kik pedig *residentiátlanok*, az olyanokat a' Kapitányok, Hadnagyok kergesfék, fogják és büntesfék.

Ha Hajdú Városokon olyan alá-járó Tsavargók állást tartanak, azon helyeknek Kapitányja, Hadnagyja, esküttivel együtt

sub

sub capitum et bonorum suorum amissione megfoglalják, és Váradra vigyék. Ha pedig Hajdú Kapitányok, Hadnagyok nem *praestálnák*, sőt az olyan Latroknak *fautori*, párt-tartói találatnának lenni, annál inkább a' prédált marhát el-rejtenék, vagy o'ztoznának véle, akármelly *praetextus* alatt, az olyan Hajdú Kapitányokat, Hadnagyokat és Eskütteket, *comperta rei veritate*, a' Váradí Kapitány halállal büntesse: Ha melly Hajdú városbéli Kapitányok, Hadnagyok, vagy a' városbéliek az olyan Latrok Tsavargók kergetésére nem *insürgálnának*, a' *Director ad Diaetam* evocáltatván *immunitás*okat *amittálják*; Ha pedig paraszt emberek lennének az olyan Latroknak párt-tartói, a' Vicé Ispán *comperta rei veritate* büntesse kedvezés nélkül érdemek szerént.

TITULUS L.

Salétromról.

ARTICVLVS I.

A' mint egyéb *Munitiók*, úgy a' Salétrom-is az Országból semmiképen ki-ne vitessék; ez Országban pedig, hogy se Fejedelmek Czejt-házai, Várai, és mindennapi szükségai meg-ne fogyatkozzanak, se

Városok, Urak, és egyéb rendek *Fortalitiuumi*, arról ilyen mód végeztetett.

A' *Fiscus* számára való Salétrom főzetés a' *Regius fundus*okon, a' *Fiscalis* határokon, az eddig való *usus* szerént *continuáltas*sék, azon szerént vétessék bé-is, erős fenyték alatt tartatván annak Mesterei, hogy a' szegénységet a' fokott rend-kívül semmiben ne terheljék; házaknak telek, udvarokat, ahoz való *pertinentiá*kat meg ne hányjanak, vagy ássanak, sem pedig egyéb kár-tévő helyekről annak *materiá*ját ne hordják. A' Városok, Urak, Fő és Nemes rendek, magok szükségekre, magok *territoriumán*, vagy másokén-is, a' *Dominus Terrestris*nek engedelmével, szabadon főzethetnek, a' *Fiscus* Salétrom főzésének helyének el-foglalása és előzése, 's annak *impedimentuma* nélkül.

De ha ki-kereskedésre és el-adásra készít Salétromot, *ante omnes alios emptores* tartozzék meg kínálni a' *Fiscalis Præfectus*okat, vagy arra rendeltetett Tisztviselőket: 's ha annak igaz árrán *Fiscus* számára való meg-vételére szükséges nem lézen, a' ki-nek akarja, szabadon el-adhassa.

E' rendelések ellen ha ki tselekednék, *Ex Art.* abban *deprebendált*atván és *comperiált*atván, ha Nemes vagy Városi rend tselekedné,

1620.

1623.

a' *factum* on érettetvén, Salétroma el-vé-
 tésék minden eszközzel; ha pedig a' *fa-*
ctum on nem *deprehendá*ltatnék, a' kinek
*praejudicá*lt abbéli tselekedetivel, az ellen
*in poena minoris potentiae convincá*ltasék.

Ha ki pedig ez Országból ki-vinné, vagy
 akármi *praetextus*sal is ki-iktatná, *in poena*
*fl. 200 convincá*ltasék, és a' Salétromnak
*refusió*jával, Táblára vagy Székes helyre
*citá*ltatván a' *Fiscalis Directorok prosecutió*-
 jára, és *in super* a' ki ki-vinni és iktatni
 akarná, Salétromát-is *amittá*lja, ha kezénél
 találta

TITULUS LI.

Kereskedésről.

ARTICVLVS. I.

Noha az időnek és állapotoknak mivól-
 tához képest a' Kereskedésnek állapot-
 ja, ez Országban külömb-külob-féle kar-
 ban forgott eleitől fogva, mindazáltal most
 az Istennek ingyen való kegyelmességéből,
 kitsiny tsendessége és pihenése lévén, azt-
 is pedig *experia*lván, hogy a' szabados *com-*
merciumok által, mind a' Fejedelmeknek
 tárházai, mind pedig az Orzágnak egyéb
 lakosi foktak épülni; annak-okáért ez Ha-
 zában is az igazán való kereskedés, adás,

vévés, fel-fabadíttatik: úgy mindazáltal, hogy minden rendek az Ország *Statutumihoz* alkalmaztassák magokat, és annak fíne alatt ez Hazának és Fejedelminek ártalmokra nézendő dolgokhoz semmi rendek magokat ne elegyítsék, és a' ki mi Harmintzaddal tartozik, az igaz Harmintzadot meg-adják; *excipiáltatván* némelly dolgok, mellyek *per Speciales Regni Constitutiones Articulusokban*, avagy *Publicum Edictumokban* hagyattattak, avagy *Fiscus* számára hagyattattak. Hasonlóképen, ha némelly dolgok ennek - utánna, *pro rerum ac temporis ratione* újabb *Constitutiókba* vétetnének.

TITULUS LII.

Görögök állapotjáról.

ARTICVLVS I.

Görögöknek, Örményeknek, Rácoknak, Bolgároknek, Dalmatáknak és egyéb Nemzeteknek-is, kik kiváltképen a' Török birodalmából szoktanak jöni, menni, és kereskedni, mind kiknek ez Országban való szabados járások néha hasznos, néha pedig káros hogy lött légyen, az *experientiák* nyilván mutatják; ez-után-is annak-okaért azoknak ez Országban szabados járásoknak, kereskedéseknek meg-engedése, vagy

vagy némelly időkben meg-tiltása áll a' Fejedelmeknek *dispositiójok*ban, úgy-hogy az időknek és állapotoknak mivóltához-képezt *communicálván* a' Tanáts Urakkal, ha mikor az Orzágnak kárára, 's ártalmára fogna ismértetni, Ország közönséges Gyűlését ^{Ex Art. An. 1632.} és végezését arra nem várván, ha úgy ítélik lenni alkalmatosnak, *suspendálhassák* akár-mikor a' Fejedelmek azoknak szabados járásokat és kereskedéseket; mellyre a' Harmintzadosoknak, Városok Bíráinak, és egyéb Székbéli Tiszteknek-is vigyázása, ^{1630.} légyen, és ha mi ártalmas dolgot felőlök ^{1623.} ezekbe véznek, a' Fejedelmeknek meg-jelenteni tartozzanak; hogy ahhoz-képezt lehessen a' reájok való gondviselés; addig-is mindazáltal, míg szabados járások engedte- ^{1609.} tik; illy' *Conditiókkal* szabadíttassanak.

Elsöben-is, hogy tilalmas útakon és öfvényeken ne járjanak, hanem csak a' derekas szabados Ország útján.

Másodszor, hogy *ex omnibus educendis et introducendis* az igaz Harmintzadot megadják.

Harmadszor, hogy az igaz kereskedésen kívül egyéb dolgokba, kímlelésekbe, levelek és pizenetek hordozásába magokat ne elegyítsék, a' fzerént az Ország tilalma ellen való dolgokba, *sub amissione capitum*

et confiscatione omnium bonorum; és ezek mellett, ha az Orzági emberekkel való *controversiájok emergál*, vagy adótság dolgából, vagy egyebekből, ugyan itt tartozzanak törvényt-is állani: ha *residentiás* emberek, *coram suo Iudice competenti*; ha *residentiátlanok*, a' Görögök Bírāja előtt, és onnét *per Appellationem* Fő Komornyik eleibe menyjen, ott *finaliter decidáltassék*.

TITULUS LIII.

Kalugyerek felől.

ARTICVLVS I.

A' mint-hogy az Oláh *Nation*nak vallása is nem a' négy *recepta Religiók* közzül való, úgy az a' ízret, mellyben lévök Kalugyereknek nevezetnek, nem *acceptáltatott*, sőt inkább meg-tilalmaztatott, Hagyattatik annak-okáért mostan-is az Orzágnak és Fejedelmeknek szabados *dispositiójokra*, úgy-hogy valamikor illendőnek vagy szükségesnek ítélik, tellyességgel *excludáltassanak*.

TITULUS LIV.

Kints találásról.

ARTICVLVS I.

HA ki el-ásott régi kintset talál maga ha-
tá-

tárán, harmad részét *Fiscus* Tárházába tartozzék *adminisztrálni*; mások határán talál-*Ex Art.*
 van, a' *Dominus terrestris* fel-is tartozzék *An. 1570.*
conveniálni; ki ha el-titkolná, egészlen el-
 vétésék tőle.

TITULUS LV.

Pénz verésről.

ARTICVLVS I.

Senki ez Országban semmi-féle *monétát* Or-
 zág és Fejedelem *consensusa* nélkül *cu-Ex Art.*
dálatni ne mérézfeljen; és ha kinek Pénz-*An. 1610.*
 verő Háznak *erigálása* ekképen meg-enget-
 tetnék-is, semmiképen nem más idegen,
 hanem az Ország és Fejedelem Czimere, *ti-*
tulusa, és képe alatt verettsék, az ak-
 kori időben meg egyezett *quantitása* ligá-
 ban; egyéb-iránt valakik ez ellen tseleked-
 nének, *in Notam perpetuae infidelitatis iuxta*
contenta Decreti, *incurráljanak*, ha Nemes
 emberek, vagy Városbéliek; ha pedig pa-
 raszt emberek, a' Fejedelmek *Gratiájok*-
 ban légyen életek meg-engedése; mind-
 azonáltal egyik kezek el-vágattassék, javai
 pedig Földes Uroktól el-ne vétessenek,
 ha nem tudták és nem *consentiáltak*; de
 egyéb-iránt az olyan *consentiens* Nemes
 ember-is, *comperta rei veritate, legitimè con-*

vincáztatván, Notába incurráljon, és amittál-ja maga részére nézendő javait. Az ilyen causában pedig a' paraszt embert privatus Nemes ember-is meg-foghassa, és a' Tízteknek kezekbe adja: ha a' factumon érettetik, nála talált javait a' meg-fogó el-ve hesse; a' Tízti pedig törvény nélkül el-botsátani ne mérézelje.

ARTICVLVS II.

HAmis pénzel tudva élő emberek, *juris ordine prosequáztatván hasonló poenába incurráljanak, mint annak tsinálói comperita rei veritate, illy' declaratióval mindazáltal; hogy ha kezéhez történet szerént deveniálna afféle pénz, és ö-is csak a' szerént akarná költeni, a' mint ö hozzá jutott, azért ne büntetődjék, hanem-ha comperiálatatik, hogy tudva vette légyen-el, 's nem tíz hűz pénz éröt, hanem ugyan circiter tíz hűz forintig éröt venne és költene, vagy egyéb-iránt bizonyostanúkból és circumstantiákból elucescálna; a' melly öt-vösök avagy egyéb Mesterek afféléket metzenének, avagy a' kik metzeni akarnának, Czéh-mestereknek és előtök-járó Tízviselőknek hírekké nem tévén, azok-is hasonló poenába incurráljanak; kik-is szorgalmatosan meg-visgálják, és a' Tízteknek értesekre adván, a' metzető meg fogattasfék,*

sék, és *comperta rei veritate*, meg-büntet-
tetsék.

TITULUS LVI.

Hólt testek felől.

ARTICVLVS I.

Némelly helyeken ennek-előtte éltenek
illyen *abusus*sal, hogy a' Hólt testeket
némelly Városokból vagy Falukból a' ke-
serveseknek el-vinni, avagy tellyeséggel
nem engedték, avagy nagy fanczoltatással:
annak-okáért az az *abusus in perpetuum* töl-
laltsék, és a' Hólt testeknek ki-vite-
le minden helyekről meg-engedtesék. Ha-
rangozás dolgából, a' testnek tisztességes
kíséréséért a' fokott *taxát* meg-adván,
ha afféle *ceremoniákat* meg-kívánnak a'
keservesek, szolgálni tartozzanak.

TITULUS LVII.

Uj Keresztyénekről.

ARTICVLVS I.

AZ Uj Keresztyéneknék, kik az Ország-
ba bé-jöttek, és Alvinczen laknak,
's ez-után-is melléjek jövendök lennének,
mesterségek szerént való minden műveknek
exerceálása meg-engedtetik, Ország közzé
való

való minden *Contributiótól eximáltattak*; Vallások dolgából való *opiniójoknak* szabados *exercitiuma*, - ö magok közt Alvinczen meg- engedtetett; *Privilegiumok* - is pedig *confirmáltatott*, *salvis tamen aliorum Privilegiis ac libertatibus*; úgy mindazáltal, hogy míveket, postójoikat a' Haza fiaitól el-tagadván, más idegeneknek el-ne adják; mellyet ha tselekednének, *toties quoties* azt tselekednék, *fl 200. exequáljon* rajtok a' *Praefectus, Fiscus* számára két részét, harmadát a' panaszló félnek.

TITULUS LVIII.

Czigányok Vajdaságáról.

ARTICVLVS I.

A' Czigányoknak, hogy közönségesen az Erdély Orzági birodalomban egy kiváltképen-való Vajdájok légyen, kinek ezfendő által adó-fizetéssel tartozzanak, valamelly *fundamentum* nélkül való *abusustól* tsúfzott volt-bé némelly időkben; melly nem csak annak a' nyomorúlt nemzetségnek rajta való fok húzásával, vonásával, el-vifelhetetlen terhére volt; de sőt a' Nemesi *prae-rogativának* és Jobbágyoknak bírásában való *jurisdictióknak* - is *praejudicált*; mellyre nézve *penitus tolláltatott* egy-néhány rend-béli *Constitutioi* által az Orzágnak; mind-

száttal idvezült Néhai idösbik Rákóczi György Fejedelem Urunk kegyelmes *requisitio*jára, az Országnek és annak Fejedelminek, noha idegen Nemzetből ez Országba származott, de sok zűkléges szölgálatokat *praestált* tekintetire nézve Vitézlvö Vallon Péternek éltéig meg- engedtetett bírása, azon Czigányok Vajdaságának Tízti nek szökott jövedelmével együtt: úgy mind-azonáltal, hogy Sokadalmokon, Városokon és egyéb helyeken-is Darabontok vagy egyéb *insolens* emberek által ne kergettesse, fogdostassa öket, meg-adván ök-is szökott *Taxá*jokat; de rajta kívül, soha *in perpetuum* többé azon Czigányok Vajdaságának Tízti fel-ne vétetessék, és se Fejedelmek ne *conferálják*, se senki ne-is *sollicitálja sub poena violationis Constitutionum Regni*; hanem a' Czigányoknak *Possessori* szabadosok légyenek azzal, akarjanak-é Czigány Jobbágyokon valami adót venni, avagy nem: és ha kiknek felesen vannak afféle Jobbágyi, azoknak eleikbe Vajdát vagy egyéb szölgálat rendelni.

TITULUS LIX.

Fejérvármegyei dolgokról.

ARTICVLVS I.

FEjérvármegyében a' Törvényes Székek-is,
Vár-

Vármegye Gyülési pediglen annál inkább *celebráltassanak*, ha fíntén a' Fő Ispánok magok zemélyekben Ország és Fejedelmek dolgai miatt el-vonattatván, vagy egyéb kiváltképen való okoktól *impediáltatván*, jelen nem lehetnének is; Vicé Ispán, Fő Bírák, *Notarius*, és Vármegye *Assessorinak* jelen-létekben; de a' Fő Ispánok *promulgálásokból*: mindazonáltal el-múlhatatlan okokon kívül, azon igyekezzenek, hogy a' szokás szerént, ha tsak egyik-is a' Fő Ispánok közzül jelen leheffen.

TITULUS LX.

E n y e d r ő l.

A R T I C V L V S I.

AZ Enyedi Kastélyban a' Nemesiségnek, kiknek az előtt-is Kamarájok vólt, ha el-véttetett, *restituáltassék*, a' kiknek nem vólt-is, adattassanak helyek; mellyeknek ki-mutatására és intézésére, a' Fejérvármegyei Fő és Vicé Tíztek, a' Fejérvári Káptalanokkal együtt mennyenek-ki, valamikor érkezhetnek, és intéztesék-ki a' helynek *quantitássához* képezt, a' Városiakat-is meg-nem fogyatkoztatván; úgy mindazonáltal, hogy a' Nemes rendek-is a' Kastélyhoz tartozó rend szerént való tereh vise-

lést egyéb időben-is, de kiváltképen a' szükségnek idején egy-iránt *supportálják*.

ARTICVLVS. II.

AZ Enyedi Nemesség és Városi rend között lévő *controversia* fok éztendöktől fogva lévén fenn, a' mint immár az Ország végezése szerént azon Vármegyének Fő Tíztei, és arra *delegált Commissariusok* által, a' Nemesség leveleinek *Productio*-jok, azoknak *revisió*-jok, és a' Városiaknak is *praetensió*-jok után *finaliter decidáltatott* az 1613, és 1614-éztendőbéli *Articulusok*hoz *accommodáltatván* azon igazításról való *Regestrum* a' Fejérvári Káptalanba beadattatott; mind két fél annak-okáért ahoz tartsák magokat, és ha azt valamelyik fél *violálná*, *toties quoties in flor. 500. convictusok* légyenek, *eo facto*: mel-

Ex Art. du. 1643.

1644.

lyet a' Nemességen a' Vármegye Tíztei, a' Városiakon pedig a' Város Bírója *exequáljon*; Két része az *Executoroké*, harmada a' panaszló félé légyen; és az eddig el-igazított dolgok ebben maradjanak *in perpetuum*. Hasonlóképen, hogy azon és több Mező Városokon - is *fundusok*at a' Fejedelmek ne *eximálhassanak*, se ott; se ott való embereket, avagy azoknak maradjokot, a' végre, hogy ott lakhassanak Nemesi *praerogativa* alatt, a' mint *ab*

Anno 1613. *caveáltatott*, úgy ez-után-is szabados ne légyen.

TITULUS LXI.

Torda Városfa.

ARTICVLVS. I.

AZ Uj Tordaiaknak *Privilegiumok confirmáltatni* végeztetett, abban *inserált* An. 1634. *Conditiókkal* lévén meg-telepítések, kik *zükségeknél* idején, lovok hátán, jó fegyverrel tartozzanak fel-ülni és *szólgálni* a' Fejedelmek Zászlója alatt; mindazáltal O Tordai embert közikbe bé-ne fogadjanak, *sub poena ducentorum florenorum*; úton-járó embereknek - is *szállás adással* tartozzanak, de ingyen való *gazdálkodással* semmi rendbéli embernek nem, szabad akaratjokon kívül; Kikkel ha *személyekben* való dologért perelne valaki, keresse *füstin*; ha *privata persona* perel valami *privatus* embertől örökséget, mint a' több *Oppidumokban*, úgy ott - is az ott való *Bírák* előtt *índítsa*, onnét *botsáttasék Táblára*; ha pedig *Communitást* illet a' dolog, egyekben-is, nem pedig *személyek szérént* való *tselekedetekben*, *Táblára evocáltassanak*; de *Communitást* nem illető dologért ha ki őket *evocálná*, *convincáltassék in poena violationis Articulorum 200. florenos constituentium.*

TITULUS LXII.

Illye Várának állapotjáról.

ARTICVLVS I.

Illye Vára józágoftól a' *Poffefforok*nak kezeknél maradjon azon igazsággal, mellyel ekkédig biratott; de mivel ez Hazának mostani állapotjához képest, már igen Vég-helyben vagyon, ha mikor a' Fejedelmek akarják, kezekhez vehetsék, de úgy, hogy mást igazságofon hasonló józágot avagy Kastélyt adjanak érette. Melly ha fíntén *Fiscalisok* közzül való vólna - is, örökös igazsággal adhafsák az Illyei *Patromus*nak, avagy annak *Successor*inak, azok is a' fzerént birhafsák; de az alatt az Illyei *Poffefforok*nak Ország előtt *publicè* lött *affecuratio*jok fzerént - is, zálagos és hiteles Haza - fiait tartsanak Kapitányt és Porkolábokat, és *continue* harmintz fzamú jó fegyver fogható? *Praefidiariusok*at, kik a' Fejedelmeknek és Orzágnak hittel - is kötelesek legyenek; s valamikor a' Fejedelmek akarják, azokat meg - is muftáltathafsák; és ha a' füzükség kívánja, *Praefidiumok*at - is küldheffenek beléje, a' *Poffefforok* azokat mindenkor bé - botsátani tartozzanak.

TITULUS LXIII.

K á r á n f e b e s.

ARTICVLVS I.

Ex Art. An. 1651. A' Káransebesieknek *legitimè emanált Privilegiumok* helyben hagyattatik, mellyben ez ideig meg-tartattak; *Signanter* pedig Háczokon Vámost adnine tartozzanak.

TITULUS LXIV.

L ú g o s r ó l.

ARTICVLVS I.

1631. 1650. 1651. A' Lúgosiak a' Háczoki Vám adástól *immunisokká* tételnek, *Privilegiumok*nak *continentiája* szerént, a' *Fiscalis Proventus*nak *auctiója* - is közöttök nem újittatik, az eddig *observaltatott usus* hagyattatik helyben.

TITULUS LV.

Szék Városáról.

ARTICVLVS I.

Szék Város, *quoad taxam*, a' hová eddig valamint *contribuált*, ez-után-is *contribuáljon* adót.

TITULUS LXVI.

V á r a d r ó l.

ARTICVLVS I.

A' Várad *Fiscalis* jószágokban lakó Nemesiség *semel pro semper*, mentől hamarébb való alkalmatossággal tartozzanak *producálni Exemptiójokról*, a' Fejedelem méltóságos személye mellett lévő betsületes Tanáts Uri és egyéb rendek előtt, kiknek dolgok igazításba vétessék, és az 1650-éftendőbéli *Articulusnak* tartása férént, a' kiknek *productiójok* és helyben hagyattatások *elucescál*, azok ez-után is megtartassanak, a' kik pedig nem *producáltak*, avagy az-után telepedtek oda, *producálván discussióba* vétessék levelek.

Ex Art.
1650.

ARTICVLVS II.

A' Várad Kortsomállás állapotja *continuè* a' Város lakosinak engedtetett, és annak rendi és módja férént, minden Nemes Városi 's egyéb rendek is a' Kortsomállásnak szabadságában meg-hagyattattak.

TITULUS LXVII.

Boros Jenei dolgokról.

ARTICVLVS I.

Boros Jenő az Országnek egyik kiváltké-

pen - való Vég-háza lévén, hogy mind a' helynek óltalmazására, 's mind pedig a' külső vigyázásra inkább reá érkezhessenek, végeztetett, hogy valakik Jenő körül jószágokat birnak, jószágoknak *quantitássa* szerint tartozzanak Jenőben lovasokat tartani; ha kik magok személyekben ott nem laknak *continuè*, azok pedig nem az egyébránt-is ott lakos Katona, és egyéb rendekből állók légyenek, és azok a' Kapitányoktól *dependeáljanak*, illendő és jó rendben tartsák őket; mennyi jószágról és mennyi lovaszt kellesték állatni, a' Kapitány a' Vármegye Fő és Vicé Tízsteivel együtt *tanquam Commissarii ad id deputati conscientiosè limitálják*-el, úgy pedig, hogy legalább húsz Jobbágyról (kik tudnillik Földes Uroknak szolgálnak, és nem-tsak szantzal tartoznak) rendeljenek egy lovaszt állatni: mellyet ha *contumaciter postbebeálna*, *comperiáltatván fl. 200. poenával* büntettség; másodszor 500. forinttal: melly pénzbeli *mulcta*, a' mint-hogy a' Vármegyei Tízstek által *exequáltatik*: úgy ugyan azon Vármegye Fő és Vicé Tízstei rendeljenek *Perceptort*-is, ki a' Vár és Város erősfégének építésére *convertálja* az *exigált* pénzt, és arról szám is vétesség; *de in erogationibus* ha' Fejedelmek után Kapitánytól *dependeáljon*; Harmadszor azon réz jó-

szágot vezesse-el, a' ki *contumaciter* nem akarna lovasít állatni, mellyről lovasít nem állatott: azt pedig vezesse-el *redemptibiliter perennali aestimatione mediante*, melly azon Vármegye Vicé Tisztei által *Fiscus* számára *applicáltassék*.

Az Özvegy Afzonyok, kik küin laknak, felényivel tartozzanak, míg férjhez nem mennek; a' benn lakó Özvegy Afzonyok *Ex Art. An. 1617.* is pedig értekek szerént jó lovasokat tartozzanak. Gabonabéli Dézma - adással ne tartozzanak a' Jenei határon, de a' bor Dézmat megadják, a' kiknek arról való *Exemptió*jok nintsen.

Dézni jószágról lovas állatással nem tartoznak Jenőben; csak a' Vára és egyéb fokott zűkséges dolgokra, a' *Patronusok* viseljenek úgy gondot, hogy annak a' darab földnek vézedelme és az Országnek nagy kára ne következék; azon jószágról a' helynek alkalmatossága 's kívánsága szerént, a' józágnak *quantitásához*, a' fellyebb írt mód szerént, *limitálva* tartassék illendő számú Vitézljő rend, mind lovasfál 's gyaloggal *promiscuè*: mellyet szorgalmatoson *animadvertáljanak* a' Boros Jenei és Vármegyei Fő és Vicé Tisztek, *sub poena superius declarata*.

Egyéb Jenei fűkséges dolgok, az Ország és Fejedelmeknek *Edictum*iban fog-
nak *declaráltatni*, mellyekhez alkalmaz-
taítsák-is magokat minden rendek.

TITULUS LXVIII.

Debreczeni dolgokról.

ARTICVLVS I.

Debreczen Városának állapotjára nézve bizonyos *respectusokból* meg-határozta-
^{1645.} tott a' Jobbágyoknak ki-adasának ideje, és 1625-eltendő előtt oda ment Jobbágyok, hogy ha hittel nem kötelesek, vagy kezezség alatt nintsenek, ki nem adattatnak; attól fogva oda ment Jobbágyokat ki-adni tartozzanak illyen móddal; hogy a' *Repetens* fél bizonyságival együtt a' Város Bírójához menvén nevezze-meg jobbágyát, és lakó helyének útzáját, és a' Város Bírója adjon szolgákat melléje, ha maga-is el-akar menni a' *Repetens*; ha pedig nem akarja magát mutatni, a' Szolgák menjenek-el, és a' Bírák hitek kötelefségek fzerént, minden alattomban való kedvezés, hír-tétel, vagy *cavillálás* nélkül szorgalmatoson fel-keressék, és ha kaphatják, vigyék a' Bíró eleibe, és mind a' *Repetens*-nek igazságát, mind a' *repetitusnak* mentsegit meg-értvén, ha igazsága *comperiálta-*
tik,

tik, feleségével, gyermekivel, és minden javaival tarrozzék meg-adni; ha pedig a' *repetitust* akkor meg-nem foghatják, a' Bíró, egy bizonyos *terminus*ra állassa-elő, és a' *Repetens*nek adja kezébe; ha pedig a' Bíró nem felelne felöle, szabados legyen a' *Repetens*nek akár-hol az ő bujdosó Jobbágyát *persequálni*, meg-fogni; sőt a' Városban-is a' Bírák tartozzanak elégedendő segítséget adni melléje, 's onnan el-vinni engedni, felélege, gyermeki, és javai, ha a' Bírák hatalma alatt taláztatnak, a' *Repetens*nek meg-adattassanak; ha pedig a' Bírák *postbabeálnák* a' Jobbágyoknak a' megírt mód szerént való ki-adását, a' Táblára *evocáltatván*, akár *Octavalis terminus*on, akár Gyűlés alatt *celebrálandó Táblán*, *comperta rei veritate fl 200. convincáltassanak*, *et insuper* a' *Repetens* költségének *refusióján*.

TITULUS LXIX.

Belényes Városi Nemefségről.

ARTICVLVS I.

Belényes Városi Nemefség *contra praerogativam Nobilitarem taxa* adásfa ne e-Ex Art. An. 1614.
 röltefsék, és attól *immunis* legyen; bor
 dolgából Harmintzad-adással nem tartozik;
 Nemesi állapotjoknak kívánsága szerént,

1634. hadi *Expeditiók*ban ök-is, mint egyéb Ne-
mes emberek, a' Haza és Fejedelmek föl-
gálatjára lévén kötelesek, Réz és Vas Bá-
nyákról szállítandó terheknek viselésétől
1649. *immunisok*. Fejedelmek *Salvus Conductus*-á-
val és Czímerivel postálkodóknak Posta ló-
adással tartoznak; mivel a' helynek mivól-
ta és a' köz jó úgy kívánják.

TITULUS LXX.

Kis-Marjárol.

ARTICVLVS I.

Kis-Marjai Városbélieknek *Privilegiumok*
helyben hagyatik egyeb rézeiben, az
1614-éztendőbeli *Articulus* szerént; de mi-
vel az Ország *in ann. 1615. et subsequentibus*
Articulis *invalidálta* annyi rézében, hogy
a' Harmintzadokat, mint *Fiscale bonumok*at,
recuperálni rendelte; annak-okáért ök-is
Harmintzad-adással tartoznak *de jure Regni*;
mindazonáltal a' Fejedelmeknek szabados
hatalmok és *dispositiójokra* hagyattatik,
ha mi *indultumokkal* hozzájuk léznek a'
Harmintzadás dolgából-is, melly igen
méltónak ítéltetik annak az halhatatlan
emlékezetre méltó Fejedelemnek Botskai
Istvánnak *collatiójára* nézve.

TITULUS LXXI.

Békés Vármegyének állapotjáról.

ARTICVLVS I.

Hogy Békés Vármegyéből és több hódolt helyekből, a' hová *ob metum Turcarum* a' Tíztek *ad admonitiones, executiones fiendas, vel Testium fassiones recipiendas*, nem mehetnének. *concludáltatott*; hogy az olyan helyekről *ad loca tutiora* az embereket a' Tíztek fel-hívathassák; és törvénybéli *processust peragálhassanak*; ha pedig valamely *Praediumon* ember nem lakik, az *admonitio* Földes Urok előtt *celebráltassék*: e' *Constitutio* pedig *in genere* a' hódolt helyeken való *executiókról* értefsék, tsak-hogy ne keressék a' magok könnyeb-ségét az *Executorok*, a' hová el-mehetnek a' rendes *executiókra*, és ne *praejudicáljanak* a' Végbéli Tízteknek *authoritásoknak*.

TITULUS LXXII.

Arad Vármegyéről

ARTICVLVS I.

Arad Vármegyének el-puštúlt állapotjára nézve, a' meg-maradott része Za-^{Ex Art.}
ránd Vármegyéhez *incorporáltatott*. ^{An. 1625.}

TITULUS LXXIII.

Hufzna Vidékiról.

ARTICVLVS I.

HUfzna Vidéke Zaránd Vármegyéhez *incorporáltatik*, ezután-is annak *Jurisdictiója* alatt maradjon; mellyre azon Nemes Vármegyé Tízteivel együtt, ha *reluctálnának-is*, kényszerítse.

TITULUS LXXIV.

H u f z t r ó l.

ARTICVLVS I.

HUfzt Vára minden *pertinentiájival*, és minden jövedelmével, 's a' Só-Aknával együtt, *ötven-ezer aranyba inscribáltattott*, a' Néhai Tekintetes és Nagyságos Gróf Bethlen Istvánnak és maradékinak; mindazon-által onnan-is, mint egyéb helyről, és azon *poena* alatt az oda futott Jobbágyokat ki-adni tartozzanak.

TITULUS LXXV.

M á r a m a r o s r ó l.

ARTICVLVS IV.

A' Mint hogy Máramarosban - is a' *Libér Baronatusság* tolláltatott, és a' Czirkálás

lás mindeneknek Jószágiban végeztetett *sub poena fl* 200. azonképen ha a' Tisztek valamelly tekintetből, magok vagy mások Jószágiban nem *peragálnák*, hasonlóképen büntetődjenek: mellyet a' *Director comperta rei veritate, mox et defacto* exigáljon rajtok, egyéb-iránt mind a' Nemesség, fokott Nemési szabadságában, mind pedig a' kötség az ő állapotjában meg-tartatik.

1650.
1651.

TITULUS LXXVI.

Székelységről.

ARTICVLVS I.

A' Székelységen Kapitányokat a' Fejedelmek foztak *praeficiálni*, magok *conditiojokban specificált* mód szerént, a' Fejedelmek *authoritássának reservatiojával*; a' Fő Király Bírák pedig *praecise* a' Székeknek szabados válastásokban áll, 's mind pedig azoknak meg-változtatások; meg-tartatván mindazáltal a' Fejedelmek *iurisa és authoritassisa* abban-is.

1630.
1613.

ARTICVLVS II.

Azon Székely *Natióbéliek*, hogy ekkédiglen *observáltatott* szabadságokban, és *immunitásokban* meg-tartassanak, és törvénytelen *executiókkal* ne terhelteffenek, a' fokott helyeken való vadáztat, barmoknak

Ex Art.
1621.

nak

nak havafokon való legeltetések, b^or^oknek és egyebeknek szabados adása és vévése, valamellyek *per expressas Regni Constitutiones* nem *interdicáltattanak*, a' köztök ekkédig meg-maradott *usus* szerént, ez után-is helyben hagyattasék, végeztetett.

ARTICVLVS III.

A' Ló-főség-is a' Székelységen magok örökségét azon szabadsággal birhasák, mint a' Nemesség, azoknak el-idegenítések; adások, vévések kívül.

ARTICVLVS IV.

A' Székely Darabantságot, vagy egyéb köz rendet, ha a' Fő rend nyomorgatná és törvénytelen háborgatná, nem lévén elégsége maga óltalmazására, vagy az ott való perlekedésre, *requirálják* a' Fő Tiszteket, kik tartozzanak *adistálni*, mególtalmazni, és törvény szerént meg-is büntetni az olyanokat, károkat *refundáltasák*, és *insuper minor potentián* maradjanak a' tselekedők.

ARTICVLVS V.

MInd Székelység 's mind egyéb rendek, kik az Oláh Országokkal határosok, azoknak is határra való *irruptióktól*, kártételektől magokat meg-tartóztatásák, Fejedelmek hírek 's engedelmek nélkül *sub*

poena fl. 100. hogy abból-is háborúságra való okadás ne következék; *excipiálván* azt, ha onnan ide kapdosó latrok *in facto*, vagy *continua persecutione* deprehendálatnának, tolvajlott marhának nyomát bé-is követhetik.

ARTICVLVS VI.

A' Székelységen lévő Só-Aknák *Fiscus* számára foglaltattanak *in anno* 1567. mindazáltal azoknak-is szükségekre elégedendő Só adattásék, a' végezéiek szerént, mellyről annak *seriessében* világosabb írás va gyon.

ARTICVLVS VII.

A' Székelységen való jószágok, mellyek *jure haereditario*, és az ő régi szabadságok szerént birattatnak, (és ha a' *Possessorok*, vagy azoknak *Praedeccessori*, *Fus Regiumot* nem vittenek azon Jószágba) ez-után-is a' *Possessoroknak*, vagy azoknak *legitimus Successorinak*, és igaz *haeresinek* akarajok 's kedvek ellen, se a' *Fiscus*, se más fenki *Fus Regiumot* az olyan Jószágokba bé ne vihessenek, és annak erejével magokat ne *intromittálhassák*; úgy-mint olly' Jószágokba, kikbe régi *Privilegiumok* ellen más *just* bé-nem vittenek mind ez ideig-is a' *Possessorok*. Ha melly Jószágban *Fus Regium*

lett volna-is valamikor, és annak *Possessori* *decedálván*, mások akárkik-is olyan Józ-
got *apprehendáltak* volna, és *ad Fiscum Re-*
gium nem *redeálhatott* volna 32 - eztendő-
nek forgása alatt, és annak a' Józágnak *pa-*
*cificum dominium*jában lehetének volna, ez
ilyen módon való idő-töltéssel *absolválta-*
tott a' *Fus Regium*nak *praetensio*ja alól, és
ismét a' régi örökös *haereditarium Fus* a *re-*
deált, 's azzal birattathatik; de ha ekképen
való békeféliges idő - töltése 32 - eztendő el-
tölte alatt nem lehetett, *subjaceáljon* a'
*Fus Regium*nak az arról íratott közönséges
Ország Törvénye szerént. Ez mód *observál-*
tafsék a' Székelységen lévő *Fus Regium* alatt
lévő vagy *haereditario jure* ekkédiglen birat-
tatott Józágoknak állapotjokból. A' melly
józágokba pedig *spontanea voluntate* nem
más idegenek, hanem tulajdon magok a'
legitimus Possessorok, *Successorok* vagy *Hae-*
resek vitték-bé, vagy vinnék ez után-is a'
*Fus Regium*ot, az olyanoknak mind birod-
almok 's mind jövendő *devolutio*jok,
úgy-mint *Fus Regium* alatt lévő *bonumok*,
ez Orzágnak a' *Fus Regium*ról íratott köz-
önséges Törvényihez *accommodáltassanak*
tam respectu Fiscii, quam etiam Donato-
riorum.

ARTICVLVS VIII.

MInd Nemes, Ló-fő, Gyalog avagy Darabant, és egyéb Vitézljő rend, az Ország végezése fzerént való parantsolatokra, fogyatkozás és halogatás nélkül jó hadi *apparatus*sal, hogy fel-ülheffenek, és ha a'zükség úgy kívánja, mindjárt indulhassanak-is, arra magokat mindenkor kéz állapottal tartsák; *in casu repentinae necessitatis* pedig, Fejedelem parantsolatjától sem várván. A' kik pediglen közzülök fzőlgák, magok képében való mást állatásfal jófzágokról és örökségekről, ha annyira való értekek vagyon, a' fzerént tartozzanak, mint a' Vármegyei Nemes renden való fzőlgák-ról írott *Articulus* tartja; ha pedig arra való értekek nintsen, Urokkal a' Hadban jelen lévén, más 'Sóldost állatni nem tartoznak; sőt ha homn hagyattatnak-is Uroktól a' Hadi *expeditió*kból, örökségekrőlés jófzágokról ne tartozzanak 'Sóldost állatni. De úgy, hogy mint a' Vármegyebéliek felöl való *Articulus*-is tartja, a' fzerént meg is vizsgáltaffanak, es tsak az olyan fzőlgáknak *suffragál*jon, a' kik valósággal 's nem pedig tsak névvel fizetett fzőlgák; Udvarokban, jófzágokban, vagy magok körül fzőkták a' fzőlgálatot *continuál*ni, 's nem pediglen tsak fzin és formáért, valami adá-

sért magok kötelezett avagy azzal foglalt
fölgák, és kik nem is tsak a' Had hírnek
idejében kötelezik magokat.

ARTICVLVS IX.

A' Gyilkosságnak *casussában* az a' régen
bé-jött, Kereftyénféghhez nem illendő
Ex Art.
1594.
fokás, melly miatt a' holt testek fok ideig
föld színén tartattak, úgy - mint a' melly
mondatott tetemre való hívásnak, és ugyan
akkor való hit fel-adásnak, azért való fize-
téssel együtt; Vízont a' melly halál újítá-
nak hívattatik, mind ezek a' Székelység
közzül *in perpetuum tolláltattak.*

ARTICVLVS X.

SZékelységen lévő Fő Nemes rendeknek
1597.
Jobbágyinak, Földes Uroknak *manumif-*
siojok nélkül, hogy *Armalisok* ne adassá-
nak; ha kiknek adatnék, vagy adatott
vólna-is, *invalidáltassanak*, és efféléknek
állapotjuk a' közönséges Ország törvényé-
hez alkalmaztassanak, végeztetett.

ARTICVLVS XI.

A' melly *Potentiákat* a' Székelyek Mi-
hály Vajda bé-jövetelétől fogva Bots-
kai István válastásáig a' Vármegyéken és
Országon tselekedtek, azok *perpetua am-*
nestiába vétetnek és engedtetnek.

ARTICVLVS XII.

AZ Hadban szolgáló Ló-fő és Darabanti renden lévő Székelyeknek, a' köztök lakó Nemességtől bántódását, és azok miatt az Ország főlgálatjára való hadakozó népnek kevesedését látván boldog emlékezetű Idösbik Rákóczi György Fejedelem, azoknak állapotjokat bizonyos karba akarta állatni; mellyhez képest ő maga a' Méltóságos Fejedelem *in anno 1635.* közikbe menvén, mellette lévő Tanáts Ur híveivel, az egész Székelységnek állapotját főrgalmatoson *perlustrálta*, minden Székekre Nemes, Ló-fő és Darabanti renden lévő Vitézlő népeket fel-íratván, külön-külön bizonyos *Urbariumok*ban *consignáltatott*, és jövendő örök emlékezetre, minden rendeket gyermekeivel és örökségeivel *registráltatott*; Kiktől azon Méltóságos Fejedelem bizonyos *Punctumok* felől alázatosan *requiráltatván*, egy allandó *Conclusum Edictumot* az egész Székelységnek egyező értelméből adott-ki, hogy ahoz az egész Székelység *successivis semper temporibus* magát alkalmaztatná, mellynek ez *Articulusban* is főükségesképen *inseráltatni*, és újabban *confirmáltatni* illendőnek ítéltetett, mellynek Szavai ekképen következnek:

S

GE.

GEORGIUS RÁKOCZI, *Dei gratia Princeps Transilvaniae, Partium Regni Hungariae Dominus, et Sicularum Comes, etc*
Resolutio ad Supplicationem Universitatis Nobilium, Primipilorum et Peditum Pixidariorum totius Universitatis Sicularum.

Noha látjuk azt, mennyi fok bántódási légyenek, kiváltképen a' kik erőtlenebbek Kegyelmetek között, némelly Nemes rendektől; mindazonáltal akarván Kegyelmetekhez ebből-is kegyelmességünket meg-mutatni, a' Kegyelmetek kívánságára *annuálunk* ilyen okok alatt.

I. Hogy a' kiknek dolgok el-igazódott ez ideig, maradjon az mind abban.

II. Azon kívül való *Supplicansok*nak panaszokat mi-is el-hagyjuk, úgy-hogy a' melly Jobbágyokat eddig birtak, övék legyen ilyen *declaratio*val mind örökségestől; hogy a' kiket sem törvénnel, sem *rectificatio* által, sem a' szegény Fejedelem (*specificált sufficiens documentum*ával) adománya mellett nem *apprehendáltak*, hanem ezeken az útakon kívül a' *Commissarius* járásától fogva *absoluta potentia mediante* tőtenek Jobbágyokat, akár-kik-is Zászló alól foglaltanak szabadon Ló-fő és Veres Darabant örökségeket, Ló-fő és Darabant embereket, azon Tisztviselő híveink nekünk

tartozó hűségek szerént, és *sub amissione Officii* igen-igen igazán fel-kérésvén, *statim et defacto simpliciter* csak Zázló alá írják. Ha kik pedig afféléket Zázló alá nem remittálnának, azokon mindjára az *Articulusban specificáltatott poenát*, úgy-mint a' 400. forintot *pro singulis capitibus* kedvezés nélkül *exequálják*.

III. A' kiket pediglen most a' Zázló alá írtunk *reges/trumunkban*, azokat gyermekekkel, jószágokkal együtt, azon Tízcviseelő híveink *sub amissione Officii* meg-óltalmazták igazságokban, egyet-is azok közzül Jobbágyokká tenni semmi úton ne engedjenek *sub poena Articulorum; exceptis illis*, kik immár e' mái napig *processusban* vólnának; mert azok a' kik *processusban* vannak maig, szabad legyen *lite prosequálni*, de *post finalem sententiam* ha valamellyik fél *appellálni* akarja, Táblára-is el bortsáfsák; a' kik pedig e' mái napig *processusban* nem vóltanak; azokat ez-után-is ne keresesse, és a' Zázló alól ki-ne vihesse.

IV. A' hol szabad örökségek Ló-főjé, Darabanté találatnék, kiknek fiú ágon *defectusok* vólna, azokat leányi *jussal* Jobbágy örökséggé a' Tíztek semmiképen ne engedjék tenni, vagy lenni; de hogy az olyan Ló-fő vagy Darabant, leányokat *concernálható* örökségekből semmiféle ne legyenek,

nek, az olyan örökséget jó lelki-ísméretű hites emberek betsüljék - meg, 's igazán böts-zerént való árrát a' Leánynak vagy Afzony embernek közelebb való férjfiú ember Zázló alatt szolgáló attyafia tégyele, 's légyen azé a' Józág.

V. A' fzegény *Supplicans*okat, kiváltképen az eröteleneket, a' kiknek *Supplicatio*-jokra most válaft íratunk, 's ez után-is íratunk; fok *Exceptió*kkal, *Dilatio*kkal ne fáraftzák; hanem *ante alias omnes causas* azokat *revideálják*, a' tölünk eleikbe adandó *brevis processus* zerént, halogatás nélkül.

ARTICVLVS. XIII.

A' Székelyek egyenesen Táblára és *Diaetára* ne *evocáltas*fanak egyeb semmi *casus*okban, hanem tsak a' mellyek *per expressas Regni Constitutiones* reájok - is nevezet zerént *tendálnának*, az olyan *extraordinarius casus*okban; *signanter* pedig Jobbágy kérésekben, *Statutió*knak *Contradictió*-jában, *legitimum Mandatum*oknak nem *obtemperálásában* és *Notában* *evocáltathatnak* Táblára avagy *Diaetára*; ha kinek annak okáért mi pere lézen Székely földi dologért, elsőben; a' Széken kezdje, onnét

Ex Art. servatis de iure servandis botsátraffanak Táblára, *per appellationem*; és ha melly *privatus* ember e' *casus*okon kívül őket vagy

Táb-

Táblára, vagy *Diaetára evocáltatná*, *competens forumjára citáltatván*, fl. 200. *convinctátsék*.

ARTICVLVS XIV.º

Processusban lévő Józág a' Székelységen ^{1610.} semmiképen ne *sequestráltátsék*.

ARTICVLVS XV.

A' Székelységnek határiról, se barom, se gabonabéli, se semmi egyéb *bonumokról*, ^{1613.} se magók, se Jobbágyok, Páztorok és Ma- ^{1615.} jorok *Fiscus* számára való Dézma-adással nem tartoznak.

ARTICVLVS XVI.

A' Székelységen lévő Jobbágyoktól, Földes Ura *consensusa* nélkül, hogy senki ^{Ex Art. An. 1632.} örökséget ne vásárolhasson, *sub poena fl.* 500. végeztetett. Ellenben hogy a' Vitézlő rendtől-is (*excipiáltatván* a' Nemességet) senki örökséget ne vásárolhasson, se ne adhasson, *sub eadem poena decernáltattott* különben, hanem az 1650-éztendő- ^{1633.} béli XXIX. *Articulusnak* *continentiája* szerint, melly e' szerént következik:

I. Hogy az adásban és vételben *observáltátsék* ez Orzágnak közönséges bé-vett törvénye, és *Decretuma*, tudniillik hogy a' közelebb való vérek, ezek után a' *vicinusok* *admoneáltatván*, ha azok meg-nem

akarnák venni, azután leheffen szabados az adás és vétel, a' távol lévőknek-is; ta-voztatván mindazáltal affélében olyan *cautio*k ne légyenek, hogy hirtelen való idő-re szoritván, vagy olly' féle pénznek és egyéb marhának adására, a' vételhez való közelebb lévő zemélyeket, 's ugyan *studio* erőltessék, a' minémünek szerét nem tehetnék.

II. Sem az adás, sem a' vétel, az örökség igaz *valorán* fellyül ne leheffen; sőt a' *summa*, melly a' *valornak summáját* *excedálna*, *amittáltassék*, és tsak a' *Capitalis summának depositioja* által *restituáltassék* az igaz vérnek vagy *venditor*nak az örökség, mindazáltal ha mit rajta *interim* építene az *emptor*, tartozzék *juxta verum aedificiorum valorem* néki *refundálni* a' *venditor*, tsak hogy ötet-is az *emptor* fáradságáról, *expensáiról*, és hazna vételéről *contentálja*, ha *simpliciter* nem *leválja* a' *summát*.

III. Hogy örök áron a' Nemességen kívül, hadba szolgáló Vitézljő rend földét és örökségét semmiképen el-ne adhassa, hanem tsak zálogban annak *valoráig*: a' kik pedig adnák vagy vennék, azok ellen az elébbi *poena* és *processus* maradjon, úgy-mint *fl. 500.*

IV. A' melly hadba szolgáló ember, (a'
Ne-

Nemességen kívül) el-akarná zálagosítani örökségét, adja hírré a' Tízteknek: kik ki-menvén és *oculálván* a' helyet, *valora* férent engedjék-meg el-adását; botsáfsák kézbe az *emptornak*; de ha találatnának olyak, kik Tíztek hírek nélkül alkalmat *celebrálnának*, *in hoc casu* az *emptor* pénzt, mellyet arra az örökségre adott, elveszesse, a' *venditor*-is az el-adott örökségnek betsüjén *convincáltafsék*; Ellenben a' *redimálni* akaró fél-is a' Tíztet hívja-ki, és az *oculálja* 's *aestimálja*-is, ha mit rajta épített a' más fél, és úgy *restituálja* a' vértnek, avagy ugyan a' *venditornak* az örökséget; és ha *contumaciter* nem *restituálna* az *emptor*, *procedáljon* az 1648 - éftendő-béli *processus* szerént, akármennyi *summá*-ban lévő örökség felöl légyen-is: és ha törvénnel kell végét érni, a' fellyebb írt mód szerént való *poenán* *convincáltafsék* a' *venditor* ellen, és a' Tíztt ellen is, költségét-is adja-meg a' peresnek.

V. Ez *annuentia* pedig mind addig fenn maradjon, míglen a' Fejedelmek a' Vitézlkö rendeknek ez *Articulusból* fogyatozását nem *animadvertálják*; mellyet ezekben vévén, légyen *arbitriumokban*, ha akarják, tollálhafsák.

ARTICVLVS XVII.

AZ Aranyas Székiek mind *publicatiók* dol-^{Ec Art.}
 S 4 gá-^{An. 1634}

gából, mind egyéb szabadságokban fogyatkozás nélkül meg-tartatni ígértetnek.

ARTICVLVS XVIII.

1638. **A**B Anno 1623. a' melly hadba szólgáló Székelyek Vármegyékre vagy Városokra mentenek lakni, senki meg - ne méréfjelje tartani, hanem vízfűzabotsáttassanak, ha valami egyéb törvény szerént való akadályok, és igazítáfra való dolgok nintsen.

ARTICVLVS XIX.

1641. **A**Z el-vezett marháknak nyoma, és faluban el-lopott marháknak árrok megfizetése dolgában az Orzágnak közönséges végezéséhez tartsa magát a' Székelység-is; el-vezett marhájoknak nyomát pedig békövechetik a' károsok, kik a' féléiben laknak az Oláh Országokra-is; tsak *fraudenter* azzal ne éljenek, és ne *abutáljanak*, 's ha a' dolog nem olly' szorgos, a' Tízteknek-is hírt tégyenek felöle.

ARTICVLVS XX.

Mint egyebek, úgy a' Székely Vitézlő rendek-is, a' végezésék szerént hadi *expeditió*kra fel-ülni tartozzanak; ha a' Fejedelmek vagy arra bízott *Generalisok*, vagy fő Tíztek előtt, a' mustrára rendelt időben, és helyben jelen nem lennének, az eddig való *usus* szerént a' Tíztek bün-

tefsék; meg-indúlván pedig, ha a' hadi
 zükségnek idején, mint arról a' *generalis*
*Articulus*ban világos íras vagyon, jelen nem
 lennének, a' magok fő Tíztei előtt ma-
 gok mentségeket *comprobálván*, ha köte-
 lességek fzerént, mentségeknék helyes és ^{Ex Art.}
 igaz vóltáról *Testimonialist* adnak, meg ne ^{An. 1648.}
 büntetessenek; ha pedig méltó mentségek ^{1649.}
 nem lézen, a' Fejedelmek *authoritássából*
 halállal büntetessenek, de józágokat ne
amittálják, és ha *in redemptionem capitis*
 úgy kívántatik lenni, ez ilyen *casus*ban
 zálogképen el-is adhasfák józágokat, örök-
 ségeket; *Suffragálván* pedig, a' Székelysé-
 gen-is, a' betegekről és nyomorútlakról
 való közönséges *Articulus*.

ARTICVLVS XXI.

AZ Oláh Orzági határok felöl való szél-
 helyekben építettett Erősségetskékre a'
 Székelység úgy *providéáljon*, hogy ne *rui-*
náltassanak, sőt inkább jobb móddal *con-*
serváltassanak, a' Várakban és útakon való
 őrizetek és vigyázások-is az eddig való *usus*
 fzerént *continuáltassanak*.

TITULUS LXXVII.

U d v a r h e l y r ö l.

ARTICVLVS I.

UDvarhely Városának régi *Privilegiuma* *confirmáltatott*, a' mennyiben nem *derogál* a' Nemesi szabadságnak, és az ott lakó felegénységnek károk dolgaiból, régi szabadságok helyben állattatik; a' kik a' Városban szabad *funduson* nem laknak, arról való *Constitutio* szerént adózni tartoznak, és egyéb terhet is viselni; a' kortsomálás a' Vár szükségére *reserváltatik* az eddig való *usus* szerént.

TITULUS LXXVIII.

Kézdi-Vásárhelyről.

ARTICVLVS I.

Kézdi-Vásárhelynek, Torjának, Szepsi Szent Györgynek, Illyefalvának *Privilegiumi* helyben hagyattanak, *signanter* pedig Kézdi-Vásárhelynek, a' szerént, mint a' Maros-Vásárhelyieknek; hasonlóképen egyéb *immunitási* és *indultumi*, valamelyekben ez ideig megtartattanak, és *per contrarias Regni Constitutiones* nem *invalidáltattanak*, *in quantum rite et legitime existunt emanatae*, és a' mennyiben nem *praejudicál* másoknak szabadságoknak és igazságoknak; egyébféle *innovatióknak* *cautioja* alatt mindazáltal, és azzal a' Szék Törvényétől

el-

el sem szakasztatnak, a' mikről *Privilegiumok* nintsen.

TITULUS LXXIX.

Oláhfalviakról.

ARTICVLVS I.

A' Két Oláhfalviaknak *Privilegiumok* in *ea parte abrogáltak*, és hogy a' Szék Törvényével éljenek, *imponáltak*, melyről lézen bővebben emlékezet a' Székelységnek dolgairól való írárok között.

TITULUS LXXX.

Szászságról.

ARTICVLVS I.

A' Kérelenségből való ingyen gazdálkodás dolgából lévén az Országnek közönséges végezése, melly a' Szászságra-is *extendáltak*, és hogy Ország közönséges dolgaiban, vagy Fejedelmek parantsolatjából való szolgálatban nem lévő alá 's feljárom semminémü rendbéli embereknek szabad jó akaratjokon kívül, pénz nélkül gazdálkodni ne tartozzanak, ha Fejedelmektől való *specialis Salvus Conductusok* nintsen arról, végeztetett: mindazáltal annak *modalitassa*, és az ellen tselekedőknek bünteté-

tetések ez alább meg-írt módok szerént ob-
serváltatni rendeltetett.

Valakik azért nem *in Publicis Regni negotiis*, vagy pedig a' Fejedelmek *Specialis Commissió*jokból való szolgálatban, hanem csak *in privatis negotiis* alá 's fel járnának, kiknél a' Fejedelmeknek arról való *Salvus Conductusok* avagy Czimerek nintsen, ingyen gazdálkodásra, se pedig Posta-ló, Szekerek, és marhák adásra a' Százszágon lévő szegénységet ne kényszerítsék, és azok is ne tartozzanak magok emberségén és szabad jó akarotjokon kívül; Ha kik ez ellen tselekedő emberek találtatnának, akár melly Nemes rend, ha *residentias* emberek, azon Székbéli Tíztektől, vagy ha azok *prosequálni* nem akarnák, a' *Fiscalis Directoroktól evocáltassanak*, szabados *arbitriumok*ban állván, ha Vármegyéjekre, vagy Székes helyekre a' tselekedőknek, vagy *Octavalis*, akár pedig Gyűlés alatt való Táblára: melly *causa* ha az alsó *Forumon* kezdetik is, de *appellatióba* onnat is ne bocsátassék, hanem mind ott 's mind a' fellyebbvaló *Forumokon finaliter decidáltassék*.

A' *legitimè recipiáltatott collateralis Attestatiok*, és azon Falunak lakosinak hiteles bizonyági, mind pedig a' más félnek maga mellett lévőknek vallási e' *casusokban admittáltassanak, utrinque reciprocè*, kiváltké-

képen azon helybéli Papoknak, Mestereknek és Deákoknak - is *Fassioi*; ha a' dolog elégségesen nem *constál*, a' Bíráknak ítéletekből, egy *Exmissio* még-adattásék; de egyéb iránt minden tovább való *processusok*, *remediumok* *excludáltatván*, és a' dolog *comperiáltatván*, *fl. 200. convincáltasfanak*. Mindazáltal ök - is szállás-adással, a' Felnagyok, Polgárok szerit tévén a' Falukban vagy Városokban fel-találhatandó, ember és marha élésbéli, 's egyéb szükséges gazdalkodással lenni pénzékért a' szállóknak tartozzának, illendő áron, ezen meg-írt *processus* és abból következni szokott *poena* alatt.

A' *residentiátlan* Nemesiség, Fejedelmek, Urak, vagy Fő rendek főlgai, és egyebek-is, ha kik efféle dolgot *attentálnának*, az olyanoknak meg-fogattatások, büntetések a' szerént légyen, a' mint a' *Generale* és *Publicum Edictumban* világoson *exprimálnván* vagyon afféle lézzegő fanczolatató embereknek állapotjuk.

Ellenben pedig ha kik méltatlanúl fogdosnának, károsítanának, vagy törvényt ^{Ex Art.} is *vexálnának* valakiket, és méltatlan pa- ^{Ab. 1582a} ^{1591.} ^{1599.} *na* *szokat* tennének, ezen meg-írt *processus* mellett *in poenam talionis incurraljanak*; ha pedig Nemes emberen történnék, szabadságában álljon, ha *servatis de jure servandis juxtaque continentiam Decreti procedál*, vagy

pedig ezen *Articularis brevis processus*sal, ha tsak ezen *Articularis poenát* akarna kerefni.

1642. Nem *interdicáltatik* pedig az, ha kikhez az állapotoknak és zemélyeknek mi-vóltokhoz képeft illendő emberséggel és betsülettel léfnek gazdálkodásból - is szabad jó akaratjokból; a' kik pedig a' Haza közönséges dolgában, vagy Fejedelmek főlgálatjában jární *comperiáltatnak*, azoknak gazdálkodni tartozzanak illendő módon, tékozlás, rézegeskedés és a' zégénységnek fatczoltatása nélkül.

A R T I C V L V S II.

1616.
1617. A' *Fundus Regius*ról a' Száf *Natio* közzül *disturbium* alatt el - bujdosott Jobbágyok, ha elébbeni lakó helyekre visszákarnának menni, (ha Jobbágyságra nem kötötték magokat, vagy egyéb igazításra való akadályok nintsen) el-botsáttassanak mindenféle javokkal és marhájokkal; *refundálván* azt, ha mit Földes Urok adott volna.

A R T I C V L V S III.

1639. A' Vármegyei vagy egyéb Tiftek a' *Regius Funduson* ne Czirkáljanak, sőt magok *Jurisdictionója* alatt lévöknek Czirkálására menő útjokban-is meg - szállván; mód-nél-

nélkül való gazdálkodásra a' Száfságot ne erőltessék; posta-ló adásra pedig tellyességgel semmiképen ne, annál inkább egyéb *exactió*kra,

ARTICVLVS IV.

A' Törvénytelen *Arestum*okról való közönséges végezés *observáltassék*, mind-Ex Art. An. 1648. azonáltal mind Száfsz és Magyar Városokon a' meg-*sententiáztatott* latrokat, és *in flagranti loco delicti deprehendáltatott* gonosztévöket, vizont ha kiknek kezeknél lopott marha találatnék, az illyen paraszt embereket szabadon *arestálhassák* a' Bírák, *tam propria auctoritate, quam ad instantiam aliorum*; a' Nemesség részéről mind-azáltal, *non nisi juxta continentiam Decreti et Articulorum.*

ARTICVLVS V.

A' Száfszágnak Vármegyéken lévő Jószágiban a' Czirkálásnak *Seriessében* íra-An. 1651. tott közönséges *Articulus*, és abban *specificált* módok *observáltassanak.*

TITULUS LXXXI.

Városok állapotjáról.

ARTICVLVS I.

Mint-hogy a' Fejedelmek is minden rendeknek, vizont a' Fejedelmeknek is 1625.

az Országbéli minden *Statusok* hittel szokták magokat kötelezni, nem utolsó *requisituma* ennek - okáért a' Fejedelmekhez való hűségnek és tartozó kötelefségnek az - is, hogy akármelly időben - is, de kiváltképen a' hűkség úgy kívánván, valamelly Városban lakni, *resideálni*, vagy tsak bizonyos ideig múlatni akarnak, mind magok, udvarok népe, fizetett és egyéb rendbéli hadai ott lakhassanak, mellyről ennek - előtte - is az Orzágnak voltak bizonyos *Constitutiói*; ez egész világon lévő minden Országbéli példák - is azont mutatják, mostan - is annak okáért újabban örökösön meg - állandóképen végeztetett.

I. Hogy az Orzágnak *legitimus* Fejedelmi akármelly Kerített, *Privilegiumos* és Kóltsos Városokban birodalmokbéliek közül, mint - hogy ugyan *Fiscalis* Városoknak is *denomináltak* a' szabad Városok, valamikor akarják, mind békeséges és háborúságos időkben, mind magok zemélyek szerént, Udvarok népe, Ország népe, fizetett és egyéb rendbéli hadas *Praesidium Locumtenensi*, avagy arra rendeltetett Tisztviselői, az állapotoknak és hűkségeknek mivóltához képest, szabadon bé - botsátassanak, lakhassanak, és a' közönféges Hazas Fejedelmek javára szép egyező értelemmel vigyázhassanak, a' Városoknak Ká-

pui, Bástyái, Czejtházai, egyaránt önzestell-
nek, birattassanak és óltalmaztassanak, a-
zoknak egyéb-iránt való szabadságoknak 's
*Privilegiumok*nak meg-fértődése nélkül, *sub*
poena Notae infidelitatis; amissioneque liber-
tatis et omnium immunitatum.

II. Sőt az igaz *Unio* és *Concordia* azt is kí-
vánván, hogy a' mint a' Városok külső jó-
szágokat-is egy-iránt birnak, és minden za-
badságival, háznaival az Országnek *ususát* és
fructusát nem csak egy-iránt, sőt inkább
fontosabban élük és vezük az Országbeli e-
gész *Statusok*nál, és a' szükségnek idején
azoknak nem csak fegyverekkel, hanem
vérek hullásával is, és életek fogyásával-is
óltalmaztatnak; annak-okáért a' régi vége-
zések szerént-is újabban *communi omnium vo-*
to concludáltatott; hogy akármelly *Natio-*
béli, *Statusok*béli *Regnicoláknak* szabados
házak és örökségeknak vétele, adása, vé-
vése, *concambialása*, mind örök áron, 's mind
zálogképen, vagy 'Sellérül, vagy meg-bér-
lés és alkuvás által az alkuvás szerént le-
hető akár-melly időre meg-engedtesfék
femmnémü fizin és *praetextus*, fenyíték, vagy
egyéb alkalmatosságok által meg-ne gátol-
tásfék, a' köztök *resideálandó* egyéb *Natio-*
béliék az ő ott való állapotjoknak és örök-
ségeknek mivóltok szerént: ök-is a' Váro-
foknak *Privilegium*ival, szabadságival, és

minden *immunitássával* egy - aránt élheffenek, és femmiben fellyebb ne *aggraváltassanak*.

III. Ha kiknek pedig a' meg-írt mód szerént házak, *continuus* szállások nem lehetne-is, de a' több *Natiokbéli Statusok*, sőt a' szükségnek idején, mind magok, házak népe, és minden javok szabadon bé, 's annak idejében békével ki-is botsáttassék; míglen benne léznek, ott való femmi rendektől meg-ne háboríttassanak, károsíttassanak, azokat a' Városbéliek magokkal és magokéval egy-iránt óltalmazták, ellen-ségeknék ki-ne adják, se magokat, se egyéb javokat, 's ha a' dolog békeféségre mégyen, abból is akkor ki-ne rekefésék, 's ne azoknak javokból *tractáljanak* és békéljenek: Szállás adással tartozzanak, és illendő ház-bérrel meg-elégedvén, akármi időben bé és ki-viendő éléfekből femminémü bért és *taxát* ne vegyenek; de azok - is a' míg ott léznek, a' Városnak szabadsági ellen femmit ne tselekedjenek, pénzeken éljenek.

Hogy ha azért a' fellyebb meg-írt mód szerént való szabados adást és vévést megengedni nem akarnák, valami titkon való *interdictumok*, magok között való *Constitutiók* által, (a' *venditiót* és a' meg-írt *Conditiókat*) avagy *qualicumque sub praetextu*

impediálnák, eo facto a' házat venni akaró ember akár maga prosequálja, akár pedig ad instantiam ejus a' Director, szabados legyen, és Diaetalis avagy Octavalis terminuson peremptoriè decidáltassék e' causa, és az ilyen Városbéliek és annak Tíztei, Vármegyéken lévő jószágokat amittálják, mellynek két része Fiscusé, s' a' harmada a' peresé legyen. Vármegyebéli jószágoknak pedig azok értetnek, mellyek a' Vármegyék Tízteinek jurisdictionójok alatt, a' Vármegyei Porta számnak rendiben vannak felíratatva, a' szerént-is fiztök contribuálni és hadi expeditiókat-is praestálni.

Ha melly Városnak pedig Vármegyén józága nem volna, az ide feljebb megírt második casusbéli poenába incurrálnak, *id est; amissionem immunitatum ac Privilegiorum*; az Exponensnek-is pedig satisfactiója legyen, és *in isto casu absque pecuniarum solutione introducáltassék a' meg-venni akaró a' házba, a' Venditort pedig a' Város contentálja.*

Ha pedig a' harmadik punctumban megírt mód szerént háborúságos idökben bémenő, lakó, ki-jövő embereknek dolgokban violálnák a' Constitutiókat, *in amissionem Privilegiorum ac immunitatum incurrálnak*, azon processus szerént, mint feljebb van megírva a' házak vétele dolgából.

TITULUS LXXXII.

Törts-Váráról, és ahoz való jószágról.

ARTICVLVS I.

A' mint *in Anno* 1625. végeztetett vólt, hogy Törtsváráról, és ahoz való Jószágról *Privilegiumokat producálnák* két Hónap alatt a' Brassaiak, *sub amissione omnium bonorum*, és akkor *succumbálnán*, a' *Fiscus apprehendálnán* - is bizonyos *respectusokból* ísmét *restituáltatott* vólt; de újonnan a' *Fiscale bonumok*nak bizonyosabb karba állatását kívánván az Ország, és a' Brassaiaknak ahoz való igazságokat-is *szorgalmatoson meg-visgálnán* *in Anno* 1651. arról való végezés moitan is *confirmáltatott*, melly ekképen következik:

NOS GEORGIUS RÁKOCZI, Dei gratia Princeps Transilvaniae, Partium Regni Hungariae Dominus, et Siculorum Comes, &c. &c. *Nemoriae commendamus tenore praesentium, significantes, quibus expedit, universis; Quod cum maximae curae nobis fuerit, Regnum et regimen nostrum undique pacis aura perficere, ut turbas etiam Forenses, quibus ob incertitudinem Furium Fiscalium variis molestiis affici intelligebamus, redacto in certum Catalogum bonorum*

illorum numero, legitimo processu complana-
 remus, eam ob rem à Dominis Regnicolis
 edito superinde Articulo humilimè etiam re-
 quisi fueramus, quatenus ei rei componen-
 dae certum terminum, vigesimum nempe quar-
 tum diem Mensis Octobris, anni praeteriti
 Millesimi Sexcentissimi Quinquagesimi, dare
 et praefigere dignaremur; quo facto, adveni-
 ente Divina gratia isto termino, in praesen-
 tia Nostra coram Dominis Consiliariis, et Ta-
 bulae nostrae Judicariae Assessoribus, universis
 talibus bonis, inter Fiscum et privatos quos-
 libet controversis, per viam productionis, pro-
 cessu felici, revisis, complanatis et discrimina-
 tis, separatoque omni jure Fiscali à privato-
 rum praetensionibus, totale et integrum
 Castrum Törtsvára, ac bona, totales nempe
 et integrae possessiones Batsfalu, Türkös,
 Tsernátfalu, Hofszúfalu, Tatrang, Zajzon,
 Pulchenecz, Apácza et Krisbák, omnino in
 Comitatu Albensi Transilvaniae existentia,
 ad idem de jure et ab antiquo spectantia, et
 juxta antiqua Regni Decreta et recentiora
 Sancita, ut Anni Millesimi Sexcentissimi de-
 cimi quinti, ac aliorum subsequentiū vir-
 tute, lege perpetua, bonis Fiscalibus annume-
 rata esse, certò certius compertum sit; Un-
 de Serenissimus quondam Princeps Gabriel
 Bethlen, etiam Fisco Regni reincorporaverat;
 verùm ad humiles Prudentum et Circumspe-
 cto-

ctorum illius temporis Judicis et Furatorum
 Civium Civitatis Coronensis instantias, cer-
 tis rursus sub conditionibus, eisdem remit-
 tenda voluerat; Nos etiam similem in mo-
 dum precibus eorum inclinati, imprimis au-
 tem consideratis et attentis fidelitate ac fide-
 libus servitiis Prudentum ac Circumspecto-
 rum, Michaelis Ötvös Primarii, alterius Mi-
 chaelis Hermannii Vice Judicum, et Lauren-
 tii Bergeri publici Notarii Civitatis nostrae
 Coronensis, Nobis et huic Regno nostro Tran-
 silvaniae, pro temporis exigentia fideliter prae-
 stitis et exhibitis, et clementia singulari er-
 ga eosdem uti volentes, accedente etiam as-
 sensu Dominorum Consiliariorum et Regnicu-
 larum, in praesentibus Comitibus ad diem duo-
 decimum Mensis Februarii, in hanc Civita-
 tem Albam Juliam indictis, publico Artic-
 lo per expressum declarato, sub specificatis
 modis et conditionibus, sanctè et inviolabiliter
 per eos observandis, eisdem et successoribus
 eorundem universis remittenda et restituenda
 clementer volumus et annuimus. Primo, Te-
 neantur ipsi, Judex, caeterique Cives Civi-
 tatis Coronensis in aerarium nostrum undecim
 millia florenorum statim et defacto simul et
 semel administrare, quibus sedes nostra Prin-
 cipalis, imprimis autem confinia Regni, prae-
 parationibus necessariis, juventur et asseran-
 tur. Secundo; Quandoquidem bonae memoriae
 Prin-

Princeps, Gabriel Bethlen, inter alias resignationis ejusdem Castri conditiones, certe etiam bona, totales nimirum et integras Possessiones Gird, Persán, Holbach, omninò in districtu Fogarasiensi, et Parroh jure perpetuo, Sárkány verò ad tempus, in rationem Fiscì omninò in memorato Comitatu Albenfi existentia, ab eisdem Coronensibus concessa et concambiata voluerat, collatis per eosdem eidem Principi illis etiam quindecim millibus florenorum, quos Comes Illustris Dominus Sigismundus Forgáts eisdem debuisse perhibebatur, prout haec omnia ex literis concambialibus et collationalibus ipsius Principis Gabrielis Bethlen lucidiùs constare dignoscitur; His nos praenominatam totalem et integram possessionem Sárkány, in perpetuum cum totali et integra Possessione eorundem Szúnyogfeg, et districtu Barcensi, ac eodem Comitatu Albenfi ab eisdem additam volumus, cum omnibus earundem possessionum pertinentiis ac emolumentis quibuslibet de jure et ab antiquo ad easdem pertinentibus, nullum jus nullamque juris et domini proprietatem in iisdem iidem Coronenses pro se et successoribus suis ad amplius reservando, imò ratione possessionis Szúnyogfeg, etiam Evictionis cautelam et onus in se assumendo, ita ut dehinc in perpetuum praespecificatae istae Proffessiones, Fiscales habeantur et reputentur. Tertio; Se-

curitate Principum et Regni jure merito ex-
 poscente, justitia cum unidistante, obligatio-
 ne in commune bonum, et Sancitis Patriis
 jubentibus, et ipsorum etiam Civium Coro-
 nensium cum Principibus, et Regno isthoc ali-
 quoties reiteratis pactis et conclusionibus dic-
 tantibus, teneantur ipsi Cives Coronenses in
 eodem Castro Törts-vára, Castellatum Natione
 Hungarum ordinare et praeficere: Sed non-
 nisi cum praescitu et suffragio Principis le-
 gitimi talem, qui cum primis Principi legi-
 timo complacere; ille autem sicut et caeteri
 praesidiarii omnes singulis Annis, coram Com-
 missariis à Principe Regni ordinandis et eò
 expediendis, in ea forma, quam Princeps le-
 gitimus praescriptus est, homagium Prin-
 cipi et Regno teneantur deponere, et sese jura-
 mento obligare, ad defensionem loci, et Possesso-
 ribus servitia fideliter exhibenda. Quarto;
 Tempore necessitatis teneantur ipsi Cives Co-
 ronenses ad primum Principis legitimi man-
 datum in idem Castrum tantum praesidium
 recipere, quantum Princeps legitimus et Re-
 gnicolae eo ordinaturi sunt; hoc autem, quan-
 docunque legitimi Principes et Regnicolae effe-
 ctum voluerint, statim et de facto admittere
 teneantur. Imò Praesidiariis illis non tantum
 Castellanus, caeterique Castrum illius Praesidia-
 rii, verum et ipsi Cives Coronenses pro com-
 muni bono et salute publica cooperari, consen-
 tire,

tive, et totis viribus suppetias dare teneantur, et sint adstricti; Tempore vero pacato solitum tantum Praesidium conservare sint obligati. Quinto; Teneantur ipsi Cives Coronenses idem Castrum tam externis, quam internis munitio- nibus, sufficiente nempe commeatu, praesidio et machinis, ac quibusvis rebus necessariis in- structum, et contra quodvis infortunium satis superque firmatum reddere. Insuper juxta multiplicia ac varia Regni Sancita, Contra- ctusque Civium Coronensium ac Conditiones et clausulas Donationum ac Privilegiorum à Di- vis quondam Regibus et Principibus eisdem elargitorum, semitas, transitus, ac passus quosvis prohibitos, identidem intercludere, impedire, et incidere, neque ut ullo unquam tempore aperi- ri, et transitui accommodari possint, permit- tere. Sexto; In signum autem gratitudinis pro tanto beneficio, et quòd Fiscus è manibus su- is, ut proprium peculium, Castrum istud, cum suis bonis omninò (ut praememoratum est,) in Comitatu Albenfi Transilvaniae existentibus concambiat, et apud eosdem relinquit, tene- antur iidem Cives Coronenses tempore expe- ditionis bellicae, duodecim bene instructos Equi- tes, eo modo, quo septem Judices Saxones, ex bonis suis in Comitatus habitis, tanquam Donatarii ad exercitandum inter nobiles, us- que exitum belli, sistere. Verùm ex bonis Ca- stri Törtsvára, nullus miles sub Vexillum Co- mita-

mitatús, aut inter pedites Universitatis Sa-
 xonicae accipiatur, sed pro necessitate tempo-
 ris, talis etiam miles secundum dispositionem
 Principis legitimi, pro praesidio in Castro
 Törtsvára relinquatur. Ad extremum; Con-
 stitutionibus Regni variis id dictantibus, ac
 etiam cum ipsi sint commembra Regni, com-
 munisque sit et permansio et excidium; imò
 priore etiam eorum contractu idem affirmante,
 teneantur ipsi Cives Coronenses in omni tem-
 pore necessitatis, alias Nationes et Regnico-
 las, quosvis in Civitatem suam cum tota fa-
 milia et rebus recipere, admittere, et illis
 hospitium dare, illic placidè et Christiana cha-
 ritate eosdem tractare, familias et bona eo-
 rum tutari. Et si illis emigrare illinc placue-
 rit, cum omnibus bonis suis liberum discessum
 concedant, nec ullo sub praetextu impedire au-
 sint; Imò in omnibus etiam aliis rebus, erga
 alias etiam Nationes, eum affectum gerant,
 quem in rebus asperis, erga alios hominem
 Christianum decet, illorum perniciem suam
 esse non ignorantes. Quae omnia sub poena
 in Contractu Anni Millefimi Sexcentefimi
 Tricesimi septimi specificata, teneantur per to-
 tum sanctè et illibatè praestare et continua-
 re, Caeteris etiam omnibus literarum Con-
 tractualium punctis, clausulis, et conditioni-
 bus per omnia salvis permanentibus.

His itaque omnibus conditionibus sanctè et
 illi-

illibate conservatis, effectuatibus, et continuatis, totum et integrum toties nominatum Castrum Törtsvára, omniaque bona, totales nempe et integras superius nominatas Possessiones Batsfalu, Türkös, Tsernátfalu, Hožúf lu, Tatrang, Zajzon, Pulchenez, Apacza, et Krisbák, omnino in Comitatu Albenfi Transilvaniae existentia; Totum item et omne Jus nostrum Regium, si quod in eodem Castro, dictisque possessionibus etiam aliter, qualitercunque existeret et haberetur, aut eadem nostram ex quibuscunque causis, viis, modis et rationibus concerneret collationem, simul cum cunctis suis utilitatibus et pertinentiis quibuslibet, terris scilicet arabilibus; cultis et incultis, agris, pratis, pascuis, campis, foentibus, silvis, nemoribus, montibus, alpibus, vallibus, vineis, vinearumque promontoriis; Item aquis, fluviis; piscinis, piscaturis, aquarumque decursibus, molendinis et eorundem locis, generaliter verò quarumlibet utilitatum et pertinentiarum suarum integritatibus, quovis nominis vocabulo vocitatis, ad idem Castrum dictasque possessiones de jure et ab antiquo spectantibus et pertinere debentibus, sub suis veteris metis et antiquis limitibus existentes, memoratis Primario et Vice Judicibus, caeterisque Furatis Civibus, Senatoribus, ac universis incolis et inhabitatoribus Civitatis Coronensis, eorundemque haeredibus et successoribus

legitimis benignè dandas donandas, et apud manus eorundem relinquendas voluimus; Pro- ut damus, donamus, et apud manus eorundem relinquimus jure perpetuo et irrevocabiliter, sub praeinsertis modis et conditionibus tenen- da, possidenda, pariter et habenda, salvo ju- re alieno: harum nostrarum vigore ac testimo- niò literarum mediante. Quas nos in formam Privilegii nostri redigi faciemus, dum nobis in specie fuerint reportatae. Datum in Civi- tate nostra Alba Julia. die 25. Apr. Anno Dom. Millesimo Sexcentesimo Quinquagesimo primo.

E' Contractust világoson meg-tapaftalván az Ország, hogy ez Hazának nem kárára, söt inkább hasznára volna, annak minden punctumit approbálta és javallotta; úgy-hogy a'melly Józágot a' Brassaiak a' Contractus- nak continentiaja szerént in concambium ad- tanak, azok in perpetuum pro Fiscalibus tar- tasfanak, és a' melly Törtsvári Józágot ezzel a' Concambiummal mostan magoknak meg-erösítettének, azok in perpetuum ö- vék légyenek; és a' melly Articulusok és Privilegiumok ezzel ellenkezők ennek-elöt- te emanáltak, avagy praetendáltak mindenek seponáltakván, tulajdon tsak a' fellyebb meg-írt collatio, és abban specifi- cált Conditiók és módok szerént birattal- lának mind Törtsvára, és ahoz tartozó Józ-
fá-

házak; és nem mint *Fundus Regius*ból, hanem *tanquam bona Fiscalia in Comitatu Albenfi existentia, ac è manibus Fiscalibus con-*
cambiata. Hoc etiam addito, hogy noha a'
 Törtsvári Józágok Vármegyén vannak u-
 gyan, mindazonáltal Kapu-házam után való,
 mind *Fiscalis* 's mind Vármegyére való e-
 gyéb *contributiótól* és *exactióktól immunis-*
 ok légyenek: A' *criminalis casusokban* pe-
 dig halállal való büntetésre légyen *authori-*
tások a' Brassai Tízteknek, a' Vármegyei
 Tízteknek *praesentiájok* nélkül -is, mivel
 a' Vármegye Tíztei távól laknak; egyéb-
 iránt -is azoknak a' Faluknak állapotjuk
 mostan úgy kívánja: tsak hogy ök-is ne
abutáljanak; sőt az Ország *Constitutiói* fe-
 rént *procedáljanak* kedvezés nélkül.

TITULUS LXXXIII.

Beszterczeieknek Moldova felől
 való határáról.

ARTICVLVS I.

Beszterczén fellyül, a' hol a' Dorna vize
 a' Besztercze vizébe szakad, melly az
 Erdélyi és Moldovai határt *separálja*, melly Ex Art.
An. 1642.
 ben valamelly részt hogy el-foglaltak vol-
 na a' Moldovai Oláhok, jelentetik; szom-
 szédtságos *requisitióra* ha a' Vajda azt a' ha-
 tart fel-nem szabadítja, és el-nem szállítja

onnan azokat, kik meg-ülték, avagy akár-mint-is el-foglalták; az Ország és a' Fejedelem semmiképen meg-ne engedjék ha bizonyosan Erdélyi határnak találtatik lenni; hanem minden útakon és módokon, hogy-ha rajta lakók találtatnak, *amoveáltassanak* a' foglaló emberek, és az Ország határához *reapplicáltassanak* egyébképen-is.

TITULUS LXXXIV.

Hordók állapotjáról.

ARTICVLVS I.

Azt kívánván a' közönséges igazság'-is, hogy minden rendek igaz mértékkel éljenek; ez Hazában pedig egyik kiváltképen való *quaestura* a' Bornak adásában és vévésében áll, mellyeknek hordójoknak minémiségében meg-tapasztalt káros tsalárdságok ezzel orvosoltatnak, hogy hordóstól Bort el-adó minden ember veder fámokra alkunni tartozzék, a' vásárló-is a' szerént végye; kiből midön a' Bor ki-fogy, egy vederig történhető fogyatkozás nyóltzvanos hordóban, légyen a' vévőnek kárával; negyvenes hordó fél veder kárral fenvedtessék: de ha ezeken fellyül való hiba találtatik a' hordókban, a' káros ember *contentáltassék*; ebben-is illyen mód tartatván, hogy-ha valamelly Bor úgy vé-

tetik,

tetik-meg, hogy hordója vagy vízfűza vitessék azon Faluba vagy Városba, méretessék-meg Bíró vagy Esküttek előtt, és ugyan azok téteffenek *contentatiót*, és azon fellyül *fl. 12*, büntetteffének, mellynek-is két része a' károsoké, harmada pedig az *Executoroké* légyen: ha pedig hordóstól vézik-meg, a' vévő végyen hiteles *Testimonialist*, és arra légyen meg az elég-tétel.

TITULUS LXXXV.

Míves embereknek Privilegiumiról.

ARTICVLVS. I.

Mindenféle míves embereknek *Privilegiumok* ezekkel a' *Generalis Conditiók* kal tartatnak-meg és hagyattatnak helyben: Elsőben, hogy jó mívet miveljenek. Másodszor, hogy a' Vároft és Vidéket mindenek neme fzerént való mivekből, vagy mivelt *matériákból* meg-ne fogyatkoztassák, 's az eddig való *abusus* fzerént külső helyekre, 's néha Országokra-is hordván, a' Hazában ne fzeressenek fzükséget; holott a' Chéheken kívül lévőket-is el rekezttik, kik az ollyant meg-bövítenék, 's magok-is pedig nem *satisfaciálnak* hivataljoknak. Harmadszor, hogy az időknek mivóltához képeft lött, 's lejendő *Limitatiókat* *observálják*.

TITULUS LXXXVI.

Hajduk állapotjáról.

ARTICVLVS I.

A' Hajdú Városok, kik Hajdúi szabadsággal, és némelly dolgokban a' Városok Törvényétől megkülömböztetve vannak és élnek, azok, kiket Botskai Fejedelem elsőben megtelepítvén és nemesítvén bizonyos szabadságokkal meg is erősített, meg is ajándékozott volt, ez Hazának fegyverekkel való szolgálatjokért, 's az után több Fejedelmektől is abban megtartattanak és erősítetttenek; mellyek nevezet szerént ezek:

Szalonta.	Vekerd.	Konyár.
Ürögöd.	Safs.	Deretske.
Szent Márton.	Régen.	Berettyó újfalu.
Tamási.	Felegyház.	Kaba.
Harsány.	Bagamér	Sáránd.
Körösfeleg.	Mike Pérts.	Tépe.
Komádi.	Bagos.	

Ezeken kívül, több Hajdú Városok, Fejedelmek és Ország híre 's *consensusa* nélkül ne ültessenek és telepítessenek hasonló szabadsággal.

Ezek pedig a' Fejedelmektől nekik *conferált* szabadságokban, és a' Nemes Or-

Országgal együtt el-rendelt állapotjokban, mellyekben ekkédiglen hagyattattanak és meg-tartattanak, ezután-is meg-tartassanak: úgy mindazonáltal, hogy mint egyéb Vitézlő és Nemes rendek, ök-is a' Fejedelmeknek igaz hűséges szolgálatjokra, az Orzágnak minden szabadságira, végezési-^{1608.} re, és egyességére hittel-is legyenek kötelesek fejenként, a' régi végezések és *Articulusok* szerént-is; és mint az Orzágnak egyéb hadakozó rendei között, úgy ott-is, sőt a' fűkségnek mivóltához képest gyakrabban-is meg-mustráltatván a' Fejedelmek és *Generalisok*, annak módja szerént való *Regestrumi* bé-adattassanak. ^{1635.}

ARTICVLVS II.

A' Fellyebb meg-íráttakon kívül, a' szabad Hajdúságnak nevezeti *penitus tolláltatás* és le-rétéfsék; külömben, hanemha valamelly Ur vagy Nemes ember maga földére afféle szabad embereket telepítene, azokat ha a' Fejedelmek, Urok *manumissió*-jából, avagy *consensus*ából meg-nemesítenék, Urokkal együtt a' hadi *expeditio*ban Vármegyének Zászlója alatt fel-ülni tartozának; szabadságok lévén mindazáltal a' Földes Uroknak arra, ha közzülök hon való szolgálatjára akar hagyni: csak hogy olly' illendő számúakon, hogy ez Hazá-

ban *tumultuálódás*ra és egyéb közönséges
Ex Art. 1609. 1631. 1613. ártalmakra való *insolentiák*ra effélék által
 alkalmatosság ne főlgáltassék. Ha pedig
 Nemesi *prærogatívával* élő emberek nem
 léznek, úgy-is a' Földes Ur olly' rendbe és
disciplinába tartsa, ha kiket el-nem vízen
 magával, hanem hon hadja-is, hogy azok
 által-is közönséges alkalmatlanság a' Hazá-
 ban ne következék: de ez mind két rend-
 béliek-is a' Vármegye Tízteinek *Jurisdictió-*
 ja alatt légyenek, mint egyéb nemes vagy
 nemtelén Vármegyebéli több lakosok.

ARTICVLVS III.

VAlamelly Hajdú Kapitány, Hadnagy,
 vagy egyéb köztök lakó akármelly rend,
 Fejedelem vagy Váradi Fő Kapitány híre
 nélkül Török közzé menni, küldözni, íro-
 gatni, gyűléseket magok között hirdetni
 mérézelne a' Fejedelmek, vagy a' Váradi
 Kapitányok, sőt afféléket rajta érvén, más
 egyéb rendbéli Tíztek-is meg-foghassák,
 Váradra bé-vihessék, és őllyanokat a' Vá-
 radi Kapitány halállal büntethesse, és ja-
 vai *confiscáltassanak*; egyéb *innovatiókat*-is
 pedig Fejedelem és Ország *consensusi* nél-
 kül ne tsináljanak, idegen országból kö-
 zinkbe küldendő nem tsak valamelly köz-
 zülök való *privata personát*, hanem Feje-
 delmek, Ország, és egyéb köz állapotokat
 né-

nézendő dolgokról írott leveleket a' Fejedelmeknek vagy Váradij Kapitányoknak bé-küldözni tartozzanak *sub poena eadem.*

ARTICVLVS IV.

A' Hajdú vitézek magok *Territoriumán* kívül más jószágot, vagy telekeket havenni akarnak vagy bírnak, melly a' megvételnék előtte Vármegyéhez volt *incorporáltatva*, afféléket ne egyéb igazsággal és szabadsággal vegyenek, tartsanak, se bírjanak, hanem mint egyéb Nemes *Patronusok* a' *Decretumnak* *continentiája* és Ország *Statutum*i szerént, és az olyan helyeknek vagy azok felett való perlekedéseknek *Forumja* a' Nemes Vármegye és Tábla legyen. A' törvénytelen *Arestatiók* dolgából a' Hajdú Vitézek - is az Ország közönséges *Constitutió*jához tartsák magokat; azon kívül tselekedök ellen, a' Váradij Kapitány Székin legyen az *Articulusok* szerént való *brevis processus*, és *executio*-is.

ARTICVLVS V.

A' Hajdú Városokra ment, avagy menendő Erdélyi birodalomból való Jobbá-*Ex Art.* gyokat közikbe bé-ne fogadják tudva, de *An. 1648.* ha olyan dolog történnék, afféle Jobbágyoknak fel-kérése, ki-adása, avagy törvény szerént való *processusa* legyen az 1648-

éftendöbéli *Articulus* fzerént: melly fözöl
 fzoóra ekképen következik. A' melly Ne-
 mes ember Hajdú Városokta futott Job-
 bágját akarja *repetálni*, a' Váradi Fő avagy
 Vicé Kapitánytól az eddig bé-vett régi *u-
 sus* fzerént petsétet kérvén, a' Váradi Vár
 Szombati Széken való két *Assesör*, avagy
 a' *Notarius* egyik *Assessör*rel együtt tartoz-
 zék ki-menni a' Nemes embernek *instantiá-
 jára*, az *observáltatott usus* fzerént *depositó
 salarió*, és ott azon *Assessörök* azon Haj-
 dú Városnak (a' honnan *repetálni* akarják)
 Kapitányát vagy Hadnagyát *requirálja* é-
 rette; A' Kapitány vagy Hadnagy tar-
 tozzék minden *exceptió* nélkül, mindjárt
 azon Városnak Tanátsát öfve-gyűjtven,
 és ott a' Nemes embernek *repetitus* Job-
 bágjához való *jussa comprobáltatván*, ha
 hitesnek, avagy kezesnek találtatik lenni,
eo facto tartozzanak meg-adni, *sub poena
 homagiali*: Ha pedig *de proprietate doceái* a'
 Nemes ember, *in instanti* tartozzék a' Had-
 nagy, vagy Kapitány Esküttivel együtt a'
 dologban törvénytteni, és ha *comperiál-
 tatik* az *Actornak* jó igazsága a' Jobbágéhoz,
eo facto ki-adni; ha pedig ki-nem adnák, ez
 illyent-is *eo casu* a' Váradi Vár Szombati
 törvény Székire *appellatióba* vévén, a' Haj-
 dú Városokis tartozzanak el-botsátani, és
 a' *repetitus* emberre, *interim sub poena homa-
 gi*

gii illius gondot viselni: Melly *Transmissio*
 a' Vár Székin minden *dilatatio* nélkül, *ad*
instantiam Actoris, három Szombati Szék-
 nek *durálása* alatt elő-vétefsék, és *finaliter*
decidáltasék; ha pedig a' három Széknek
durálása alatt az *Actoria pars* elő nem vé-
 tetné, az *In causam attractus instantiájára*
 vétefsék-elő, és a' mint az igazság, 's az Or-
 zág törvénye kívánja, a' *Transmissiónak* kí-
 vánása *szérent-is* vétefsék *executióba*, úgy-
 hogy *tempore revisionis hujusmodi Transmis-*
sionis, a' Kapitány a' Szombati Szék *As-*
sessorit, az eddig *observáltatott* mód *szérent*
 jó lelki-esméretü, törvényhez értő Nemes
 embereket-is *adhibeálván*, azokkal együtt
revideálja a' *Transmissiót*: és ha meg-ítélik,
 tartozzanak *de facto cum poena homagii* a' *re-*
petitust meg-adni. A' meg-adás után a' vi-
 telben pedig, a' magok határáig olly' *secu-*
ritást mutatván a' Nemes embernek a' meg-
 adott Jobbágnak el-vitelében, hogyha
 abban a' Nemes ember *utcumque impediál-*
tatnék, a' Hajdú Városbéliek *eo facto in*
poena 200. florenorum Hungaricalium convin-
cáltassanak. Melly *poenát* a' Fő és Vicé
 Váradi Kapitányok tartozzanak *exequál-*
tatni de simplici et plano, és a' Nemes em-
 bert arról *contentálni*. Ha pedig az ilyen
 törvénnyel *prosequáltatott* Jobbágy, a' tör-
 vénnel való *prosecutio* és *apprehensio* után

utcunque transfugiálna Földes Ura keze és birodalma alól; akárhol találtathassék-is, annak-utánna a' Hajdú Városokon az olyan Jobbágy; *de facto* a' Hajdú Városbéli Tíztek azok ellen *emanáté sententiát* látván, tartozzanak ki-adni az olyan Jobbágyokat *de simplici et plano, (nisi tamen justum aliud aliquod et legitimum obsistat impedimentum) sub poena ducentorum florenorum.* Kiben hogy a' Nemesség jobb móddal *progrediálhasson*, tartozzanak a' Hajdú Városbéli Tíztek a' *Transmissiót*, és a' *Sententiát* kiadni Székekről, valakik a' Nemesség közül ki-akarják váltani.

APPROBATARUM
 CONSTITUTIONUM REGNI
 TRANSILVANIÆ, ET PARTI-
 UM HUNGARIÆ EIDEM
 ANNEXARUM
 PARS QUARTA.

TITULUS PRIMUS.

Törvények Processusiról.

ARTICVLVS. I.

Ogy mindennemü bántódások,
 mellyek külömb-külob-féle tör-
 vénytelenésekből foktak *emer-*
 gálni, meg-orvosoltathassanak, és kiki az ö
 igazságát jobb módjával *assequálhassa*, vé-
 geztetett, hogy a' Fejedelmek a' *Termi-*
musokat mindenik *Natió*nak az ö fokott
 idejekben ki-fölgáltassák, és minden Vár-
 megyéken, Székes helyeken, mind Er-
 délyben, 's mind a' *Partiumban* a' Tör-
 vényes Székek *celebráltassanak*, valamelly
 kiváltképen való okok nem *impediálván*,

Ex Art.
An. 1571.
 1576.
 1625.
 1626.

ARTICVLVS II.

NOha rend szerént való *Octavalis Ter-*
minusok ennek elötte eztendönként

1571.

bövebben *celebráttatni decernáltattak* volt, úgy - mint az Erdélyi Nemességnek első *Terminus*a kezdetődött *Reminiscere* Vasárnap után való Hétfőn, és tartott Virág Vasárnapig; második *Terminus* kezdetődött Szent Lukás napjának 8 - dik napján, és tartott 30. napig Vasárnapok nélkül. A' Székelységnek első *Terminus*a kezdetődött Vízkereft után nyóltzad nappal, és tartott 30. napokig. második kezdetődött *Juni*usnak első napján, és *durált* 30. napokig. A' *Partium*bélieknek-is első *Terminus*ok kezdetődött Szent György napjának 8-dik napján, és ítéltetett 25-töd napig; második *Terminus*ok kezdetődött *December*nek első napján, és *durált* 25-töd napig: De annak-utánna bizonyos okokra nézve az akkori végezés meg-változván, rendeltetett ilyen formán, hogy az Erdélyi Nemességnek *Terminus*a kezdetödvén Sz. Lukás napjának 8-dik napján, *duráljon* egy hólnapig, Vasárnapon kívül. A' Székelységnek *Terminus*a kezdetödvén Vízkereft nap után 8-tzad napon, tartson három hétig, Vasárnapokon kívül. Hasonlóképen a' *Partium*bélieknek-is *Terminus*ok kezdetödvén Karátson havának első napján, ítéltessék három hétig Vasárnapokon kívül, mindenik *Terminus*okon a' Vasárnapok ki-tudódván.

Helyek pedig, (a' Fejedelmeknek ez iránt való *authoritások* és *dispositiójok* fenn 1615. maradván) az Erdélyi Nemességnek *Medgyesen* vagy *Békterczén*. A' Székelységnek *Segesvárátt* vagy *Marosvásárbelyt*. A' *Partiumbéli*eknek *Kolosvárátt* legyen; úgy mindazáltal, hogyha bizonyos *respectusokra* nézve ez helyeket az időnek kívánsága férént változtatni akarják, szabadságokban álljon, a' hová *transferálni* akarják azoknak ki-főlgáltatását, a' férént az Ország Gyűlését-is.

ARTICVLVS III.

Mivel némelly Vármegyének és Székeknek Fő Tíztei Udvari Szólgák 1629. lévén, gyakrabban a' Fejedelmek mellett kelletik múlatniok, hogy a' *Causansok*nak a' miatt-is fogyatkozások ne essek, midőn Törvényes Székek *celebráltak*, egyik Fő Tíztt mindenkor haza bocsáttassék, hogy azoknak *absentiájok* miatt a' Székeknek *celebrátása* el-ne múlték, ha valamely kiváltképen való okok a' Fejedelmeknek nem *obstálnak*.

ARTICVLVS IV.

Történhetik az-is gyakorta, hogy valamely fegény Nemes embernek olly 1615. nagy embertől esik vagy személyében, vagy

javaiban bántódása, ki ellen Törvénybéli *processust* indítani nem mér, és ha szintén Törvényt *moveál*-is ellene, de a' Törvény-tévők a' *causat* avagy nem *leválják*, avagy ha *leválják*-is, *secundum juris rigorem pronuncióálni* nem mernek; hogy azért mind a' Törvény-látók és Perlök az ő hivataljokban bátorfágosabban *procedálhassanak*; ha azoknak akármilyen rendben lévő emberek *turbatori* lennének, *puniantur juxta contenta Decreti*: ha pedig vagy a' Perest, vagy a' Törvény-tévőt fenyegetnék, *in poena fl. 200. Hungaricalium convinctáttassanak, comperta rei veritate*; mindazáltal a' fenyegetőknek állapotját a' Birák igen szorgalmasan megvizsgálván, a' *Decretumnak continentiaájához accommodálják a' poenát*.

ARTICVLVS V.

HA kik a' más párton lakók között, az Erdélyi *Ditió*ban Józágot birnak, és abból *Potentiát patrálják*, a' Vármegye Tíztei előtt tartozzanak törvényt állani, és azon Tíztek törvényt és *executiót*-is azon Józágból, *servatis de jure servandis* szolgáltatni; kinek a' *convicta pars* ha *ausu temerario resistálni* akarna, a' Fejedelmek az Actornak *instantiaájára*, az *executionnak* véghez vitelében, *de brachio Regali prospiciáljanak*.

Ex Art.
An. 1591.

ARTICVLVS VI.

HA valakik Józágokat a' *Potentiariustól* törvénnel keresvén és perben lévén véle, az alatt az *In causam attractus* íté-^{1615.} vén azt, hogy a' Józág törvény szerént ki-kél kezéből, azt puztúl ni hagyná, vagy ö maga-is szántszándékkal puztítaná, *in hoc casu* az *Actor* a' Józággal együtt a' kár-té- telt - is keresheffe, és a' Józággal együtt az-is néki meg-ítéltesék.

ARTICVLVS VII.

A' *Causalis* levelek, ha szintén *illegitimas* Fejedelmek idejében költenek - is, de ha *ritè* és *legitimè* emanáltak, és élte-^{1607.} nek - is vélek: helyesek légyenek, és *in Judicio acceptalassanak*.

ARTICVLVS VIII.

Illegitimum Mandatumokkal senki a' tör-^{1630.} vénynek *processusát* ne *remorálja*; hanem a' Vármegyéknek Ispáni, és Székeknek Tíz-
tei, törvényből ki-ment dolgokat, minden bántás és ellenzés nélkül, mind *Fiscus* és egyebek Józágiban a' *Sententiáknak Seri-Ex Art.* esse szerént, tisztek és hivataljok tartása ^{An. 1549.} alatt, szabadon *peragálhassák*: ha pedig az Udvarbirák és Tízviselők közzül valamelyik, az Orzágnak *Constitutioja* ellen, az *executiót* nem *admittálná*, az olyan Tízviselő a' maga Józágáról, *ratione non*
ob-

observationis Articularum, Furis ordine prosequáltassék, és convincáltassék; cum refusione damnorum in poena minoris Potentiae.

ARTICVLVS IX.

HA mikor Törvényes Székeknek *celebrálásának* idején, a' Káptalanok; vagy
 1640. egyéb *legitimus Executorok executióra* menének-ki; azzal fohol a' törvényes Székek az Országban ne *impediáltassanak*, se el-ne bomoljanak; az *Executióknak* elég ideje vagyon Ezentendő alatt, *Remediuma*-is lehet a' *Resuscitatio*, nem köteleztetett a' törvény szolgáltság *privatus* ember dolgához.

ARTICVLVS X.

NOha a' Törvénynek *processus*iról való
 1616. *Constitutiók* az időknek külömb-külobb változásihoz képest, fok rendben *variáltattanak*; de ebből való *abususok*at és *inconvenientiákat* következhetni látván az Ország, az akkori Fejedelem és *Statusok* tetfésékből *in anno 1619.* minémüi *processusok*at az akkori időnek állapotjához képest, a' *Causansok*nak, jobbaknak 's hasznosabbaknak ítélték lenni, egy *corpusba redigálták*, és hogy azokkal, *tam in Tabula Regni Judiciaria, quàm Sedibus Comitatum et Sedium Siculicalium ac Saxonicalium, ubi vis in ditione Transilvanica, pro Statutis*

Consuetudinibus et Legibus Regni éljenek, végezték, azokon kívül a' Törvény *processus*iról írott több *Articulusok pro cassatis et invalidatis* tartassanak: úgy - hogy valamely *casusok*, és azoknak *processusi* azokból és többekből-is ki-*fedezettettek*, és mostan itt bé-írattattak, ez módok szerént alkalmazassanak.

ARTICVLVS XI.

Mivel azért leg-bővebben a' *brevis processusok* foztak *agitáltatni*; Elsőben-is azok mellyek légyenek, az 1619-eftendőbéli *Articulus* ekképen *declarálja*: *Causae quinque Casuum, actuum Potentiariorum Majorum et Minorum, Deliberati item Homicidii, Dotum, rerum Paraphernalium, Quartalitorum, Tutelarum, Bonorum impignoratorum, Vinculorum et Obligaminum, Depositorum et Diffamationum, Falsorum Delatorum, Repetitionis Literarum et literalium Instrumentorum, qualitercunque apud manus alienas existentium, nec non Fobbagionum, Seruorumque fugitivorum, aliorumque in Articulis Regni superinde editis, specificè denotatorum.*

ARTICVLVS XII.

Ezeket azért a' *specifiált casusokat*, in *arbitrio Causantium* légyen, ha a' Tablán vagy a' Széken akarják *prosequálni*; de a' melly

melly *causákban perpetuitas bonorum* keres-
tetik, és *Privilegium productiója* - is kíván-
tatik, *immediatè* a' Táblán; és a' mellyek *No-
tát* concernálnak, *generalis Diaetán* *prose-
quáltassanak*; a' melly *casusok* pedig neve-
zet szerént *relegáltattanak* valamellyik *For-
umra* egyenesen, ott-is *prosequáltassanak*,
mint-hogy az ollyanok nem hagyattatta-
nak tsak *ad arbitrium Causantium*.

ARTICVLVS XIII.

HA ki peressét *ratione praenotatorum ca-
suum* a' Táblán akarja keresni; első-
Ex Art. An. 1582. ben a' *Terminusnak* előtte, Erdélyben nyól-
1619. tzad nappal, a' *Partiumban* 15-töd nappal
literis Evocatoris legitime evocáltassa; ho-
lott mind a' két fél öfve felelvén, ha az
Orzágnak *Articulusi* és *Decretuma* szerént
ügy kívántatik, vagy *ad literas*, vagy *ad
humana Testimonia*, második *Terminusig* ki-
botsáttassanak, *quo quidem termino adveni-
ente, reportálván*, ugyan akkor törvények
légyen, és *definitiva Sententia* *pronunciáltat-
ván, ulterioribus remediis denegatis* *exequál-
tassék*-is; ha kik pedig *nemoban* hadják
magokat, azokra *per non venit Sententia* a-
dassék, de illyen^o móddal; hogy az *Inbi-
bens* azon közelbik *Terminus*, minden igaz-
ságát, *absque ulteriori dilatione* tartozzék
producálni; hogy *modò praemissò* törvénye

leheffen; melly második *Terminusra*-is az *Inhibitio* mellett, ha nem *compareál*, végső *Sententia* adásék, és mindjárt *ulterioribus remediis denegatis*, ezen *Sententiája* *exequáltásék*.

ARTICVLVS XIV.

E' Fellyebb meg-írt *Inhibitioról* pedig végeztetett ez-is; hogy a' melly peres Táblán jelen vagyon, avagy *in loco Sedis* Ex Art. An. 1571. *Judiciariae* a' Törvény fölgáltatásakor a' 1619 Peresse ellen nem áll, avagy *Procurator* által nem felel, Peressét fázasztani akarván, de azért ő mással perel, avagy ha nem perel-is, az ollyan *Inhibitio*val ne élheffen; ha valamiképen *Inhibitio*t venne, és peresse ellen élni akarna véle, patvaron maradjon; azokáért, hogy efféle nyilván való tsalárdfág a' Törvényben senkinek meg-ne engedtesék: Ha kik pedig az *Inhibitio*val igazán akarnának élni, a' mi végre a' régi jámborok szerzették vólt, éljenek úgy és a' szerént igazán véle.

ARTICVLVS XV.

A' *Quinque casusok*ban, azokhoz számlált *occupatiók*ban pedig és *deliberatum* Ho-Ex Art. An. 1571. *amicidiumban* *personaliter compareál*ának, va- 1619. lamikor afféle *causák* *discutiáltatnak*, és az *Inhibitio*-is nem külömben, hanem a' fellyebb

lyebb meg-írt mód szerént szolgáljon; *ex-cipiálcatván* mindazáltal az olyan *repentinus* és *Decretalis casus*, melly miatt semmi úton módon a' Törvényre nem mehetne; mellyet a' Bírák felette fozgalmatofon meg-visgálván, ha helyesnek ítéltetik, olyankor (*omnitamen hac in parte fraude et dolo semotis*) az *Alperes per Procuratorem* állhasson.

ARTICVLVS XVI.

HA kik pedig nem gondolván a' *causának meritumát personalis comparitióra evocálnának* másokat, olly' *casusban*, melly *personalis comparitiót* nem kívánna, és az *In causam attractus* nem *compareálna in prima-instantia*, 's ez okon *per non venit Sententia* adattatnék ellene, az olyan *Causans* ellen *Prohibitioval*, *Inhibitioval*, avagy *Novum Fudiciummal*, melly mellett annak - utánna *compareálván* és *doceálván*, hogy nem *personalis comparitiót* kívánna a' *causának merituma*, *in mortuo homagio convincáltsásék* az *Actoria pars*; Annak-okáért a' kik *Notán*, vagy *Quinqne casusokon*, vagy az *Articulusban* íratott valamelly *specialis casusokon* kívül, *personalis comparitióra evocálnának* valakiket, azok-is *in mortuo homagio convincáltsáffanak*.

ARTICVLVS XVII.

SZokott dolog az-is, hogy a' *per non venit Sententia* után *Inhibitió*t adjanak az *In causam attractus*nak, úgy-hogy, a'ki *per non venit Sententián* maradott, a' *Sententia exequálástól* el-tilthassa az *Actort Inhibitió*-val, melly után *Evocatio* - is fokott lenni. Ha azért az *Actornak*, a'ki a' *Sententiát* vitte, abban a' Vármegyében, a' hová *exequálni* akar menni, józága nem volna, a' honnat a' *Sententiának exequálásától* el-tilthának az *Executorok* vagy *Kaptalanok* az *Actort*, maga vagy azon ember által, a'ki a' *Sententiát* az *Executoroknak*, vagy *Káptalanoknak executióra* vízi, az *executiótól* el-tilthassák, *evocálhassák*-is. Ha pedig az *Inhibitióval* a' *pars periclitans* az *executióra* nem érkezhetnék, a' *per non venit Sententiának executiójának Relatoriáját* a' *Regiusok* vagy *Káptalanok*, 15-töd napig ki-ne adhassák: hogy a' *periclitans pars* az *Inhibitióval* oda érkezvén, az ő *defectusának* segíthessen. Ha pedig *intra quindecim dies* oda nem érkezhetik az *Inhibitióval*, a' *Relatoriát* ki adhassák, de azt-is a' 15-töd napot mindenkor *inclusivè* számlálván.

ARTICVLVS XVIII.

Ezekben a' *specificált Brevisekben eodem* Ex Art.
die proclamationis absentibus, tantum sine An. 1619.

onere, a' *verbalis Prohibitio* egyfzer megengedtetik; mivel azért a' *Prohibita* tsak *eodem die* engedtetik-meg a' *brevis processus*-ban, annak-okáért a' *Sententiakat* az Itélő Mestereknél ha *eodem die* nem *probibeálják*, másod napon ki-adhatják.

ARTICVLVS XIX.

A' Melly peres pediglen ezeket a' *specificalt casusokat* Széken akarja *prosequálni*, abban illyen mód *observáltatsék*; hogy itt Erdélyben, mind pedig a' *Partiumban* a' *citatiók* Fő és Vicé Szólga-bírák által; a' Székelységen pedig a' Székek-nek Esküttei, vagy azok nem lévén, Nemes ember által, a' Tízt petsétinek erejével légyenek; Erdélyben 8-tzad nappal a' *Partiumban* 15-töd nappal a' Székeknek napja előtt; de a' Bírák, vagy a' kik által a' *citatio* fokott *peragaltatni*, nem várván a' Széktől, tsak házoktól-is ki-mehessenek *citatiókra*; a' *citatió*nak pedig *meritumát, cum brevi declaratione*, meg-jelentsék az *In causam attractusnak*. Kik régi *Salariumokkal* légyenek *contentusok, sub amissione officii*, hogy a' Vármegyéken és Székeken is a' *processus*, a' Táblai *processusokhoz accommodáltatsék*, ott-is ha kívánnák a' *Causansok* egyfzer, *ad literas* vagy *ad humana testi-*

Ex Art.
An. 1619.

monia ki-botsáttassanak második Székig, és akkor törvény *pronunciáltatsék*.

ARTICVLVS. XX.

HA kik pedig a'*causákban pro stabilimen-*
to Furis sui Novummal akarnának élni; ^{1591.}
 szabad légyen; de *ante extractionem litera-* ^{1619.}
rum Transmissionalium, mert az után a'*No-*
vum meg-nem engedtetik; azért, hogy a'
Causa a'*Novum* mellett való minden *pro-*
cessusival együtt, mehesse a' Táblára *Janio-*
rabb revisora.

ARTICVLVS XXI.

A' *Novummal* való *processus* pedig ilyen
 formán *observáltatsék*; a' ki a' *per non* ^{1635.}
venit Sententiát prohibeálni akarja, annak e-
manatioja után lévő közelbik Szék előtt tar-
 tozzék *prohibeálni*, 's az első Széken *ad red-*
dendam rationem prohibitionis compareálni,
 akkor Törvénye lézen; melly ha nem tet-
 fizik, az után *Novummal* élhet, mert a' *prohi-* ^{1619.}
bita nem *excludálja* a' *Novumot*, de a' *No-*
vum mellett olly' kézen kell lenni minden
apparatussal, bizonyságival, hogy arról a'
 Székről tsak az egy *appellatio* marad fenn,
 egyéb semmi nem. A' ki pedig *prohibitá-*
 val nem akar élni, éljen *Novummal* a' *per*
non venit Sententia ellen; 's mind *Sententia*,
 's mind *Evocatio* ellen *contendálhat* 's *exci-*

piálhat az ollyan; de olly' kézen légyen a' *Novum* mellett; hogy azután, annak-is tsak az egy *appellatio* marád fenn. A' mi pedig *ex responsionibus partium* lött *Novum*-ot illeti, mind a' *Decretum*nak 's mind az igaz *rationak* ellene láttatik lenni, hogy *in prima instantia* farattig *contendáljon* a' *citatio* és *adversa pars*nak *allegatiója* ellen valaki, abból ki-faradván *ad meritum* főljon, *deliberatiót* vegyen; az-után ifinét a' *Novum* mellett, azonra *recurváljon*, a' minn egyfzer által ment vólt; hanem ez a' *Novum: Auditisque partium ipsarum novis propositionibus et responsis*; mikor így íratik, a' mellett a' *novizáló* félnek újabb *allegatiójának* kell lenni, melly ellen a' más fél *contendálhat*, *excipiálhat*; de hogy a' *novizans* fél az elébbeni *allegatiók* ellen való *excipiálásra recurváljon* a' *Novum* mellett, az semmiképen meg-nem engedtetik.

ARTICVLVS XXII.

AZ Alsóbb Székeken indíttatott *causák*-ban, ha ki új ítélettel akar élni, mi-
 nek-előtte a' *Transmissio* ki-adatnék, an-
 nak-előtte élhet véle, a' mint elébb-is meg-
 vagon írva, és a' *Transmissiónak* ki-adása
 előtt *reformáltasson*, mert a' Tábláról *re-*
formatióra vizéza nem botsáttatik, mivel a'
Transmissióhoz semmi nem ragad.

Ex Art.

An. 1591.

1619.

1635.

ARTICVLVS XXIII.

A' *Novum cum gratiákat* - is mint a' *simplex Novumok*at, mind a' két *Cancellarián legitimè* ki-adni a' *Causansok*nak tartozzanak. 1638.

ARTICVLVS XXIV.

A' Ki pedig *Nemoban* hadja magát, és *per non venit Sententiát* viznek reá, az *Actort* a' *Sententiának* *exequálásától* el-tiltja, az *In causam attractus* a' *második Szék*-re minden bizonyságival olly' kézen legyen, hogy többször ki-nem botsátják, hanem törvénye lézen. 1582. 1619.

ARTICVLVS XXV.

MInd ezekben pedig a' *Casusok*ban az *Appellatiók* *admittáltassanak*; de a' *Quinque casusok*ban, és *deliberatum Homicidiumok*ban, a' *pars convicta* fogva tartassék; mind az *Appellatió*nak meg-látásáig; avagy elégedendő kezesség alatt a' régi *Articulusok* tartása szerént, el-botsáttassék. Ezen kívül minden *remediumok*, *prohibiták*, *parvételek*, *Procuratoria revocatiók*, kikkel azon Szék-ről a' *causának discussioja* ki - menne, *abscindáltatnak*.

ARTICVLVS XXVI.

Gyakorta a' *Causansok* *pro stabilimento iurium suorurum* *Evictorra*-is szoktak fogni; *Ex Art. An. 1653*
X 3 melly-

mellyben való *processus*-is ilyen módon *observáltassék*; mivel *de bono jure* kell az *In causam attractus*nak *Evictorra* fogni, azt *statuálni* az *Evocatio* pedig egyenesen csak az *In causam attractus* ellen vagyon, mellyre képest szabad néki az ellen *contendálni*, *excipiálni*, lássa mentől tovább halaszthatja az *Evictorra* való fogását; úgy mindazáltal, hogy a' mi az *Evictor meritalis allegatio*ja lehetne, ahoz az *In causam attractus* ne nyúljon, hanem *intactè reserválja* az *Evictornak*; mert hogy ha ahoz hozzá áll az *In causam attractus*, az után nem tartozik *evincálni* az *Evictor*. Ha pedig az *In causam attractus* semmit nem *contendál*, nem *excipiál* is, hanem *simpliciter* csak *Evictorra* fog; arról néki *Prorogatoria Sententiát* ad a' Szék, és így mindjárt letétetődik az *Evocatoria*, vagy *Evocatio*ról való *Relatoria*, soha többé azt az *Actor* nem tartozik *producálni*, hanem más Széken vagy Táblán, csak a' *Prorogatoria Sententia* mellé *proclamátkatja*, 's azt adja-bé, a' mellett kívánja *statuáltatni* az *Evictort*: és így azután az *Evictor* csak *de merito excipiálhat*, úgy mint *ratione praescriptionis et calumniae*, egyebet nem.

ARTICVLVS. XXVII.

EZekre nézve azért szükséges, hogy két
 4n.1619. vagy háromnap *celebráltassanak* a' Szé-
 kek,

kek, és a' *per non venit Sententiákat* ugyan azon Székből a' *Notariusok* ki-adják, ha a' *periclitans* benn nem tiltja; e' végre, hogyha az *in causam attractus* az *Actort* az *executiótól* el-akarja tiltani, az első közel-bik Székig *verbali prohibitione* tiltsa-el, tovább ne vontassa; mindazáltal afféle szóval való tiltás a' *Novumot* nem *excludálja*.

ARTICVLVS. XXVIII.

PAraszt ember, ha mi *potentiát* avagy kárt tézen, Földes Urától törvényt kérjenek felöle, ki továbbá való halogatás nélkül Törvény-Széket sem várván, egy Szolgabíró előtt tartozzék törvényt tenni 8-czad napra füstín; Magyar Országban 15-töd napra, és minden bizonyysággal *revidéaltasék*, ha ott nem tetzik a' Törvény, Vármegyére *appellálhasson* első Székre, holott vége szakadjon: *Excipiáltatván* a' *Minor potentiából emergált causák*, mellyeknek *revisioja* az alsó *Forumokról* a' Táblára nem bocsátatik *Appellatióba*, hanem ugyan ott *decidáltatik finaliter*: de ha ott-is nem tetzik, a' *Fejedelem* eleibe bocsátasék ^{Ex Art. An. 1582.} mellyben több *Juridicus processus* ne ad-^{1619.} *mittáltasék*. Ha hol a' *Dominus terrestris legitimè requisitus*, Törvényt a' *praefigált* napra nem tenne, a' Vármegyére *citáltasék*, *et cum singulorum Fobbagionum homagiis*,

tartozzék újobban Törvényt tenni a' fellyül meg-írt módok szerént. Ha ki akkor-is, *contumaciâ ductus* törvényt nem tenne, másodszor-is a' Székre *exportálván, in actione Actorum convincáltassék, és ulterioribus remediis denegatis executioni demandáltassék.*

ARTICVLVS XXIX.

EZen parázt ember felöl való Törvény kérdésben végeztetett ez-is; hogyha mikor, *An. 1639. tempore impensionis Iudicii* a' bizonyságok, vagy a' helynek távol vólta, vagy egyéb akadály miatt *personaliter* jelen nem lehetnek, a' bizonyságban minden igaz *Relatoriáknak* helye légyen, és *acceptáltassanak in Iudicio.*

ARTICVLVS XXX.

EZ fellyül meg-írt *brevis processuson* *inchoándó causáknak* pedig, három helyes *Exceptióknál* több ne *admittáltassék*; egyébiránt ha kik helytelen *Exceptiókat* *erigálnának*, azoknak *femmi erejek* ne légyen.

ARTICVLVS XXXI.

IN *longis causarum processibus*, minden peres két *prohibitioval* élhessen, egyik *eodem die simpliciter sine onere*; a' második *semper cum onere.* *Ex Art. An. 1619*

ARTICVLVS XXXII.

MInd ez Országban 's mind Magyar Országoknak ide tartozó részeiben régi szokás ez; hogy mikor a' Törvények a' *per non venit Sententiának* utánna folyásában indulnak, és a' Bíró valamellyik félnek, az *Actor*nak, vagy az *In causam attractus*nak An. 1571. törvény szerentj hitet ítélt, avagy *Communisra*, avagy *Oculata revisora* botsátja, és ezébe vévén a' peres félnek valamelyike, a' törvénynek súlyosságát el-akarja tiltani *inhibitióval*: Végeztetett egyenlő akaratból, hogy ennek-utánna, ha valamelly fél ezeknek *celebrálásától* el-akarja az *adversa parsot* tiltani, 8-tzad nappal tiltsa-el a' napnak előtte, mellyet a' Bíró *Communis*nak vagy *Oculatának praefigált* volt; ezt pedig a' napot mindenkor *inclusivè* értvén. Ha pedig valaki annak-utánna a' 8-tzad nap után *inhibeálna*, az *Inhibitió*nak ereje ne légyen.

ARTICVLVS XXXIII.

Noha a' *binaria repulsió*nak a' *Decretum*-ban kemény büntetése *decernáltatott*; de még-is találtnak némellyek, kik ezzel 1597. is nem gondolván, *ausu temerario* a' *Judiciaria Deliberatio* ellen, két *Repulsiót* tenni mérézfelnek: kik ellen végeztetett, hogy a' Bírák törvényt szólgáltatván *ad instantiam par-*

330 APRPOB. CONSTITUT REGNI
tis querulantis a' Fejedelmek brachium Re-
galét adjanak, et juxta tenores literarum Ad-
judicatoriarum executio szolgáltsásék.

ARTICVLVS XXXIV.

Mivelhogy az *Evocatoriákban*, *Adjudica-*
tákban és *Relatoriákban*, vagy a' Meste-
rektől vagy az *Executoroktól* gyakran *error-*
ok eshetnek, a' *Causansoknak* nagy fogyat-
kozásokra; tetézett hogy afféle *errorok ad in-*
stantiam partium az első *Terminuson in Foro*
contradictorio, ha fintén a' bé-adott levelet
a' Mester el-olvasta volna-is, ha *manifestè con-*
stál, hogy a' Mesterektől vagy az *Executor-*
októl lett a' vétek, *corrigáltsásék*; ezen *Arti-*
culus pedig a' Vármegyék Székin-is minde-
nütt *observáltsásék*. Ha az *Executorok per-*
sonaliter jelen léznek, *in facie Tabulae re-*
formálják: ha pedig jelen nem vólnának,
Ex Art. Ap. 1619. mediantibus literis Praeceptorii légyen a' *re-*
formatio. A' Káptalanok és *Conventek* a-
zonképen *ad literas Praeceptorias* tartozza-
nak *reformálni*,

ARTICVLVS XXXV.

Vannak a' *per non venit Sententiáknak* ki-
adásában - is *emendálásra* való dolgok;
hogy azért a' *per non venit Sententiák in*
longis causarum processibus jó módon ki-
kelhessenek, a' Mesterek ezen módot tar-
tsák-

tsák-meg; a' Magyar Orzági *causákban* semmiképen a' *per non venit Sententiákat* *inclusive* tízed napig ki-ne adják; hanem 11-dik napon, azt pedig a' tíz napot nem *à primo die Terminis*, hanem *à die proclamationis* számlálják, és így tízed nap múlva kiadhaszák, innét a'következvén, hogy mikor a' *Terminus* végében csak tíz nap va- 1619.
gyon hátra, fenki se *Actor* se *In causam attractus* *absolutionálét* ne válthasson. Azonképen az Erdély Orzági *causákban* - is 8-tzad napig a' *Sententiákat* ki-ne adhaszák, hanem *à primo die proclamationis usque ad octavum diem inclusive*, ebből a' következvén, hogy mikor csak 8-nap vagyon hátra az *Octava* végében, fenki annak-utánna *ultra citroque* Peresfét ne szólíthassa; mert a' régi eleink a' *rationalis excusatio* *in Sententiis per non venit* erre való tekintetben szerzették vólt, hogy a' szegények is meg-ne nyomoríttassanak, kiknek útjokban valami betegségek, nyavalyájok történnek, hanem mentségek leheszen. Más az, hogy semmiképen, ha ezek jó módon meg-nem tartatnak, a' *Sententia* levelekre *proclamatát* és *extradátát* nem írathatnak.

ARTICVLVS XXXVI.

Mivel pedig a' *Divisio processus*ában sokaknak nyilván való igazságoknak meg- 1619.
tartására a' felettébb való haladék miatt, nem

nem kitsiny *injuriák* láttatnak lenni; tet-
fett, hogy ennek-utánna *in Divisionibus in-
ter fratres et sorores carnales, patruales et
matruales fiendis*, az *Inhibitio* ne admittál-
tassék; *Excipiáltatván* a' Székelység, kik
között minémü *usus observáltassék* a' *Divi-
sio* dolgában, annak *Seriessében* meg-vagyon
írva.

ARTICVLVS XXXVII.

HA kinek *Tutori* vagy *Prædecessori* move-
áltak valami *causát*, és nem ő maga
Ex Art.
An. 1650. a' Peres, méltó hogy ne *incurráljon in poe-
nam Calumniae*, ha *fiintén duplex citatio*
lett volna-is: mindazáltal az *adversa pars*
nak fáradtsága és *expensája* hogy hafon-
talan ne légyen, *cum poena homagiati con-
descendálván causája*, ismét *reinhoálhassa*
perit; ha ki pedig vagy *deponálni* akarná
régii fenn lehető *processusát*, vagy magára
condescendáltatni, affélékben az előtti mód
observáltassék.

ARTICVLVS XXXVIII.

Mikor Törvényes Székek két Várme-
gyében egyfersmind *celebráltatnak*, ha
1651. melly *Causansok personalis comparitiora*
mind két Székre *citatusok* vólnának, egyik
helyen *dilatatio* adassék nekik; mivel mind
két helyen jelen nem lehetnek.

ARTICVLVS XXXIX.

A' Régi pereknek máfra való szállításában *observáltassék* ilyen mód; ha valaki valami régi pert máfra akar szállítani, olyant, a' melly egynehány estendőtől fogva nem volt *in Foro*, az olyan *litigans pars* levél mellett *Regiusok* által tartozzék a' *Terminus* előtt három hónappal *certificálni* azt az embert, a' kire akarják szállítani, *cum brevi declaratione meriti causae*; és miben állott volt-meg a' *causa*, az hol már ő el-akarja kezdeni, hogy azt a' pert reá akarja szállítani, kézülhessen hozzá. Az ilyen *certificatoria* ellen pedig senki semmit ne *excipiálhasson*, hanem mindjárt-mennyen tsak a' *certificatio* szerént való *meritumára* a' *causa*, 's azután *observálják utrinque* a' fokott *processust*, *excepto eo*, ha kit *post tempus certificálnának*.

ARTICVLVS XL.

Mikor *Terminusok celebráltatnak*, a' melly *causák in rationem Fiscii agitáltattak*, azokban-is ha ki *causáját* újítani akarja, az olyanoknak adassék egy *Novum cum gratia*, és *suis modis prosequálhassa causáját*; ha pedig semmit sem újíthat, afféle *Causansnak cum poena Calumniae perpetuum silentium imponáltassék*.

ARTICVLVS XLI.

1635. **A'** *Transmissiók* a' Törvényes Széken a-
 dassanak-ki mind a' két fél Peres jelen
 lévén, úgy-hogy el-olvastván a' *Notarius*, ha
 valamellyik fél valami *defectust animadver-*
tál, ugyan-ott *reformáltasék*; úgy mind-
 azáltal, ha ki - tetzik a' *Protocolumból*,
 hogy az előtt azt, a' mit *reformáltatni* akar,
allegálta. Ha fíntén egyik fél *compareál*
 is, a' másik félnek *instantiájára* ugyan ki
 adják, *excepto tamen*, ha *in publicis Re-*
gni negotiis lézen az, a' ki nem *compareál*.

ARTICVLVS XLII.

1649. **H**A melly *Fiscalis* Tiszt valakik ellen *po-*
tentiát patrál, azon Tisztiben *citáltas-*
sék azon *laesa pars*tól, azon Vármegyének
 Törvény-Székire, az hol a' *potentia patrál-*
 tatik, ha addig Tisztiben *persistál*; ha pe-
 dig *ante finalem decisionem causae* Tisztiből
 ki állana, másuvá akárhová menne, nem
obstálván, ugyan azon Széken az hol *mo-*
veáltatott és *inchoáltatott*, ugyan ott *de-*
cidáltasék causája: és ha *poenán convincál-*
 tatik, azon Vármegye Tisztei *juxta leges*
 a' *convictus potentiariusnak* mind személyén,
 's mind javain (nem a' *Fiscusén*) *executiót*
 tehesse az *Executorok* a' *Deliberatio* fi-
 rént. Ha pedig Tisztiből ki-menne, a' *lae-*
*sa pars a' potentiarius*t keresse a' kár-téte-
 lért!

lért *juris ordine*, vagy ott, az hol *personalis residentiája* vagyon, vagy ott, az hol más Tisztet fog viselni. Ha pedig azon *potentiarius* Tisztviselő *residentiátlan* volna, a' ki ellen *Sententia* pronunciáltatnék, ha valami javai találtatnak a' *Fiscus* Józágában, nyúlhasson ahoz az *Executor*; úgy ^{1635.} mindazonáltal, hogy a' *Fiscus* Udvarházaire ne menjen.

ARTICVLVS XLIII.

Gyülések alatt való Táblán *indifferenter*, ezek a' *causák* *revideáltathatnak*; úgy ^{Ex. Art.} mint: *Publicatiók*, és minden helyekből ^{An. 1571.} való *Transmissiók*, *Jobbágy* és *Szolga* fel- ^{1598.} ^{1619.} ^{1637.} *kérések*, és az *Articulusokban* *specificált* némelly *casusok*.

ARTICVLVS XLIV.

Semminémü *causákat* *absque merito* csak *Exceptióval*, a' *peremptoriákon* kívül, az ^{1630.} alsó Székről Táblára ne botsáffanak; hanem *cum toto suo processu*, minden Törvény fzerént végbe ment *Sententiák* (*nisi legitimum aliquod obstiterit impedimentum*) *suò modò* *observáltatván* botsáttassanak-el.

ARTICVLVS XLV.

IN *prosecutionibus causarum* senkinek kedvezés ne légyen, se *Mesterektől*, se ^{1576.} ^{1619,} egye-

egyebektől; hanem a' Mesterek a' régi jó mód szerént, *Series*ből ítéljenek, ebben se Uraknak, se egyéb Fő rendeknek nem kedvezvén, mind szegénynek, boldognak, az igazság egyaránt szolgáltassék, a' Fejedelmek-is megtartassák minden rendekkel személy-válogatás nélkül; azoktól ki-válva, a' kiket magok szükséges dolgaiban el-akarnának küldeni, azoknak pereket méltán elő-vegye a' Tábla: haladékok-is senkinek egyébnek ne adjon, hanem a' kiknek a' Törvény helyt ad.

ARTICVLVS XLVI.

1653. Estenek néha ilyen *casusok*-is, hogy némelyek az Országnek *publica Constitutio*i és *Articulusi* ellen *protestatió*t tettek, *testimonialis*-is ki-vévén róla; hogy azért ez iránt valami alkalmatlanság ne következék, végeztetett, hogy a' kik *protestal*ni akarnak, legyen szabados ámbár; de az olyan *protestatiók publicè* legyenek, és elolvastassanak, hogy így *constálván* mind a' Fejedelmeknél 's mind az Orzágnál, *in-vigilal*hassanak magok végezésére; de ha szintén az Ország *Articulusi* ellen való *Protestatiók* meg-léznék-is, erőtelenek legyenek; *privata personák* közt való *Protestatiók*at ide nem értvén.

TITULUS II.

Dilatiókról.

ARTICVLVS I.

Dilatiókról való parantsolatok, és *Prorogatorium Mandatumok* a' *Causansok*nak ^{Ex Art. 1610} *in* *injuriájokra*, és igazságoknak *periclitatiójá* ¹⁶¹⁹ ra ne adattassanak, *excipiálván* azokat, a' kik Fejedelmek vagy Ország főlgálatjában foglalatások; sőt ha kik afféle *subterfugiumok*at keresnének magoknak, a' Törvénytévők a' hol a' *causáknak* *agitáltatni* kellene, jó lelkek-esméreti szerént ítélik-meg, hogy-ha a' *Decretumban* *specificált*, vagy azon-kivül méltó, 's nem csak *praetextualis* okok forganak a' dologban, állhatnak-é-meg avagy nem? Özvegyeknek való *prorogata* pedig a' *Decretum* és vegezések szerént helyben maradjon.

TITULUS III.

Publicatiókról.

ARTICVLVS I.

A' *Publicatiók* a' *Decretum* tartása szerént légyenek. *Elapsó anniveisarió* mind Gyü. ^{1630.} lések alatt, 's mind *Octavalis terminusok*on *revideáltassanak*, az alább meg-írt ren-

1648. det mindaz-által *observáltatván*; a' *citatiók*-nak pedig *Terminusi* az eddig való *usus* fe-
 rént *observáltassanak in causis publicationum, ad requisitionem Contradictorum*, leg-tovább
bis quindenára az *Executorok* a' *Relatoriákat* ki-
 adni tartozzanak, sőt azontúl-is a' párt meg-
 tartásák az *Executorok* 60. napok alatt, és meg-
 adván jútalmokat, tartozzanak kiadni: mellyet ha
praetermittálnának, keresfék *Mandatummal*, és ha
 úgy-is meg-nem adnák, ha életben lennének, 's tűz víz vagy
 gonosz ember miatt történt el-vezéssel magokat
 hitelesen meg-nem menthetnék, büntetteffenek
 úgy, mint *legitimum Mandatumnak* nem *obtemperálói*.

Ex Art. An. 1649. A' *publicált causáknak* elő-vétetését a'
Directorok, Itélő *Mesterek*, *Praesidensek*, ne halogassák
 alkalmatosságok adattatván reá, és a' fegény
Causansokat ne költesfék, azont kívánván magok
 kötelefségek-is.

An. 1650. *Intra anniversarium super productione* *pro-*
testálni nem tartoznak a' *Contradictorok*, vagy
Ingerensek, és *repletó anniversarió causájokat*
defendálhatják in foro contradictorio a' nélkül-is.

A' *publicatiók* dolgából *conferáltatott Privilegium*, és az arról emanált *Articulus*

meg-tartásék ez-után - is ; melly ekképen következik :

Mivel eddig a' *deficiált* emberek Jószágának *publicatióiban* semmi bizonyos *Terminus* nem *observáltatott* ; Végeztetett, hogy ennek - utánna mindenkor tsak fűntén az olyan *deficiált* emberek józága *publicáltasék*, a' mostani *publicatió*nak szokott *processusa* szerént, a' kik a' *publicatió*nak napjának előtt 32 - éztendők alatt *deficiáltak* ; a' kik pedig a' 32 - éztendők előtt *deficiáltak*, azoknak igazságok soha ne *publicáltasék* az-után *Fiscus* számára ; hanem a' *Fiscus*, vagy ha a' *Donatarius* lézen, az *procedáljon* efféle Jószágoknak keresésében *longo juris processu*. Hogy pedig a' *Contradictorok*, kik a' *Publicatió*nak *contradictáltak*, igazságokat jobb módjával *producálhassák*, és ne kényszerítessenek minden *Terminusokon* *indifferenter compareálni*, abban-is ennek - utánna ilyen mód *observáltasék* : A' Gyűlések alatt *indifferenter* minden *publicatiók*, mellyeknek *anniversarius Terminusok* el-tölt, *revideáltassanak* ; a' melly *publicatióknak* pedig *Terminusok* a' Gyűlésig el-nem telik, *Terminusok* alatt *revideáltassanak*, Az Erdélyi *publicatiók* az Erdélyi *Terminuson*, a' Magyar Ország részeinek *publicatiójok* a' Magyar Orzági *Terminusok* alatt *revideáltassanak*.

TITULUS IV.

Adófságról.

ARTICVLVS I.

AZ adófság dolgából valakinek mint va-
 gyon az ő kötélé és végezése, azon
Ex Art. fzerént légyen az elég-tétel-is; egyéb-iránt
An. 1596. a' Városokon illyen mód tartafsék: hogy-
 ha valaki az ő adófsát az elég-tételre nem
 vihetné különben, *competens* Birája eleibe
 idézze, annak fzerótt rendi fzerént, és
 hogy-ha az adófság meg-valóságosodik, a'
 Birák mindjárt elégtételt fzigáltassanak az
 adófságot kereső félnek: ebben pedig sem
pár vétel, sem egyéb le-fállítáfra, avagy
 halogatásra való út ne engedtesék; ha-
 nem-ha a' dologban valami olly homály
 volna, mellyen a' Birák jó lelkek - esmére-
 ti fzerént el-nem igazódhatnak; e' törté-
 netben, a' dolognak meg - világosítására 's
 bizonyítására 15-töd nap adattafsék, és
 akkor végsőképen el-igazittafsék, *comperta-*
que rei veritate, egyfzer mind a' kereső fél
1595. meg - is elégittesék. Az elégtétel pedig
 nem valami hazontalan és többire semmi-
 re kellő gaz marhából légyen, hanem az
 adófsnak örökségén kívül ha találtatnak e-
 züst, arany, és pénzbéli javai, bora és bú-
 zája, azokból légyen, mellyeknek-is el-be-
 tsül-

rsüllésére a' bersüsök hittel légyenek kö-
 telesek, kik akár *in excessu*, akár *in defe-*
ctu ha fogyatkozást téznek, azon hely-
 béli Tíztek előtt *exponáltván* a' dolgot,
 mindjárt *peremptoriè* meg-ítéljek, és ha *com-*
periáltatik a' vétség, *in fl. 200. convincál-*
tassanak külön-külön, mellynek két része
 a' Biráké, harmada a' panaszló féle légyen;
insuper a' mellyik félnek kárt téznek, az
 ő igaztalan betsüjökkel, az-is *refundáltas-*
fék toties quoties: mellyek nem taláttat-
 ván, avagy fel-nem érvén az adósnak örök-
 ségéből légyen az elégtétel; ha pedig az
 is fel-nem érné, személyében-is megfo-
 gafsék az adós, melly igazításnak módjá-
 ról a' Tíztek hiteles *testimonialist*-is adja-
 nak. Hogy-ha pedig a' Birák az elégté-
 telt-is el-múlatnák, vagy *testimonialist*-is
 nem adnának, szabadon a' káros ember,
 akárhol azon Városbéli vagy Falubéli em-
 bert *arestálhasson*, a' hová való Birák az
 elégtételt el-múlatták. Ez igazításnak mód-
 ja néz a'külső rendekre, egyéb-iránt a' Vá-
 rosoknak és Száz Székes helyeknek lako-
 si, éljenek a' magok eddig való *Privile-*
giumokkal magok között és törvényekkel,
 az hol tudnillik afféle dolgokról való régi
 és ez ideig meg-tartott *Privilegiumok* vól-
 tanak, és vannak; egyéb-iránt a' *Privilegi-*

umok nélkül bé-tsúfztatott *abususok* ezen meg-írt módhoz alkalmaztassanak.

ARTICVLVS II.

Ex Art. An. 1649. SZáz forintban álló adófságnak kereseti pediglen; minden meg-külömböztetés nélkül, az Országnek minden rendei között, minden *Exceptio*, pár vétel, *Appellatio* (az egy *Exmissio*n kívül, az-is pedig csak homályos dolgokban) és minden törvénybéli *remediumok* kívül meg-ítéltesék, és *executióba*-is vétésék, semmi haladékra való utak, módok, affélékben ne engedtesenek: a' mint ennek egyéb *processusi* bővebben-is meg-írtattak a' zálogokról való *Series*ben. Ezen-kivül való dolgokban és adófságokban, a' Vármegyék és Székelység maradnak a' *Decretum* és eddig *observáltatott jó ususok* mellett.

TITULVS V.

Jobb ágyokról.

ARTICVLVS I.

A' Melly Jobbágyok Mihály Vajda *irruptiójától*, 's *ab* 1599. akkori Földes Uroknak földökről, és nevek alól el-mentek, azoknak vizfza vitelekben ilyen mód tartásék:; hogy a' *praetendens* Vármegyéken Szolgabíró által keressék-fel a' Jobbágyot fele-

feleségével, gyermekivel, 's minden ingó javaival, és hogy-ha a' *Possessor* meg-nem adja, kinek földén lakott a' meg-kérésnek idejéig (melly kérés akár zemély férent magától, akár Tisztartója, akár Bírāja, avagy Jobbágya által légyen) *citáltasfék* a' Vármegye Székire, Erdélyben nyóltzad, a' *Partiumban* 15-töd nappal a' Szék előtt, és ott mind két fél, magok vagy *Procuratorok* által *compareáljanak*, minden bizonyságokkal együtt, ha az *In causam attractus* nem akarván *admittálni* az *Actornak* bizonyságit. avagy bár meg-halगतván-is, még-is bizonyságra kéredzik, Perefét fáraftani akarja, el-botsáttasfék ugyan, de a' következendő Széken, *exclusis omnibus Juridicis remediis, ulteriorique processu non admissio*, ha *comprobálja* az *Actor* mind azt, hogy a' fel-kérésnek idején, annál inkább ha azután-is hatalmában, és földén lett volna a' fel-kért Jobbágy, és hogy a' fenn megírt idő után ment vólt el-is, *finaliter* megítéltesfék, *cum homagio et poena minoris potentiae*, és *executioni demandáttasfék*; ha pedig az első fel-kérés után az *In causam attractus* ezébe vézi az *Actornak* igazságát, és meg-kínálja véle a' következendő Széknek napja előtt, tartozzék el-venni *sine poena*; Ha ki e' *casusban per non venit convincáttatik*, *prohibitio* avagy *simplex Novum* mellett

a' következendö Széken *finalis Sententiát* vézen azon *poena* alatt, mint fellyebb írva vagyon, *post exmissionem* a' min maradt volt.

Efféle Jobbágyoknak *repetitio*ja Székelységröl, Százszágröl, Városokröl ha lézen, akár Tíztek által, akár *praeceptorium Mandatum* mellett, 's ha nem *restituáltatik modö praemissö* a' Jobbágy, Táblára *evocáltassanak*, és akár *Octavalis*, akár *Diaeta* alatt lejendö Táblán *finaliter dijudicáltassanak*, *comperiáltatván* a' *Praetendensnek* igazsága, az *In causam attractusok cum poena fl. 200. Hungaricalium* tartozzanak *restituálni*; úgy-hogy, ha *poenába incurrálnak*, a' *convictusoknak*, nem a' *repetitus* Jobbágyinak javaiból legyen az *executio*. Ez móddal való kéretés és ki-adása a' Jobbágyoknak, Fogaras földén kívül, minden helyekre és *Possessorokra sine discrimine* értetik.

Ide értetnek pedig mind az Özvegy Jobbágy Afzonyok, és azoknak akármi idejekori gyermeki és minden javai.

Ha melly Jobbágy Nemes Afzonyt vévén, annak örökségében lakik, a' feleségtöl kérjék-fel ezen mód zerént.

Ha nem felesége örökségén lakik, bizonyos Ura-is nintsen, nem-is meg-nemesítettett zemély, mindazáltal szabad-
ság-

ságban és szabad helyen él; Szólgabíró által *admoneáltassa* a' *Praetendens* a' vizsgamenésre: ki ha nem tselekezi, azon Vármegye és Székbeli Tisztek vessék elégedendő kezesség alá, és a' következő Széken *peremptoriè* ítélik-meg, 's nem tállatván méltó mentsége, adják kezébe a' *praetendens*nek.

Ha pedig a' Jobbágy fegődött szolgáltságban volna felelet alatt, *comperiáltatvan* a' dolog, és eztendeje el-telésének idejeis, a' fzerént annak el-töltése után, tartozzék *restituálni modò ut suprà*. A' hódolt Falukon lakó Jobbágyoknak fel-kérése, 's mind pedig meg-adása légyen a' közönséges végezések fzerént, az olyan helyekről, a' mellyekről földes Uroknak fel-főlgálnak, 's nem távól lakó, és tsak fancz fizető emberek.

A' Török földére alá ment Jobbágyokat, Fejedelmeknek, avagy utánnok lévő *Ex Art. Végbéli Fő Tiszteknek* hírekkel és *consensus* *An. 1643.* sikkal, ha mikor *absque periculo*, és valami egyéb nagy alkalmatlanságoknak következése nélkül lehet, meg-engedtetik fel-hozattatások.

A' melly Jobbágy elébbi *residentiájára* magától vizsga mégyen, nem tartozik a' *temporaneus* Urának *restituálni*, hogy-ha örö-

községe és hozzája való *competentiája* - is előbb való, ha fíntén kezefek vólnának is az olyan *redeált* emberért, a' kezefek addig ne *exequáltassanak*, hanem a' *Praetendens*, és a' kezefeknek urai első következő Székre *contendáljanak*, és *finalis Deliberatiót* vegyenek róla: ha *comprobálhatja* a' *Praetendens*, hogy a' kezefek tudták légyen, hová való vólt az ember, kötéfek fzerént lakoljanak; annál-is inkább, ha Földes Uroknak hírekkel vették-fel a' kezefséget; de ha a' másik fél *contrariumot* bizonyíthat, hogy tudnillik nem Ura hírével vették légyen-fel a' kezefséget, és annak-felette az-is *elucescálna*, hogy a' Jobbágy igazán oda való, a' hová *redeált*, a' kezefek *absolvátassanak*; a' két időbéli *Possessorok* pedig *contendáljanak de proprietate*, annak útja és módja fzerént, nem *praejudicálván* egyébként a' két félnek *contentiójok* a' *Possessor* igazságának, sem pedig a' *temporaneus praetendensnek*. Ezen egyenlő mód tartásék a' *Fiscus* jószágiból elbújdosott, és *reducálandó* Jobbágyoknak állapotjokban-is.

TITULUS VI.

Szökött Jobbágyokról.

ARTICVLVS I.

Noha a' Jobbágyoknak *reductió*jok felől fellyebb - is annak *Series*ében vagyon emlékezet, fűkségefnek ítéltetett mind - azáltal, hogy ez alább meg - írt *Casusok*, és azokban meg - írt *modalitások* - is *annectáltassanak*, úgy - mint: A' melly Jobbágyok Mihály Vajda bé - jöve tele előtt mentenek - el, és bújdostanak - el örökös Uroknak földökről, azok *longo litis processu* keresteffenek. Az - után el - ment Jobbágyok pedig, *per brevem processum*, a' mint máfutt meg - vagyon írva; de a' mellyeket a' végezések fzerént *Mandatummal repetáltatnak*, *praetensiojok*ról való igazságok - is mellette légyen a' *Mandatumnak*, és a' melly helyekről *Mandatummal repetáltatnak* a' Jobbágyok, azon *Natiók* és helybéliek - is a' Várme - gyékről hasonló módon *repetálják* el - búj - dosott Jobbágyokat.

ARTICVLVS. II.

AZ Orzágnak végezési, és azokban írott módok fzerént pedig a' *fugitivus* Jobbá - gyok (az; egy Fogaras Földi állapot *excipiáltatván*) mind Fejedelmek, Urak, Ne - mesek jószágiból, Városokból, Aknákból, Zászlók alól, akármellyik *Natió*n lévök köz - zül, Hajdúságról ki - adattassanak; az Aknás Városi helyekről Zászlók alól, Hajdúság - ról

Ex Art.
An. 1620.
1631.

1588.

ról és Székelységről, olly' *securitással* adattassanak kézhez, a' megígért vagy megnyert Jobbágyok, hogy azoknak el-vívői meg-ne háboríttassanak; *alioquin* az ollyanok, ember halálon, sebhetéfen, magok férelmek és károkön kívül-is, a' *patratorok* a' *Decretalis poenán* *convincáltassanak*, úgymint *legitima et definitiva Sententiát*, avagy *Regiust* meg-háborító emberek.

ARTICVLVS III.

Ex Art. An. 1623. **A'** *Fiscalis* Józágokból, Aknákból és egyéb helyekről, a' Tíztektől *repetálják* a' Jobbágyot, az *Articulusokban specificált* módok ízerént, és a' meg-nem adásért-is ugyan azonok *incurráljanak poenába*, 's azon *Sententia* mellett akárholott-is *executio peragálkassék*.

ARTICVLVS IV.

1650. **A'** *Fugitivus*, vagy akár mint el-idegenedett Jobbágyinak *reductiójában*, annak gyermeki vagy ifjúi *aetása* semmit nem *obstál* a' Földes Ura *jussának*, egyiránt *repetálhatja*, és *reducálhatja specificatis modis*.

TITVLVS VII.

Zálagról.

ARTICVLVS I.

A' Mint-hogy egyebekben-is, úgy a' *No-*
tori

TITULUS VIII.

Szolgák állapotjáról.

ARTICVLVS I.

Valamelly köteles Szólga alkuvása fé-
 rént való idejét jámborúl el-nem tölti,
 és bútsú-vétlen Urát el-hadja, ha nem
 Nemes ember, úgy annál inkább, de ha
 Nemes-is, mindazonáltal a' kerestetnek mi-
 vóltához képest való elégséges *residentiája*
 nintsen, valakinek földén vagy keze alatt
 fel-találtatik, kérefsék-fel, és ha meg-nem
 adatik, *citáltafsék competens Forumjára* a'
 meg-nem adó; és ha meg-nem adhatja,
cum poena ducentorum florenorum readjudicál-
tafsék. Ha pedig elégséges *residentiájú* Ne-
 mes ember lézen, *de bonis admoneáltafsék*
ad regresum; ha Jobbágyi nem talaltatnak,
etiam personaliter, és ha mindjárt nem *re-*
deál, *citáltafsék,* 's *comperta praetensionis ve-*
ritate fl. 200. poenával restituáltafsék; és
 mind azokban a' fel-kérés, *citatio, processus*
 és *forum* a' férent légyen, valamint a' *fu-*
gitivus Jobbágyok felől írva vagyon.

A' melly Szolgák pedig Záfzlók alatt
 talaltatnak, ha elégséges *residentiájúak,*
 hasonló-képen magok ízemélyekben *prose-*
quáltassanak Törvénnel; ha pedig nem
 Nemesek, vagy nem elégséges *residentiájú-*
 ak,

ak, a' Tíztektől *repetáltassanak*, és a' meg-
 adasért azok *prosequáltassanak*.

ARTICVLVS II.

A' Számadó Szólgák, ha a' kezefségnek
meritumát fel-érhető jószágú és *residen-*
tiájú emberek nem lévén, másoknak nevek
 és kötelefségek alatt, azon fellyebb meg-
 írt módok szerént *prosequáltassanak*, de a'
poena az inquisitio meritumjához alkalmaz-
 tafsék; ha pedig mások birodalma alatt van-
 nak, vagy nem-is elégséges *residentiájúak*,
 azoknak Uroktól kérettefsenek-fel, és *pro-*
sequáltassanak ezen módok szerént: annál-is
 inkább, ha nem Nemes emberek; *excipi-*
alván azt, ha kinek mint való *obligatiója*
 vagyon, a' szerént-is légyen állapotja: *Vo-*
lenti enim non fit injuria.

ARTICVLVS III.

A' Melly Szólgáknak, hadakozásnak vagy
 az had meg-hirdetésének ideje alatt Ex Art.
An. 1595.
 telnek-el eztendejek, Urokat akaradjok
 ellen el-ne hagyhassák mind az had le-
 állásáig, azok-is elébbi fokott fizetéseket
 igazán ki-jártatván; mellyet ha ki tse-
 lekednék, mind a' Zászlók alól; mind e-
 gyéb helyekről ki-adni tartozzanak, két
 Nemes zemély által való kézbe kéretés-
 re, és ha ki meg-adni nem akarná, *eo fá-*

352 *APPROB. CONSTITUT. REGNI*
cto, a' Hadi Bírák, *Generalisok peremptoriè*
revideálják, ha a' Tíztek lennének meg-
nem adói; ha pedig *privatus* emberek, Is-
pánok és Kapitányok igazítsák-el, a' dolog
comperiáltatván, ha mi kárt vagy *expensát*
allegál a' *Praetendens*, annak *refusiójával*
ítéltesék vizíza, és adásék kezébe-is min-
den egyéb *poena* nélkül: de ha az alsó
rend Tíztek elöl Hadi Bírák vagy *Genera-*
lisok eleibe *appelláltatnék* a' *causa*, és
még-is fāasztatnék a' Peres, ott a' kárnak
refusiója felett, *cum poena homagiāli* adat-
tásék vizíza; az Had *promulgálása* előtt
el-ment Szólgának állapota ide nem értet-
vén. Ha pedig az ekképen Urát el-ha-
gyott Szólga Nemes ember volna, maga
hívassa a' szolgaság mellé, és ha szabad a-
karatja szerént nem *redeál*, a' Vármegye
Zászlója alatt a' fellyebb meg-írt mód sze-
rént *prosequálja*: és ha kívántatik, *Gene-*
ralis vagy Hadi Bírāja eleibe *appellatióba*
el-botsáttásék, és ha *comperiáltatik*, *cum*
poena superiūs specificata readjudicáltásék.

TITULUS IX.

Legitimum Mandatumokról
és Sententiákról.

ARTICVLVS I.

Ex Art. **A'** *Legitimum Mandatumokra*, és *legitimè*
An. 1632. emanált *Sententiákra*, az *Executorok* ki-
1633. men-

menni tartozzanak, annak módja és rendi szerént, meg-adván az ő fokott juttalmokat; és *legitima executiókat* peragálni elne múlásák, se a' *Causansoknak periclitatiojára*, nagy károkra ne *procrastinálják*; egyéb-iránt ha *Fiscalis* a' dolog, a' *Director*; ha pedig más rendbéli zemélyé, maga az *Exponens* az olyan *Executoreskat* *evocáltassák*, és a' *Diaeta* alatt való Táblán, avagy *Octavalis Terminuson* *prosequálván*, *collateralis attestatiók* mellett-is, ha egyéb-iránt *legitimè recipiáltattanak*, *revideáltassék* a' *causa*, és *legitime convincáltatván* az olyan *contumax Executor*, ha méltó mentsege nem lézen, tiztitöl - is *priváltassék*, 's azon fellyül *fl. 200.* büntettesék: Melly perben hogy-ha a' *Director* agál, a' *poena* a' *Fiscusé*, avagy a' Tábla Bíráié, mellynek két része a' Bíraké a' *Fiscuscollatiojából*.

Hogy-ha pedig a' Peres olly' együgyü, és a' keresetre elégtelen volna; annak *instantiájára* a' *Director* is a' fellyül meg-irt mód szerént *competens Actor* lehessen.

Hasonlóképen a' kik a' *Legitimum Mandatumoknak* nem *obtemperálnak*, avagy annak *legitimum remedium* nélkül *resistálnának*, az olyanok ellen a' *Director*, avagy *privatus* ember-is, *procedáljon*, az eddig va-^{1635.}
ló *usus* szerént, és az *Executoreskat* vívén-^{1632.}
ki, a' *poenát*, az-az, *fl. 200.* *exequáltassának*

354 *APPROB. CONSTITUT. REGNI*
rajtok, mellyet ha ki *legitimô remediô ob-*
viálná, in foro competenti, appellationeque
non admissa büntetôdjék törvény szerént,
mellyböl-is mind a' *Fiscus*nak, mind pedig
a' peresnek avagy a' Biráknak-is szokott ré-
szek ki-adásék.

1633. Ellenben a' kik *illegitimum Mandatumot*
extrahálnak-is, és élnek véle, a' mint fel-
lyebb vagyon írva az *Executorok* felöl,
azon mód szerént és azon *poenán convincál-*
tassanak. A' kik másokat méltatlan *evocál-*
nának, azok-is hasonlóképen.

E' keresésnek és büntetésnek módja *in-*
differenter observáltásék az Országban min-
den *Statusok* között.

TITULUS X.

Executiókról.

ARTICVLVS I.

A' *Legitima executiók* minden helyeken
peragáltassanak; annak *violens turbatori*
a' *Decretum*nak tartása szerént zorgalma-
toson meg-büntetteffenek; azt *impediáló*
Mandatumok ne *expediáltassanak*, és az *il-*
legitimum Mandatumok nem *obstálván* az
Executorok ne-is *subsistáljanak* azokra; a'
Tisztek a' *legitima executióra* ki-menni tar-
tozzanak házoktól-is, nem várván Vár-

megye *exmissio*jától, mivel afféle haladékok miatt gyakran *periclitálni* szokott a' *Praetendenseknek* igazságok: úgy-hogy midőn *Sententia* vagy *Contractus* mellett keletik lenni az *executió*nak, az *Expensens* maga avagy az *Executorok* *praemittálják* a' *certificatiót*, Erdélyben 8-tzad nappal, a' *Partiumban* pedig 15-töd nappal: a' Tíztek az ő szokott *salariumokkal* meg-elégedjenek, melly *ordinariè* szokott lenni *fl. 12.* Az *executióra* elégséges egy *Vicé Íspán*, és egy *Fő Szólgabíró*, és ezen mód *observáltasék* mind Erdélyben, 's mind a' *Partiumban* (a' kezeség állapotja ide nem értetvén, ki-ről annak *seriessében* bővebb írás is vagon) úgy mindazonáltal, hogy a' *legitimus Executorok*, úgy-mint kikre a' *Sententiák*, *legitimum executionale Mandatumok*, *Contractusok*, és többek effélék *dirigáltatni* szoktak, *signanter* mind két *Cancellariákon* lévő hites *Notariusok* - is ne *excludálatasának*.

ARTICVLVS II.

A' *Partiumban*, a' melly helyeken félelmes az *executióknak* *peragálása* Török miatt, olyan helyekre illendő *számú* magokkal menjenek az *Executorok*, a' dolognak mivólta és kívánsága szerént; a' hová pedig ugyan *tellyességgel* nem volna bá-

torságos a' menetel, úgy-mint iktatás, és más olly' *casus*okban, mellyek ekképen véghez vitethetnek; az *Executorok* a' fa-
lusi Bírákat hívassák-fel, a' dolognak mi-
vóltához képest elégedendő ízámúakon, és
azok előtt, 's azok által *procedáljanak* az
*executió*ban.

TITULUS XI.

Levelekről.

ARTICVLVS I.

HA valamelly igaz véreknek jószágokról
való levelei *qualitercunque* el-idegened-
tenek volna (törvényesúton kívül) meg-
értvén kiknél vólnának, *repetáltassa* levele-
it a' *Praetendens*; mellyeket ha nem *resti-
tuál*na az, a' kinél vólnának, *evocáltassa*
akár *Octavalis Terminus*ra, akár pedig a' le-
veleket meg-tartó embernek *competens fo-
rumjára*, az holott tudnilik illendő *resi-
dentiája* találtatik, vagy a' dolognak-is *me-
ritumja* kívánja, és ott *juridicè* a' Tör-
vénynek fokott rendi ízerént *prosequál-
ván*, ha *comprobáltatik*, mind a' levelek-
nek nála létele, fel-kéretése, meg-nem a-
dása, és hogy *legitimè* azoknak tartása
nem ötet, hanem a' *praetendens Actort* in-
kább illetné, és ekképen *juris ordine con-
vincatván*, a' fel kéretésnek és meg-nem
adás-

Ex Art.
An. 1599.
1598.
1642.

adásnak idejétől fogva abból következett minden kárát az *Actornak refundálni* tartozzék: *insuper* ha a' törvénytől rendeltetett illendő időre a' leveleket meg-nem adná, avagy ha valami módon *juramentumot decernálnának* az *In causam attractusnak*, 's annak *terminusára juramentumát deponálni praetermittálóá*, a' *pronunciáltatott* mód szerént, *juxta contenta Decreti Part. 2. Titulo 34.* nem tsak *Evictornak*, hanem egyfzersmind *Debitornak* - is ítéltésfék, és vagy azt a' jószágot meg-keresni és meg-hozni tartozzék, *mellyet azokkal a' levelekkel kellene az Actornak meg-keresni*; vagy ha nem jószág keresésére, hanem óltalmazására nézendők vólnának a' levelek *evincálni* tartozzék; *mellyeknek akár mellyikéc-is posthabeálván*, maga javaiból a' levél tartónak, *vigore ejusdem Sententiae*, az *Executorok* tégyenek *plenaria satisfactiót*; ha pedig vagy *Dotalisták*, vagy egyéb olly' személyek lennének a' leveleket megtartók, vagy azoknak el-rekcentői, ége-tői, és akár mint-is el-idegenítői, kiknek javokból *contentumja* nem lehetne az *Actornak*, avagy ha *post pronunciatam Sententiam* még-is *contumaciter* nem *restituálná* a' leveleket, sem pedig *restitutioja* felöl elég-séges *fidejussiót* nem tenne, a' mint egyéb némelley *casusokban*, úgy ebben-is akár *in*

foro contradictorio, akár pedig ha nem compareálna, vagy egyéb-iránt evitálni akar-ná, *absque legitimo remedio, etiam vigore Sententiae* az *Executorok* által az olyan *contumax*, vagy pereseknek nem *satisfaciál*-ható személy *arestáltassék*, valameddig pe-refsével véget nem ér; Efféle *causák* pe-dig ha a' Vármegyéken, vagy egyéb Szé-kes helyeken indíttatnak, *transmittáltassá*-nak Táblára. Nem értetik pedig e' levél keresésnek módja semmiben a' *Fiscus* ré-széről, hanem csak egyéb *privatus* em-berekről.

ARTICVLVS II.

A' Leveleknek *transsumáltatása*, hogy mind *Ex Art. An. 1633.* egyéb *Octavalis Terminusokon* *indiffe-renter*, mind pedig *Diaeta* alatt való Táb-lán, midön törvények *agitáltatnak, transsu-máltassanak*, végeztetik.

ARTICVLVS III.

Végeztetett vólt az-is, hogy a' melly *An. 1610.* levelek a' Kendi István akkori *Cancel-larius* kezénél lévő petsét alatt *emanálta*-nak *die 1. Februarii Anni 1610. ad reforman-dum* bé-adattassanak, *alioquin* erőtelenek-nek tartassanak; melly végezés most-is helyben hagyatik.

ARTICVLVS IV.

A' Leveleknek *taxája* a' régi *usus* és a' *Decretumban*, *Articulusokban specificál*tatott rendek fzerént légyen, a' mint annak *Seriesében* ide alább *specificáltaknak*.

TITVLVS XII.

Missilis Levelekről.

ARTICVLVS I.

Missile Mandatumok Józágnak el-foglalá-sára a' *Cancellariákon* ne adattassanak, *Ex. Art.* se *Fiscus'*, se egyebeknek rézekre; ha kik *An. 1588.* olyanokat *extrabálnának* - is, Józágnak *1611.* foglalásában erőtelenek légyenek; azok-is *1633.* pedig, kik olyanokat *extrabálnának*, a' fzerént büntetődjenek, mint az *illegitimum Mandatumokat extrabaló*, és azokkal élő emberek: és így a' Józágnak el-foglalása nem különben, hanem a' Törvénynek *decisiója* után, avagy a' Józágnak és dolgoknak *mivóltához képest* az Orzágnak *effélékről írott Constitutióinak* rendi és módja fzerént légyenek, 's ne-is egyebek, hanem az Orzágnak *legitimus Executori által*.

Ha kik *Missilíssel* Józágot foglalnának, *intra revolutionem Anni comperiáltatván* a' Vármegyéken, avagy egyéb Székes he-

lyeken, *mox et de facto restituáltassanak*, és *insuper* a' foglaló a' *Decretalis poenán* *convincáltassék*.

1588.
1633. A' *Sequestrumok*-is tsak a' *Decretalis cau-*
sákban, és annak módja szerént légyenek, *Sequester* pedig ne a' *Fiscalis* *Tíztek*, avagy egyebek, hanem a' Vármegyéknek és Székeknek hites *Tíztei* légyenek: azok-is pedig tsak a' *Decretum*nak tartása szerént *manuteneálják*, minden kár tétel nélkül.

1599.
1650. Az *Executióknak turbálásában* a' *Missile Mandatumok* erőtelenek légyenek, afféle *illegitimumokkal* igyekezök, a' fellyebb meg-írt módok szerént büntetteffenek.

TITULUS XIII.

Donatiókról.

ARTICVLVS I.

An. 1591. A' *Donatiók* a' *Decretum continentiaja* és Ország végezési, 's a' régi Királyok, Fejedelmek idejekben, és fokott *Stilusi* szerént *emanáltassanak*: nevezet szerént az a' *clausula: Salvo jure Fiscii, in perpetuum deletassék*, és semminémü *Donatiókban*, *Privilegiumokban* ne *inferáltassék*. Ezekkel ellenkezöképen *emanált Donatiók cassáltatnak*; sőt ha kiknek *Donatióiban*, *Privilegiumiban* az a' *clausula, Salvo jure Fiscii, in*

feráltatott volna-is, *praesentálván* leveleket, ha csak az lézen fogyatkozása az *impetransnak*, *tolláltafsék*, és a' fizokott *Stilushoz* újabb levél adattafsék a' Fejedelmektől Zámokra.

ARTICVLVS. II.

A' Kiknek leveleik háborúság, tűz, vagy egyéb szerentsétlenségek miatt el-veztenek volna, *ex debito Regiminis sui officio* tartozzanak a' Fejedelmek *Nova Donatiókat* adni, az Országnek sok rendbéli *Statutumai*, és a' régi Királyoknak-is *Decretumai* szerént; sőt mivel olly' dolgok-is történnek, és történhetnek ez-után-is, hogy némellyeknek ha minden levelei nem-is, de *Statutiójokról* való *Relatoriájik* el-veztek; ha annak-okáért, a' *periclitans Donatarius testimonio vicinorum et commetaneorum, tam Nobilium, quàm honestae famae ignobilium legitima Statutióját* meg-bizonyíthatja; afféle Jószág a' *Donatariusnál* meg-maradjon: sőt ha afféle Jószág Mihály Vajda bé-jövele után másnak *conferáltatott* volna-is a' Fejedelmektől, az ollyan *Donatio* ne *stáljon*, hanem inkább a' *periclitans Donatarius nova donatione mediante roboráltafsék*. Ha pedig valamelly Józágot olly' régtől fogván bírt, hogy az *humana memoriát* *excedálja*, és afféle Józágról való levelei el-

veztek volna, meg - bizonyosodván hogy *Aviticumja*, és hogy *legitimè succedált haeres* lévén, *in pacifico dominio bonorum* volt, az ollyan Józág-is ne másnak, hanem a' *verus haeresnek conferáltassék nova Donatio* val; ide nem értvén a' *deficiált*, és *Fiscus* ^{1607.} *concernálandó Józágok állapotját, a' mint effélékről in serie Publicationum* írás va-
gyon.

ARTICVLVS III.

^{1643.}
^{1615.} **A'** *Nova Donatiók* ne idegeneknek, ha-
nem a' *verus haereseknek*, és a' kik *in pacifica possessione bonorum* vannak, azoknak *conferáltassanak*.

ARTICVLVS IV.

A' *Nova Donatióknak* állapotjában, hogy
ha *Fiscusnak*, vagy másoknak azok el-
len valami *praetensiójok* va-gyon, *jure procedálván, tempore revisionis* úgy *discutiáltassanak*, mint a' *Nova Donatiók* meg vizsgálá-
sának rendi és módja a' *Decretumban* elég világoson *exprimáltatván* vannak.

ARTICVLVS V.

A Zoknak a' Királyoknak és Fejedelmek-
nek *Donatiói* állhatnak csak-meg, a'
kik *legitimus* Fejedelmek, és az Orzágnak
régi szabadsága fzerént való válaftásából *le-*
giti-

gitimè succedáltak. Nevezet fzerént Mihály Vajda, Básta György, és az akkori időbeli *Commissariusok*; hasonlóképen a' Székely Mojszes *Donatioi invalidae et viribus destitutae habeantur* egyebekben; hanem, mivel az Ország hittel - is *affecurrálta* volt őket, a' melly Katonák a' Mihály Vajda meg-verésekor, mint *tyrannus* és *illegitimus* Fejedelem mellől el-állottak, azoknak fzemélyekben akkori ígértetett Nemesi *prae-rogativájok* mostan-is helyben hagyattott; sőt a' hartz előtt azon Katonák közül valóknak, a' melly Józágot Mihály Vajda adott volt, és birodalmokban vóltanak, azok-is nálok meg-maradjanak, azokról *emanált Articulosoknak* tartása fzerént; mivel az Orzágnak olly' utolsó vezedelmében forgó állapotjában fzőlgáltak.

ARTICVLVS VI.

A' Királyoknak és Fejedelmeknek a' *Donatio*knak *collatio*iban, a' *Decretum* és a' Magyar Nemzetnek régi szabadsága, és az Orzágnak-is írott Törvényi fzerént, több módjok és hatalmok nem találhatik, hanem Első; ha melly Urnak vagy Nemes embernek magva szakadásán, annak Józága *redeál ad Fiscum Regium*; melly *deficiált* Józágnak *apprehensio*jában és *collatio*jában e' mód *observáltas*sék, hogy a' *Fiscus per Directorem*

rem az Ország Törvénye szerént, a' Józágot *legitimè publicáltassa*: és a' *Contradictorok*at *evocáltatván*, *procedáltasson* ellenek *juris ordine in talibus observari solito*; ha a' Törvényl a' *Fiscus*nak ítéli, *per manus conferálhatja*, a' kinek akarja: ha pedig azt nem várván a' *Donatarius*, valamelly Józágban *celatum Jus Regium*ot reménl lenni, és meg-kéri, *Statuáltassa* magát a' *Jus Regium*ban, és ha senki *Contradictor* nem tá-lálatik a' Józágot *apprehendálhatja*; de ha *Contradictorok* tá-lálatnak, *eo facto cedálni* tartozik, és *extra dominium* keressé, *juris ordine* a' *Jus Regium* mellett. Második; hogy ha mellyl Józágot a' *Fiscus per Notam infidelitatis alicujus*; *legitimè tamen et vero juris ordine, juxta species Notae, in Decreto et Regni Articulis expressas condemnati, Sententiával legitima executione mediante apprehendál* és *conferál* valakinek; úgy tud-nillik, hogy azt a' *condemnatust legitimè citálták*, és az Orzágnak *Constitutioja* szerént, *in Generalibus Regni Comitibus, justo juris ordine excessusát legitimè comprobáltván*, úgy *sententiázták légyen-meg*; (ide nem értvén a' *Decretumban specificált* egyéb *casusokból emergálni* fokott *Notáknak speci-essit*) e'fellyebb meg-írt dologban-is pedig az *executio de bonis seu juribus possessionari-*

is delinquentis convicti, ipsum solum propriè et præcisè concernentibus légyen.

Ha valaki, *non observato hoc juris ordine*, és nem *Statutio* által, hogy annak *Contradictora* találkozhassék, hanem *ante Statutionem legitimam* mégyen-bé valamelly Józágba, és valamelly *haerest exturbál*, *apprehendálja* a' Józágot, és azután akarná magát *Statuáltatni*, *Contradictorok* találkoznának, *de a' Donatarius contra vim contradictionis* benne marad a' Józágban, *praetendálván* azt, hogy *etiam ante emanationem Donationis in bonis extiterit*, az ollyan *Potentarius*, avagy *malae fidei possessor* *excludátsék*, és az elébbeni *haeresnek restituátsék* a' Józág, a' *Donatarius* pedig *procedáljon Donatióval extra dominium juxta contenta Decreti*; a' ki pedig a' fenn meg-írt mód szerént *extrahált Donatiójával* magát *Statuáltatja*, *Contradictio interveniálván* annak *cedált*, a' *Donatió*nak ereje *in vigore* maradjon, és a' *Contradictiót juris ordine* *prosequálja*.

Harmadik rendbéli *Collatiók* lehetnek *de bonis Fiscalibus*, mellyekről annak *Series*-ében vagyon emlékezet.

TITULUS XIV.

Székelységről

ARTICVLVS I.

Ex Art. An. 1624. A' Székely Jobbagyok a' Vármegyékről és egyéb helyekről-is *Mandatumokkal repetáltassanak, sub poena fl. 200.* a' fzerént a' külső Jobbagyok-is a' Székelységtől, és Gyűlés alatt való Táblákon, *Octavalis Terminusokon, prosequáltassanak.*

ARTICVLVS II.

1630. A' Székelységen *tolláltatott* a' köz börtönszel való élés, hanem *capitalis summá*-val éljenek, *pro communi decreto* végeztetett.

ARTICVLVS III.

1635. A' Székelyek *Transmissiója* a' Tábláról, vagy Gyűlésről, se *Communisra*, se *EviCTORra* ki-ne bortsáttásék, hanem magok *Forumjokon* éljenek a' *Causánsok* minden *remediumokkal*; a' Táblán csak *finalis decisio* légyen; hozzá tévén azt-is, hogy a' melly perek *brevis processuson* fundáltatnak, közöttök-is az 1619-éftendőbéli *Articulusoknak continentiajok* fzerént *dijudicáltásék*; *excipialtatván* a' *Divisio* dolgában való *processus* annyi részben, hogy noha az 1619-éftendőbéli *Articulus* fzerént abban az *Inhibitio* nem *admittálatnék*, mindazonáltal a' Székelységnek eddig való *ususa* fzerént, a' *verbalis prohibitio* ez-u áns is *admittálatik*; de úgy hogy *babeatur* pro

repulsione, és többfőzr azon egy dologban *Repulsio* ne légyen.

ARTICVLVS IV.

A' *Citatiók* a' Székelységen a' Székeknek esküttei, vagy azok nem találtatván, tsak *privatus* Nemes ember által-is, a' Tisztnek mindazáltal petsétinek erejével legyennek, *Relatoriaknak extractiója* nélkül-is, Maros Széken kívül; úgy-hogy *in prima Sede* párt vévén az *In causam attractus* az *Actornak propositiójában*, *de proxima subsequenti Sede*, a' pár vétel mellett semmi *exceptiók de condescensione* ne leheffenek; hanem mindjárt *de merito* álljanak, és tsak az *ordinarius processus observáltasék*, és az *ordinarium remediumok*, úgy-mint elsőben *citatiók*, pár-vétel, *exmissio* után *Novum*, *Appellatio*, a' *remediumok*ban pedig *Contradictio*, *Inhibitio*, *Repulsio*: Maros Széken pedig mivel *ab antiquo Relatoriával* szoktak élni, ez-után-is azon *usuban* megtartatnak, és az Országnek *Constitutioja* szerént, három helyes *exceptióval* élhetnek; de a' pár-vétellel ök-is a' *Causansok*at ne fáraszták, hanem az *ordinarium remediumokkal* légyenek *contentusok*.

ARTICVLVS V.

A' Táblákra *transmittáltatni* szokott *cau-* Ex Art. An. 1642.
 sók a' Székről elsőben derék Székre
 bo-

botsáttassanak, és onnan a' Táblára; melyet nem *praestálván*, Táblára *evocáltassanak* érette, és *tanquam violatores Constitutionum fl. 200.* büntetteffenek érette, *toties quoties*, *executiojok-is* pedig *usque ad decissionem* az ollyan *causáknak* ne lehessen.

TITULUS XV.

Száfzságról.

ARTICVLVS I.

Mint a' több *Natióknak*, úgy a' Száfzságnak-is *Appellatióba* botsáttatott *transmissiójok*, a' Gyülések alatt-is *promiscuè revidéáltassanak*: a' fzerént az *Octavalis Terminusokon-is* elő-véteffenek, és egyéb Táblát illető *causák-is* igaz *Series*sek fzerént.

TITULUS XVI.

Assessorok állapotjáról.

ARTICVLVS I.

Ex Art. An. 1609. A' Táblai *Assessorok*, hogy mind elégséges illendő; *számúak, circiter ad num. 12.* ez Hazának Törvényihez értő, jó lelki eszméretü emberek rendelteffenek a' Fejedelmektől, a' két Itélő Mesterek, és *Præsidents* mellé, füzkségesképen kívántatik; kik mindazonáltal az 1554-éftendőbéli *Ar-*

viculus fzerént-is, tsak magok költségeken
 főlgálni nem tartoznak. Annak-okáért ha
 mi pénzbéli *proventus* a' Táblán *Fiscus* szá-
 mára *cedálna*, az, számokra *conferáltasék*,
 és a' *Directorok* viseljenek gondot reá, hogy
 afféle *proventusok* igazán *administráltasá-*
nak; úgy-hogy, a' melly *causák* a' Táblán
decidáltatnak, az onnét *emanált Sententia*
 fzerént, a' mit a' *Biráknak* ítélnék, nem
 azokat a' *Birákat* illetvén, a' kik előtt *in-*
choáltatott, hanem a' kik előtt *decidálta-*
tott, annál inkább a' derekas *causák* in-
 kábbára Táblán, mint-sem Vármegyén *in-*
choáltatván, akár *per inchoationem*, akár *per*
decisionem szakadjon a' Táblán vége; abból
 léjendő *proventus* az *Assessoroknak* *adminis-*
tráltasék, hogy-ha a' *causában triumphans*
 az *executiókat* nem azon Vármegyebéli
Tisztek által *peragáltatja*, kik előtt *inchoál-*
tatott volt.

TITULUS XVII.

Fiscalis Directorokról.

ARTICVLVS I.

A' *Fiscalis Directorok* mind Széken és Táb-
 lán-is benn ülhetnek, *Fiscalis causákon*
 kívül; de mint a' több Táblai *Assessorok*,
 hitefek légyenek az igaz Törvény tételre;
 tsak hogy a' melly *causákban* *Birák* léz- 1570.

nek, azokban soha *Actorok* ne lehessenek, sem *à contra*; a' Törvénybe olvasásra beadott levelek-is pedig, *Directorok* kezeibe ne adattassanak.

TITULUS XVIII.

Káptalanokról.

ARTICVLVS I.

Ex Art. An. 1557. 1571. AZ Egyházi rendek 's Papok kezéből a' Káptalanok' ki vétetvén, azok helyébe az Ország az akkori állapotoknak kívánsága szerént, a' mennyi számú személyeket elégségeseket ítelt; választott külső *Secularis* emberekből, és azoknak bizonyos fizetést rendeltének a' Fejedelmi Tárházból, hittel köteleztettenek hivataljokban igazán való el-járáfra, fáradságoknak is jútalmát el-limitálták; a' mostani állapotokhoz alkalmaztatván annak-okáért azoknak állapotjokat, végeztetett, hogy mivel a' Fejedelmek fizetnek nekik, ugyan a' Fejedelmek válaszsanak és állassanak-is, mind Fejérvári, 's mind Váradí Káptalanokba, és Kolos-Monostori *Convent*be, jó lelki-esméretű, és azon hivatalnak megfelelésére elégséges tudományú alkalmas embereket, leg-alább három-három személyekből állókat, kiket a' bé-állatáskor a' több *Capitularis Collegák* előtt, egy Itélő

Mester, avagy *Cancellarius* avagy *Secretarius* előtt, erős hittel kötelezzenek *ad fidelitatem, taciturnitatem, conservationem, requisitionem, literarum transumptionem, extradatationem, legitimamque executionem*, kiknek a' főkott Káptalani petsétek - is kezekbe adattassanak. 1573.

Ezeknek régen rendelt és főkott fizetések a' Fejedelmektől igazán megadattasék, mind hogy a' hivatalnak inkább megfelelhessenek; mind pedig hogy rendek férent való betsületek ne *diminuáltassék*; mivel-hogy ök-is, a' leveleknek *taxáiban* a' régi *limitatio*hoz alkalmaztatnak es meghatároztatnak; mellyről annak *Seriesében* bizonyos íráfok találtatnak, kik mellől ne is *recedáljanak, sub amissione honoris et officiorum*. 1578.
1609.

Authoritások légyen pedig minden *legitima executiókra*; mindazonáltal nem *excludáltatván* mellőlök és kivüllöttök-is, a' dolognak mivoltához és eddig *observáltatott usushoz* képest, egyéb *legitimus Executorok*-is; de ök-is meg - gondolják hivataljokat, és azon kívül való dolgokba magokat ne elegyítsék, se affélékre ne erőltetteffenek.

A' *Protocolumok* a' Káptalanokba bé-adattassanak. Petsételni soha tsak egy Káptalan - is más *Collegájának* híre és *praesentia*. Ex Art.
An. 1649.

tiája nélkül ne mérészeljen; a' petsét - is köz helyen, nem tsak egyiknél *conservál*-tassék, melly - is *juramentum*joknak *Serios*-fében légyen; és az egy *Procuratoria Constitutió*n kívül semmi egyéb *fassió*kat tsak egy közzülök ne *recipiál*jon; *Statutió*kat és külső *Executió*kat *penes Regium* peragálhatnak. A' melly Káptalanokba pedig eddig más *ususal* éltenek, a'zérént *peragált*atott dolgok *in vigore* hagyattatnak; ez után valók a' végezésekhez alkalmaztassanak.

TITULUS XIX.

Procuratorokról.

ARTICVLVS I.

Sok szegény igyefogyott Nemesiség, és egyéb rendek fogyatkoznak-meg a' miatt igazságokban, hogy valamelly Tekintetes és értekes ember mind maga mellé *attrahálván* a' *Procurator*okat, a' másfik fél vagy tellyesféggel *destituált*atik *Procurator* nélkül, avagy ha zintén a' Törvény-révő Bírák Prókátort az olyan meg-fogyatkozott *Causans* mellé adnak-is, a' mint-hogy adni tartoznak-is; de *impositive* lévén, és kézületlen - is a' dologhoz, úgy-is *periclitál* a' szegény *Causans*. Akarván annak-okáért ezt - is meg - orvosolni, végeztetett; hogy senki egy *causában* több *Procurator*ot,

hanem csak leg-fellyebb kettőt foglalhasson maga mellé: Tilalmaztatik pedig az olyan *collusio*-is, hogy valaki a' *Procuratoro*-kat maga mellé a' kettőn kívül fel-nem állathatván, úgy végezze, hogy ellene ne *leváljanak causákat*, avagy inkább kötelesek lévén alattomban benn ülljenek, és egyfersmind Bírák, 's még ártalmasban *agálók*- is légyenek, *sub eadem poena*. A' hol pedig a' Bírák a' Peresnek együgyűségére és fogyatkozására nézve Prókátort rendelnének a' Perlő ember mellé, tartozzanak ugyan fel-venni, és *sincerè agálni sub poena homagii*, de a' Peres-is tartozzék fáradságának érdemlett jutalmát meg-adni.

ARTICVLVS II.

MIND a' régi szokás és a' *Decretum*, mind pedig a' közönséges igazság-is úgy kívánván, valaki magát *Procurátorjának* hivataljára adja, és *causákat agálni* akar, a' Táblai Itélő Mesterek és *Praesidens* előtt, valamint a' Bírák az igazán való ítélet-tételre, úgy a' *Procuratorok*-is *Principalis-Ex Art.* októl rájuk bízott *causáknak* nem *prodá-An. 1611.* lására, másokkal nem *colludálásra*, és a' *causának decisiojáig*, tehetsége fzerént igaz *sinceritással* való *procurálására* hittel légyenek kötelesek, külömben *sub amissione honoris* sohól ne *agálhassanak*.

Illetlen *exactiókra* és fizetésre-is a' *Causansokat* ne kényszerítsék, és ha melly *Causans* a' *procuratorok*nak képtelen kívánságok miatt meg-nem alkhatóván, Prókátorból meg-fogyatkoznék; *exponálván* panaszát, és *denominálván* az ollyan Prókátort a' Bírák előtt, a' holott *causáját* akarná *inchoálni*, azon Bírák *conscientiose* *limitálják-el*, mitsoda fizetést érdemeljen érette a' Prókátor, és akkor meg-intvén, tartozzék azon fizetésért igazságosan *procurálni*; és hogy-ha még-is *contumaciter* nem engedne a' Bírák *impositiojának*-is, ugyan ott *in facie Sedis eo facto* *homagiumnak* *poenáján* maradjon.

ARTICVLVS III.

HA valamely Prókátor kötelefsége ellen el-nem járna híven a' fel-vett *causájában* *Principalisának*, avagy *Adversariusával* valamely *praetextus* alatt *colludálna*, igazságát *prodálná* idő előtt; a' *Fiscalis Director* *procedáljon* az ollyan ellen, és büntetődjék mint hitit kötelefségét meg-fegő ember.

Ha pedig *Principalisának* leveleit elvešti, (*excipiálván* valami szerentsétlen^{ca-}*just*) vagy *Adversariusával* való *collusio* miatt a' *Causans* kárt vallana, keresse *suis modis* *Procuratorán* kárát.

ARTICVLVS IV.

A' *Procuratoria* Constitutiók mindenütt az Országnek rézeiben. Fő és Vicé Tifteknek, *Notariusok*nak, *Cancellaristáknak*, kik *specialiter* arra *exmittáltatnak*, hasonlóképen Városi rendeknek a' Bírák előtt lött hit szerént való *rescriptumokra*, mind két *Canceliariáról*, és Káptalanokból is megadassanak.

TITULUS XX.

Jus Ligatum felől.

ARTICVLVS I.

MIND eredetire nézve (holott *in anno* 1594. ez Hazának Tekintetes nagy Rendekből álló néhány fámú hasznos fiai és tagjai *indictâ causâ, non citati neque legitime convicti*, ölettettének-meg, és *priváltattanak* életekkel együtt magok és *posteritások* minden javoktól) mind következésére nézve (mellyel *pracludátatott* az igaz *Haerese*ktől és *Successorok*tól, hogy törvény szerént-is igazságos *praetensiojok*at ne *prosequálhatnák*) sokaknak melly káros, de közönségesen keserves, és minden Keresztyén Nemzetek között irtózással hallhatandó *terminus* folyamodott légyen e' meg-vezett kútfeből, azoknak a' törvény-

An 1602

telen meg-öletett nagy Rendeknek halál-
lok után, úgy-mint a' *Fus Ligatum*nak ne-
vezeti: fomorúan érezvén bődög emléke-
zetü eleink-is, annakutánna *in Anno 1608.*
a' több dolgai között, ebben ditséretes
tselekedetü idősbik *Rákóczi 'Sigmond*, ak-
kori Méltóságos Erdélyi Fejedelem idejé-
ben az eddig rabságban avagy kötélben
tartatott igazságnak, szabados útját nyitot-
ták volt; melly noha kevés ideig volt - is
ugyan *processus*ban, de ugyan akkori idő-
béli Méltóságos Fejedelem alatt, az Or-
szágnek *Statusi* vévén ezekbe, hogy a' meg-
alunni láttatott tűznek fikrája a' Hazának
fel - háborodásával kezdene újabb lángot
vetni, kényszerítettének azért ismét azon
elébbeni karba állatni, 's tovább való me-
netelét újabban meg-határozni.

Noha pedig még csak nevezetinek-is ir-
tózásával, mindazonáltal *propter bonum pa-*
cis, unionemque ac concordiam Regnicolarum,
nem különben mint *amnestiába* ment dol-
got, nem úgy az elsőzöri *adinveniált* ke-
gyetlen *terminust*, mint a' másodzöri meg-
határozást, örökös képen *locó amnestiae*, ez
után való idökre - is helyben hagyni vé-
geztük: illy' *deklaratió*nak hozzá-tételével;
hogy *Fus Ligatum*nak még csak nevezeti-
is, ezen kívül fegeény Hazánk és Nem-
zetünk közzül, *etiam sub anathemate exclu-*
dál-

dálatva légyen in perpetuum; sőt, kit Isten Szent Fiaért minden Kerefztyén Fejedelmektől és Országoktól, 's mi tölünk-is, és posteritásinktól távoztasson, de ollyan casusban, minden rendek etiam ab homagio fidelitatis, et obedientiae Principibus debitae, absolutusok légyenek.

Limitatio redemptionis Literarum in utraque Suae Celsitudinis Principalis Cancellaria, nec-non Capitulis ac Conventibus in Regno Transilvaniae, et Partibus Hungariae eidem annexis, et mandato ejusdem Celsitudinis Principalis (salvô tamen ejusdem judiciô, Dominorumque Consiliariorum consensu permanente) conscripta.

Pro literis, quae ad instantiam Fiscii

pertinent et emanari debent, in quibuscunque negotiis et casibus, nullam resolutionem Magistri Protonotarii accipere debent.

Attestatoria Simplex Transilvanica - den. 24.

Attestatoria Simplex in partibus Hungariae - - - fl. 1.

Attestatoria cum declaratione - - den. 24.

Procuratoria Simplex tam in Transilvania, quam in Partibus Hungariae - d. 24.

<i>Procuratoria ad rescriptum</i>	-	-	<i>fl. 1.</i>
<i>Procuratoria ad Instantiam</i>	-	-	<i>d. 24.</i>

Hoc addito, quod pro labore, Testimoniis Capitulorum et Scribarum, aut Nobilium ad unumquemque diem pro singulis personis d. 12. praeterea victualia administrentur.

<i>Praeceptorum pro recipienda Procuratoria constitutione</i>	-	-	<i>fl. 1.</i>
<i>Litterae Evocatoriae vel Admonitoriae</i>	-	-	<i>fl. 1.</i>
<i>Litterae Judiciales</i>	-	-	<i>d. 12.</i>
<i>Praeceptorum sine Evocatione</i>	-	-	<i>d. 24.</i>
<i>Praeceptorum cum Evocatione</i>	-	-	<i>fl. 1.</i>
<i>Novum Judicium, sive simplex, sive cum Inhibitione</i>	-	-	<i>fl. 1.</i>
<i>Novum cum gratia</i>	-	-	<i>fl. 12.</i>
<i>Inhibitio</i>	-	-	<i>fl. 1.</i>
<i>Repetitorum Fobbagionis</i>	-	-	<i>fl. 1.</i>
<i>Litterae Requisitionariae</i>	-	-	<i>d. 24.</i>
<i>Divisionalis</i>	-	-	<i>fl. 1.</i>
<i>Praeceptorum super metalli reambulatione</i>	-	-	<i>fl. 1.</i>
<i>Litterae Fassionales</i>	-	-	<i>fl. 1.</i>
<i>Litterae Protestatoriae</i>	-	-	<i>fl. 1.</i>
<i>Litterae Prohibitoriae cum declaratione</i>	-	-	<i>fl. 1.</i>
<i>Litterae Plenipotenciales</i>	-	-	<i>fl. 1.</i>
<i>Litterae Revisionales</i>	-	-	<i>d. 24.</i>
<i>Litterae Retractoriales</i>	-	-	<i>fl. 1.</i>

<i>Praeceptoriam super Transmissione Causarum</i>	- - - -	<i>fl.</i>	1.
<i>Testimonialis super depositione Causae</i>		<i>fl.</i>	1.
<i>Resuscitatoria sententiae</i>	- -	<i>fl.</i>	1.
<i>Litterae Executionales</i>	- -	<i>fl.</i>	1.
<i>Constitutio Curatoris</i>	- -	<i>fl.</i>	1.
<i>Expeditoriae sive Quietantiales</i>		<i>fl.</i>	1.
<i>Pro transumptis litterarum, tam coram Iudicibus Regni ordinariis, quàm coram personis Capitularibus, pro primo folio</i>		<i>fl.</i>	1.
<i>pro reliquis singulis</i>	- - -	<i>d.</i>	24.
<i>Pro paribus litterarum in Iudicio fiendis solutio eadem</i>			
<i>Personis Capitularibus vel Conventualibus pro requisitione litterarum</i>	- -	<i>fl.</i>	1.

Adjudicatoriae coram Regni iudicibus emanatae.

<i>Prorogatoria pro adducendis Evictoribus</i>	- - - -	<i>fl.</i>	3.
<i>Communis inquisitio</i>	- -	<i>fl.</i>	3.
<i>Testimonialis super condescensione Causae</i>		<i>fl.</i>	1.
<i>Juramentalis tertio, vel sexto se</i>	-	<i>fl.</i>	3.
<i>Juramentalis decimo secundo, vigesimo quinto, vel quinquagesimo se</i>	-	<i>fl.</i>	6.
<i>Juramentalis super metali reambulatione</i>	- - - -	<i>fl.</i>	6.
<i>Sententia ratione non restitutionis Fobbagionis fugitivi, sive per non venit, sive ex respon-</i>			

- ponsionibus partium, ubi cum poena Ar-
 ticulari adjudicata fuerit - fl. 6.
 Sine poena - - - - fl. 3.
 Sententia per non venit ratione aliorum nego-
 tiorum, ubi adhuc Juridica remedia se-
 qui possunt - - - - fl. 3.
 Sententia finalis in facto Majoris Potentiae,
 Debiti, et aliorum similium Casuum.
 - - - - - fl. 12.
 Sententia finalis in facto Minoris Potentiae
 concernent: - - - - fl. 6.
 Sententia super reobtentione Possessionum, Bo-
 norum, et Furium possessionariorum, in qua
 nec Inhibitio, nec Repulsio, nec Revoca-
 tio Procuratoria, vel alius aliquis proces-
 sus Juridicus amplius sequi potest, de ses-
 sione una, duabus, tribus, vel quatuor, us-
 que ad decem - - - - fl. 3.
 A decem usque ad viginti - - - - fl. 12.
 A viginti usque ad quinquaginta - - - - fl. 20.
 A quinquaginta usque ad centum, vel amplius,
 si etiam centenarium numerum aliquoties
 excesserit in toto solvuntur - - - - fl. 40.
 Castellum integrum cum pertinentiis fl. 50.
 Sententia Absolutionalis in facto Minoris Po-
 tentiae, Debiti, Dotum, ac rerum para-
 phernalium et aliorum similium fl. 3.
 Sententia Absolutionalis in facto Majoris Po-
 tentiae - - - - - fl. 6.

Taxas literarum Donationalium, In-
 scriptionalium, Consensualium, Privilegio-
 rum, eorumque Confirmationum, nec-non
 Armalium, Primpilarium, Exemptionalium,
 Prorogatoriarum, hisque similibus, suae
 Celsitudinis Principalis Dominorumque
 Consiliariorum iudicio humilime
 submissimus.

APPROBATARUM
 CONSTITUTIONUM REGNI
 TRANSILVANIÆ, ET PARTI-
 UM HUNGARIÆ EIDEM
 ANNEXARUM
 PARS QUINTA.

*Continens in se Seriem Publicorum
 Edictorum.*

Aknák állapotjáról.

EDICTVM I.

Székelységen lévő Darabantság-
 nak-is, az Aknákról házok züksé-
 gére való Só adás *usque ad bene*
placitum Principum, rendeltetett, praestál-
 ván

*Ex Art.
 An. 1654.*

ván ök-is az Aknákhöz való *taxát*, a' fe-
rént mint a' több Székelyek.

E D I C T U M II.

An. 1599.
1633. **A'** Só hordó fekeres emberektől aján-
dék, vagy egyéb *exactiót* venni a' Ka-
mara Ispánok ne mérésfeljenek szabad aka-
ratjokon kívül, *sub poena fl. 200.* Azon *pro-*
cessus observáltatván, mint a' tartozó Só-
nak meg-nem adásáról íratott.

E D I C T V M. III.

Ex Art.
An. 1643.
1637. **E**Gyéb rendbéliek-is, de *signanter* a' *Par-*
tiumbéli Só hordó fekeres emberek a'
Harmintzadosoktól illetlen *exactiókkal* ne
terhelteffenek; és czédula pénzért Sót raj-
tok ne *exigáljanak*. A'melly Harmintzado-
fok pedig ez ellen tselekednének, *observál-*
tásék ellenek az Ország *Statutum*i és za-
badsága ellen tselekedő Harmintzadosok-
ról írott *Articulus*, ugyan ott *specificált*
*processus*ával és *poenájával*, mellyről annak
*Series*ében vagyon emlékezet.

1638. A' Váradgyai *Portusra Fiscus* számára Sót
zállító Szekeresek-is Vám-adástól *immunis-*
ok légyenek; sőt egyéb rendbéliek-is, ha
a' hídon által nem mennek.

E D I C T V M IV.

1640.
1638. **A'** Szamos és Maros vizén való gátok
miatt, hogy-ha a' Sónak záállításában
aka-

akadályok lennének, azoknak *oculálásokra Commissariusok* rendeltessenek, és igazítás-ba vétettessenek.

E D I C T V M V.

A' Sónak ez Országból való ki - hordása, ez ideig való *usus* szerént, szabados e-^{1589.}gyéb helyeken - is, de *signanter* a' Körös útján-is.

Botos és egyéb Göböly marhát hajtó emberekről.

E D I C T V M VI.

A' Kár *Fiscus*nak, akár Uraknak, és egyéb embereknek göböly és egyéb-féle csoport marhákat hajtván, ha tilalmas helyekben károkat és egyéb hatalmaskodásokat és *insolentiákat* tselekefznek, mint nem Urak akaratjából tselekedett dolgokért a' fereg marhában kár ne tétessék, békével botsáttassék; hanem a' mellettek lévő 's kárt tétetett Béres legényeket, és egyéb-féle embereket, és azoknak marhájakat *arrestálják*, 's a' kárt avagy egyéb vétket meg-láttatván, a' dolog meg-bizonyosodván, azokon vegyenek *satisfactiót*, és büntetődjenek érdemek szerént: a' derék marha mellett mindazáltal azoknak gondvifelésére-is embert hagyván, egy fámú ember-nél több lévén a' marhák mellett.

E D I C T V M. VII.

DÉzmákat, Sót, és egyéb terheket *Fiscus* vagy mások számára hordozó, avagy abból vízfűz menő Szekeresek-is, kik vagy tilalmas helyekben való károkat, kazált és boglya fénáknak meg-bántását, kerteknek le-vágását, égetését, és több *insolentiá*-kat-is szoktak tselekedni, sőt a' káros emberekre ugyan *insurgálni*-is; affélék-is ezen fellyebb meg-írt mód szerént büntetteffenek, és akármelly rendbéliek-is, ha ellenkeznének, Tolvaj kiáltásokra a' károsoknak *insurgálni* a' Faluk tartozzanak, és az elégtételig *arestálni*-is, a' tselekedetnek mi-voltához képest.

E D I C T V M VIII.

HAsonlóképen, ha Nemesség határán hatalmasúl tartanak és jártatnak, akár Fejedelmeknek Uraknak, és egyéb rendeknek marháit, és nem lehetne ereje és módja a' *Possessor*nak abban, hogy a' *Decretum* tartása szerént *procedálna* ellenek, ezen fellyebb meg-írt módnak el-követésével-is szabados légyen.

Bújdosó és lézzegő emberek felől.

E D I C T V M IX.

ESméretlen, Uratlan, ez Országban bújdosó és lézzegő emberek, kiváltképen

a' kik útjokat jámborúl nem *continuálják*, hanem a' zégénységen élődnek, annál inkább ha lopnak, a' zégényűséget zaklattyák, vagy egyéb *insolentiákat* tselekefznek, senkitől semmi úti hiteles, avagy bizonyság levelek nem lévén, gyanúság lehet nem igaz járatbéli vóltokról, affélek meg-fogatassanak szabadofon, tsak *privatus* Nemes emberektől-is, annál inkább Vármegyéi, Várahéli, Városi és Zászlók alatt lévő Tíztektől, sőt tsak Falusi Bíráktól-is, mindazáltal zemélyekben való sebhetés és verés taglás nélkül, hogy-ha magokat meg-adják, és javokban való meg-károfitás nélkül, és ha magokat igaz járatbélieknek lenni elhitethetik, s békével botsátassanak minden kár nélkül; ha pedig nem, a' Tíztek *detineálván* büntetésék törvénnel érdemek szerént; ha tudva el-botsátaná valaki, *Director* által *evocáltatván*, *fl.* 200. büntettesék, *in foro competenti*. De ha paraszt falu helyeken *arestáltatik* afféle ember, haladék nélkül közelebb való Tíztekhez, vagy azok nem találtatván, értelmes betsületes emberekhez vitettesék *exameme*: és kiki jól meg lássa, hogy afféle dolgokkal ne *abutáljon*, és valamelly igaz járásbéli embert, kiváltképen Nemes embert meg- ne *arestáljon*, ha kárát és bűvát nem akarja vallani.

*Ex Art.
An. 1619.*

E D I C T V M. X.

HA kik *residentia* nélkül való, és csak jövő-menő tsavargó embereket, köteles szolgáltság nélkül, Fejedelem vagy Vármegyének, Váraknak és Székeknek Főtiszteinek hírek nélkül hátok megett tartanak és lappangtatnak, kik ugyan-is nemegyebet hanem ló lopást, fosztogatást és egyéb rossz dolgokra való alkalmatosságot lesnek; meg-tudván a' Tisztek kéresek kézhez; és ha nem adja, avagy az előtt-is hírekké nem tette, akármellyik tselekedéért-is *citáltassanak* a' Tisztektől Vármegyére avagy Székes helyekre, és egyféri *exmissio* által a' dolog meg-bizonyosodván, minden tovább való *processus* és *remediumon* kívül *fl. 200. convincáltassanak*: hasonlóképen a' Zászlók alatt-is, ha a' Hadnagyok és Kapitányok afféléket lappangtatnának, kik nem íratott és fizetett Katonák, *toties quoties* a' dolog meg-tudatik, a' *Generalisok* végére menvén, hó pénzeket *amittálják* az olyan Tisztviselők.

D é z m á k r ó l.

E D I C T V M. XI.

A' Dézmafok *per abusum* magoktól talált 1589. szegénység terhére, a' *Fiscusnak*-is semmi háznára való egyéb *abususokat* letegyenek,

nek, nevezet szerént, a' mellyet ök szoktak hini, kerefityén pénznek, áfzok pénznek, penna kévének, penna bornak, nékiek való gazdálkodáson kívül, tyúk, kenyér, fűszerzám, avagy azok helyén pénzt fedni.

E D I C T V M XII.

A' Melly szabados emberek, kik vagy fegyverekkel, vagy lovok hátán, vagy egyéb Udvari szolgálásnak hivataljában, Páztorságokban, Bírótság viselésben vannak, hogy a' Dézmások az olyanokon egy-egy forintot, és egyéb *exactiókat* vegyenek, *tolláltassék in perpetuum*: holott a' földes Urok - is afféle rendbéli embereknek kedvezni szoktak Dézmájok dólglából. Ha pedig megvézi a' földes Ura, szabadtságában áll, mert *arenda* fizetéssel vézi-meg a' *Fiscustól* fok helyeken.

E D I C T V M XIII.

A' Dézmások magoknak külön mező páztorságot ne tulajdonítsanak, a' falus Bír-^{Ex Art. An. 1589.} rák hivatalja lévén inkább az; mindazon-^{1630.} által az arra rendeltetett emberek kötelesek legyenek afféléből a' Dézmással egyet érteni, és ha valamely gabonában, vagy fölöben kártétel esnék, egyező értelem-ből törvény szerént büntessék: és mind a' fegénységnek, mind a' *Fiscusnak*, (holott a' kár közös) *refundáltassék*.

E D I C T V M XIV.

1625.
1616.

Limitálva légyen, mikor, mennyi lóval, és zemélyel menjenki a' Dézmás, és meddig - is *continuálja* kün lakását a' zezgénységen, gazdálkodás - is mimodon légyen rajtok.

E D I C T V M XV.

1630.

A' Dézmáláshoz kezdésért, határ fel-ízabádításért, a' zezgénységet ne fanczoltassák.

E D I C T V M XVI.

1630.

HA mi illetlen *excessusokat* a' Dézmások tselekeznek, affélékröl a' Tízteknek utánnok czirkálni, felölök *inquiráltatni* ízabados légyen; az *inquisitiót* Fő és Vicé *Arendatoroknak*, vagy Fejedelmeknek küldeni; söt hogy ha a' dolog haladéket nem zenedhetne, zemélyekben-is öket *arestáltatni*, és hírré tévén, a' mit a' Fejedelmek, avagy Fő és Vicé *Arendatorok* fognak parantsolni, a' zzerént *procedáljanak* vélek, és érdemek zzerént meg-büntetteffenek.

Debreczeni dolgokról.

E D I C T V M XVII.

A' Só hordó zekerek eleibe ki-ne menjenek a' Debreczeniek, és sem künn sem benn

benn Savokat el-foglalni, azzal annak el-
 adását meg-akadékoztatni, vagy a'zégény-
 ségnek kedve 's akarata ellen ott le-
 rakni ne méréseljenek; hanem mind fe-
 kereztől, mind aprónként el-adni Savokat,
 ha el-nem adhatnák, a' hová el-akarják
 vinni, szabadon meg engedjék, *sub poena
 florenorum 200.*

Ötvös Mesterekről.

EDICTVM XVIII.

Több Mester emberek között, az Ötve-
 sek mivelvén drágább *materiákból*, ta-
 pasztaltatik nagy *fraudentia* közöttök va-
 lókban, nevezet szerént egyikből, hogy
 a' jó ezüstöt igen meg-ízokták veztegetni,
 rozszúl és rusnyául-is mivelnek; Másikból,
 hogy akármelly müben-is az arra ki-ada-
 tott aranyat a' fel-méréskor belé nem tud-
 ják; Harmadszor, hogy akár kitsíny *quan-
 titásban*, akár mentől nagyobb kiterjet-
 tségben légyen a' mü, de gyakorta két-
 két aranyat *extorqueálnak* a' miveltető em-
 bereken; mellyben melly szemlátomást való
fraus latítáljon, akárki meg-ítélheti, noha
 csak mi ideig - is nem tart aranyazások;
 Annak-okáért a' Czéh Mestereknek és Vá-
 rosok Bírának erre légyen szorgalmatos
 gondjok, és orvosolják meg-is, a' műnek
 girájától-is pedig nem többet, hanem a'

limitatio szerént való fizetést vegyenek, és a' miveltető embereket-is ho'zfás haladékokkal ne vára'kozta'ssák ; egyéb - iránt a' miveltető ember panaszt tévén a' Bíráknak, mindjára'st a' panaszló embert *contentáltas* sák, a' tsalárdúl mivelő embert pedig büntetésék *fl. 100. toties quoties*; mellynek harmada a' panaszló emberé, két része a' Bíráké és Czéhé légyen. Ha pedig a' Bírák és Czéh Mesterek el - múlatnák, a' panaszló ember szabados légyen véle, ha maga vagy a' *Fiscalis Director*nak tévén *instantiát, evocáltatja*-is Táblára, 's *comperiáltatván* a' dolog, azon Tíztek *fl. 200. convincáltat*ssanak : mellynek-is harmad része a' panaszló féle légyen, két része *Fiscusé*.

Enyediek ról.

EDICTVM XIX.

AZ Enyed Városbéliek, valamelly *abus*ból két-két pénzt szoktak vólt venni minden egy-egy köböl gabonáért, mellyet Városokba el-adni vittének, a' zégénységnek nagy fogyatkozására: melly la'mint régen *tolláltatott*, úgy ez-után-is nem *admittáltat*ik.

*Ex Art.
An. 1614.*

Fejérvári dolgokról.

EDICTVM XX.

FEjérvárat a' kerítésen belől a' kinek háza

vagyon, a' helynek állapotjához illendő módon tartozzék meg-építeni, az előtti *An. 1618.*
Articulusok szerént; egyéb-iránt-is, de bizo- ^{1627.}
 nyos idő *termináltatván* arra a' Tíztektől, ^{1629.}
 valakinek falmával fedett háza, töviffes, és vezőkkel font kerti találtatik, a' rendelt idő után le-vonattafsék és el-hordattafsék; másodszor-is *terminust* adván néki, hasonlóképen büntettesék, harmadszor pediglen házát tellyességgel *amittálja*.

E D I C T V M XXI.

ORszág Gyűlésén, Fejedelem Udvara népén és azokon kívül, kiket a' Fejedelmek hívatnak, ez Országbéli emberek közül, senkinek Fejérváratt állás ne adattafsék, hogy annyival inkább az Országbéli emberek kényszeríttesenek házakat tsináltatni, vagy pedig fizetésért magoknak állást fogadni.

Faluk birodalmának módjáról.

E D I C T V M XXII.

NEM kevés bántódása vagyon ez-iránt-is a' Nemességnek, hogy némellyek Jobbágyi, *in praejudicium Dominorum terrestrium* másoknak *obligálják* Jobbágyságra magokat, melly miatt a' *Patronus*nak nem csak Jobbágyának személyéhez, hanem örökségéhez való *jussa* - is más idegenre

transferáltatik; némellyeknek örökségek meg-marad ugyan, de a' Jobbágy az Urának *injuriájára* helyéből ki-bontakozván, más *Patronus* földére költözik által, a' honét Törvény szerént - is nem *reducált*tathatik: Némellyek viszont a' Jobbágyinak fiú ágon lévő *defectusán* a' *fundushoz* való minden *pertinentiákat* *abalienálnak*; némellyek végezetre fölöbéli örökségeket leányoknak adván, abból *cedálandó* Dézmát-is a' *Dominus Terrestris*től el-idegenítik; melly *abusus*-nak *tollálásáért*, végeztetett, hogy a' melly *Patronus*oknak effélékből, vagy ehez hasonló dolgokból *emergált* bántódások vagy, ez illyen Falu vagy Város lakosít, nem *per modum citationis*, hogy abból *contentiók*, *condescenziók*, és egyéb *processusok* következhetnének, *admoneált*assák; hanem csak hogy a' jövendő Ország Gyűlésére *compareálni* tartozzanak, és ha miről *Pri-vilegiumok extál*, *producálni* tartozzanak, hogy akkor lehessen *deliberatio* felölök.

Fiscale bonumokról.

EDICTVM XXIII.

A' Bihari, Tsatári, Püspöki Nemesség a' *Fiscus* számára *contractusok* szerént, *öt-öt forintot* adjanak, paraft *funduson* lakásokért; de mivel paraft *funduson* laknak, arról a' *szegénységet* a' közönséges tereh *vise-lés*

lésben, hogy segitsék, méltó dolog; holott azon helyekre paražtság telepednék, ha ők nem laknának rajta: ha kik pedig ehez nem akarnák tartani magokat, meg - engedtetett, el-mehetnek onnét.

A' melly Nemes ember *Fiscalis* Józágban lakván, parlagból földöt akar építeni, *Ex Art. An. 1653.* elsőben találja-meg a' *Praefectus*t, vagy a' *Fiscus*nak azon helyben való Udvarbíráját, ki a' helyet meg-látván és meg - betsültetvén, ha a' *Fiscus* Jobbágyi nem akarják mivelni, annak-utánna azon Nemes ember szabadon birhassa, a' Dézmát a' *Fiscus*nak ki-adván belöle.

Hadi állapotokról.

EDICTVM XXIV.

HAdakozásnak idején Nemes embereknek házaira, majorjira, Pap és Schola házakra a' hadak ne szállíttassanak, *sub poena fl. 200.* egyéb-iránt-is Istenes és Haza javára és szabadságára nézendő, és állapotokhoz alkalmaztatott *Edictumok* adattassanak ki, szorgalmatosan *observáltassanak*-is.

A' Jésuitai Szerzetnek ki-rekesztetéfének módjáról és okáról.

E D I C T V M XXV.

A' Jésuitai Szerzetbélieknek az Ország *Constitutiói* ellen találkozhattott *Fautorinak* engedelem adatott, mind addig való ezen dologbéli tselekedetekről, míglen *legitimè* nem vóltak *admoneáltakva* a' Jésuitai Szerzetbéliek ki-menetelek felöl; azután való tselekedetekért, a' Fejedelmek *gratiájában* és szabadságokban áll, akarják-é *prosequálni* Törvénnel, avagy nem; az *admonitio* pedig vólt *die 22. Jan. 1652.*

Jófű Vidékiról.

E D I C T V M XXVI.

Jófű Vidékire senkinek Jobbágyi bé-ne fogadtassanak, és ha olyan taláztatnék, az Ispánok, és Vármegye, Tíztei *sub amissione officiorum* reá menjenek, és *restituálják*, *comperiáltakván* előttök a' dolog, *absque ulteriori litis processu.*

Ingyen gazdálkodásról.

E D I C T V M XXVII.

VALAKIKNÉL Fejedelmek *Specialis Salvus Conductusok* arról nintsen, ingyen való gazdálkodásra senkit ne kényszerítsenek; mellyet ha valaki tselekednék, a' helynek *Patronusa* a' tselekedöt, ha Nemes ember lézen, *evocáltaksa*, ha akarja Székes helyre vagy Táblára, akár Gyülés alatt, akár

Octavalis Terminuson, és *convincáltatván fl. 200.* büntettefsék, a' kárnak - is *refusiójával*: ez illyen *causa*, a' Vármegyékről *Appellatióba* se botsáttasék, *Exmissión* kívül pedig, egyéb *remedium* ne-is *admittáltasék*.

Ha *residentiátlan* Nemes ember, Úrak, vagy fő rendek *szólgái*, a' falu fel - kelvén, *femélyeknek* meg - fértések, és meg - károsítások nélkül, ha magokat meg - adják, fogják - meg, és vigyék *Tíz*t kezéhez, a' ki *törvényt* láttatván, és a' dolog meg - bizonyosodván, a' kárt *refundáltassa*, 's magokat pedig *díjok* le - tételével válthasák - meg.

Ha *Zászló* alatt való *fizetett* rend, avagy egyéb *udvari szólgák*, ezen mód *szérent* meg - fogattatván, ha közel léznek, vigyék *Kapitányok* vagy *Generalisok* kezékhez; ha pedig a' *Fejedelmek* közel léznek, *Udvarhoz* vigyék fogva, és ezen mód *szérent* büntettefsenek.

Ha pedig *Fiscalis* *Várakhoz*, vagy *Fejedelmek* egyéb *Jószág*hoz tartozó *Szabadosok*, vagy egyéb *rendek* léznek, meg - fogattatván azok is, *Praefectus* kezéhez vagy *Udvarhoz* küldettefsenek, a' hasonló büntettetésre. *Ki - vévén* azt, ha *kéremés* szérent magok jó *akarattjokból*, nem *rajtok* élödni akaró, hanem *útjokat* jámborúl

rúl *continuáló* embereknek valami ember-séggel akarnak lenni, kiváltképen ha *comperiáltatik*, hogy a' Haza vagy Fejedelmek dolgaiban járnak.

Mindazáltal *zállás-adással*, és a' Falujokban vagy Városokban fel-találhatandó, ember és marha élés, és egyéb *szükséges* gazdálkodással illendő árron, pénzért, a' Szállóknak tartozzanak, az ezen dologban fenn meg-írt *poena* alatt és *processus* szerént.

Boros Jenei dolgokról.

E D I C T V M XXVIII.

Minémü *szükséges* dolog légyen akár-melly *Respublicákban*, Városokban, és *Tisztviselők* között - is a' jó rendtartás, és minden dolgoknak helyes és szép egy értelemmel való jó karba állatása, nem *szükséges* azt fok *szóval exaggerálni*, meg-mutatja tsak ama' kis *sententiátska*-is:

Concordiâ res parvae crescunt; discordiâ maximae dilabuntur.

Ugy-is vagyon, mert a' melly lakosok között (akár Tartományok, *Respublicák*, akár Városok légyenek azok) egygyefség, egy értelem, és jó rend-tartás vagyon, a' kármelty ellenkezö idöknek háborús *szélvezei* ellen-is bátorságosbak és erősbek *szóktak* az olyanok a' meg-maradásra lenni,

Ellenben pedig a' hól egyenetlenség, és rendeletlen zürzavaros állapot vagyon, ott nem fokott semmi jó nevelkedni, hanem naponként romlás és el-fordulás fokott következni.

Értvén azért a' Jenei Végházban-is némelly dolgokban, a' külömb-külobb rendbéli lakosoknak nem egyenlő voltok miatt, ottan-ottan egyenetlenségeket történni, és abból naponként nagyobb-nagyobb alkalmatlanságot fázrmazni: Hogy ez ilyenből nagyobb *inconvenientiák* ne következnének, ezen dolog füzkségesnek ítéltett volt, még ez-elött való idökben be-tsületes Tanáts rendek eleibe támasztani, kikkel való egy értelemből, annak a' szép Végháznak békefséges meg-maradásának, és abból a' közönséges jónak-is akarván *consulálni*, minek-elötte erröl derekább *ordinantiák*at tettek volna, füzkségesnek ítéltetett ez alább meg-írt *Articulosok*at, a' Boros Jenei Végházban lakó minden Tisztviselöknek, mind Nemes és Szólgáló rendeknek *pro perpetuo Statuto* elejkebe adni és rendelni.

Elözör: Hogy a' Vicé Ispán a' Kapitánnyal a' közönséges jóban egyet értsenek, a' Fejedelmek és a' füzgény Hazának szólgalatjában, és annak a' helynek meg-maradására nézendő dolgokban.

Másodszor: Ha valami olly' bizonyos hírei érkeznék a' Kapitánynak, mellyre derekafon *insurgálniok* kell, ollyankor dobor üttervén, vagy trombitát fútatván a' Kapitány, a' Nemesiség-is *in illo casu* tartozék mennél jobb szerrel lehet, a' Fejedelmek és Ország főlgálatjára, a' közönséges jóra és meg-maradásra fel-ülni, és egy szívvel lélekkal a' köz-jónak a' fizetett néppel együtt főlgálni; de minden aprólékos dologra, úgy-mint, tíz húfz tsavargóra nem kell fel-ülniek, mert ugyan-is nem tartoznak mindenkor azon terhet viselni, mint a' fizetett nép.

Harmadszor: Mivel-hogy mindenütt, 's ott-is Jenőben, a' gonofzságban igen elmerültek az emberek, annak *refrenálásában* pediglen, kiváltképen abban a' helyben, más mód *observáltak* ez-után, tudnillik: mint-hogy a' Kapitány az elébbi fokás szerént a' Vároft kerülteti, ha valamelly olly' *publicus malefactor in flagranti comperiáltak*, a' Kapitány meg-fogathassa, és vírattig *detentióban* lévén, ha Nemes ember, vagy Nemes ember főlgája lézen a' *malefactor*, vírradva a' Kapitány adja a' Vicé Ispán kezébe, és az Ispán *longus processusra* az elébbi fokás szerént affélet ne botsásson, hanem az alább meg-írt rövid *processus*sal törvényt láttásson reája, és *constálván* a'

male-

malefactum, mindjáraft *executiót*-is tétessen, minden kedvezés és halogatás nélkül ilyen *modalitással*: hogy valaki gyilkosságban, ember febhetés, verekedés, vagdalkozás, fegyver-vonás, és kerítésen belől való lopás, szánt-szándékkal való gyúlasztás, tiltott időben való lövöldözés, Tisztek ellen való *insurrectió*, 's azoknak mint a' mi méltóságunkat *repraesentáló* személyeknek, ilendő betsületeknek, és azokon kívül-is, kinek-kinek rendi szerént való betsületeknek, érdemlett mód szerént meg-nem adása, a' végezéseknek, ki-adott *Edictum*-oknak nem *obtemperálása*, és nem *effectualása*; házaknak, pinczéknek, börtöknak fel-verése, éjtzakai támadás, kiáltozás, és több efféle kerítésen belől esendő czéges-vétkeknek tselekedetiben *deprehendálat*tathatnak, az olyanokat minden személy válogatás nélkül, mind a' Várbéli Tisztviselő emberek; 's mind a' Vicé Ispán megfoghasza *simpliciter*, nem *admittálván* abban semmi *exceptiót* és *remediumot*: kik ellen való Törvényeknek *discussiójában* ilyen *processusnak* kell *observálat*ni:

Hogy ha a' vétkes meg-fogattathatik; avagy kézbe adattatik, a' melly Tiszt kezénél találtatik lenni, az tartozzék *ad tertium* Törvényt szolgálatni felöle, 's akkor *ad octavum* bizonyásra *exmittálat*ván, tar-

tozzék a' bizonyságoknak azon *Terminuson* való *reportálás*akor *ad meritum* meg-felelni, ugyan akkor mindjárt *sententiát*-is *pronunciáltatván* az ilyenek ellen, egyfzer *ad quindenam Novum* adattafsék, de ezen kívül annakutánna *femminémü remedium* nem *admittáltatván*, a' *pronunciálendő sententia, debita etiam executioni demandáltasfék*: *Interim* a' vétkes vagy *detentio*, vagy jó kezesfég alatt tartafsék, *juxta qualitatem delicti*. Aprólékos *exception*nak hely ne adattafsék; ha pedig valamelly Nemes ember főlgája volna a' lator, az, Nemes házhoz *záladván*-bé, kézhez nem adnák *ad simplicem requisitionem dictorum Officialium*, ezen fenn meg-írt *processus* fzerént tartozzék elő-állatni azon Nemes ember, *sub poena in Articulis Regni, signanter An. 1646. Articuló 2. expressa*. Idegen külső embert pedig tartozzanak egy általjában kézhez adni: Kiket ha kik *contumaciâ ducti* kézhez nem adnának, ezen *processus*sal, a' meg-nevezett *Articulusban* *denotált poenán* maradjanak, *toties quoties*, valakik ez ellen tselekedni mérézelnék.

Ha kiket pedig a' Város örzői, 's kerülői, éjtfzakának idején a' Nemesek közzül (kik vagy más ember házára mennek, vagy máfokat meg-vagdálnak, *in loco delicti deprehendálnak*) meg-találnának fogni, kalódába
vin-

vinni, és éjjel ott hálátván, másod nap az Ispán kezébe adnák, a' fellyebb *denotált modalitas* férént; ha az ilyeneket érdemlett büntetés nélkül az Ispánok el-botsá-tani *attentálnák*; avagy a' kik az ilyen *malefactorokat*, az örzökre reájok támadván el-*zabadítanak*, ez ilyenek közzül-is valakik az ö Tíztek alatt taláztatnak, érdemlett büntetéssel meg-nem büntetnék, és ebben el-is nem járnának, *sine respectu personarum eo facto amittálják* tízteket.

Negyedfzer: Ha éjtzaka vagy nappal, valamelly úttzán olly' riadás esnék valamelly *malefactor* miatt, kiki a' maga jávára nézve abban az útzában tartozzék fel-kelni, és akár-miféle ember légyen a' *malefactor*, meg-foghassák, és a' Tízteknek kezekbe adhassák; ha pedig a' lator valamelly Nemes ember házához bé-*z*alad; a' Tízteknek adjanak hírt felöle, és úgy a' fellyebb meg-írt *modalitas observáltatik* e' dologban.

Ötödför: Takarodó harangozás után, a' Kerülökön kívül senki fegyverrel ne járjon; hanem ha a' Fő emberek közzül valaki olly' barátjánál vagy jó-akarójánál való mulatásában, vagy egyéb dologban el-találván kéfni, az olly' ember lámpásnál menjen házához; mert egyéb-iránt, ha lámpás nélkül valaki fegyverrel éjtzaka ta-

láltatik, abban az elébbeni jó rend-tartás *observáltatik* ez-után is, úgy-mint megfogattatik, és víráttig kalodában tartatik.

Hatodszor: Mint-hogy vannak olly' Nemes emberek, kik elég értekesék, még - is annak a' Végháznak közönséges szükségére lovat nem tartanak, abban ez-után ilyen mód *observáltás*ék; Hogy a' Nemes emberek, a' kiknek értekek vagyon reá, lovat tartanak, és annak a' helynek közönséges szüksége mellett fel-üljenek; a' kik pedig ebben ez-után - is vízfálkodnának, az Ispán meg-hirdetvén köztök; ha még - is lovat nem akarna tartani, az ollyan Nemes ember elsőben *fl.* 6-tal; másodszor 12-vel; harmadszor 24-forinttal büntetődik meg. A' kiknek pedig arra való értekek nintsen, hogy lovat tarthassanak, az ollyan emberek, szablyát, puskát, és jó gyalog embernek való fegyvert tartanak. A' kik pedig az ollyak közzül azt meg-nem tartanak, elsőben 2-forinttal; másodszor 4-gyel; harmadszor 6-forinttal büntetődnek meg. Ezeknek pedig mustrálására és meg-látogatására, bizonyos *Commissariusok* bortsáttatnak éztendőnként.

Hetedszer: Másutt lakos Fő és Nemes emberek jószágoknak *quantitására* nézve tartanak szolgákat Jenőben az Ország *Articulusának continentiaja* szerént. Ennek pedig

observálására, és *in officio continuálására*, a' Kapitány viseljen Igondot. Ott való fizetett Katonát, és *residentiás* Nemes embert, ez-után ne engedjen tartani; mivel a' Nemes ember és fizetett Katona azon kívül-is tartozik maga szabadsága mellett fel-ülni, 's abban a' helyben tölgni: a' kik most efféle szolgák találtaknak-is, azok is le-téteffenek mindjára.

Nyóltzadszor: A' Kapitány a' Nemes ember jószágában, sem petsétivel, sem egyéb-képen, semminémü Törvénybéli dolgot ne igazgasson, annyival inkább a' Nemes ember jószágira *praesidiumot* ne küldjön, és meg-ne fogassa; mert efféle igazgatás a' Vité Ispánnak és Szólgabíráknak *incumbát*: meg-maradván mindazonáltal mindenekben, a' Végbéli Kapitányoknak az ő régi *authoritások*, és az ő Tisztekhez, vígyázásokhoz, gondviselésekhez tartozó dolgokban való régi *ususok*.

Kilentzedszer: Mivel az előtti Kapitányok idejében-is, Jenőben-is a' költs alatt a' Város kerítésén belől esett *potentiák*, *diffamatiók* és egyéb aprólékos dolgok, a' Vár Szombati Székin *agitáltattak*, *tam ex parte Nobilium, quàm alterius cujusvis status hominum ibidem degentium*; tartozzanak minden ott lakos rendek ebből-is magokat az 1641-éftendőbéli *Articulusokhoz*

tartani. a' régi *usus* és a' Kapitányoknak *authoritások in vigore* maradván, és a' kerítésen belől akármelly rendtől történt dolgokat Szombati Széken *decidáltassanak*.

Tizedszer: Szükségesnek láttatik ez-is, hogy ennek - utánna a' Nemes Vármegye Tíztei külömben bé-ne vegyenek fenkit a' Nemesség közzé, 's bé fe írják, hanem ha elsőben, vagy *Armalissal*, vagy egyébképen való helyes, *et fide dignis testimoniis humanis, vel literalibus sufficienter doceálja*, Nemességét; valakik pedig Nemességeket nem *doceálhatják*, tartozzanak a' Kapitánytól *dependeálni, successivis semper temporibus*, 's a' Kapitány tízti és *authoritása* alatt legyenek.

Tizen-egyedzer: A' Város Palánkinak, 's Város Hídgyainak meg-tsinálása és építése melly szükséges légyen a' közönséges jóra nézve, nem szükség *declarálnunk*. Tetfett azért Tanátsúl egyenlő értelemből, hogy Hidakat, Palánkot, a' Nemesség közzül a' ki tsinálni nem akarja az ő részét, a' régi bé-vett jó rend-tartás fzerént, a' Kapitány éljen *authoritásával*, 's küldjön-ki mindjárt az ollyannak jófágára, 's hajtassa-bé jófágát, 's tsináltassa-meg azzal.

Jobbágyokról.

EDICTVM XXIX.

Noha az el-bújdofott Jobbágyoknak vízfűzavitelek és adások felől *generalitás*-^{Ex Art. An. 1619.}ban végezése *extál* a' Nemes Országnek; ^{1638.} mindazáltal ez-is, hogy a' Gyalog Zászlók alól-is a' Jobbágyok *restituáltassanak*; és *interrea temporis* házok népe otthon lakván, földes Urokat állapotjuk szerént főlgálni tartozzanak, a' szerént a' Kapu - fám után való adót-is részek szerént meg-adni.

Idegen és Jövevény emberekről.

EDICTVM XXX.

Sohúl e' Birodalomban, mások *injuriájá*-val, tíz, tizenkét napos, két 's három hetes főlgálatú szabadságra senki embereket ne gyűjtsön.

Idegen Katonák felől.

EDICTVM XXXI.

Katonák és egyéb vitézljő rend, avagy Szabadosok, hatalmasúl senkinek földéről Jobbágyokat el-vinni ne mérézjenek; kik ha ollyakat tselekednének, és vélek birhatnak, szabadoson meg-foghassák, és vagy a' Fejedelmek Udvarába, vagy utánok való Fő Tiszteknek kezekhez küldjék, érdemek szerént való kemény büntetés-

tésre; ha pedig vélek nem birnának, *requiráltatván* a' Fejedelmeket felöle, avagy a' hatalmaskodóknak Fő Tiszteit, megfogatassanak, és mint Ország *Statutum* ellen tselekedők, úgy büntettesfenek, az el-vitt Jobbágyok *simpliciter restituáltassanak*, 's ha mi károkat tettenek, *refundáltassanak*.

Kövár vidéki Jobbágyokról.

E D I C T V M XXXII.

1609.
1649. **K**övár vidékiről-is a' Jobbágyok ki-adatassanak, mint egyéb helyekről-is mindenünnét, az egy Fogaras földén kívül: Ellenben az onnan el-bújdosott Jobbágyok is *restituáltassanak modò in Articulis expressò*.

Káránsebes.

E D I C T V M XXXIII.

1631.
1650. **A'** Káránsebesiek a' Só vitel és hordás dolgából a' régi jó *usus* szerént éljenek, és a' *Fiscalis* *proventusok*-is közöttök egyéb úton ne neveltessenek, szabadságoknak és *Privilegiumok*nak *praejudicium*jával, hanem a' mint eddig, ezután-is abban tartassanak.

Latrok büntetéséről.

E D I C T V M XXXIV.

1556. **A'** Lelkeződéssel való szitkozódások ellen *observáltassék* az 1619-éztendőbeli *Articu-*

ticulus, melly főrül főrórá így következik: A' lélekkel való éktelen fiztkozódás-is, mivel ilyen főrnyen el - áradott, noha elég *Constitutio* vagy on eddig-is felöle, mindazonáltal látván, hogy az emberek attól meg nem fűnnek, Végeztük, hogy mindenütt igen meg - tiltassanak minden rendek között. És hogy inkább el - fokhassanak róla, Nemes ember valamennyi főr el - mondja, *egy-egy forintot* vegyenek tőle: Szólgát és Paraszt embert a' kézi kalodába tegyenek, és délig ott tartassék. Ha pedig meg - akarja magát váltani, *25-öt-öt pénzel* válthassák, *toties quoties* el - mondja. Mellyre minden Városokon, Falukon a' Bírák esküt Polgárral együtt viseljenek fizorgalmatos gondot, és személy-válogatás, 's kedvezés nélkül minden rendeken *exigálják*, és az Egyháziaknak adassék, a' fellyül meg - írt mód szerént. A' Nemes embereken a' Vicé Ispánok és Király-Bírák *exequálják*. De tartozzanak a' Falus Bírák hitek szerént erre fűamot tartani, és az Ispánoknak meg - mondani. Urak, Fő emberek, magok betsületekért tartozzanak lelkek kötelefségek alatt, minden alattok valókkal ezt a' végezést meg - tartani, és a' fellyül meg - írt büntetést *exequáltatni*, és oda a' hová rendeltetett, *convertálni*.

Limitatiókról.

E D I C T V M XXXV.

E' Mostani Gyűlés alatt nem lehetvén újabb igazításba vétele a' *Limitatiók* állapotjának, *differáltatott* más alkalmas időre, addiglan pedig hagyattak helyben ez-előtti *Limitatiók*, mellyekre *Inspectorok* légyenek, mind Vármegyéken, Székelységen, Száfságon és Városokon, és egyéb helyeken-is, a' helyeknek Fő Tifizei köteleiségek fzerént, mellyről Fejedelem parantsolati menvén-ki, mindenütt *promulgáltassanak*, sőt eddig-is minden helyeknek első egybe gyülekezetiben ezen *Constitutió*nak *vigorával*, hogy mindenek ahhoz alkalmaztassák magokat, végezterett. Melly hogy *constálhasson* az embereknél, *exemplárok* - is nyomtattassanak.

Méznek, Viasznak vételének, és eladásának módja.

E D I C T V M XXXVI.

MAGA majorságából *proveniált* mézét, viaszát, minden Nemes ember az Országból is a' hová akarja, minden Harmintzad nélkül mind maga ki-vihesse és küldhesse, mind pediglen, ha idegen akármelly embernek el-adja-is, a' Harmintzadókról írott

5-dik *Articulus* szerént adván *Testimonialist* mellette, békével el bortsáttasék; az Országban pedig annál inkább szabadon árulhassa mindenütt, adhassa és vehesse-is akárki a' Nemes rendektől. Paraszt embertől is a' Nemes ember maga háza szükségére és nem kereskedésre szabadon vehessen; de egyéb-iránt kereskedésre való mézet és viaszat ez Országban senki fedni és venni annál inkább ki-vinni ne mérézjeljen Fejedelmek engedelmekek nélkül, mivel azzal való kereskedés mostan *Fiscus* számára *reserváltatott*; *alioquin* ha kik az ellen *impingálnának*, a' *Fiscalis* Tisztviselők a' Székre *citáltatván* első Székről bizonyosságra egyfzer ki-bortsáttatván, második Széken *finaliter decidáltasék* dolgok: és *comperta* Ex Art. An. 1635. *rei veritate*, a' tilalom ellen vett vagy adott marhának *duplumán convincáltassanak*, és *ulteriori terminò denegató, omnibusque juridicis remediis exclusis, executió-is peragáltasék*, két része *Fiscus* számára, harmada az *executoroké* legyen.

Más Orzágból pedig, a' mint-hogy soha közönséges végezés által meg-tiltva nem is ^{1649.} volt, hogy mind méz, viasz, barom, és egyébféle minden marhák és ezközök, az Orzágnak nagyobb bőségéért szabadon bé-hozattassanak, *solutis de jure solvendis* végeztetett. A' fegény kötség-is ne kén-

széritefsék arra, hogy magának meg-tartani való, vagy egyéb-iránt nem el-adó méhét fel-verje, vagy fel-vert, és el-nem adó, hanem maga szükségére meg-tartani akaró mézét és viafát kedve ellen el-adja; egyéb-iránt-is a' szegénységet ne fantzoltassák a' méz gyűjtők, vagy egyéb arra rendeltetett emberek; mellyet ha tselekednének *residentias* emberek, *Forum*okon *prosequáltassanak*; ha pedig *residentiátlan*, *Praefectus* vagy más előttök járó Tisztek előtt; kiktől *dependentiájok* vagyon, azon mód szérint *prosequáltassanak*, és *convincáltassanak*, mint fellyebb írva vagyon a' tilalom ellen mézét és viafát szédők felöl.

A' méznek *vecurájával*-is a' Vármegyebéli szegénység ne terheltessék, hanem annak bizonyos rendi légyen, a' *Fiscalis* Városok, Száfság és egyebek; honnat gyűjtött mézét, kik és meddig, szállítsák.

Nyom követésről.

EDICTVM XXXVII.

HA Falukon és Városokon kívül szállván meg, marhája el-vész valakinek, és nyomát fel-vévén, a' Falubélieknek-is hírt tévén (a' kik tartozzanak-is ki-menni, és a' nyomot a' károffal együtt követni) ha azon határról ki-nem vihetik, annál inkább meg-

ölve azon határba találják, tartozzanak káraról *contentálni* a' káros embert, a' nyomra, avagy meg-öletett marhára reá esküvén; és ezen fellyül a' Tifztek-is *fl.* 12. büntetésék-is a' Falut; ha a' latrot ki-nem adhatják, és meg-nem bizonyíthatják, hogy nem Falujokbéli lett volna; Ha pedig a' nyomot a' Falura vihetik-bé, vagy a' marhát a' Faluban találják-meg, a' kárnak megfizetésén kívül, ha a' latrot kézhez nem adják, *flor.* 40. *exequáljanak* rajtok a' Tifztek: melly nyomnak ekképen való követésében, ha Tifzet vagy Nemes embert köz-bírónak nem találhat a' káros ember hamarjában, közel való akármelty Falubéli két hites embert-is köz-bírónak híhat; de a' hitnek fel-adására ok-vetetlen Tifzet, vagy azt nem kaphatván, két Nemes embert tartozzék híni. Ha pedig az el-vezett marha, sem annak nyoma a' Falun és határon nem akad-meg, magok határokról ki-követvén a' nyomot, a' káros emberrel együtt, vagy a' káros emberrel együtt el-téveztvén, és a' Falubéliek-is hittel adván - ki határokból, azon Falubéliek *eo facto absolutusok* légyenek.

E' *Casusban*, a' Kerített és Mező Városok annyiban *excipiáltatnak*, hogy - ha a' ^{*Ex Art.*} nyom a' Városba, vagy a' Kerített Váro-^{*An. 1617.*} foknak határiba vitetik-bé, tartozzanak a' bé-

bé-vitt marhát fel-keresni, vagy a' latrot meg-fogni, vagy a' káros embert *contentálni*: de a' külső határokbeli nyom felvételével, követéssel, és ki-adással nem tartoznak. Ha hol pedig a' Városokon, vagy azoknak hóstátiban a' Fejedelmeknek fizetett Hadai lévén *quartélyban*, az el-vefett marhának nyoma oda vitetnék, azoknak Elöttök-járói nem - tsak meg-engedjék afféle marhának meg-keresését szállásokon, de hogy affélékből következhető alkalmatlanság el-távozódjék, a' Hadnagy vagy maga ki-menjen, vagy tartozzék a' kereső ember mellé segítséget adni, 's ha a' marha Katona keze 's neve alatt találtatik, nem a' Gazda, vagy Város, hanem a' Szálló fizessen; de ellenben, ha a' Gazda tudta afféle idegen marhának oda vitelét, 's meg-nem jelentette, egy-iránt büntetődjék. A' fellyebb meg - írt mód szerént pedig, a' melly Falunak határára a' nyom által adatik, azon Falubéliek-is tartozzanak ugyan ki-menni; és a' káros emberrel együtt a' nyomot követni, 's ha a' Falujokba vitetik-bé a' nyom, ezen mód szerént büntetettessenek; de ha a' Falun kívül téveftetik-el a' nyom, annál inkább határokról ha ki-adathatik, semmivel nem tartoznak, hanem a' káros ember, vagy ezen mód szerént kövesse elébb-elébb a' nyomot,

vagy

vagy egyéb úton keresse kárát; és ha a' kárt el-akarja távoztatni, jobb vagy Faluban vagy Városokban benn szállani, vagy mezőre szállván magára vigyázni. És ekképen minden helyek, az Orzágnak régi végezése szerént, a' benn való végezések, vigyázások által, 's a' mennyire érkeznek magok határokon-is, jó gondviseeléssel tartassanak: hogy így vétek nélkül ne károsodjanak az emberek, a' kin való és idegen gonosz-tévők által történt dologért. Ha pedig határokon nem csak nyoma, hanem maga találtatik a' nyúzott marha, ugyan az árrát fizesse-meg a' Falu, vagy meg esküdjenek, hogy nem köztök való tselekedte.

Melly mód *indifferenter* minden helyeken *observáltassék*, minden tovább való *processusok* és *remediumok* *excludáltatván*.

A' melly helyeken pedig Sokadalmok szoktak lenni, a' Sokadalmok idején elvezett marhákat sem nyomozni, sem megfizetni nem tartoznak; ezen az úton hasonlóképen *Generalis* Gyülések és *Octavalis Terminusok* *celebrálása* alatt való időkben és helyekben-is, hanem kerestessenek *suis modis*.

Oroszok, Oláhok, Muntyánokról,
's egyébneemből álló lézzegő emberek felöl.

E D I C T V M XXXVIII.

Ex Art. An. 1628. 1630. AZ idegen Uratlan és lézzegő embereknek meg-fogásokról, Szólgaságra vagy Jobbágyságra örökös képen való kényszerítetésekről a' *Generalis Articulusok*ban világos írás vagyon, mellyeknek nem *observá*lói *subiaceálnak* az *Articularis poenának*; tettzett mindazonáltal ez-iránt ugyan *specificálni* a' *poenát*, úgy-mint *fl. 200.* nevezet szerént pedig, hogy az Országban lézzegő Oroszok, Oláhok, Muntyánok, és egyebek a' fenn meg-nevezett *Articulusnak* tartása szerént, meg-fogattassanak, és meg-köteleztessenek; ha kik afféléknek kedveznének tudva, méltó igaz ok nélkül meg-nem köteleztétnék, *admoneáltatván* a' Tisztektől, ha ugyan *contumaciter posthabeálnák*, *comperta rei veritate mox et defacto* a' Tisztek két-két száz forintot *exequáltassanak* rajtok.

E D I C T V M XXXIX.

1624. HUNYAD - Vármegyében feleségek után Nemesfunduson lakó Muntyánok a' Nemesiségnek fíne alatt lopást, gyilkosságot, és egyéb czéges vétkeket tselekedvén, hogy az 1624-éztendőben a' lator Oláh Papok-

poknak meg-fogásáról írott *Articulus* fe-
rönt, ha kiknek magoknak elégedendő zá-
logjok nem találtatik; *comperta rei veritate*
arestáltassanak, avagy kezeség alá vettet-
heffenek, végeztetett.

E D I C T V M XL.

Zörény Vármegyébe jött, és ott meg-^{*Ex Art.*}
marháfordott Muntyánok ha vizfza akar-^{*An. 1643*}
nak menni, avagy vitetni, harmad rész
marhájokkal botsásfák-el, két részét meg-
tartván a' földes Urok.

Ö r i z é s r ö l.

E D I C T U M XLI.

MInd a'Vármegyéken és egyéb helyeken
éjjeli és nappali őrzés *observáltassék*
inviolabiliter, az egyházi Nemesfég-is abból
magát ki-ne vonja; a' mellyet pedig ha
vagy egyházi Nemes emberek, vagy egye-
bek el-múlatnák, *comperta rei veritate* a'
Tíztek *fl. 12. exequáljanak* rajtok, *toties*
quoties.

Oláh Papokról.

E D I C T V M XLII.

Holott még a' *residentiátlan* Nemes fe-
mélyeket-is fok dolgokban, söt né-
melly *casusokban* nagyobb rendeket-is, *are-*
stál-

stálnak; annyival inkább az Oláh Papokat, kiknek or-gazdaságok, vagy egyéb czéges vétekben való életek felől bizonyos *suspicio* vagyon, a' Tisztek meg-foghafsák, és a' dolognak mivoltához képest, vagy *arestumban* tartásák, vagy jó kezesség alá vessék, *inquiráltatván* felölök, törvény férent igazítsák - el dolgokat; de Törvény előtt meg-ne károsítsák.

E D I C T V M XLIII.

1646.

A' Melly Oláhok az előtti roz' fokások férent, tolvaj módon ragadnak-el feleségeket magoknak, magok halállal büntetessenek, ha a' leányzó vagy Afzony ember-is nem *consentiált*, avagy azoknak Attyok vagy Anyok, a' kiknek *incumbált*; ha pedig azoknak *consensusok* járúlt, díjokon változzanak, melly díj a' földes Urnak adassék, az hol a' hatalmat tselekedték; a' Tisztek-is *fl. 12. exigáljanak*; a' több *complicesek* pedig díjokon változzanak a' Tisztektől.

Ha melly Nemes ember afféle dolgokban *patrocínálna* az Oláh Papoknak, a' Tisztek törvénnyel *prosequálják*, az *illegitimum divortiumok* lpedig *invigorosumok* légyenek.

O l á h o k r ó l.

E D I C T V M XLIV.

TErhes fekekerek mellett menökön vagy vízfa jövőkön, Kereskedő rendeken, Pástorokon, Mólnárokon, Szabadosokon, Ex Art. An. 1620. Birákon, Kortsomárosokon, és egyéb Udvarbéli Szólgákon, vagy Urokat fegyverekkel szolgáló embereken; latrok kergetésére, vagy meg-fogattattnak örzésére, keresésére menő embereken kívül, egyéb rendbéli Oláhság puskával, tegezzel, kardal, pallossal, tsákánnyal, dárdával, és egyéb fegyverekkel járni ne méréfzeljen; hanemha valamelly káros ember lézen, és annál Ura *Testimonialisa* találtatik: egyéb-iránt a' Falukon és határokon a' Falusi Bírák meg-fogni tartozzanak, és ha *comperiál*-tatik, nem a' fenn meg-írt rendbéliek közül valónak lenni, meg-ne fanczoltassák, sub poena fl. 12. hanem Tíztek kézhez küldjék mind fegyverestől: a' Tíztek-is pedig ne többet, hanem csak fegyvereket vegyék-el, és úgy botsáfsák-el, ha *comperiál*-1650. tatik egyéb-iránt igaz járásbéli és jámbor embernek lenni. *Excipiál*tatnak mindazon-által ebből a' hódoltságoknak lakosi.

Oláhfalviak.

E D I C T V M XLV.

AZ Oláhfalviak *Privilegiumok* a' mennyi
 rézben nem *invalidáltak* is, mindaz-
 által úgy tartassék az - is meg, hogy a'
*Fiscus*nak tartozó fizőgálatot ez után - is
praestálják.

Papok vagy Prédikátori rendek.

E D I C T V M XLVI.

A' Jószágtaian Nemes emberek, kiknek
 Jobbágyok - is nem fizethet, az Egy-
 házi rendeknek való fizetésből magokat
 ki-ne vonják, és ha ki nem többet, mint-
 egy Paraszt ember tartozzék fizetni, *sub*
poena fl. 12.

Ha melly Nemes ember Prédikátori ren-
 del akar pert indítani, ha kívánják, tartoz-
 zék kezest állatni arról, hogy az *interlocu-*
toriè esett bírságból *satisfaciál*; úgy mind-
 azáltal, hogy a' Prédikátori rendek - is *Se-*
culare Forumon perelvén, hasonlóképen tar-
 tozzanak kezest állatni.

Paraszt emberekről.

E D I C T V M XLVII.

1638. Lovak tartása, azokon való járás, a' Pa-
 rasztságnak meg-engedtetik, hogy má-
 fok

fok által azoktól nem *priváltatnak*, sem pedig érette meg-nem büntettetnek, állván a' földes Uroknak szabadságokban, ha lovat vagy egyéb vonó marhákat engednek tartaniok Jobhágyoknak.

A' Száztság pedig; mivel postálkodni szokott, hogy némelly Falubéliek közülök a' lovak tartását szokásokon kívül el-hagyván, csak ökröket tartsanak, azzal más szegény Falunak postálkodásbéli terhét el-viselhetetlenül neveljék, meg-ne engedtesfék; *alioquin* a' Tisztek ellen léfzen *animadversio*, ha jól nem *disponálnak* felöle, *sub poena Articulari fl. 200.*

Paraszt ember és Béres szolgál, posztó ruhát, nadrágot, tsizmát, dupla és forin. ^{1650.}ros süveget; gyóltts inget viselni semmi-képen ne méréfzeljen.

Nemes házakban lakó Paraszt s' egyéb 'Sellér emberek, ha a' Városnak vagy Falunak határát a' Nemes üléshez tartozó ^{1630.}*pertinentiákon* kívül, vagy magok nem *colálják*, vagy marhájokat azon nem legeltetik, a' Város vagy Falu közzé külön szolgálattal és *contributióval* nem tartoznak.

Potentiákról.

EDICTVM XLVIII.

A' Fejedelmek olly' *Praefectus*okat *constituáljanak*, kik zálagos Haza fiaiból állók légyenek, és úgy-is *circumscribáltasék* *authoritások*, hogy Nemesség, 's minden rendeknek szabadsága, és az Orzágnak Törvénye általok meg-ne bántasék, 's annak ártalmára való *absoluta authoritas* ne adatasék.

Ráczok felől.

E D I C T V M XLIX.

A' Ráczoknak ez Országban való bé-fármazások, és jöhetések, bizonyos *respectusokból* ennek-elötte való idökb^{1583.}ben *circumscribáltatott* völt; mostan-is annak-okáért *usque ad beneplacitum Principum ac Regnicolarum* meg-engedtetik; úgy-hogy az Orzágnak egyéb rendeinek ne *praëjudicáljanak* semmiben és hogy az Orzágnak Törvényéhez tartsák és alkalmaztasák magokat mindenekben, és mint egyéb idegen 's jövevény emberek felöl való végezési az Orzágnak vannak, ezek-is abban tartassanak-meg.^{1585.}

Réz dolgáról.

E D I C T V M L.

A' Réznek ez Orzágból való ki-vitele, abból közönséges fűkséget nemz, de ellen-^{1614.}

ellenben meg-tíltása - is a' közönséges szabadsággal ellenkezik; Végeztetett annak-okaért, hogy külömben ki-ne vitettesék, hanem-ha árosa ez Országban nem találtnék; sőt ha más idegen ember meg-venné, vagy küldené-is-ki, de értékre lévén ez Orzági embereknek, akár helyében, akár útjában is le-tévén az árrát, a' mint meg-vette, mindjárt szabadon meg-tarthassa, magának *reserválhassa*, a' rézért *contentálván* a' ki-vinnie akaró embert.

A' Réz Bányáknak gondviselője - is, a' Haza fiainak *requisitió*jokra szokott árrán tartozzék adni elégedendő rezet, távoztatván minden zűnes *praetextust*, mellyben a' ki-viendő embereknek adhatná jútalmasabban; *alioquin ad instantiam querulantium* a' Praefectus citáltatván, és a' dolog *comperiáltatván*, *fl. 200. poenán* *convincáltat*sék: mellynek harmada a' Peresé, két része *Fiscusé* légyen: de ha a' meg-bántódott ember maga akarja, *prosequálja*, azon gondviselő *residentiás* lévén, *in foro competenti*; ha *residentiátlan*, keresse Tízti úgy mint *Praefectusa* előtt.

Religiókra nézendő dolgokról.

EDICTVM LI.

A' Nevezetes Innepeknek, mellyek a' három Sátorosoknak mondatnak, úgy

mint; Karátsoni, Húsvéti, Pünköszi Innenp napoknak meg-illetések, Isteni szolgálattal való el-töltések, mint Istennek nevezetes jótéteményinek emlékezetire rendeltetett napok, annál inkább a' Vasárnapi Innenp napok-is, hogy innepi szenteléssel töltessenek-el, méltó dolog; annak-okáért azokon a' napokon senki, se maga, se szolgálai, sem el-kerülhető és rabotás munkára ne kényszeríttessenek; menyekzői lakadalmak ne *celebráltassanak*, útra indulások el-múlhatatlan okoknak kényszerítése kívül ne legyenek, vásárok, annál inkább fokadalmok azokon ne legyenek, és fel-ne szabadíttassanak; a' kortsomákon lévő czégérek bé-véteessenek, és a' dellyesti prédikátziónak végéig bor ivo emberek a' kortsoma házakhoz bé-ne botsáttassanak; házokhoz mindazonáltal a' lakos embereknek, és állásokra idegen embereknek-is, illendő módon bort adhatnak; Valakik pedig ezek ellen tselekednének, Nemes embereken 6 - forintot, Paraszt embereken 2-forintot *exequáljanak* a' Vármegyék, Székek és Városbéli Tisztek, *toties quoties*; mellynek harmada az *Executoroké* legyen, két részét pedig fámán hadják, és adják azon Városokon vagy Falukon lévő Egyházfiaknak kezekbe; melly jövedelmetskét azon helybéli *Templom* vagy *Schola* építésére fordítsanak,

Ex Art.

Art. 1619

nak, és semmi külső *prophanus ususra*, *sub poena fl. 200.* ne mérézjeljenek költeni, se Egyháziak, se Bírák, és egyéb rendek.

Egyháziakat pedig mind Városokon, Falukon, jó lelki eszméretű, hiteles, és zálagos embereket *constituáljanak*.

Szülő-fedések-is az innep napokon megtiltatnak, *sub poena fl. 12.* mellyeknek-is *exigálása*, mind pedig *ususa* a' szerént légyen.

Székelységről.

EDICTVM LII.

Midőn Czirkálásra akarnak menni, a' Székelységen lévő Székeken, elsőben Törvényes Széket, avagy arra való közönséges Gyűlést hirdessenek a' Fő Tisztek, és úgy induljanak a' Választottakkal együtt, hit szerént az embereket megfeleltesék, valakiket ki-adnak nyilván való és halált érdemlő bűnnel, halállal-is büntetteffenek, érdemek és az Ország végezési szerént, a' tisztek egyéb rendbélieket-is, ha a' földes Urok meg-nem büntette, érdemek szerént azokat-is meg-büntetsék; a' halállal büntetett embereknek, feleségeknek, gyermekeknek részeket ki-adják; mindeneknek előtte pedig a' károsokat *contentálják*; abból ha mi marad, úgy vehetnek

rézt magoknak; Parázna birságot fel-ne
 vegyenek, hanem a' szabad zemelyek egy-
^{Ex Art.} mást vagy el-vegyék, vagy ha azt nem a-
^{An. 1619.} karják, pelengéren meg-veretteffenek; de
 ha egymást el-vézik, meg-ne veretteffenek,
 hanem Ekkléfiát kövesfenek. Or birságot,
 vagy azoknak egyéb büntetését-is, az Or-
 szágnak affélékről való közönséges végezési
 szerént tselekedjenek; hasonlóképen egyéb
 vétkeknek nemeivel való büntetésekben-is:
 magok *authoritásokból* pedig, a' közönsé-
 ges szabadság ellen való tilalmazásokat, a'
 minémüek tántzolásért, musikálásért, fo-
 kott helyekben való vad fogásért való ti-
 lalmakat, és abból következő büntetése-
 ket, s több hasonló dolgokat, közönséges
Constitutio nélkül, a' Fő és Vicé Tisztek ne
 tselekedjenek, *sub poena ducentorum floren-
 norum*.

A' Tiszteknek, és egyéb vélek járó fe-
^{Ex Art.} mélyeknek a' fokott *ususon* kívül, ne ta-
^{An. 1571.} xáljanak a' czirkálásnak idején-is.

Mások marhájában kárt tehető eszközők-
 kel, törökkel, tsövekkal, kaptákkal va-
 dászni olly' helyeken, a hol kártól félhe-
 tő, a' mint eddig is tilalmas volt, úgy
 ennek utánna-is, mind Vármegyéken, Szé-
 kelységen, és egyéb helyeken-is tilalmas
 legyen, úgy-hogy, sem Tisztek, sem más
privatus ember, s másnak kárára és *injuriá-
 jára*

jára fel - ne szabadítsa, *sub poena fl. 12. ac
refusionis damni.*

E D I C T V M LIII.

A' Czirkálásban való *executiók* dolgában,
az egyéb ott való rendek-is, a' Székely ^{1585.}
Nemességnek *Articulusi*hoz alkalmaztásák
magokat.

E D I C T V M LIV.

A' Gyilkosságnak *casus*ában azt a' régen- ^{1649.}
tén bé - jött, 's kereztényiséghez ném
illendő szokás, melly miatt a' holt test fok
ideig-is föld ízínén tartatott, úgy-mint a'
melly mondatott tetemre való hívásnak,
és ugyan akkor való hit fel-adásnak, azért
való fizetéssel együtt, vizont a' melly ha-
lál újításnak hívattatik; mind ezek a'
Székelység közzül *in perpetuum tollál-*
tatnak.

E D I C T V M LV.

A' Gyűlésekre választatott embereknek ^{1597.}
költségekre a' Lófejek, és egyéb ren- ^{1621.}
dek - is az eddig *observáltatott ususok* fe-
rént *contribuálni* tartozzanak.

E D I C T V M LVI.

A' Maros Széki Székely Darabantok Gör-
gény Váraéhoz való főlgálatról *eximál-* ^{1607.}
tattak, és a' több Székelyek közzé azon
szabadsággal *incorporáltattak.*

E D I C T V M LVII.

1609.

A' Székelyeknek midőn fel-kelletik ülni, ne a' Vármegyén, se a' Szátságon, hanem a' magok földén gyülekezzenek, *excipiálván*, a' fűkségnek mivóltához-képest, a' Fejedelmeknek affélékről való parantsólat-jokat, *alioquin* a' Tisztek *observátsásk* *sub poena fl.* 200.

E D I C T V M LVIII.

A' Vicé Király - Bírák a' Székelységen hadi *expeditió*ból hon maradhatnak.

E D I C T V M LIX.

A' Hadban főlgláló Székelység békeféséges időben való postálkodásra ne erőltettefsék, hanem a' Tisztek rendeljenek bizonyos és arra alkalmas személyeket, *seponálván* egyéb *privatus respectus*okat, kik mind Fejedelmekhez, mind pedig a' fóm-féd Országokra a' fűkséges dolgokban postálkodjanak.

E D I C T V M LX.

Ex Art.
An. 1625.

Szent Mihályfalvi Vitézlő rend, az Aranyas Szekiekkal, egyenlő állapotban és tereh viselésben rendeltetett.

E D I C T V M LXI.

A' Maros Székiek a' Czirkálásnak idején, a' magok eddig való *us*usokban hagyat-

tat-

tattak; fellyebb való tereh viseléssel ne *onerálfassanak*.

E D I C T V M LXII.

G*Ratuitus labornak praestálásától* a' Székelység *immunissá* tétellett, a' mint az 1630.
Országnek egyéb *Statusi*-is külömben *ordinariè* nem tartoznak; hanem - ha mikor valamelly *extraordinarius casusban*, *iisdem Statibus consentientibus*, közönséges Ország végezéséből történék.

E D I C T V M LXIII.

Mint egyebek, ugy a' Székelyek - is, ha mikor *extra Regnum* Fejedelmek, vagy 1630.
a' Haza *szólgálatjában* küldettetnek, elégedendő költség adásék nekik, a' *szólgálat*hoz és úthoz képest; ide nem értvén a' rend szerént Oláh Országokra, vagy másu-
vá való postázkodást, küldözést, vagy hírek tudására, vigyázásra a' Tíztektől *expediál*tatni szokott embereket.

E D I C T V M LXIV.

O*rdinariè* a' Székelység Fejérváratt Gyalogot állatni nem tartozik, sem só szállításra, vagy egyéb tereh viselésre ne kényszerítessenek.

E D I C T V M LXV.

A' Vér birság dolgából a' Székelység Tíz-*Ex Art.*
ti előtt pereljen, és a' Tíztek is az 1634.
usus szerént birságotják. EDI°

E D I C T V M LXVI.

Jövevény, idegen, fellér emberek, kik sem Zászlók alatt valók, sem bizonyos földes Urok nintsen, ha magokat Jobbágyúl kötik valakinek, az olyanokat sem Vármegyéken, sem Székelységen a' *Fiscus* másnak ne *conferálja*; az *impetrans*nak-is abbéli *impetratiója tanquam sinistrè exposita* erötelen legyen; bújdosó, Uratlan, Zászló alá-is nem tartozó embereket pedig, a' *Fiscus* *conferálhat*, a' kinek akarja.

E D I C T V M LXVII.

An. 1622. A' Székelység közzül, kik Fejedelmeknek vagy másoknak főlgálatjára adják magokat, hon való közönséges terehviseléstől *immunis*ok legyenek.

E D I C T V M LXVIII.

1639. AZ emberi emlékezettől fogva, mindenkor *Parochialis fundus*nak tartatott helyeken lakó emberek, ha sem Zászló alatt valók, *de jure Regni*, sem egyéb-iránt mások *praetensiója* alatt lévök, Falu közzé való főlgálattal nem tartoznak; de az egyéb akármí módon biratott *fundus*okról, a' Falu-béliekkel egy-iránt tartoznak.

E D I C T V M LXIX

1640.
1653. UDvarhely Városán boroknak, és feke-
reknek való által vívése és hordása fen-
kitöl.

kitől ne *impediáltassék*, azzal másképen nem *abutálván*; ugyan ott kiknek földök vagy rétek *Fiscus* számára *applicáltattak* volt, ha eddig nem *restituáltattak*, *contentatio*, vagy a' földeknek 'sréteknek *restitutió*-ja ígértetik.

E D I C T V M LXX.

A' Ló-kötő helyek dolgából maradjon-*Ex Art. An. 1643*
meg eddig való *usus*, melly az volt,
hogy az olyan helyeken a' hadban szolgáló szabad emberek foktak lovakat tartani; úgy mindazonáltal hogy a' szegénységet-is ne rekeszék-ki a' Falu közönséges határának élésétől.

E D I C T V M LXXI.

A' *Fiscus*nak Székelységen lévő Jobbágyi-
is mindenekben a' Szék Törvényihez *1642.*
alkalmaztassák magokat.

E D I C T V M LXXII.

Három Széken Málnás nevü Falu határán az Olt vizén való híd tartást, ezután-is azok *continuálják*, kik ennek-elötte, *solutis de jure solvendis*.

E D I C T V M LXXIII.

A' Só Aknai Kamara Ispánok, Kamara *Praefectusok*, és Harmaczadosokhoz tartozandókkal, vagy magokkal, *ratione hereditatum*, ha melly *causák* *moveáltatnak*,
a'

a' Szék Törvényéhez alkalmaztassanak, és mind *Processusok*, mind pedig *Appellatiók* a' fzerént *observáltassanak*.

E D I C T V M LXXIV.

A' Zetelakiak, és két Oláhfalviak, Törvények dolgából a' Széktől *dependeáljanak*, és előttök *agítálandó causájokat* a' derék Székre-is el-botsásfák, a' *Fiscusnak*-is a' mivel tartoznak, *praestálják, sub poena fl. 200.*

E D I C T V M LXXV.

AZ 1639-éftendőbéli *Edictumok observáltatni végeztetnek.*

Százszágról.

E D I C T V M LXXVI.

A' Lézzegő, tsavargó és bújdosó *egénységet* fanczoltató, és egyéb *insolentiákat* tselekedő embereknek meg-fogások, büntetések felől, az Orzágnak közönséges afféle emberekről való végezési *observáltassanak* a' Százszágon-is.

E D I C T V M LXXVII.

A' Százszág között páztorkodó, vagy egyéb-iránt igaz kézi munkájokkal élő külső embereknek *Jobbágyit*, se *czirkálásnak* idején, se egyébkor ártatlanúl, és a' Törvény útja kívül, se a' *Tisztek*, se
után-

utánnok lévök ne fanczoltassák és *taxálják*, az eddig némelly helyeken követett *abusus* szerént.

E D I C T V M LXXVIII.

A' Mint a' közönséges egyéb ingyen *Quartély*, és gazdálkodás, békefészes időben *tolláltatott*, úgy a' Fejedelmek lovai-^{Ex Art. An. 1630.}nak tartásával is a' Száfáság nem terhelte-
tik, szükség kívül. Pénz nélkül való borok el-foglalása ne légyen; sőt midön bor vételre a' *Fiscalis* Tíztek ki - mennek, kéz pénzzel *contentáltassanak*, 's az ezten-
dönként lenni fokott *Limitatio* szerént, a' 1649.
bornak árra meg-adassék, az egy Fejérvár-
ra vett borokon kívül.

E D I C T V M LXXIX.

A' Tíztektől meg-fogatott Latrokat *de-tentióra* bé-venni, és meg-tartani, el-fem botsátani azoknak akaratiok nélkül, tartozzanak, *sub poena in Articulis generalibus expressa*, mind Száf 's mind egyéb Városok.

E D I C T V M LXXX.

Vizaknát Szeleste Székből, a' régi *usus* szerént tartozzanak segíteni munkások 1637.
adásával, és nem a' több *Regius fundus*ról.

E D I C T V M LXXXI.

A' Postálkodásnak állapotja, mind a' Nemességnek, mind pedig a' Szegénységnek könnyebségéért hogy egy bizonyos karba állattassék, végeztetett.

S i d ó k r ó l.

E D I C T V M LXXXII.

A' Sidóknak ez Országban való szabados kereskedések, és az egy Fejérváratt lakhatások is fellérül meg-engedtetett: csak hogy a' Városok *privilegium*nak, sem pedig egyéb rendeknek ne *praejudicál*-janak.

Szólgák állapotjáról.

E D I C T V M LXXXIII.

A' Szólgáknak tsalárdsága és erköltstelenfége miatt fokak foktak meg-károfolni, és egyéb-iránt-is *injuriá*ltatni. Hogy azért a' jámborúl szólgált embereknek állapotjuk meg-ismértefsék a' gonosz zemélyektől, végeztetett, hogy a' melly Szólgaga az ő fegődségének idejét jámborúl eltöltötte, el-bútsúzván Urától, *Testimonialist* vegyen abbéli igazságáról, az Ura is adni tartozzék, ha valami egyéb igazításra való akadály a' dologban nintsen. Ha

pe-

pediglen Ura igaz ok nélkül *denegálná* azt tőle, azon Vármegyebéli, Székbéli Tiszt vagy Nemes ember által, Városokon pedig Polgár ember által *requiráltassa* Urát, és ha úgy-is nem akarná, azok tartozzanak adni *Testimonialist* igazságáról, és ekképen légyen hiteles járása: *alioquin* ha illy' *Testimonialisa* nem lenne, *residentiátlan*, vagy nem Nemes ember lévén, akármelly Tíztektől-is meg-fogattásék, és mind addig tartásék; míglen dolgát el-nem igazítja.

Ha ki pedig minden hiteles bizonyság nélkül afféle Szolgát fogadna, annak előbbi Ex Art. An. 1592. Ura, hogy ha tőle ideje és szegődsége el-töltése kívül ment-el, az ide alább megírt mód szerént *repetáltassa*; de ha ezten-dejét el-töltötte-is, mindazáltal ha Urát betstelenül, annál inkább meg-károsítva hagyta-el, a' kinél fel-találja, mint afféle *suspectus* embert, kezébe kéretvén, ha nem adja, *comperiáltatván* vétkes tselekedeti, *cum poena homagiali readjudicáltásék*, és a' tselekedett véteknek mivólta szerént, a' tselekedőnek-is ugyan akkor *poena infligáltásék*; hogy-ha pedig méltatlanul patvarkodott, *cum poena homagiali absolváltásék* a' kézbe kért Szólga.

E D I C T V M LXXXIV.

An. 1569.
1592.

A' Melly Szólga fzegödött idejét jámborúl ki-tölti, 's annak Ura *contentálni* nem akarná, a' Tízteket *requirálván*, azok *admonéálják*, és a' dolognak vóltaképen végére menvén, ha *comperiáltatik* igaz *praetensiója*, és az *admonitióra*-is *contentálni* nem akarná, tartozzanak Urának javaiból *satisfactiót* tenni a' Tíztek, magok fáradságának jutalmát-is meg-venni: úgy mindazáltal, hogy-ha kár tétét, vagy egyéb méltó okát nem *comprobálhatná* az *Exponensnek* Ura.

Salvus Conductusokról.

E D I C T V M LXXXV.

HOgy mind a' fzegény kötség, 's mind pedig egyéb rendbéli emberek a' magok dolgokban járó avagy küldözö emberektől ne terhelteffenek, 's azonközbe pedig a' Fejedelmek és Haza dolgaiban való vígyázások és tudósítások meg-ne akadékoztatassanak, végeztetett, hogy a' Fejedelmek után való egyéb rendbéli, 's kiváltképen pedig a' fonzéd Országok felöl való félybéli Fő Tízteknél, Fejedelmek *Salvus Conductusi*, avagy tzímeri légyenek, a' hol a' Fejedelmek szükségesnek lenni ítélik, hogy az állapotoknak és dolgoknak kívánságok

ferént, a' Fejedelmeket, és a'kiket illik, *tempesivè* tudósithassanak; mellyekkel azok-is tartozó kötelelségek ferént, se ne *abutáljanak*, se magok *privatumára* ne fordítsák.

Tafnádiakról.

EDICTVM LXXXVI.

TAfnád Városának *Privilegiuma*, mind Ex Art. An. 1609. pedig az ott való Nemességek *prae-rogativája*, 1639. *in quantum ritè et legitimè sunt emanatae, legibusque regni non contrariantur, Dominoque terrestri non praejudicant*, helyben hagyattattanak.

Torda Város.

EDICTVM LXXXVII

AZ O Tordai Város, a' régi háborúságos időkben igen el-puštúlván, és mind eddig-is magoknak épülést nem vehetvén, végeztetett, hogy valakiknél arról való *Specialis Salvus Conductus*, vagy Fejedelem czimere nem lézen, se posta ló és szekér adással, se ingyen való gazdálkodással ne tartozzanak; Város Birájának házára ne szálljanak; mindazonáltal illendő állás rendeléssel, pénzekért való gazdálkodással az úton-járóknak tartozzanak. Az ott lakos Só-vágók a' Városbélieket az Aranyoson

lévő hídaknak tsinálásában, jég menéskor; és a' vízen együtt való óltalmazásban segéljék, Tó és Malom gátok 's utak tsinálását, Város örizését, a' régi *usus* szerént egy-iránt vífeljék a' Városiakkal: A' Törvény dolgából - is a' Város Birájától hallgassanak.

Taplocza nevü helyről.

EDICTVM LXXXVIII.

ANno 1626. *Articulo 15. concludáltatott,* hogy Taplocza illyen okkal és *Conditio* alatt maradjon helyben, hogy semmi tolvajlás, or gazdaság, lopás köztök ne táltafsék, és ha valami gonosz-tévök, tolvajok, és orvok köztök, vagy határookban történnének lenni, tartozzanak mindjára meg-fogni, és Ispán kezébe adni; Ha pedig azok olly' felesen vólnának, hogy a' Falubéliek vélek nem birnának, mindjára hírré tegyék; a' tolvajokat pedig az idő alatt másuvá ne igazítsák; *alioquin* ha ez ellen tselekedni *comperiáltatnak*, a' Falu onnét el-puhtíttafsék, és a' lakosi - is érdemek szerént meg-büntetteffenek.

Várad és több Vég helyekről.

EDICTVM LXXXIX.

VÁradra *signanter*, mint az Országnek olyan derekas Bástyájára, de söt több

Vég-

An. 1593.
1572.
1591.

Vég-helyeire-is az Országnek, és a' benn lévő Várokra, azokban lévő *Praesidiumok* ra, hogy a' Fejedelmek szorgalmatos gondot viselvén, ha mikor azoknak építések *continuáltak*, hogy olly' emberekre-is bízattassék a' költség, a' kik nem másra, hanem csak arra *convertálják*, végeztetett, úgy-hogy építő Mester, ki a' *gratuitus labort percipiálja, erogálja*, rendeltessék, és annak fizetése-is ki-fizöltassék.

V á m o k r ó l.

E D I C T V M XC.

A' melly Szekereken akár melly Ur, vagy Nemesség számára való élést, avagy a' *Ex Art.* kármi terhet viselnek, akár magok *Job-An. 1601* bányából, s akár idegenekből álló afféle Szekeres emberektől, sem menő, sem víz-fa térő útjokban Vámot *exigálni* ne mérészeljenek; melly hogy bizonyosabb legyen, az ollyan Szekeres embereknél bizonyos és hiteles *Testimonialis* legyen; melly ellen ha ki tselekednék, *eo facto* azon helynek Tisztviselői *fl. 12. exequáljanak* rajta; hasonlóképen ha hamis czédulával élnének, azok-is azon *poenán* maradjanak, *eo facto*, és *exigáltassék*-is rajtuk, *comperta tamen rei veritate.* A' kik *Fiscus* számára való élést vagy dézmát viselnek és szállítanak,

azok-is se Váradgyai, se Balásfalvi hída-
kon, se egyébütt Vám adással ne tartoz-
zanak.

E D I C T V M XCI.

A' Kiké a' Vámok jövedelme, azok tar-
tsák a' hídakat, és egyéb szükséges töl-
téfeket, mások pedig arra ne erőltessenek;
és ha kik szabad akarajokból segítenének
*requisitió*jokra a' Vámnak *Possessor*inak, Vám
adással ne tartozzanak.

A' Vám adó helyeken-is pedig, az eléb-
bi *usus* felett való fokatlan Vám adással
ne terhelteessenek, és a' melly helyeken ez
előtt a' Vámok *publicis Constitutionibus tol-
láltattak*, magok *authoritásokból* fel állat-
ni ne mérézeljék, *sub poena fl. 200. signan-
ter* az Aranyai Vám-is tolláltatott.

E D I C T V M XCII.

1636. Rikában, Kézdi-Vásárhelyt, Zágonban,
signanter ez helyeken-is Vám adással
a' Nemesség nem tartozik, Tordán-is a'
szerént; se pedig Nemesség számára való
tereh hordozó Szekereseken Vám ne vé-
tessék.

Az új Tordai hídon mind Kolosi feke-
*Ex Art.*rek, és egyebek-is Vámot adjanak, ha ál-
*An. 1633.*tal járnak rajta. A' szerént az O Tordai hí-
don-is; egyéb-iránt a' Kolosiaknak Vám
nem

nem adáfról való *Privilegiumok*, más helyeken helyben maradjon.

A' Lampérti Vám azoktól vétefsék-megtsak, kik azon határra reá mennek; más Falu határára pedig a' Szekerefeknek eleibe ne menjenek; *alioquin* az ellen tselekedő Nemes ember *evocált*afsék: Ha pedig Jobbágya tselekedí, Törvény kérettesfék reája; és *juxta poenam Articulorum* büntetefsék.

A' Tsútsi Vámot bíró *Dominus terrestris*, a' Fejedelem méltóságos személye előtt ^{1653.} Vámjáról való igazságát *producálni* tartozék, és ott vétefsék igazításba, ha méltán *exigáltat*-é Vámot avagy nem.

Vásárok állapotjáról.

EDICTVM XCIII.

A' Vásárokon fokrend-kivül való *exactiók* *exerceáltat*nak a' bé-viendő és el-adandó marháktól, mellyek miatt mind a' Szegénység terhelődik, mind pedig fokrendbéli emberek meg-fogyatkoznak: Végeztett annak-okáért, hogy az eleitől fogván való *usus* szerént, az egy Vásári Vámot meg-adván egyéb időben-is, de kiváltrképen Vásároknak és Sokadalmaknak idejében, semmi *exactióval* a' szegénység ne terheltefsék: bé-viendő marhájokat zaba-

doson adhaſsák azoknak, kik meg-venni akarják; 's hogy valaki többire feleſzeg árán kérvén, azzal más meg-vévöt el-rekezt-hessen; vagy-hogy el-nem adhatván marháját, ki-vinni ne engedjék, le-rakatni se kényszerítsék. Az Országban el-keleő *monetákon*, hogy marháját adhaſſa minden rend, annak módja ſzerént válthaſſa-is, azoknak meg-külömböztetése nélkül, meg-enged-tesék, *sub poena ducentorum florenorum per Inspectores Limitationum exigenda.*

E D I C T V M XCIV.

1630. **A'** Fejedelmek ſzámára való vásárlások, Portai és egyéb mivekre való ezüst és arany adás, a' Tárházakból *adminiſtráltas* ſék, annak 'fokott rendi ſzerént.

V á r a d r ó l.

E D I C T V M XCV.

Ex Art. An. 1610 **A'** Váradi Városi rend-is Fejedelmek *Compulſorium Mandatum*ára meg eskünni tartozzanak, a' ſzerént az ott való Bírák és Polgárok-is.

E D I C T V M XCVI.

1632. **A'** Váradi Városban lévő sáros útzákat, és azokban lévő gátokat illy' móddal töltsék, hogy a' Nemesség harmad részét a' Vitézlő rendel együtt, két részét a' Városi rend tſinálja: 's mivel közönséges jó,
a'

a' Váradí Kapitány el-intéztvén, a' mi a' Czéhekre háromlik, építsék ök-is.

E D I C T V M XCVII.

A' Váradí Kovátsok úgy *industriálkodja-*nak, hogy a' Vár és Város az ő munkájok miatt meg-ne fogyatkozzék mester-ség szerént való szolgálójokban; *alioquin* magok léznek okai *Privilegiumok*nak meg-fértödésének. Mindazonáltal Sokadalmaknak szabad idején, mind Kováts, és egyéb Mesterek mívei másunnét - is bé - hozatassanak.

1640.

E D I C T V M XCVIII.

A' Váradí *Sessionatus* Nemes emberek a' Város közzé *juxta deliberationem Tabulae Principatis in Anno 1638. emanatam* adrótt adni tartozzanak, arról emanált *deliberatio* szerént, melly *cum omnibus circumstantiis declarálva* vagyon; melly ezután-is *observáltassék sub poena ibidem expressa*. Használóképen az 1648-éftendőbéli arról írott *Articulus* - is *observáltassék*.

1640.

A' melly *Controversia* pedig, az akkori ki-botsátott *Commissariusok* által köztök ennek-előtte rész szerént *complanáltatott*; arról való igazítás ennek-utánna-is *observáltassék inviolabiliter*; de mivel az egyenetlenség köztök máig - is tellyességgel nem *sopiáltatott*; hogy annak hátra maradott ré-

1653¹

szének el-igazítására a' Fejedelmektől bizonyos *Commissariusok* rendeltessenek, kik előtt a' köztök ennyi időtől fogván fennforgó egyenetlenségnek vége szakadjon, végeztetett.

E D I C T V M XCIX.

A' Váradi Vár árka ásása miatt, a' kiknek házak el-esett vagy el-esnék, károknak *refusiójának modalitása* felől az Ország *Ex Art. An. 1649* és a' Fejedelem, hogy *deliberálni* fognak, ígértetett.

V a s r ó l.

E D I C T V M C.

1628.
1635. HOGY a' Vasnak *usus* ez Országban bővebb lehessen, senki különben ki-vinni ne mérézjelje, végeztetett; hanem-ha semminémű helyben, sem Városokon elnem kelne igaz árrán, és arról elégséges *Testimonialis* lenne, *sub poena amissionis mercium*.

Zaránd Vármegyei dolgokról.

E D I C T V M CI.

1618. JENŐ Várának építésére rendeltetett és szakasztatott Zaránd Vármegyének alsó járása, és annak idejében lenni szokott *gratuitus labor* oda *praestáltásék*. A' szerént azon Vármegyének adája-is a' Jenei *Praestidium*.

diumnak intertentiójára convertáltatott.

Zaránd Vármegyében, a' ſzegénység közt való Dézmálásnak módja, a' régi ſzokás ſzerént *observaltatni* végeztetett.

Zaránd Vármegyében, a' ſzerént másuttis, Uroktól *manumittáltatott* emberek, örökfégekről adót adni tartozzanak a' ſzegénység közzé, ha nem *Nobilitatusok*, a' ſzerént mint az adóknak *Series*ſében vagyon.

E D I C T V M CII.

FEjérvármegyében Oláh Rákos, és Aranyas Széken Hidas nevü Faluknak *controversiában* forgó határoknak el-igazittatására egy illendő bizonyos napra, Húfár Péter, Bethlen János, Lázár György, Torma Péter, a' Fejérvári egyik Káptalan Bardi István, és a' Kolos-Monostori *Convent* Pálfi István ki-botsáttatnak, úgy-mint erre *deputatus Commissariusok*, hogy *ad faciem loci litigiosi* ki-menjenek, és ott mind a' két félnek igazságát meg-értvén, *exhibitaít discussio* alá vévén, igazítsák *finaliter* úgy-el a' dolgot, hogy az egyenetlenség köztök meg-űnjék.

E D I C T V M CIII.

PARajd és Sófalva nevü Faluk között lévén fenn régtől fogva határ végett *controversia*, hogy az erőtlenebb az erősebbtől *praeter jus et aequum* el-ne nyomattasfék.

fék, végeztetett, hogy egy bizonyos napon egyik Itélő Mester Lázár György, az Udvarhely Széki Tifztekkel ki-menjen, és mind két félnek igazságát elő kívánván, a' két Falunak határát egymástól *separálja*, hogy így e' *controversia*-is köztök végképen *sopiáltassék*.

C O N C L U S I O.

NOS itaque, qui nihil prius potiusque habemus, quàm Ditiones nostras Legibus et Statutis aequè ac armis regere et defendere, accepto tali Constitutionum Systemate, votisque ac Supplicationibus Dominorum Regnicolarum benevolè exauditis, cum Opus illud nihil nisi antiquis et recentioribus Decretis, et Furibus consonum experiamur, et rem earum cum Legibus et Sancitis prioribus, et recepta Consuetudine, methodò licet diversâ, usui quippe accommodatiori, contineat; non potuimus non illi assentiri, imò quoad omnes continentias, Articulos, et puncta, ratas, gratas, et accepta habentes, pro Dominis Regnicolis et eorum posteris universis valituras acceptavimus, approbavimus, et confirmavimus, promittentes nos benignè, omnia in illis contenta tam nos ipsos observare, quàm per alios observari facere: prout acceptamus, approbamus, et confirmamus, ha-

barum nostrarum chirographo et sigillo nostro
munitarum vigore, et testimonio literarum me-
diante. Datum in Civitate nostra Alba Ju-
lia, die decima quinta Martii, Anno Domi-
ni Millesimo Sexcentesimo Quinquagesi-
mo Tertio, Principatus vero nostri Quin-
to. Spectabilibus, Magnificis, Generosis ac
Egregiis Stephano Haller de Hallerkö, Kükiül-
löiens. Francisco Rédei de Kis-Réde, Marama-
rosiens. Stephano Serédi de Görtsön; Arcis et
Praesidii nostri Szatbmariensis Capitaneo Su-
premo, et Krařna ac Szólnok mediocris: Jo-
hanne Kemény, de Gyerö-Monostor, Exerci-
tuum nostrorum Campestrium Generali, Consi-
liario, Aulae nostrae, ac Arcis et Districtus
Fogarasiensis Capitaneo Supremo, Decimarum
Universarum Arendatore etiam Supremo, et
Albensis Transilvaniae; (qui in adornando ist-
hoc opere plurimus fuit) Francisco Bethlen
de Keresd, Aulae nostrae Magistro Supremo, et
dicti Albensis Transilvaniae; Stephano Sulyök
de Szopor; Thesaurario nostro, et dicti Kükiüllö-
iensis; Acacio Bartsai de Nagy Bartsa, Distri-
ctuum Karansebesiensis et Lugosiensis Bano,
in Judiciis Locumtenente nostro, et Hunya-
diensis; Gabriele Haller, de dicta Hallerkö,
Arcis et Praesidii nostri Boros Feneiensis Ca-
pitaneo Supremo, et de Zaránd, Comitatum
honores tenentibus. Item Thoma Bassa de Za-
bola, Trium Sedium Siculicalium, Szepsi,
Kézdi,

Kézdi, et Orbai: ac Stephano Petki de Királyhalma, Sedium itidem Siculicalium Csik, Gyergyó, et Kázon, Capitaneis Supremis, Consiliariis nostris, operis praetacti Examinatoribus, Censoribus et Approbatoribus; Item Johanne Bethlen, de dicta Keresd, Comite Supremo Comitatus Tordensis; Georgio Vitéz de Bikallya; Francisco Orbán de Lengyelsalva; Petro Torma de Giróth; et Stephano Szentpáli, de Homoród Szent Pál, Tabulae nostrae Judiciariae Assessoribus; Magistro Georgio Lázár, de Gyalakúta, Protonotario nostro; Stephano Virginás de Várad, in Partibus Hungariae, Regno nostro Transilvaniae annexis, et Martino Sárpataki de eadem, in memorato Regno nostro Transilvaniae Causarum Fiscalium Directoribus; nec non Stephano Körösi, Michaele Károlyi, de dicta Várad; et Francisco Farkas, de Bögöz, Prudentibus item et Circumspectis Johanne Rayzner, Civitatis nostrae et Sedis Saxonicalis Cibiniensis Consule, ac Johanne Literato, Civitatis etiam nostrae Bistriciensis Syndico, collectionem Articulorum industriè operantibus.

